

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट कार्यान्वयन प्रगति

वार्षिक मूल्यांकन
प्रतिवेदन

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखा
२०६४ पुष

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट कार्यान्वयन प्रगति प्रतिवेदनले कार्यान्वयन स्थिति र प्रगतिको समीक्षात्मक विश्लेषण प्रस्तुत गरेको छ । यसबाट बजेटले अङ्गीकार गरेका नीति तथा कार्यान्वयनमा ल्याएका कार्यक्रमहरूबारे समग्र जानकारी उपलब्ध भई समीक्षाबाट प्राप्त निष्कर्षले बजेटको कार्यान्वयन पक्षलाई आगामी दिनमा बढी प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पूर्वाधार समेत प्रदान गर्नेछ, भन्ने मलाई लागेको छ ।

बजेट देशको विकास प्रणालीको आधारभूत उपकरण भएकोले बजेट परिणाममुखी हुनु पर्दछ । गरिबी निवारण लगायत देशको आर्थिक-सामाजिक विकासको गतिलाई समयानुकूल ढङ्गले अगाडि बढाई बढी भन्दा बढी जनता र क्षेत्रको जीवनस्तर दिगोरूपमा सुदृढ पार्ने अभियानमा नेपाल सरकारको प्रतिबद्धता र पहल उच्च रहेको छ । आर्थिक लगायत सामाजिक विकासका महत्वपूर्ण पक्षहरूलाई बजेटले समेटेको र यसतर्फ सकारात्मक प्रगति हासिल हुँदै गएको प्रतिवेदनले देखाएको छ । अपठ्यारो र चुनौतीपूर्ण अवस्थामा पनि अर्थतन्त्रले कायम गर्न सकेको समष्टिगत आर्थिक स्थिरता र स्थायित्वको परिवेशलाई सार्वजनिक वित्त क्षेत्रमा खासगरी राजस्व परिचालन तथा बजेट सन्तुलन कायम गर्न प्राप्त भएको सफलताको परिणाम हो भन्ने ठानेको छ । सरकारको यस प्रयास तथा देखिएको परिणामलाई दातृ निकायहरूले समेत स्वागत गरेको कुरा यहाँ स्मरणीय हुन आएको छ । सार्वजनिक वित्त क्षेत्रको यो उत्तरदायित्वपूर्ण भूमिकालाई चालु आर्थिक वर्षमा पनि थप प्रतिबद्धताकासाथ अगाडि बढाउन ठोस प्रयास रहनु पर्दछ ।

प्रतिवेदनले बजेटसम्बन्धी विभिन्न कमी कमजोरीहरूलाई उजागर गरेको छ । आवश्यक विस्तृत तयारी र कार्ययोजनाको अभावमा आयोजनाहरू लक्ष्यअनुसार अगाडि बढ्न नसकेको देखिएकोले आयोजना कार्यान्वयनसंग सम्बन्धित सम्पूर्ण सान्दर्भिक पक्षहरूको तयारी र व्यवस्थापन समयमै सम्पन्न गर्न विशेष चनाखो रहनुपर्ने देखिन्छ । उत्पादकत्व अभिवृद्धि सुनिश्चित हुने गरी निर्दिष्ट कार्य/आयोजना निर्धारित समयमै सम्पन्न हुनु पर्दछ । आयोजनाको निरन्तर मूल्याङ्कन र अनुगमन गरी देखिएका समस्याहरूको तत्काल समाधानका लागि प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पर्ने चुनौती स्पष्ट देखिएको छ । कतिपय कार्य/आयोजनाबारे न्यूनतम विवरणहरू पनि समयमै प्राप्त नभएको सन्दर्भमा बजेट व्यवस्थापनमा पारदर्शिता तथा उत्तरदायित्व अभिवृद्धि गर्न सूचना प्रणाली समेत सुव्यवस्थित रहनु अपरिहार्य बनेको छ ।

यस सन्दर्भमा बजेट व्यवस्थापनमा सक्षमता हासिल गर्नुपर्ने अपरिहार्यता रहेको छ, भने देशमा देखिएका समस्याहरूको समाधान तथा समग्र अर्थतन्त्रको विकासका लागि पनि बजेट व्यवस्थापनको कार्य सुदृढ बन्नुपर्ने देखिएको छ । त्यसैले बजेटको तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन कार्यलाई अत्यन्त संवेदनशील र गहनरूपमा लिई सार्वजनिक क्षेत्रमा स्रोत र साधनको कुशल व्यवस्थापनबाट राष्ट्रको आर्थिक समृद्धि सुनिश्चित गर्नुपर्दछ । बजेट व्यवस्थापनका सबै पक्षहरूमा सुधार र विकास गर्न यसतर्फ देखिएका तथा आउनसक्ने समस्या, कठिनाइ र चुनौतीको समाधानका लागि सबै क्षेत्र सम्वेदनशील र प्रतिबद्ध रहनु पर्दछ । अन्त्यमा, उत्तरदायी बजेट व्यवस्थापनको कार्यमा सबैको सहयोग प्राप्त हुनेछ, भन्ने विश्वास लिएको छु । प्रतिवेदन तयार गर्न मेहनतका साथ खटिने अर्थ मन्त्रालय, बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखाका सबै अधिकृत तथा कर्मचारीहरूप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

मन्तव्य

सरकारको आर्थिक नीतिको दस्तावेज बजेट हो । सरकारको वित्तीय नीति कार्यान्वय गर्ने औजार पनि बजेट हो । यसलाई सरकारको वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको रूपमा लिइन्छ । आर्थिक वर्ष सकिएपछि बजेट कार्यान्वयनको लेखाजोखा गरी मूल्याङ्कन गर्न जरुरी हुन्छ । बजेट निर्माण गर्दा निश्चित उद्देश्यहरू तय गरिएको हुन्छ । तिनै उद्देश्यहरूको परिपूर्ति हुने ढंगले बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनको प्रयास भएको हुन्छ । बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयन गराउन अर्थ मन्त्रालयले विभिन्न प्रयास गर्दै आएको छ । वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्नुको उद्देश्य पनि विगतका कमी कमजोरीहरू नदोहोरिउनु भन्नु हो ।

बजेट कार्यान्वयनको प्रगति मूल्याङ्कन गर्ने परिपाटी गत वर्ष देखि शुरु भएको हो । तसर्थ यसलाई राम्रो शुरुवातको रूपमा लिनु पर्ने देखिन्छ । आगामी दिनमा बजेट कार्यान्वयनको वार्षिक प्रगति मूल्याङ्कनका साथै यसको प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने तर्फ पनि केन्द्रित हुनुपर्ने देखिन्छ । जसले गर्दा बजेटले लिएका उद्देश्य पूरा भयो भएन, आर्थिक वृद्धि तथा आर्थिक क्रियाकलापमा बढोत्तरी आयो आएन, यसको उपादेयता के रह्यो, जनसाधारणको जीवनस्तरमा के कस्तो सुधार ल्याउन सकियो, रोजगारीको अवसर बढ्यो बढेन भन्ने जस्ता विषयलाई वार्षिक मूल्याङ्कनले समेट्न सकोस् ।

यस सन्दर्भमा प्रस्तुत वार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदनले दिएका पृष्ठपोषण समेतलाई ध्यानमा राखी आगामी वर्षको बजेट कार्यान्वयनमा अझ प्रभावकारिता ल्याउन सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा, आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्न संलग्न सबै कर्मचारीहरूलाई यस्ता रचनात्मक कामहरूलाई निरन्तरता दिन सधैं उत्साह मिलोस् भन्ने कामना गर्दै हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति : पौष, २०६४

विद्याधर मल्लिक

अर्थ सचिव

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट लोकतन्त्र स्थापना पछि सीमित स्रोतको घेरा भित्र उर्लदों जनचाहनालाई यथासम्भव तादात्म्यता मिलाउने प्रयास स्वरुप प्रस्तुत पहिलो बजेट थियो । कुनै पनि नीति तथा कार्यक्रमको सफलता एवं प्रभावकारीता त्यसको कार्यान्वयन पश्चात प्राप्त प्रतिफल तथा परिणामबाट प्राप्त हुन्छ । तसर्थ बजेटको सामयिक तथा सान्दर्भिक मुल्यांकन हुन जरुरी छ । यस्तो मुल्यांकनबाट नै गुण र दोषलाई केलाई भविष्यको लागि मार्ग प्रशस्त गर्न अवलम्बन गर्नु पर्ने उपायको खोजी हुन जान्छ । तसर्थ यस्तो मुल्यांकनको परिपाटीबाट नै दक्षता, कार्यकुशलता एवं उत्पादनशीलतामा अभिवृद्धि भई कार्यान्वयन परिणाममुखी तथा प्रभावकारी हुने हुन्छ । यसै तथ्यलाई आत्मसात गर्दै बजेटको प्रगति मुल्यांकन गर्ने यो दोस्रो प्रयास हो ।

दीर्घकालिन योजना, मध्यकालिन खर्च संरचना, विद्यमान अवस्था र समाधानका विषयलाई समेटी तयार गरिने वार्षिक आर्थिक नीतिको दस्तावेज नै बजेट हो । सरकारी लक्ष्य एवं उद्देश्यहरु प्राप्त गर्दै समुन्नत मुलुक, सुसंस्कृत समाज र समृद्ध जनताका लागि वार्षिक योजना, कार्यक्रमहरु र कार्यान्वयनका क्रियापलापहरुलाई प्रस्तुत गर्ने तथा मुलुकको समष्टिगत आर्थिक विकास सुदृढ गर्ने एक सशक्त आर्थिक आधारस्तम्भका रुपमा बजेटलाई लिइन्छ । तसर्थ बजेट कार्यान्वयनका हिसाबले व्यावहारिक तथा भरपर्दो हुनसकेमा मात्र बजेटले लिएको उद्देश्य, तोकेको लक्ष्य तथा अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त गर्नमा मद्दत पुग्ने हुन्छ । प्रभाव र नतिजाको लेखाजोखाले मात्र बजेटको वास्तविक सफलतालाई उजागर गर्दछ । यसैले प्रस्तुत प्रगति मूल्याङ्कन प्रतिवेदनले पारदर्शितालाई आत्मसात गर्न, बजेट व्यवस्थापन गर्न, जनमानसलाई सुसूचित गर्न तथा सम्बन्धित पक्षलाई उत्तरदायित्व बोध गर्नमा सघाउ पुऱ्याउने विश्वास लिएको छु ।

स्वभावतः, मूल्यांकन व्यक्तिपरक हुन्छ । तथापि कुनै किसिमको विना पूर्वाग्राही ढंगले आ.ब. २०६३/६४ को बजेट प्रगति मुल्यांकन गरेको पाउदा मलाई खुशी लाग्नुको साथै यस्तो निर्भिकताको कदर गर्नु मैले आफ्नो कर्तव्य ठानेको छु । तसर्थ कर्तव्यनिष्ठ भई लगनशीलताका साथ यो प्रतिवेदन तयार गर्नमा संलग्न सबै कर्मचारीहरुलाई हृदयदेखि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति : पौष, २०६४

रामेश्वर खनाल

अर्थ सचिब (राजस्व)

देश्रो प्रयास पनि गरियो ।

वर्षभरिमा भए गरेका कामको मूल्यांकन विना राम्रो वा नराम्रो छुट्टयाउन सकिदैन । हरेक मन्त्रालय, आयोग एवं संवैधानिक निकायहरुले गरेका कामको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने गरेका पनि छन् । सम्पूर्ण सरकारी निकाय र स्थानीय निकायहरुको निमित्त स्रोतले भ्याए सम्म बजेट विनियोजन गरी राष्ट्रिय आवश्यकता अनुरूप गरिवी न्यूनीकरणदेखि लिएर नयाँ नेपाल निर्माण गर्ने सम्मका काममा वाञ्छित उपलब्धी हासिल गर्न लिएको लक्ष्यहरुमा कति सफलता मिल्यो भन्ने कुरा यस्ता मूल्याङ्कनहरुवाटै ज्ञात हुन सक्तछ ।

देशको बजेट निर्माण गर्ने जिम्मेवारी पाएको अर्थ मन्त्रालयले पनि वार्षिक बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन सम्बन्धी मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्दा विभिन्न क्षेत्रवाट भएका मूल्याङ्कनको समष्टिगत अवस्थाको भ्रमको दिन सकिने हुन्छ । बजेट कार्यसञ्चालन निर्देशिकाले पनि वार्षिक मूल्याङ्कन प्रकाशन गर्नुपर्ने विषयलाई उजागर गरेको छ ।

बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति र कार्यक्रमको कार्यान्वयन अवस्था, चालु (साधारण) बजेट तर्फको खर्चस्थिति, प्रवृत्ति र त्यसवाट वित्तीय व्यवस्थापनतर्फ अवलम्बन गर्नुपर्ने मार्ग वार्षिक प्रतिवेदन वाटै बोध हुन सक्तछ । यसैले बजेटको वार्षिक मूल्याङ्कन गर्ने प्रयास गत वर्षवाट शुरु भई यो दोस्रो प्रयासको रुपमा अगाडि ल्याइएको छ ।

बजेटको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा सूचना संकलन गर्ने भरपर्दो र आधिकारिक सञ्जाल नभएकाले धेरै जसो तथ्याङ्क सम्बन्धित मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्र बैंक, महालेखा नियन्त्रक कार्यालयहरुवाट लिइएको छ । अर्थ मन्त्रालयको छुट्टै सूचना संकलन संयन्त्र निर्माण गर्नुपर्ने र ठूला एवं राष्ट्रिय महत्वका योजना/कार्यक्रमहरुमा स्थलगत निरीक्षणवाटै तथ्याङ्क लिनु पर्ने आवश्यकता पनि मूल्याङ्कन क्रममा खट्टिएको छ ।

आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ४ महिनामा नै मूल्याङ्कन प्रतिवेदन प्रकाशित हुनुपर्थ्यो तर विभिन्न कारणले यो प्रतिवेदन केही ढीला भए पनि यसमा समेट्न खोजिएका र समेटिएका विषय वस्तुले पछिल्ला वर्षहरुको निमित्त पाठ (Lesson Learning) हुन सक्तछ भन्ने आशा र विश्वास लिएको छु । यसमा देखिएका कमजोरी आगामी वर्षको लागि सुधारको वाटो हुने पनि ठानेको छु ।

प्रतिवेदनको तयारीको क्रममा उत्साह प्रदान गर्ने मा. अर्थमन्त्री र अर्थसचिव एवं राजस्व सचिवज्यूमा कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु र प्रतिवेदन तयारीका लागि अधिक समय र विदाको दिनमा समेत मन्त्रालयमा बसेर मेहनत गर्ने बजेट महाशाखाका उपसचिव, शाखा अधिकृत तथा सहयोगी कर्मचारीहरुको मेहनतको सरहाना गर्दै विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा, प्रस्तुत मूल्याङ्कनमा भए गरेका राम्रा र कमजोरी पक्षलाई केलाई आगामी वर्षका लागि रचनात्मक सुझाव प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छु ।

मिति : पौष, २०६४

कृष्णहरि वास्कोटा

सहसचिव

बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखा

बिषय सूची

विवरण

पृष्ठ

खण्ड - १

परिचय

१.१	पृष्ठभूमि (Background)	१
१.२	अध्ययनको औचित्यता (Rationale of the Study)	१
१.३	अध्ययनको उद्देश्य (Objectives of the Study)	१
१.४	अध्ययनको सीमा (Limitation of the Study)	२

खण्ड - २

देशको समष्टिगत आर्थिक स्थिति

२.१	वास्तविक क्षेत्र	३
२.२	सरकारी वित्त क्षेत्र	४
२.३	मौद्रिक क्षेत्र	५
२.४	वाह्य क्षेत्र	६
२.५	गरिबी निवारण तथा आर्थिक वृद्धि (PRGF) कार्यक्रम	६

खण्ड - ३

बजेट वक्तव्यको प्रगति

३.१	शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय	८
३.२	भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	१०
३.३	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	१२
३.४	स्थानीय विकास मन्त्रालय	१३
३.५	जलश्रोत मन्त्रालय	१७
३.६	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२०
३.७	कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२१
३.८	गृह मन्त्रालय	२३
३.९	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२४
३.१०	वातावरण विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२५
३.११	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	२६
३.१२	बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	२६
३.१३	श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	२७
३.१४	सूचना तथा संचार मन्त्रालय	२८
३.१५	महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	२८
३.१६	भूमि सुधार तथा व्यवस्थापन मन्त्रालय	३०
३.१७	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३१

३.१८	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	३१
३.१९	अर्थ मन्त्रालय	३२

खण्ड - ४
कार्यक्रमगत प्रगति

अर्थ मन्त्रालय	३६
उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	३७
जलस्रोत मन्त्रालय	४८
भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	५१
विज्ञान प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालय	५७
शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय	६१
स्थानीय विकास मन्त्रालय	६५
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	६९
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	७१
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	७२

खण्ड - ५
प्रतिवेदनका मुख्य बुँदाहरू (Major Findings)

५.१	आर्थिक बर्ष २०६३/६४ को बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धी समष्टिगत आर्थिक स्थिति	७९
५.२	बजेट वक्तव्य ०६३/६४ मा उल्लेखित बुँदाहरू तर्फको प्रमुख उपलब्धी	८०

खण्ड - ६
अनुभूत गरिएका समस्याहरू र अपनाउनु पर्ने सजगता

६.१	मध्यकालिन खर्च संरचनाको न्यून प्रभावकारिता	८४
६.२	आर्थिक बर्षको अन्तमा बढी खर्च गर्ने प्रवृत्ति	८४
६.३	सार्वजनिक खर्चको मागमा अत्यधिक वृद्धि	८४
६.४	बजेटले अपेक्षा गरेका क्षेत्रभन्दा अन्य क्षेत्रमा बजेट चाप	८४
६.५	घोषित कार्यक्रम र कार्यान्वयनको Modality बीच सामन्जस्यताको अभाव	८५
६.६	भौतिक प्रगति र त्यसबाट जनतामा परेको प्रभावको आंकलन हुने नगरेको	८५
६.७	बजेटको उद्देश्य र प्राथमिकताले प्रश्रय पाउन नसकेको	८५
६.८	कार्यक्रम/आयोजना छनौट प्रक्रिया वैज्ञानिक तरिकाले हुन नसकेको	८५
६.९	सम्बन्धित निकायबीच अन्तर-समन्वय र सहकार्यको अभाव	८६
६.१०	स्रोत र साधनको उपयोग लक्षित वर्ग उन्मुख हुन नसकेको	८६
६.११	अनुगमन र मूल्यांकन फितलो भै प्रगतिको प्रभाव मूल्यांकन हुन नसकेको	८६
६.१२	पेशागत आन्दालनको प्रभाव	८७
६.१३	आन्तरिक वृन्द तथा संक्रमण राजनैतिक अवस्था	८७
६.१४	पारदर्शीता र उत्तरदायित्वको परिपालन	८७
६.१५	स्थानीय निकायमा राजनैतिक नेतृत्वको रिक्तता	८७
६.१६	शान्ति कोषको उपयोग	८७

खण्ड - ७

उपसंहार

८८

अनुसूचीहरु

१	आर्थिक बर्ष २०६३/६४ को राजश्व लक्ष्य र प्रगति	९०
२	आर्थिक बर्ष २०६२/६३ र २०६३/६४ को राजस्व असूलीको तुलनात्मक विवरण	९४
३	आ.व. २०६२/६३ को कूल सरकारी विनियोजन र खर्चको विवरण	९७
४	आ.व. २०६२/६३ र २०६३/६४ को खर्च स्थितिको तुलनात्मक विवरण	९७
५	आ.व. २०६२/६३ र २०६३/६४ को खर्च स्थितिको तुलनात्मक विवरण	९७
६	आर्थिक बर्ष २०६२/६३ र २०६३/६४ को खर्च शीर्षकगत रुपमा खर्चको तुलनात्मक विवरण	९८
७	आर्थिक बर्ष २०६३/६४ को सेवा तथा क्षेत्रगत विवरण	१००
८	आर्थिक बर्ष २०६३/६४ को मन्त्रालयगत विनियोजन र खर्च विवरण	१०३
९	आर्थिक बर्ष २०६३/६४ को आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्च शीर्षकगत विवरण	१०४
१०	Sectorwise Foreign Aid Commitment FY 2006/07 (2063/64)	१०६
११	Projectwise Foreign Aid Commitment FY 2006/07 (2063/64)	१०७
१२	प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरुको नामावली	१०९

खण्ड - १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि (Background)

शान्तिपूर्ण लोकतान्त्रिक वातावरण, जनउत्तरदायी सरकार, सुशासन, राजनैतिक स्थिरता, उदार आर्थिक नीति तथा संरचनानै उच्च आर्थिक वृद्धिका आधार स्तम्भका रूपमा रहेका हुन्छन्। जनउत्तरदायी लोकतान्त्रिक सरकारले यी सूचकहरूलाई आफ्नो मार्गदर्शकको रूपमा लिने गरेको हुन्छ। सरकार कति लोकतान्त्रिक छ भन्ने कुराको लेखाजोखा पनि यिनै सूचकहरूको आधारमा गर्ने गरिन्छ। सार्वजनिक नीतिहरूलाई मूर्तरूप दिन प्रत्येक वर्ष बजेट वक्तव्य मार्फत सरकारले आफ्नो नीति र कार्यक्रम घोषणा गर्ने गर्दछ। बजेट वक्तव्यमा सरकारले त्यो आर्थिक वर्ष भित्र लिएको नीति, नीतिलाई कार्यान्वयन गर्न अवलम्बन गरेका रणनीतिहरू र कार्यक्रमहरू, ती कार्यक्रमहरूलाई संचालन गर्न साधन-स्रोतको अनुमानित व्यवस्था एवं त्यसले जनस्तरमा पर्ने प्रभाव मूल्यांकन गरी भविष्यमा अवलम्बन गर्ने नीति र कार्यक्रमको लागि दिशा निर्देश गर्नु जरुरी हुन्छ। बजेटको वार्षिक मूल्यांकनले मात्रै स्रोत-साधनको परिचालन र भविष्यमा गरिनु पर्ने सुधार र त्यसबाट प्राप्त उपलब्धी (outcomes) र प्रभाव (Impact) को सही विश्लेषण हुन जान्छ। त्यसैले आर्थिक वर्षका आर्थिक परिसूचकहरू, वित्तिय अवस्था र त्यसको उपलब्धीमा देखिएका चुनौतिहरूलाई अवसरमा रूपान्तरण गर्नको लागि सरकारले अवलम्बन गरेका मूलभूत नीति र कार्यक्रमको कार्यान्वयन स्थितिका बारेमा सुक्ष्म समीक्षा गरी आगामी दिनहरूमा लिइनुपर्ने सचेतता समेतको लागि बजेटको मूल्यांकन गर्नुपर्ने आवश्यकता भएकोले आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेटको वार्षिक मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

१.२ अध्ययनको औचित्यता (Rationale of the Study)

प्रत्येक मन्त्रालयहरूले अन्तर्गतका विकास आयोजनाहरूको समग्र भौतिक र वित्तिय प्रगतिको वार्षिक मूल्यांकन गर्ने, राष्ट्रिय योजना आयोगले पनि विकास सँग सम्बन्धित सबै क्षेत्रहरूको समीक्षा गर्ने र महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले सरकारको वार्षिक आय व्यय विवरण तयार गर्ने भएतापनि निम्न कारणले बजेटको वार्षिक मूल्यांकन गर्नु औचित्यपूर्ण भएको छ :

१. मन्त्रालयगत विकास आयोजनाहरूको भौतिक र वित्तिय प्रगतिको विश्लेषण गरी आगामी वर्ष यथार्थपरक बजेट निर्माण गर्नु पर्ने भएको।
२. विकाससँग सम्बन्धित क्षेत्रको समीक्षा गर्नुका साथै स्रोत साधन परिचालन र बजेटले लिएका नीतिको तुलनात्मक मूल्यांकन गर्नु पर्ने भएको।
३. बजेट सरकारको समग्र अर्थिक परिसूचकहरूको मार्गदर्शक भएकोले यसका सम्पूर्ण अवयवहरूको विश्लेषण गरी आगामी वर्षको लागि मार्गदर्शक सूचकहरू निर्माण गर्नुपर्ने भएको।
४. बजेट विनियोजनको प्रभावकारिता र कार्यान्वयनको प्रभावकारिता थाहा पाई बजेटरी प्रणालीमा थप सुधार गर्नु गर्ने भएको।

१.३ अध्ययनको उद्देश्य (Objectives of the Study)

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेटको वार्षिक मूल्यांकनको उद्देश्य निम्नानुसार रहेको छ :

१. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को समग्र आर्थिक उपलब्धी र वित्तिय अवयवको विश्लेषण गरी चुनौति र अवसरको पहिचान गर्नु ।
२. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित प्रत्येक मन्त्रालयहरूसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन र सीमाहरूको वारेमा विश्लेषण गर्नु ।
३. मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन विश्लेषण गरी अनुभूत गरिएका तथ्यहरूको विश्लेषण गर्नु ।

१.४ अध्ययनको सीमा (Limitations of the Study)

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेटको वार्षिक मूल्यांकन निम्न क्षेत्रहरूमा सिमित रहेको छ :

१. सम्बन्धित मन्त्रालयबाट उपलब्ध हुने सूचनाको आधारमा बजेट कार्यान्वयनको विश्लेषण गरिएकोछ ।
२. आर्थिक वर्षमा संचालित सबै आयोजना र कार्यक्रमको विश्लेषण गर्न नसकिएकोले छनौटको आधारमा केही मुख्य मुख्य आयोजनाहरूको अध्ययन गरिएको छ ।
३. विकास आयोजनाहरूको प्रभाव मूल्यांकन भन्दा पनि कूल बजेट, वैदेशिक सहायताको अवस्था, आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था, आयोजना/कार्यक्रमले सामाजिक क्षेत्रमा पार्न सक्ने सकारात्मक/नकारात्मक प्रभावको विश्लेषण गरिएको छ ।
४. देशको समग्र आर्थिक अवस्थाको सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकको प्रतिवेदन र आय व्ययको सम्बन्धमा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त आर्थिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (FMIS) को तथ्यांकलाई आधार मानिएको छ ।
५. समय अभावका कारण आयोजना र कार्यक्रमको कार्यस्थल भ्रमण, अन्तर्वार्ता र विस्तृत सर्भेक्षण गर्न संभव नभएकोले मन्त्रालयहरू, राष्ट्रिय योजना आयोग, नेपाल राष्ट्र बैंक र महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट उपलब्ध Secondary data को आधारमा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

खण्ड - २

देशको समष्टिगत आर्थिक स्थिति

सरकारी खर्चमा विस्तार देखिएतापनि वैदेशिक अनुदान लगायत मुख्यरूपमा राजस्व परिचालनमा हासिल गर्न सकिएको उल्लेख्य सफलताका कारण सरकारी साधन परिचालनमा ठूलो वृद्धि आएको फलस्वरूप आ.व. २०६३/६४ को अन्त्यमा रु. ३ अर्ब भन्दा बढीको नगद वचत समेत कायम हुन सकेको छ। यसरी प्रतिकूल परिस्थितिको बावजुद सरकारी वित्त क्षेत्रमा प्रतिविम्बित उत्तरदायी भूमिकाबाट देशको समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न आवश्यक योगदान मिल्न गएको छ। सरकारी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जाको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ कै हाराहारीमा रहनु, निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जाको वृद्धिदर भने बढ्न जानु, व्यापार घाटाको वृद्धिदरमा कमी आउनु, मुद्रास्फीतिको दर घट्न जानु, शोधनान्तर स्थिति वचतमा रहनु, विदेशी विनिमय सञ्चिति आ.व. २०६२/६३ कै हाराहारीमा रही १०.३ महिना बराबरको वस्तु आयात धान्न सक्ने स्तरमा रहनु आदि आ.व. २०६३/६४ का अन्य सकारात्मक पक्षहरु रहेका छन्। आ.व. २०६३/६४ मा अर्थतन्त्रको समग्र अवस्था निम्नानुसार रहेको छ।

२.१. वास्तविक क्षेत्र

२.१.१ आर्थिक वृद्धिदर : आ.व. २०६३/६४ मा असहज परिस्थितिका बावजुद गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.६ प्रतिशत रहेतापनि मौसमी प्रतिकूलताका कारण धानवालीको उत्पादनमा निकै ह्रास आई समग्र कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ०.७ प्रतिशतले मात्र बढ्न सकेकोले कुल गार्हस्थ्य उत्पादन २.५ प्रतिशतले बढेको प्रारम्भिक अनुमान छ। आ.व. २०६२/६३ मा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर १.१ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ४.६ प्रतिशत रही कुल गार्हस्थ्य उत्पादन २.८ प्रतिशतले बढेको संशोधित अनुमान छ।

२.१.२ वृद्धिदर उच्च रहेका केही उपक्षेत्रहरु : आ.व. २०६३/६४ मा सेवा क्षेत्रका केही उपक्षेत्रहरुको वृद्धिदर उल्लेख्य रहेको छ। आ.व. २०६२/६३ मा ४.४ प्रतिशतले बढेको यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण उपक्षेत्र आ.व. २०६३/६४ मा ८.१ प्रतिशतले बढेको छ। घरजग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ को १.१ प्रतिशतको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा ८.७ प्रतिशतले बढेको छ। शिक्षा उपक्षेत्र आ.व. २०६२/६३ मा २.७ प्रतिशतले बढेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा ५.६ प्रतिशतले बढेको छ। वित्तीय मध्यस्थता उपक्षेत्रको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ मा १६.५ प्रतिशतको उच्च वृद्धि रहेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा पनि ८.६ प्रतिशतको वृद्धिदर हासिल हुन सकेको छ। स्वास्थ्य र सामाजिक सेवातर्फ ५.२ प्रतिशत तथा अन्य सेवाहरुतर्फ ५ प्रतिशतको वृद्धिदर हासिल भएको छ।

२.१.३ उपभोग तथा कुल गार्हस्थ्य वचत : आ.व. २०६३/६४ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा उपभोग ९०.६ प्रतिशत रहेको छ। यो अनुपात आ.व. २०६२/६३ मा ९२.१ प्रतिशत रहेको थियो। सरकारी उपभोगको यस्तो अनुपात आ.व. २०६२/६३ मा ८.८ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा ८.७ प्रतिशत रहेको छ। कुल गार्हस्थ्य वचतको अनुपात आ.व. २०६२/६३ को ७.९ प्रतिशतबाट आ.व. २०६३/६४ मा ९.४ प्रतिशत पुगेको छ।

२.१.४. **कुल राष्ट्रिय वचत र लगानी** : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा कुल राष्ट्रिय वचत आ.व. २०६२/६३ को २८.२ प्रतिशतबाट आ.व. २०६३/६४ मा केही बढ्न गई २८.४ प्रतिशत पुगेको छ। यद्यपि लगानीको यस्तो अनुपात आ.व. २०६२/६३ को २६ प्रतिशतको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा २५.३ प्रतिशत रह्यो। कुल राष्ट्रिय वचतको यो अनुपातबाट लगानीको अनुपात घटाउँदा आ.व. २०६३/६४ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३.३ प्रतिशत बराबर साधन वचत (resource balance) हुन गएको छ। आ.व. २०६२/६३ मा यस्तो वचतको अनुपात २.२ प्रतिशत रहेको थियो।

२.१.५. **मूल्य स्थिति**

- **कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको मूल्य सूचकाङ्क (GDP price deflator)** : आ.व. २०६३/६४ मा यो सूचकाङ्क ८.३ प्रतिशतले बढेको छ। आ.व. २०६२/६३ मा यो सूचकाङ्कको वृद्धिदर ६.४ प्रतिशत रहेको थियो।
- **उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क** : आ.व. २०६३/६४ मा विन्दुगत र औसत दुबै आधारमा ६.४ प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ। आ.व. २०६२/६३ मा यी दुबै मूल्य वृद्धिदरहरू ८ प्रतिशत रहेका थिए। फलस्वरूप आ.व. २०६३/६४ मा मूल्य वृद्धिदर नियन्त्रित अवस्थामा रहेको देखिन्छ।
- **थोक मूल्य सूचकाङ्क** : आ.व. २०६३/६४ मा थोक मूल्य वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ को ८.९ प्रतिशतको हाराहारी मै ९ प्रतिशत रहेको छ।
- **तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क** : आ.व. २०६३/६४ मा तलव सूचकाङ्क ०.३ प्रतिशत र ज्यालादर सूचकाङ्क ५.३ प्रतिशत गरी समग्र तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ३.९ प्रतिशतले मात्र बढेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा तलव सूचकाङ्क ६.३ प्रतिशत र ज्यालादर सूचकाङ्क १०.९ प्रतिशत गरी समग्र तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ९.८ प्रतिशतले बढेको छ।

२.२. **सरकारी वित्त क्षेत्र**

२.२.१ **राजस्व** : आ.व. २०६३/६४ मा राजस्व परिचालनतर्फ उल्लेखनीय सफलता प्राप्त भएको छ। यो वर्ष रु. ८५.४ अर्ब राजस्व परिचालन गर्ने बजेटको लक्ष्य रहेकोमा संशोधित लक्ष्य रु. ८६.१ अर्ब रहेको थियो। वास्तविक राजस्व परिचालन भने संशोधित लक्ष्य भन्दा बढी भई रु. ८७.७ अर्ब पुगेको छ। आ.व. २०६२/६३ को राजस्व रु. ७२.३ अर्बको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा परिचालित राजस्व २१.३ प्रतिशतले बढी छ। आ.व. २०६२/६३ मा राजस्वको वृद्धिदर ३.१ प्रतिशत मात्र थियो। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा राजस्वको अनुपात आ.व. २०६२/६३ मा ११.२ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा १ प्रतिशतविन्दुले बढ्न गई १२.२ प्रतिशत पुगेको छ।

२.२.२ **खर्च** : आ.व. २०६३/६४ मा चालु खर्चको तुलनामा पुँजीगत खर्चको वृद्धिदर बढी भएको संशोधित अनुमान छ। आ.व. २०६२/६३ मा ८.६ प्रतिशतले बढेको चालु खर्च आ.व. २०६३/६४ मा १९.९ प्रतिशतले बढेको छ। पुँजीगत खर्चतर्फ आ.व. २०६२/६३ को ८.३ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा २२.९ प्रतिशतको उच्च वृद्धि हासिल भएको छ। साँवा भुक्तानी आ.व. २०६२/६३ को ५.४ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा ६.२ प्रतिशतले बढेको छ। यसरी आ.व. २०६३/६४ मा कुल खर्च १८.९ प्रतिशतले बढेको छ। आ.व. २०६२/६३ मा कुल खर्च ८.१ प्रतिशतले बढेको थियो। कुल

गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा आ.व. २०६३/६४ मा चालु खर्च ११.२ प्रतिशत, पुँजीगत खर्च ५.१ प्रतिशत र साँवा भुक्तानी २.१ प्रतिशत गरी कुल खर्च १८.३ प्रतिशत रहेको संशोधित अनुमान छ। आ.व. २०६२/६३ मा यस्तो अनुपात चालु खर्च तर्फ १०.४ प्रतिशत, पुँजीगत खर्च तर्फ ४.६ प्रतिशत र साँवा भुक्तानी तर्फ २.२ प्रतिशत गरी कुल खर्च १७.२ प्रतिशत रहेको थियो। कुल खर्चमा चालु खर्च, विकास खर्च र साँवा भुक्तानीको अंश आ.व. २०६२/६३ मा क्रमशः ६०.४ प्रतिशत, २६.७ प्रतिशत र १२.९ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा यी अनुपातहरू क्रमशः ६०.९ प्रतिशत, २७.६ प्रतिशत र ११.५ प्रतिशत रहेको संशोधित अनुमान छ।

२.२.३ न्यून वित्त : आ.व. २०६३/६४ मा न्यून वित्त (fiscal deficit) को विस्तार आ.व. २०६२/६३ को तुलनामा घट्न गएको छ। आ.व. २०६२/६३ मा न्यून वित्त ३७.३ प्रतिशतले बढेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा २०.१ प्रतिशतले बढेको छ। यसमध्ये वैदेशिक ऋण परिचालन आ.व. २०६२/६३ मा ११.४ प्रतिशतले घटेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा २५.८ प्रतिशतले बढेको छ। आन्तरिक ऋण परिचालन आ.व. २०६२/६३ मा ३२.३ प्रतिशतले बढेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा ५१.३ प्रतिशतले बढेको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंग न्यून वित्तको अनुपात आ.व. २०६२/६३ मा ३.८ प्रतिशत (आन्तरिक ऋण १.८ प्रतिशत तथा वैदेशिक ऋण १.३ प्रतिशत) रहेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा ४.१ प्रतिशत (आन्तरिक ऋण २.५ प्रतिशत तथा वैदेशिक ऋण १.४ प्रतिशत) पुगेको छ। न्यून वित्तको यो अनुपात दशौं योजनाको सामान्य आर्थिक वृद्धिदर (४.३ प्रतिशत) का लागि प्रक्षेपित गरिएको न्यून वित्तको अनुपात (४.८ प्रतिशत) को तुलनामा कमै रहेको छ।

२.२.४ आन्तरिक, वाह्य र कुल ऋण दायित्व (debt outstanding) : आ.व. २०६२/६३ को तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा नेपाल सरकारको समग्र ऋण दायित्व घट्न गएको छ। २०६३ आषाढ मसान्तमा आन्तरिक र वाह्य ऋण दायित्व क्रमशः रु. ९९.९ अर्ब र रु. २३४ अर्ब रही कुल ऋण दायित्व रु. ३२३.९ अर्ब पुगेकोमा २०६४ आषाढ मसान्तमा ऋण दायित्व आन्तरिकतर्फ रु. ९९.३ अर्ब र वाह्यतर्फ रु. २१६.६ अर्ब रही कुल ऋण दायित्व २.५ प्रतिशतले घट्न गई रु. ३१५.९ अर्ब पुगेको छ।

२.३ वित्तीय क्षेत्र

२.३.१ आन्तरिक कर्जा : वाणिज्य बैंकहरूबाट प्रवाहित खुद आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ को ११.७ प्रतिशतको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा १६.७ प्रतिशत रहेको छ। सरकारलाई गएको खुद कर्जा आ.व. २०६२/६३ कै हाराहारीमा १०.५ प्रतिशतले बढेको छ भने निजी क्षेत्र माथिको दाबी (Claims) आ.व. २०६२/६३ को १४.४ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा १८.९ प्रतिशतले बढेको छ। फलस्वरूप कुल बाँकी कर्जामा निजी क्षेत्रको अंश २०६३ आषाढ मसान्तको ७५.५ प्रतिशतबाट २०६४ आषाढ मसान्तमा ७६.९ प्रतिशत पुगेको छ। वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व आ.व. २०६२/६३ मा १०.९ प्रतिशतले बढेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा ११.१ प्रतिशतले बढेको छ। आ.व. २०६३/६४ मा विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगमा पनि उल्लेख्य विस्तार देखिएको छ।

२.३.२ आवधिक निक्षेप : आवधिक निक्षेपको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ मा १६.१ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा पनि १५.९ प्रतिशतको वृद्धिदर हासिल भएको छ। संकुचित तथा विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ को तुलनामा नियन्त्रित अवस्थामा रहेको छ।

२.३.३ **धितोपत्र** : धितोपत्र कारोवारतर्फ ठूलो विस्तार देखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६२/६३ मा ३४.९ प्रतिशतले बढेको नेप्से (NEPSE) परिसूचक आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा ७६.८ प्रतिशतले बढेको छ ।

२.४. **वाह्य क्षेत्र**

२.४.१ **निर्यात तथा आयात** : आ.व. २०६३/६४ मा भारततर्फको निर्यातको वृद्धिदर घटेको तथा अन्य मुलुकतर्फको निर्यात पुनः घट्न गएको छ । साथै, भारतबाट भएको आयातको वृद्धिदर घटेको छ भने अन्य मुलुकबाट भएको आयातको वृद्धिदर बढेको छ । समग्र निर्यात तथा आयातको वृद्धिदर घटेकोले व्यापार घाटाको वृद्धिदर आ.व. २०६२/६३ को २५.१ प्रतिशतको तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा १५.३ प्रतिशतले बढेको छ । अमेरिकी डलरमा गणना गर्दा भने आ.व. २०६३/६४ मा निर्यातको वृद्धिदर ३.९ प्रतिशत रहेको छ ।

२.४.२ **पर्यटन** : पर्यटनबाट प्राप्त रकम आ.व. २०६२/६३ मा ८ प्रतिशतले घटेकोमा आ.व. २०६३/६४ मा ६ प्रतिशतले बढेर सो रकम रु. १०.१ अर्ब पुगेको छ ।

२.४.३ **विप्रेषण** : विप्रेषण रकम आ.व. २०६२/६३ को रु. ९७.७ अर्बबाट २.५ प्रतिशतले बढेर आ.व. २०६३/६४ मा सर्वप्रथम रु. १०० अर्ब नाघ्न गएको छ ।

२.४.४ **शोधनान्तर तथा विदेशी विनिमय सञ्चिति** : २०६४ आषाढ मसान्तमा शोधनान्तर वचत रु. ५.९ अर्ब पुगेको छ । २०६४ आषाढ मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति २०६३ आषाढ मसान्तकै स्तर (रु. १६५ अर्ब) मा रहेको छ । अमेरिकी डलरमा हिसाब गर्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको वृद्धिदर १४.३ प्रतिशत रही २०६४ आषाढ मसान्तमा सञ्चितिको रकम २.५ अर्ब अमेरिकी डलर पुगेको छ । यो सञ्चिति १०.३ महिनाको वस्तु आयात र ८.५ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त छ ।

२.५. **गरिबी निवारण तथा आर्थिक वृद्धि (PRGF) कार्यक्रम**

अफ्यारो परिस्थितिमा पनि नेपालले समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न प्राप्त गरेको सफलता तथा संरचनात्मक सुधारका कार्यहरुलाई प्रतिवद्धताका साथ अगाडि बढाउन गरेको पहल र प्रगति प्रति अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले सद्वाहना गरेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको कार्यकारी समितिको नोभेम्बर ९, २००७ मा बसेको बैठकले नेपालको PRGF कार्यक्रमको पाँचौं तथा अन्तिम पुनरावलोकन गर्दा यस्तो सद्वाहना गरेको हो । सामाजिक क्षेत्र तथा पूर्वाधार विकासका लागि साधनको विनियोजन बढाउने, कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको राजस्वको अनुपात वृद्धि गर्ने जस्ता कार्यमा तथा सरकारी वित्तको क्षेत्रमा पारदर्शिता अभिवृद्धि गर्न सरकारले देखाएको प्रतिवद्धता प्रति पनि उक्त समितिले स्वागत गरेको छ ।

तालिका १

प्रमुख समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु

परिसूचक		आ.व. २०७२/७३	आ.व.२०७३/७४
वास्तविक क्षेत्र			
	आर्थिक वृद्धिदर (%)	२.८	२.५
	कृषि	१.१	०.७
	गैर कृषि	४.६	३.६
	कुल राष्ट्रिय बचत/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (%)	२८.२	२८.४
	लगानी/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (%)	२६	२५.३
	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको मूल्य सूचकाङ्क वृद्धि दर (%)	६.४	८.३
	उपभोक्ता मूल्य वृद्धि दर (%)		
	औसत	८.०	६.४
	विन्दुगत	८.०	६.४
सरकारी वित्त क्षेत्र			
	राजश्व वृद्धि दर (%)	३.१	२१.३
	राजश्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (%)	११.२	१२.२
	सरकारी क्षेत्रमा कुल खर्चको वृद्धि दर (%)	८.१	१८.९
	चालु खर्च	८.६	१९.९
	पूजीगत खर्च	८.३	२२.९
	सांवा भुक्तानी	५.४	६.२
	न्यून वित्तको वृद्धि दर (%)	३७.३	२०.१
	न्यून वित्त/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (%)	३.८	४.१
	नगद बचत (रु. अर्ब)	-१.१	३.१
	कुल ऋण दायित्व (रु. अर्ब)	३२३.९	३१५.९
	आन्तरिक	९९.९	९९.३
	बाह्य	२२४.०	२१६.६
मौद्रिक क्षेत्र			
	निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जाको वृद्धिदर (%)	१४.४	१८.९
	बैंकिङ्ग क्षेत्रमा आवधिक निक्षेपको वृद्धिदर	१६.१	१५.९
बाह्य क्षेत्र			
	व्यापार घाटाको वृद्धिदर (%)	२५.१	१५.३
	विप्रेषण रुकम (रु.अर्ब)	९७.७	१००.१
	विदेशी विनिमय संचिति (अमेरिकी डलर अर्ब)	२.२	२.५

खण्ड - ३

बजेट वक्तव्यको प्रगति

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट वक्तव्यमा परेका प्रगति मापनयोग्य बूँदाहरूलाई अर्थ मन्त्रालयले कार्ययोजनामा परिणत गरी वर्षको प्रारम्भ भै सबै मन्त्रालयमा पठाएको थियो। सोही कार्य योजनामा सम्बन्धित मन्त्रालयहरूसँग प्रगति माग गरी प्रत्येक २/२ महिनामा समीक्षा गर्ने गरिएको थियो। यस आधारमा तयार गरिएको प्रगतिको मन्त्रालयगत संक्षिप्त भ्रमण तल प्रस्तुत गरिएको छ।

३.१ शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय

बूँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
४३	प्राथमिक तहका आर्थिक दृष्टिले कमजोर एवं विपन्न वर्गका ५० प्रतिशत छात्राहरू एवम् सबै दलित विद्यार्थीहरूलाई प्रति विद्यार्थी रु ३५०/- का दरले छात्रवृत्ति रकम प्रदान गरिनेछ। यस्तो छात्रवृत्ति वितरणमा प्रभावकारिता र पारदर्शिता ल्याउन हरेक वर्ष जेठ ४ गते र फागुन ७ गते गरी दुई किस्तामा सार्वजनिक रूपमा वितरण गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।	■ सबै सामुदायिक विद्यालयहरूबाट ५०% छात्रा छात्रावृत्ति र दलित छात्रावृत्तिको दोश्रो किस्ता फागुन ७ गते वितरण भएको।
४४	सार्वजनिक-निजी साभेदारी अवधारणा अनुरूप निजी विद्यालयहरूमा भर्ना भएका प्रति ५० जना विद्यार्थी बराबर १ जना दलित, द्वन्द्वपिडित, विपन्न एवं शहीदका छोराछोरीहरूलाई छात्रवृत्तिसहित भर्नाको व्यवस्था मिलाइनेछ।	■ निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयनका लागि कार्यतालिका सहित सम्बन्धित जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरूमा पठाईएको।
७३	आगामी वर्ष सरकारी निकायहरूबाट प्राविधिक शिक्षाका विभिन्न विषयमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न ९ हजार ६६ जनालाई व्यावसायिक तालिम र ४४ हजार ७ सय ४३ जनालाई विभिन्न सीपमूलक तालिम दिइनेछ। यस्ता तालिममा जनआन्दोलनका घाइते, महिला तथा दलितहरूलाई प्राथमिकता दिने व्यवस्था मिलाएको छ।	■ २३२ व्यक्ति (हप्ताको) व्यावसायिक सीपसम्बन्धी अल्पकालीन तालिम संचालन गरेको।
७४	सार्वजनिक-निजी साभेदारी अनुरूप नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघमार्फत थप ३ जिल्लामा इलम प्रशिक्षण केन्द्र विस्तार गर्न बजेटको व्यवस्था मिलाइएको छ। यस अन्तर्गत संचालन हुने प्रशिक्षणमा जनआन्दोलनका घाइते, महिला, दलित र जनजातिलाई प्राथमिकता दिइने छ।	■ देशका तीन जिल्ला सुनसरी, बारा र सिराहामा ईलम प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना गर्ने सन्दर्भमा, सुनसरी जिल्लामा सम्भाव्यता अध्ययन गरी पूर्वाधार तयारी भइरहेको छ। बारा जिल्लामा सम्भाव्यता अध्ययन भई संचालन गर्ने तयारीमा रहेको।
८८ (शिक्षा मं. वाट क र ख गरी विभक्त गरिएको)	कर्णाली अञ्चलका कक्षा १० सम्मका छात्राहरूलाई दिइ आएको छात्रवृत्तिलाई निरन्तरता दिने र उक्त छात्रवृत्ति रकमको पहिलो किस्ता जेष्ठ ४ गते र अन्तिम किस्ता फागुन ७ गते वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने। यसैगरी, कर्णाली अञ्चलका निम्न माध्यमिक तहसम्मका २४,००० विद्यार्थीहरूका लागि निःशुल्क दिवाखाजा दिइने र जुकाको औषधि वितरण गरिनेछ।	■ खाद्यान्न (चिनी मिस्रित पिठो तथा बनस्पति घिउ) मुख्य गोदाम सुर्खेतसम्म ढुवानी भैसकेको, भाँडाकुँडाको आपूर्तिसम्बन्धी ठेकेदारसँग सम्झौता भइसकेको, मुख्य गोदाम सुर्खेतदेखि कर्णाली अञ्चलका ५ जिल्लाको सदरमुकामसम्म हवाई मार्गबाट खाद्य तथा गैर खाद्य वस्तुहरूको ढुवानीको कार्य भएको।
१०	सबै सार्वजनिक विद्यालयहरूको शिक्षक-विद्यार्थी अनुपातको स्थिति सार्वजनिक गरिनेछ। शिक्षक दरवन्दी बढी भएका विद्यालयहरूबाट कम भएका विद्यालयहरूमा दरवन्दी सारी दरवन्दीको पुनर्संरचना गरिनेछ। यसरी समायोजन गर्दा पनि दरवन्दी अपर्याप्त भएका सार्वजनिक प्राथमिक विद्यालयहरूमा शिक्षक बापत दिइएको अनुदान रकममा वृद्धि गरिनेछ।	■ दरवन्दी मिलानसम्बन्धी कामको प्रगति विवरण संकलन कार्य भइरहेको र ४१ जिल्लाहरूबाट विवरण प्राप्त भएको।

		<ul style="list-style-type: none"> शिक्षकहरूको नामनामेसी लगायत तलबी विवरण तयार गर्ने कार्यको सिलसिलामा शिक्षकहरूका तलबी विवरण Software मा Entry गरी सम्बन्धित जिल्लाहरूबाट Verification गर्नको लागि Hard/Soft Copy पठाईएकोमा ३५ जिल्लाहरूबाट विवरण प्राप्त भइसकेको ।
१११	सामुदायिक व्यवस्थापनमा विद्यालयहरूको पठनपाठन र समग्र शैक्षिक वातावरणमा उल्लेखनीय सुधार देखिएकोले आर्थिक स्रोतसहित विद्यालय हस्तान्तरण गर्ने कार्यलाई विस्तार गरिनेछ । विद्यार्थीको अनुपातमा शिक्षक न्यून भएका विद्यालयहरूमा महिला शिक्षिका भर्ना गर्न थप अनुदान १६ करोड विनियोजन गरेको । यसबाट थप ३००० महिलाले रोजगारी पाउने ।	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थापन समुदायमा जिम्मा दिने कार्यक्रम अनुसार फागुन महिनामा प्राथमिक विद्यालयको ५६, निम्न माध्यमिक विद्यालय ८ र माध्यमिक विद्यालय ३ तहको गरी जम्मा ६७ तह (हालसम्म प्रा.वि. १३१, नि.मा.वि. १२ र मा.वि. ७ गरी जम्मा १५० तह) व्यवस्थापन हस्तान्तरण भएको । महिला शिक्षिका वापतको अनुदान वितरण गरिएको ।
११२	विद्यालय शिक्षालाई एकीकृत गर्न कक्षा १ देखि ८ सम्मलाई प्राथमिक शिक्षा र कक्षा ९ देखि १२ सम्मलाई माध्यमिक शिक्षाको रूपमा व्यवस्थित गर्न आवश्यक पर्ने पाठ्यक्रम, कानूनी व्यवस्था र प्रशासनिक संरचनाहरूको विकास गर्ने कार्य आगामी आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> मूल दस्तावेज लेखन तयारी समिति गठन गरिएको ।
११३	पाठ्यपुस्तक वितरणलाई सर्वसुलभ बनाउन प्राथमिक तहमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूको लागि उपलब्ध गराउदै आएको निःशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामग्री वापतको अनुदान प्रत्येक वर्ष फागुन महिनाको दोस्रो हप्ताभित्र सम्बन्धित विद्यालयलाई जिल्ला शिक्षा कार्यालयमार्फत उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाएको छ । विद्यालयले सो अनुदानबाट पुस्तक खरीद गरी वैशाख १५ गते अभिभावकको भेला गराई अनिवार्य रूपमा पुस्तक वितरणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय पाठ्यपुस्तक छपाई तथा वितरण निर्देशिका २०६३ स्वीकृत भई कार्यान्वयन भएको र सो अनुरूप पुस्तक वितरण भएको ।
११४	शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न प्राथमिक विद्यालयका १९,४१० र निम्न माध्यमिक र माध्यमिक विद्यालयका १६,००० शिक्षकहरूलाई अध्यापन गर्ने विषयसँग सम्बन्धित सेवाकालीन तालिम दिइने । साथै ७०० दलित तथा सुविधाविहीन महिलाहरूलाई शिक्षण पेशामा प्रवेश गर्ने अवसरमा पहुँच बढाउन छात्रवृत्तिसहितको तालिम प्रदान गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> करिब ६५०० प्राथमिक शिक्षकहरूका लागि तालिम संचालन भएको, माध्यमिक तथा निम्नमाध्यमिक तहका शिक्षकहरूका लागि सबै मोडुलमा तालिम संचालन भएको छ । देशका विभिन्न शैक्षिक तालिम केन्द्र र वैकल्पिक संस्थाहरूमा करीब ४००० प्राथमिक शिक्षकहरूका लागि सेवाकालीन तालिम जारी रहेको र ४५५८ जना प्राथमिक शिक्षकहरूले २.५ महिने तालिम लिइसकेका छन् । दलित तथा पिछडिएका समूहका २१० जना एस.एल.सी. उत्तिर्ण व्यक्तिहरूले पूर्व सेवाकालिन प्राथमिक शिक्षक तालिमको लागि छात्रवृत्ति प्राप्त गरी तालिम लिएका छन् ।
११५	विद्यालयको भौतिक अवस्थामा सुधार गर्न आगामी वर्ष १ सय ९० वटा विद्यालय तथा ४ हजार २ सय वटा कक्षा कोठा निर्माण गर्ने ।	<ul style="list-style-type: none"> नयाँ कक्षा कोठा निर्माणका लागि विद्यालय छनौट गर्ने कार्य सम्पन्न भई सम्झौता समेत भइ निर्माण कार्य भइरहेको छ । १९० वटा विद्यालयहरू निर्माणकै चरणमा छन् ।
११६	उच्च शिक्षा व्यवस्थापनमा सुधार गरी शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न दोस्रो उच्च शिक्षा परियोजना संचालन गरिने । यस अन्तर्गत विश्वविद्यालय अन्तर्गतका आंगिक क्याम्पसहरूलाई स्वायत्तता प्रदान गर्न एकमुष्ट प्रोत्साहन अनुदान, अंश अनुदान र कार्यसम्पादन अनुदान दिने व्यवस्था गरिने । यस्तो अनुदान छानिएका सामुदायिक सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसहरूलाई पनि दिइने । उच्च शिक्षामा विपन्न वर्गका विद्यार्थीको पहुँच बढाउन आर्थिक सहायता दिइनेछ । उच्च शिक्षाका विभिन्न तहका नीतिहरूलाई अध्ययन गरी समयानुकूल परिवर्तन गरिनेछ । पि.एच.डि., एम फिल, समूहगत अनुसन्धान तथा	<ul style="list-style-type: none"> आंगिक क्याम्पसहरूलाई स्वायत्तता प्रदान गर्न त्रि.वि.सभाले आवश्यक नियम पारित गरिसकेको, गुणस्तर सुधार कार्यक्रम सम्बन्धी कार्यविधि जारी गरिएको र गुणस्तर सुधार कार्यविधि अनुरूप एम.फील/पि.एच.डी. तथा लघु अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि निवेदन आब्हान गरी अन्तरवार्ताको मिति प्रकाशन गरिएको छ । उच्च शिक्षामा महिलाहरूको पहुँच बढाउन छात्रा

	पूर्वाधार विकासमा जोड दिइनेछ ।	छात्रवृत्ति कार्य प्रक्रिया सुरु गरिएको छ ।
११७	खेलकूदलाई प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट व्यवसायिक बनाउन विद्यालयस्तर र स्थानीय तहदेखि नै विभिन्न विधाका खेलकूद कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । आगामी वर्ष हुने दक्षिण एशियाली खेलकूद तथा १५ औं एशियाली खेलकूदमा सहभागी गराइने ।	विभिन्न जिल्लामा विद्यालयस्तरीय खेलकूद प्रतियोगिताहरू संचालन भईरहेको, दक्षिण एशियाली खेलकूद तथा एशियाली खेलकूदमा सहभागी भएको छ ।

३.२ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
८४	कालिकोटको सदरमुकाम मान्मा र जुम्लाको खलंगा जोड्ने मोटर बाटोको निर्माण कार्य २०६३ पुष भित्र नै सम्पन्न गरिनेछ । साथै जुम्लाको यारी देखि सिमिकोट सम्म र डोल्याको दुनै देखि जुफाल सम्मको मोटरबाटो उच्च प्राथमिकता दिई निर्माण गरिनेछ । हुम्ला र मुगु जिल्लालाई राष्ट्रिय सडक सञ्जालमा आवद्ध गर्न बाजुरा जिल्लाको मातडीकोल्टी हुँदै सडक निर्माणका लागि विस्तृत सर्वेक्षण गरिनेछ । जाजरकोट –दुनै सडकको सर्भेक्षण पनि अधि बढाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> जुम्ला र कालिकोटको सदरमुकामसम्म मोटर बाटो खुलेको ।
८९	दुन्दुबाट क्षतिग्रस्त भएका सदरमुकाम पुनर्निर्माण गर्ने क्रममा जुम्ला, डोल्या, मुगु लगायतका जिल्लामा ध्वस्त संरचनाहरूको निर्माण गरिनेछ । साथै, कर्णाली अञ्चलमा ध्वस्त भएका भोलुङ्गे पुलहरूको पुनर्निर्माणलाई प्राथमिकता दिएको ।	<ul style="list-style-type: none"> जुम्ला डिभिजन कार्यालय अन्तर्गत ४ वटा जिल्लामा पर्ने ९ वटा आयोजनाको निर्माण कार्य सुरु भएको ।
९१	मोटरबाटो नपुगेका देशभरका १४ जिल्ला सदरमुकामहरूमा आगामी ४ वर्षभित्र बाटो पुऱ्याउने क्रममा, आगामी वर्ष भोजपुर, संखुवासभा, खोटाङ, जाजरकोट, बझाङ, जुम्ला र कालिकोट गरी ७ वटा जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने मोटरबाटो निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> जुम्ला र कालिकोटको सदरमुकाममा मोटर बाटो पुगिसकेको, दिक्तेल पुग्ने सडकको विस्तृत सर्भे डिजाइन भई रहेको र अन्य सडकको निर्माण कार्य निरन्तर रहेको छ ।
	चालु आर्थिक वर्ष भोजपुर, संखुवासभा, खोटाङ, जाजरकोट, बझाङ, जुम्ला र कालिकोट गरी ७ जिल्लाको सदरमुकाम जोड्ने मोटर बाटोको निर्माण पुरा गर्ने । यसका लागि कालिकोटको मान्मा र जुम्लाको खलङ्गामा २०६३ पुष भित्र बाटो पुऱ्याउने साथै अन्य ५ जिल्लामा पनि मोटरबाटो पुग्ने मिति निर्धारण गरी कार्य गर्ने ।	<ul style="list-style-type: none"> यसैवर्ष मोटरबाटो नपुगेता पनि आगामी वर्ष पुग्न आधार तयार भएको ।
९२	राष्ट्रिय सडक संजालको विकास गर्न मेहन्द्र राजमार्ग र हुलाकी राजमार्गको अतिरिक्त मध्यपहाडी राजमार्गको पनि महत्वपूर्ण स्थान रहने छ । पूर्वमा पाँचथर जिल्लाको च्याङथापु देखि पश्चिममा वैतडी जिल्लाको भुलाघाट जोड्ने प्रस्तावित यस राजमार्गको ठूलो हिस्सा निर्माण भैसकेको छ । यसै अवधारणा अनुरूप बाँकी खण्डको निर्माण कार्य अधि बढाउने उद्देश्यले समेत आगामी वर्ष बजेट विनियोजन गरिएको छ । हुलाकी राजमार्ग लगायत तराईका अन्य सहायक राजमार्गहरूको स्तरोन्नतीको कार्यक्रम आगामी वर्ष प्रारम्भ गरिने छ । यसै गरी, हिमाली राजमार्ग अवधारणाबारे पनि अध्ययन गरिने छ ।	<ul style="list-style-type: none"> वर्तिवाङ्ग-लुकुमगाँउ-मुसिकोट सडक, चौरजहारी-कैनडाडा-देवस्थल सडक निर्माण चालु रहेको । धनकुटा जिल्लाको हिलेवाट संखुवासभा जिल्लाको लेगुवाघाटसम्म कुल लम्बाई २६ कि.मि. खण्डस्मित स्तरमा स्तरोन्नति कार्य सम्पन्न भएको । रामेछापको खुर्कोटबाट सिन्धुली जिल्लाको नेपालथोक सम्म कुल लम्बाई ३२ कि.मि. निर्माणधिन अवस्थामा रहेको । यस खण्डमा पर्ने सुनकोशी पुल पनि निर्माणधिन अवस्थामा रहेको छ । हुलाकी राजमार्ग लगायत तराईका अन्य सहायक राजमार्गहरूको स्तरोन्नती : नेपाल सरकार र भारत सरकार बीच तराईको सडकहरूको DPR तयार गर्न सर्भेको कार्य ९० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।
९३	सडकको स्तरोन्नति गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत डडेलधुरा –सतवाँभ, दोलालघाट–चौतारा, मिचैया–कटारी–सुनकोसी, बेलवारी– चौहर्वा, विराटनगर–रंगेली, बरदङ्ग–उर्लावारी, पौवाभन्ज्याङ्ग–फिदिम र दमक–गौरीगन्ज सडकको स्तरोन्नती कार्य सम्पन्न गरिने छ ।	<ul style="list-style-type: none"> डडेलधुरा–सतवाँभ सडकको ५३.५ कि.मि. कालोपत्रेमा स्तरोन्नति, दोलालघाट–चौतारा सडकको १६.२ कि.मि., मिचैया–कटारी–सुनकोसी सडक ६२ कि.मी., बेलवारी चौहर्वा सडकको ३५ कि.मी., विराटनगर, रंगेली बरदंगा ३२ कि.मी., पौवा भन्ज्याङ्ग फिदिम सडकको १७.४६ कि.मी. र दमक गौरीगन्ज सडक ९ कि.मी. कालो पत्रेमा स्तरोन्नति भएको छ ।

९४	रोड कनेक्टिभिटी कार्यक्रमअन्तर्गत आगामी वर्ष गल्छी-त्रिशुली-स्याब्रुवेसी, फिदिम-ताप्लेजुङ्ग र नयाँ पुल-खिम्ती-मन्थली-रामेछाप खण्डको सडकको विस्तृत डिजाइनको कार्य शुरु गरिनेछ। साथै, स्याब्रुवेसी-रसुवागढी सडकको निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ।	रोड कनेक्टिभिटी सेक्टर प्रोजेक्टको परामर्शदाता छनौट भई गल्छी त्रिशुली- स्याब्रुवेसी, फिदिम-ताप्लेजुङ्ग र नयाँ पुल खिम्ती मन्थली-खुकौटको सर्भे तथा डिटेल् डिजाइन कार्य शुरु भएको छ।
९५	आगामी वर्ष सतवाँभु-वैतडी-भुलाघाट, साँफेबगर-मगलसेन, साँफेबगर-मार्तडी, तलुसीपुर-सल्यान, चकचके-लिवाङ्ग, भालुवाङ्ग-प्यूठान, मालढुङ्गा-बेनी, चन्द्रनिगाहापुर-गौर र नवलपुर-मलङ्गवा खण्ड सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य शुरु गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> साँफेबगर-मार्तडीको ० देखि २९.४ कि.मी.सम्म स्तरोन्नति सम्पन्न र ४३.१ कि.मी. सम्म निर्माण शुरु भएको र अन्यको हकमा सर्भे, डिजाइन भइरहेको। तलुसीपुर-सल्यान, चकचके-लिवाङ्ग-प्यूठान सडक स्तरोन्नति कार्यको लागि सर्भे तथा डिजाइन तयार गर्न परामर्शदाता छनौट भई साईट मोबिलाईज भएको छ।
९६	काठमाडौंको नयाँ बजारदेखि कालिमाटी सम्मको विष्णुमती लिङ्ग रोडको स्तरोन्नति गरी चार लेनको कालोपत्रे बनाइनेछ। शहरी सडक कार्यक्रम अन्तर्गत वागतमी करिडोरको तिलगंगा मनोहरा-बल्खु खण्ड, धोबिखोला करिडोरको ओम अस्पताल-विजुली बजार खण्ड लगायतका सडक निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ। यी सडक ३ वर्ष भित्र सम्पन्न गरी नगरपालिकालाई हस्तान्तरण गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> सोह्रखुट्टे चोकमा सुधार गरी २०० मि.लम्बाई कालोपत्रे गर्ने कार्य अन्तर्गत वेशको काम सम्पन्न भएको, तिलगङ्गा तिनकुने सडकमा १५० घ.मी. Backfilling सहित रिटेनिङ्ग वाल निर्माण, बल्खु-शङ्खुमल सडक खण्डको १.४ कि.मि. माटे सडक, ०.२ कि.मि. वेश, ०.४ कि.मि. कालोपत्रे र वागतमी पुलनेर ८० मिटर PCC Ramp निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। ओम अस्पताल क्षेत्रमा ६० मिटर लम्बाई ग्राभेल गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
९८	आगामी आर्थिक वर्ष देखि पथलैया-वीरगंज, सुखखाबन्दरगाह सम्म औद्योगिक करिडोर र सुनौली-परासी सडक खण्डको निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ।	बोलपत्र मूल्याङ्कन कार्य सम्पन्न भई स्वीकृतको प्रकृया अन्तिम चरणमा रहेको। घर टहरा तथा जग्गाको मुआब्जा रकमको लागि दररेट निर्धारण भएको।
९९	यसै गरी, प्रमुख राजमार्गहरू र सहायक मार्गहरूमा पर्ने २७ वटा निर्माणधिन पुलहरू निर्माण सम्पन्न गर्ने र बाँकी पुलहरूको निर्माण कार्य जारी राखिनेछ।	प्रमुख राजमार्गहरू र सहायक मार्गहरूमा पर्ने २७ वटा निर्माणधिन पुलहरू मध्ये ५ वटा पुलहरूको निर्माण कार्य सम्पन्न भईसकेको अन्य पुलहरू निर्माण कार्य चालु रहेकोछ।
१०५	योजनाबद्ध शहरी विकासमा टेवा पुऱ्याउन र विना पूर्वाधार जथाभावी घर बनाउने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न घर जग्गा कारोबार सम्बन्धी कानूनी संरचना २०६३ साल पुसभित्र तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। राष्ट्रिय शहरी नीति जारी गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> ऐन मस्यौदाको सैद्धान्तिक सहमति कानून मन्त्रालयबाट थप सुधार गर्न सुझाव आए बमोजिम कार्य भईरहेको। राष्ट्रिय शहरी नीतिको मस्यौदा स्वीकृतको चरणमा रहेको।
१०६	<ul style="list-style-type: none"> व्यवस्थित शहरीकरणले आर्थिक विकासमा उच्च योगदान गर्ने र थप रोजगारी समेत सिर्जना गर्ने भएकाले आगामी वर्ष कैलालीको अत्तरिया र सुनसरीको इटहरी क्षेत्रमा व्यवस्थित शहर निर्माण कार्य शुरु गरिनेछ। यस्ता क्षेत्रमा सरकारले जग्गा विकास, आन्तरिक सडक, ढल, विद्युत तथा खानेपानी जस्ता आधारभूत संरचना निर्माण गरिदिनेछ। निजी क्षेत्रलाई भवन, अस्पताल, विद्यालय तथा पार्क जस्ता संरचना निर्माणकालागि प्रोत्साहित गरिनेछ। जग्गा विकास, आन्तरिक सडक, ढल विद्युत तथा खानेपानी जस्ता आधारभूत संरचना निर्माण गरी कैलालीको अत्तरिया र सुनसरीको इटहरी क्षेत्रमा व्यवस्थित शहर निर्माण कार्य शुरु गरिनेछ। 	<ul style="list-style-type: none"> इटहरीको आवधिक योजना र भौतिक योजना निर्माण भएको। तालतलैया परिवेश मार्गको २.३ कि.मी. वेश कोष राख्ने कार्य सम्पन्न भएको। चोक सुधारको कार्य भई रहेको र भित्री सडकको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
१०७	हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रहरूमा छरिएर रहेका बस्तीहरूमा विकासका पूर्वाधारहरू पुऱ्याउन उच्च लागत पर्ने भएकोले यस्ता क्षेत्रहरूका बस्तीलाई एकीकृत गरी बाटो, पानी, विद्युत लगायतका पूर्वाधारहरू विकास गर्न आवश्यक देखिएको छ। त्यसैले, आगामी वर्ष हुम्ला र कालीकोट जिल्लामा एकीकृत बस्ती विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने।	संभाव्यता अध्ययनको मस्यौदा तयार भइसकेको छ।

१२५	साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना तर्फ फिक्कल, त्रियुगा, अत्तरिया, कमलामाई, बर्दिवास, पृथ्वीनारायण, वालिङ्ग, कुस्मा, बेनी, कावासोती, विजुवार, कोहलपुर र महेन्द्रनगर गरी १३ वटा आयोजनाहरू सम्पन्न गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> कमलामाई र बर्दिवासको निर्माण कार्यमा ढिलाई भैरहेको। तराई आन्दोलनका कारण अझै सामान्य रूपमा योजना संचालन हुन नसकेको अवस्था छ।
१२६	विगत लामो समय देखि निर्माणधिन रहेको ३४६ वटा खानेपानी आयोजनाहरूलाई आगामी ३ वर्ष भित्र सम्पन्न गर्ने रणनीति अवलम्बन गरी आउँदो आर्थिक वर्ष १७१ वटा खानेपानी आयोजनाहरूको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> १५९ वटा आयोजनाहरू सम्पन्न भएको।
१२७	मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको सिन्धु, ग्यालथुम र सुन्दरीजल क्षेत्रको एडिट प्रवेश मार्ग निर्माण, ३३ के.भी. विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार, मूल प्रवेश मार्ग स्तर सुधार र वितरण प्रणालीमा सुधार लगायतका कार्यहरू गरिनेछ। त्यस्तै टनेलको विस्तृत डिजाइन प्रतिवेदन तयार गरी बोलपत्र आव्हानको कार्य सम्पन्न गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> सिन्धु तथा ग्यालथुम र सुन्दरीजल एडिट प्रवेश मार्गको निर्माण कार्य भई रहेको। मुख्य प्रवेश मार्गको निर्माण कार्य भईरहेको। वितरण प्रणाली सुधार कार्यको सवै तथा डिजाइन अन्तिम चरणमा रहेको। सुरुङ्ग निर्माणतर्फ ठेकदार छनौटको कार्य भई रहेको।
१६०	ध्वस्त भएका जिल्ला सदरमुकामहरूको पुनर्निर्माणलाई तीव्र रूपमा अगाडि बढाइनेछ। यस क्रममा अछाम, म्याग्दी, अर्घाखाँची, पाल्पा, भोजपुर, सर्लाही, लगायतका जिल्ला सदरमुकामहरूको निर्माण कार्य शुरु गरिनेछ। यसैगरी, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, गा.वि.स.भवन, पुल, दूर सञ्चार, विद्युत जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरूको पुनर्निर्माण गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> १९ डिभिजन कार्यालय अन्तर्गत ३७ जिल्लाको १३७ वटा सरकारी भवन निर्माण मध्ये ६१ वटाको निर्माण कार्य भई रहेको, ४५ वटाको टेण्डर भई रहेको र ३१ वटाको ल.इ. सम्पन्न भएको।

३.३ स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
४६	अपाङ्गहरूको सामाजिक पुनर्स्थापना एवं स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउन निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था मिलाइनेछ	<ul style="list-style-type: none"> निशुल्क स्वास्थ्य उपचार भई रहेको।
११८	ग्रामिण, दुर्गम तथा पहाडि क्षेत्रहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि एवं चिकित्सकहरूको उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> करारमा चिकित्सक नियुक्त गरी पठाईएको।
११९	<p>(क) दुर्गम तथा ग्रामिण क्षेत्रका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा नेपाल सरकारको छात्रवृत्तिमा MBBS गरेका चिकित्सकको सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ। त्यस्ता क्षेत्रमा थप आर्थिक प्रोत्साहन सहित स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई करारमा भर्ना गर्ने नीति लिइने छ।</p> <p>(ख) स्वास्थ्य उप चौकीमा कार्यरत तालिम प्राप्त गरेका मातृशिशु कार्यकर्तालाई अ.न.मी.मा स्तरोन्नति गरिने छ। तालिम प्राप्त मा.शि.का. नभएका स्वास्थ्य चौकिहरूमा करारमा अ.न.मी. भर्ना गरिने छ। मा.शि.का. ले अवकाश लिएपछि रिक्त हुने पद खारेज गरिने छ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> चिकित्सक परिचालन गर्ने क्रममा हालसम्मलाई ७३ जनालाई देशका विभिन्न स्वास्थ्य संस्थामा खटाईएको।
१२०	<p>(क) महिलाहरूको आइ खस्ने रोगको उपचारकालागि २५ जिल्लामा निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ।</p> <p>(ख) सुरक्षित मातृत्वकालागि प्रसूती सेवा कार्यक्रम र स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुने महिलालाई दिइ आएको यातायात खर्चलाई निरन्तरता दिएको।</p>	<ul style="list-style-type: none"> १३ वटा शिविर संचालन गरी १०२७० जनाले सेवा प्राप्त गरेको। प्रसूती प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तर्गत २३१५१६ जनालाई रु. ८ करोड १९ लाख ७० हजार वितरण।

१२१	(क) १५ वर्ष मुनिका कुनै पनि बालबालिकाले आर्थिक अभावका कारण हृदयरोग जस्तो कडा रोगबाट अल्पायुमै ज्यान गुमाउन नपरोस् भन्ने उद्देश्यले शहीद गंगालाल हृदयरोग प्रतिष्ठानबाट निःशुल्क उपचार गर्ने । (ख) मिगौला रोग उपचारकालागि आगामी वर्ष कास्कीको क्षेत्रीय अस्पताल, पर्साको उपक्षेत्रीय अस्पताल र मोरङ तथा नेपालगञ्जको अञ्चल अस्पतालमा मिगौला उपचार कक्ष स्थापना गर्ने ।	<ul style="list-style-type: none"> ३६७ जना १५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई निःशुल्क शल्यक्रिया गरिएको छ ।
१२२	(क) बाल मृत्युदर घटाउन विस्तारित खोप कार्यक्रम अर्न्तगत १ वर्ष मुनिका देशभरका ७,४२,१६९ जना शिशुलाई दादुरा, पोलियो, क्षयरोग र निःशुल्क खोप दिने र निमोनिया औषधि उपलब्ध गराउनुको साथै विशेष पोलियो खोप कार्यक्रम संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ ।	<ul style="list-style-type: none"> खोप कार्यक्रम ७५ वटै जिल्लाहरूमा अभियानको रूपमा ३ चरणमा संचालन गरिसकिएको छ । BCG २०३२१९, DPT १८२१४१, Polio १८८७५३, Hep B १८०४९३ र Measles १६९५८४ जनालाई खोप दिईएको छ ।
१२३	एच. आई. भी. / एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रणकालागि थप ८ जिल्लाका १५ केन्द्रबाट एन्टी रेट्रो भाइरल उपचार प्रदान गरिने छ । आमाबाट बच्चामा एच. आई. भी. / एड्स सर्न नदिन निरोधात्मक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ७९९ जनालाई १० वटा केन्द्रहरूबाट ARV वितरण भईरहेको तथा STI एवं OI औषधि १५ वटा केन्द्रहरूबाट वितरण गरिएको छ ।
१२४	(क) स्थानीय आवश्यकता अनुसारको औषधी जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयबाटै खरीद गर्न रकम उपलब्ध गराइनेछ । (ख) सामुदायिक औषधी वितरण कार्यक्रमलाई थप ९ जिल्लामा विस्तार गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> औषधि खरिदका लागि अख्तियारी र खर्च निर्देशिका तयार गरी ७५ वटै जिल्लामा पठाईएको छ । सबै जिल्लामा कार्यक्रम संचालन भएको ।

३.४ स्थानीय विकास मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
३१	स्थानीय तहमा बढीभन्दा बढी साधन विनियोजन गरी ग्रामीण क्षेत्रको रूपान्तरणमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले हाल गाउँ विकास समितिहरूलाई दिइदै आएको अनुदान कायमै गरी स्थानीय जनसहभागिताको आधारमा समुदायले ग्रामीण विद्युतीकरण, सडक, सिंचाई, पुल, खानेपानी र विद्यालय निर्माण जस्ता आर्थिक पूर्वाधारका कार्यक्रम सम्पन्न गर्न रु. ५ लाख थप अनुदान दिइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> गा.वि.स. अनुदान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०६३ मन्त्रपरिषद्बाट पारित भई कार्यान्वयनमा रहेको छ ।
३२	गाउँ विकास समितिलाई दिइएको पहिलो ५ लाख अनुदानबाट विद्यार्थीको अनुपातमा शिक्षक नपुगेको विद्यालयमा शिक्षक तथा स्वास्थ्य उपचौकीमा स्वास्थ्यकर्मी नियुक्त गर्न साविकको चालु खर्चको सीमा प्रति गाउँ विकास समिति रु. २ लाख सम्म कायम गरिने छ ।	<ul style="list-style-type: none"> कार्यान्वयनको लागि जि.वि.स.हरूमा परिपत्र गरिएको छ । गा.वि.स. अनुदान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०६३ मा समावेश गरिएको छ । त्यस्तो अनुदानबाट नियुक्त शिक्षक र स्वास्थ्यकर्मीको विवरण माग गरिएकोमा बैतडी जिल्लाबाट ५४ जना शिक्षकहरूलाई अनुदान दिएको विवरण प्राप्त भएको छ ।
३३	विगतको सरकारले प्रतिनिधिसभाको विघटनसंगै निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमलाई पनि स्थगित गरेको थियो । अहिले प्रतिनिधिसभाको पुनर्स्थापनासंगै विगतमा शुरु गरिएको निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमलाई पूनः कायम गरेको छ ।	<ul style="list-style-type: none"> निर्वाचन क्षेत्र विकास नियमावली मन्त्रपरिषद्बाट स्वीकृत भैसकेको छ । निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमको रकम निकासको लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखी गएकोमा अर्थ मन्त्रालयको २०६३।३० को पत्रबाट १९८ निर्वाचन क्षेत्रको अख्तियारी पठाएको जानकारी प्राप्त भएको छ । १९८ निर्वाचन क्षेत्रको लागि रु २० करोड ०१ लाख अख्तियारी गएकोमा हालसम्म ३२ जिल्लाबाट कूल रु. ५ करोड ९७ लाख २३ हजार खर्चको मात्र प्रगति प्राप्त हुन आएको र यसको लागि ताकेताको कार्य भैरहेको छ ।

३४	विस्तृत प्राविधिक अध्ययन प्रतिवेदनको सिफारीशमा परेका नगरोन्मुख गाउँ विकास समितिहरूलाई क्रमशः नगरपालिकामा परिणत गरिनेछ । नगरपालिकाहरूमा वित्तीय निक्षेपणको नीति अनुरूप थप स्रोत र साधन उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ ४१ वटा नयाँ न.पा. घोषणा सम्बन्धी प्रस्ताव मन्त्रपरिषद्मा पेश भएको छ । तर निर्णय हुन बाँकी छ । ■ नयाँ न.पा.का लागि आवश्यक पर्ने बजेट व्यवस्थाका लागि अर्थ मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको छ । ■ नयाँ गठन हुने न.पा. का लागि ४१ जना शा.अ.(रा.प.तृ.) को दरवन्दी स्वीकृतका लागि सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट सहमति प्राप्त भएको छ । ■ न.पा. मा समावेश हुने गा.वि.स.का सचिवहरूको दरवन्दी मिलानको लागि सा.प्र.मं. मा लेखी पठाईएको छ ।
३६	सामाजिक-आर्थिक विकासका दृष्टिले उपेक्षित क्षेत्र एवं पिछडिएका वर्ग, दलित, आदिवासी तथा जनजातिको उत्थान एवं सशक्तिकरणका लागि आय आर्जन गर्ने सीपमूलक जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ राष्ट्रिय दलित आयोगको सचिवालयबाट जनचेतना कार्यक्रम संचालन भैरहेको छ । ■ आलापोट गा.वि.स. काठमाडौंका ५० जना महिला, पुरुषलाई जनचेतनामूलक न्यायिक सेवा, बारा जिल्लामा मुसहर जातीका महिला, पुरुषहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी प्रशिक्षण सम्पन्न भएको छ । ■ लोपोन्मुख दलितको पहिचानका लागि विभिन्न १० जातीको परिचय पुस्तिका निर्माण भएको छ । ■ प्रत्येक जिल्लामा दलित तथा आदिवासी जनजातिको उत्थानका कार्यक्रमहरूमा समन्वय गर्न उपाध्यक्ष सहितको जिल्ला समन्वय समिति गठनको व्यवस्था भए अनुसार ७४ जिल्लामा दलित वर्ग उत्थान समन्वय समितिको उपाध्यक्ष तोकिएको छ । ■ उपाध्यक्षहरूको राष्ट्रिय भेला आयोजना गरिएको छ । ■ गा.वि.स. अनुदान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०६३ मा महिला दलित आदिवासी जनजाति अपाङ्ग तथा बालबालिकाका लागि एकमुष्ट न्यूनतम रु. १ लाख ५० हजार छुट्याउने व्यवस्था भएको छ । ■ पिछडिएका वर्गको समस्या समाधान सम्बन्धमा मन्त्रालयका सह-सचिवको संयोजकत्वमा कार्यदल गठन भै प्राप्त प्रतिवेदन राय सुझावका लागि विभिन्न दलहरूलाई उपलब्ध गराईएको छ ।
		<ul style="list-style-type: none"> ■ समितिबाट १२ जनालाई जेहेन्दार विद्यार्थी पुरस्कार, ३७ वटा रेडियो कार्यक्रम, शिक्षक उत्पादन तालिम १० जनालाई प्रदान, कपाल काट्ने तालिम २० जनालाई प्रदान, आयमूलक कार्यक्रम संचालन ६ वटा, अनुगमन - ६० पटक । शैक्षिक सामग्री सहयोग (विशेष अपाङ्ग)- २०० जना, उच्च शिक्षा छात्रवृत्ति -२५ जना, उद्घोषक तालिम-३० जना, पत्रपकारिता तालिम -२० जना रहेको छ । ■ राष्ट्रिय दलित आयोगबाट तनहुँमा २० जना दलित महिलालाई आधारभूत स्वास्थ्य शिक्षा तालिम दिईएको साथै दोलखा ६० जना दलित तथा गैह्र दलितहरूलाई चेतनामूलक घुम्ति न्यायिक सेवा सम्बन्धी एक दिन प्रशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।
४६	अपाङ्गहरूको सामाजिक पुनर्स्थापना एवं स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउन निःशुल्क स्वास्थ्योपचारको व्यवस्था मिलाइनेछ साथै स्थानीय निकायहरूले समेत आफ्नो आयको निश्चित अंश अपाङ्गहरूको हित हुने कार्यमा लगानी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ सबै स्थानीय निकायहरूले आफ्नो आयको निश्चित अंश अपाङ्गहरूको हित हुने कार्यमा लगानी गर्ने विषयलाई प्राथमिकता दिई अपाङ्गहरूलाई सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउन स्थानीय निकायहरूलाई निर्देशन पठाइसकिएको छ । ■ अपाङ्गहरू केन्द्र स्तरबाट उपलब्ध रकम नपुग भएमा स्थानीय स्रोतबाट थप गर्न सक्ने गरी निर्देशन गरिएको छ । ■ भत्ता वितरणका लागि क्रमशः वडा दशैंको अवसर पारी आश्विन १, सहीद सप्ताह माघ १२ र संसदको ऐतिहासीक घोषणा जेठ ४ गते तोकिएको सोही अनुसार सार्वजनिक रुपमा वितरण गर्न निर्देशन पठाइसकिएको छ ।

		<ul style="list-style-type: none"> नेपाल सरकारबाट स्विकृत सामाजिक सुरक्षा कार्यविधि २०६३, प्रकाशन गरी स्थानीय निकायहरूलाई वितरण गर्ने कार्य भइरहेको छ । स्थानीय निकायहरूले सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्दा अपाङ्ग मैत्री वातावरण सिर्जना गर्नका लागि Ramp निर्माण गर्ने र अपाङ्ग व्यक्तिलाई भेटघाट गर्न सजिलो गर्ने गरी भुईँ तलामा भेटघाट कक्षको व्यवस्था मिलाउन जि.वि.स.हरूमा परिपत्र भएको छ ।
४७	जेष्ठ तथा असहाय नागरिकहरूलाई दिई आएको मासिक भत्तामा वृद्धि गरी रु. २ सय पुऱ्याइएको छ । यसैगरी विधवा महिलालाई साविकमा दिइआएको भत्ता वृद्धि गरी रु. १ सय ५० पुऱ्याइएको छ । साथै द्वन्दको चपेटामा परी विधवा भएका महिलालाई दिएको भत्ता वृद्धि गरी रु. २ सय पुऱ्याइएको छ ।	<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ तथा असहाय नागरिकलाई मासिक रु. २५१- वृद्धि गरी रु. २००१- र विधवा महिलालाई साविकमा दिई आएको भत्तामा रु. २५१- वृद्धि गरी रु. १५०१- भएको छ । स्थानीय निकायहरूबाट भत्ता/वृत्ति भुक्तानीको जिल्लाहरूबाट प्रगति प्रतिवेदन प्राप्त भैरहेको छ । चालु आ.व.मा विनियोजित बजेटमा नपुग हुने रकमको यथार्थ विवरण जिल्लामा माग गरिएकोमा जिल्लाहरूबाट विवरण प्राप्त भएको । अपुग रकम करीव १७ करोड ४७ लाख ५० हजार निकास प्राप्त भएको छ । कार्यान्वयनको लागि जि.वि.स.हरूमा परिपत्र गरिएको छ । ऐन, नियम, कार्यविधि तथा परिपत्रहरूमा योजना कार्यान्वयनको जिम्मेवारी स्थानीय उपभोक्ता समितिलाई दिने व्यवस्था गरिएको छ । हालसम्म ५८४ वटा योजनाहरूमा स्थानीय उपभोक्ता समितिहरूलाई परिचालन गरिएको विवरण प्राप्त भएको र प्राप्त हुने क्रम जारी रहेको छ ।
७५	सडक लगायतका पूर्वाधार निर्माणको काममा स्थानीय उपभोक्ता समितिलाई परिचालन गरिने	<ul style="list-style-type: none"> कार्यान्वयनको लागि जि.वि.स.हरूमा परिपत्र गरिएको छ । ऐन, नियम, कार्यविधि तथा परिपत्रहरूमा योजना कार्यान्वयनको जिम्मेवारी स्थानीय उपभोक्ता समितिलाई दिने व्यवस्था गरिएको छ । हालसम्म ५८४ वटा योजनाहरूमा स्थानीय उपभोक्ता समितिहरूलाई परिचालन गरिएको विवरण प्राप्त भएको र प्राप्त हुने क्रम जारी रहेको छ ।
७६	ग्रामीण सडक निर्माणमा विनियोजित रकमको ७० प्रतिशत चालु योजनानामा र बाँकी DTMP मा परेका योजनानामा खर्च गर्ने ।	<ul style="list-style-type: none"> कृषि तथा स्थानीयस्तरका सडक कार्यान्वयन निर्देशिकामा उक्त व्यवस्था भएको छ । योजना छनौट कार्तिक मसान्तसम्म गरिसक्ने निर्देशन पठाईएको छ । हालसम्म २७ जिल्लाबाट कार्यक्रम प्राप्त छ । अनुगमन तथा मूल्यांकन नियमित रूपमा हुने गरेको छ ।
७७	जिल्ला यातायात गुरुयोजना सडक निर्माण कोष स्थापना	<ul style="list-style-type: none"> सडक निर्माण कोषको लागि स्विकृत रकम रु. २० करोड मध्येबाट विभिन्न सडकहरूमा बाँडफाँड गरी रु. १० करोड ९० लाखको अख्तियारी जिल्लामा पठाई सकिएको छ ।
७८	ग्रामीण सडक निर्देशिका तथा कार्य योजना तयारी	<ul style="list-style-type: none"> निर्देशिका तयार भैसकेको छ । कार्यायोजनाका लागि २२ नगरपालिका र ७५ जिल्लाको विवरण प्राप्त भएको छ । कार्ययोजनाको स्विकृतको लागि पेश भएको छ ।
८०	RAIDP अन्तर्गत २५० कि.मि. सडक निर्माण सुधार एवं ६६ वटा भो.पु. निर्माण ।	<ul style="list-style-type: none"> गत आ.व. देखि क्रमागत सडक सुधार कार्य १९ जिल्लाको ३५ वटा ग्रामीण सडकमा २४६ कि.मी. (All Weather) सडकको निर्माण प्रक्रिया चालु रहेको । ६२% काम सम्पन्न भएको छ । चालु आ.व.मा शुरु हुने सडक सुधार कार्य Planning and design Engineer and social development Consultant को व्यवस्था भई काम शुरु भएको तथा ४०० कि.मि. सडक सुधार गर्ने कार्यको प्रकृया शुरु भएको छ । कास्की, धनुषा, पाल्पा, उदयपुर, सर्लाही र स्याङ्जा जिल्लाहरूले विस्तृत सर्वेक्षण र डिजाइन तयार गरी Review को लागि पेश भएको छ । कपिलवस्तु, सिरहा र रसुवाको सम्भाव्यता अध्ययन विस्तृत सर्वेक्षण र डिजाइनको काम भई रहेको छ । बर्दिया, बाँके, रुपन्देही, नुवाकोट, धादिङ्ग जिल्लाले बोलपत्र आव्हान गर्ने प्रक्रियामा रहेको र सल्यान, मकवानपुर, महोत्तरी जिल्लाको डिजाइन, डकुमेन्ट Prior Review को लागि विश्व बैंक पठाईएको छ ।

		<ul style="list-style-type: none"> क्रमागत भोलुङ्गे पुल निर्माणतर्फ २७ जिल्लाले गत आ.व.मा नै ७८ वटा भोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यको सभै डिजाइन र स्टिमेन्ट तयार भई कार्य प्रारम्भ भएको छ । २२ जिल्लाले ७१ वटा भोलुङ्गेपुलको स्टिल पार्टस् खरिदका लागि बोलपत्र आह्वान गरेको त्यसमध्ये ४४ वटा पुलको स्टिल पार्टस् खरिदको लागि सम्झौता भएर ४६ वटा पुलहरूको फेब्रिकेसन कार्य सम्पन्न भएको छ । ५१ वटा पुलको पहिलो फेजको निर्माण कार्य सुरु भएको छ । गत वर्षदेखि हालसम्म १२९ वटा पुलको डिजाइन कार्य पुरा भएको छ । गत वर्षदेखि हालसम्म ७१ वटा पुलको स्टिल पार्टस् फेब्रिकेसनको लागी सम्झौता भई ४९ वटा पुलको फेब्रिकेन कार्य सम्पन्न भई सकेको छ । विभिन्न ९ जिल्लाको विस्तृत सर्वेक्षण र डिजाइन तयार गरी Review पेश गरिएको छ । उपभोक्ता समितिहरू गठन भई सकेको छ । गत वर्ष देखि हालसम्म ५४ वटा पुलको निर्माण सुरु भएको छ ।
८१	द्वन्द्व प्रभावित र दुर्गम क्षेत्रका १८ जिल्लाहरूमा विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार विकास तथा जिविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम (DRILIP) बाट १०० कि.मि. ग्रामीण सडक र २० वटा भोलुङ्गे पुलहरूको निर्माण सम्पन्न गरिनेछ । यस कार्यक्रमका लागि रु. ५० करोड छुट्याएको छ ।	<ul style="list-style-type: none"> National NGO(IDA/Stand Nepal) नियुक्ती भई कार्य संचालन सुरुको भएको छ । SDC ले सहयोग गर्ने ८ जिल्लाहरू (ओखलढुङ्गा, सोलुखुम्बु, रामेछाप, बागलुङ्ग, म्याग्दी, बझाङ्ग, वजुरा र बैतडी) मध्ये ओखलढुङ्गामा सडक निर्माण कार्य भै रहेको छ । जाजरकोट, कालिकोट, ताप्लेजुङ्ग, जुम्ला र लमजुङ्ग जिल्लाहरूमा परामर्शदाता नियुक्त भैसकेको छ । रामेछाप जाजरकोट, कालिकोट, म्याग्दी, हुम्ला, मुगु, डोल्पा, ताप्लेजुङ्ग, जुम्ला र लमजुङ्ग जिल्लाहरूमा उपआयोजनाहरू छनौट भई walk over survey सम्पन्न भै Detailed Survey शुरु भएको छ । बागलुङ्ग र म्याग्दीमा २/२ वटा उप आयोजना छनौट भई Detailed survey कार्य भईरहेको र बाजुरामा ५ वटा उपआयोजना छनौट भई Walk over survey गरिसकिएको र कालिकोट, जुम्ला र हुम्ला जिल्लाहरूमा हुने क्रमा रहेको । बझाङ्गमा Walk over survey report को आधारमा चैनपुर-काँडा-साइपाल मार्ग उपआयोजनाको लागि छनौट गरिएको । बैतडीको श्रीभाव-हाट सडकको १३ कि.मी. Detailed Survey भैसकेको छ । ओखलढुङ्गामा सडक निर्माण कार्य शुरु भएको र सोलुखुम्बुमा निर्माण कार्य शुरु हुने अवस्थामा रहेको छ ।
		<ul style="list-style-type: none"> रामेछापमा ७ वटा भोलुङ्गे पुलहरूको Labour को insurance गरिएको छ । ओखलढुङ्गामा भोलुङ्गे पुलको Foundation exavation र Material collection को कार्य सम्पन्न भएको छ । ताप्लेजुङ्गमा हाडखोलामा Tower erection कार्य सम्पन्न, नगदेव भोलुङ्गे पुलको Walk way erection सम्पन्न, भोवा खोलामा भोलुङ्गे पुलको Foundation excavaton को सम्पन्न र तल्लै सिस्ने भोलुङ्गे पुलमा Cavie pulling कार्य सम्पन्न । बैतडीमा सबै भोलुङ्गे पुलको कार्य ५० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । रामेछाप, ओखलढुङ्गा, ताप्लेजुङ्ग, बैतडी, म्याग्दी, बागलुङ्ग र लमजुङ्गमा भो.पु.को दोश्रो चरणको कार्य भैरहेको छ ।
८२	१३८४ कि.मि. कच्ची सडक निर्माण, २३७० कि.मि. सडकको नियमित मर्मत सम्भार	<ul style="list-style-type: none"> अख्तियारी पठाइसकेको छ । हालसम्म ३७ जिल्लाबाट कार्यक्रम स्विकृतिको जानकारी प्राप्त भएको छ । सर्वेक्षण कार्य, कार्यक्रम स्विकृत पछि हुने छ । दोश्रो चौमासिकदेखि निर्माण शुरु भैरहेको छ ।

१०	कर्णाली अञ्चलका बेरोजगारलाई रोजगारी भत्ता उपलब्ध गराउने	<ul style="list-style-type: none"> कर्णाली अञ्चलको समग्र विकास कार्यक्रमहरूमा समन्वय गर्ने जिम्मेवारी सहित विशिष्ट श्रेणी अधिकृतलाई focal person तोकिएको छ । कर्णाली विकास विशेष प्याकेजको एक परिवार एक रोजगार कार्यविधि म.प.बाट स्वीकृति भै विनियोजित कूल १८ करोड मध्ये १२.५ करोड को अख्तियारी जिल्लामा पठाईसकिएको छ । कर्णाली अञ्चलका ५ वटै जिल्लामा गा.वि.स.हरूबाट बेरोजगारीको पारिवारिक लगत संकलन गर्ने कार्य भई रहेको छ ।
----	---	---

३.५ जलस्रोत मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
५२	स्यालो तथा डीप ट्युववेल संचालनमा प्रयोग हुने विजुलीको डिमाण्ड शुल्क उच्च रहेकोले कृषकहरूले त्यस्ता प्रविधिको उपयोग गरी सिंचाईको लाभ लिन नसकेको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी डिमाण्ड शुल्कको लागतको आधा हिस्सा सरकारले व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाएको ।	<ul style="list-style-type: none"> डिमाण्ड शुल्कबाट अर्थ मन्त्रालयबाट निकासी प्राप्त भएको छ । कृषकहरूलाई डिमाण्ड शुल्क छुट दिईएको छ ।
६०	कृषकहरूले नै संचालन र व्यवस्थापन गर्ने गरी निर्माण शुरु गरिएका सिद्धिखोला, ढोडरी ताराताल, गुगीवाँध सिंचाई आयोजना लगायतका ६४ वटा मझौला सिंचाई आयोजनाहरू ३ वर्षभित्र पुरा गरिसक्ने व्यवस्था मिलाएको । आगामी वर्षमा पहिले शुरु गरिएका ४० वटा सिंचाई आयोजनाहरूको निर्माण सम्पन्न हुने गरी रकम विनियोजन गरिनेछ । यसैगरी, सिंचाई तथा जलस्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रमअन्तर्गत पश्चिमाञ्चल, मध्यपश्चिमाञ्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका ४० जिल्लामा २ सय ५० वटा मझौला सिंचाई आयोजना शुरु गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> चालु वर्ष शुरु गरिएका मझौला सिंचाई आयोजना मध्ये ३५ वटा पुरा भएका छन् । सिंचाई तथा जलस्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न विकास क्षेत्रमा मझौला आयोजनाहरू छनौट गर्ने कार्य भई रहेको छ ।
६१	आगामी वर्ष भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर कार्यक्रमबाट १२ जिल्लामा ५ हजार ४ सय तथा भूमिगत स्यालो ट्युववेल सिंचाई अन्तर्गत ४ सय ८० स्यालो ट्युववेल जडान गरिनेछन् । यसैगरी नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलवस्तु, दाङ, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुरमा परीक्षणको रूपमा कृषक लागत सहभागिताका आधारमा ४ हजार स्यालो ट्युववेल जडान गरिनेछन् । यसबाट कुल ९ हजार ८ सय ८० स्यालो ट्युववेल जडान भई २४ हजार ७ सय हेक्टर जमिनमा थप सिंचाई सुविधा उपलब्ध हुनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर कार्यक्रम (CGISP) अन्तर्गत चालु आ.व. को फागुन महिनासम्म १६०० वटा स्यालो ट्युववेल जडान गरी ५६०० हे.मा सिंचाई सुविधा पु-चाइएको छ । साथै भूमिगत डिप ट्युववेल (राहत) बाट ६ वटा र भूमिगत डिप ट्युववेल (ए.पि.पि.) बाट ६ वटा गरी जम्मा १२ वटा डीप ट्युववेल जडान गर्ने कार्य पूरा भएको छ ।
६३	नदी नियन्त्रण कार्यक्रमकोलागि छुट्याइएको सरकारी स्रोतको न्यूनतम ५० प्रतिशत रकम गुरु योजनामा परेका नदी नियन्त्रण कार्यक्रममा खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ ।	<ul style="list-style-type: none"> नदी नियन्त्रण कार्यक्रमतर्फ आ.व. २०६३/६४ को विनियोजित बजेट रु. ६६ करोड ७२ लाख रकम मध्ये गुरुयोजनातर्फ रु. ३४ करोड ८८ लाख अर्थात कूल बजेटको ५२.२८ प्रतिशत छुट्याई तयार गरिएको कार्यक्रम स्वीकृत भई आयोजनाहरू संचालन भैरहेको हुँदा बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम संचालनमा ल्याइएको छ ।
६६	सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरणको कार्यलाई थप विस्तार गर्न चालु आर्थिक वर्षमा विनियोजित रु ५९ करोडलाई बढाई रु. ८९ करोड पुऱ्याएको छ । यसबाट समुदायले आफ्नो हिस्सा जम्मा गरिसकेका ५४ वटा कार्यक्रम सम्पन्न हुनेछन् भने त्यति नै संख्यामा नयाँ कार्यक्रमहरू संचालन हुनेछन् । निजी क्षेत्रबाट संचालित विद्युत गृहहरूलाई पनि सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरण गर्ने कार्यमा प्रोत्साहित गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> विद्यमान वितरण सेवा संचालन र ग्रामीण विद्युतीकरणसमेत गरी वितरण सेवा संचालन गर्न निवेदन दिने संस्था हालसम्म ४१० मध्ये २०६ वटा स्वीकृत भई १५४ वटा संस्थासंग सम्झौता भएको सो मध्ये विद्युतीकरण कार्यक्रम स्थलगत संचालन भएका १३६ वटा र वितरण प्रणाली सामुदायिक संस्थालाई हस्तान्तरण भई वितरण तथा ग्राहक सेवा संचालन भएका ३५ वटा संस्थाहरू रहेका छन् ।

		<ul style="list-style-type: none"> ग्रामीण विद्युतीकरण गरी वितरण सेवा संचालन गर्न निवेदन दिने संस्थाहरुको संख्या २०८ रहेको छ। सो कार्यक्रमका लागि कुल लागत स्कीम रु. १ अर्ब ८१ करोड ५८ लाख ९४ हजार र सहभागिता रकम रु. ३६ करोड ३१ लाख ७८ हजारको प्रस्ताव प्राप्त भएको छ। सो मध्ये सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरणको कोषमा रु. २२ करोड ८४ लाख ७५ हजार जम्मा भएको छ।
६८	निजी क्षेत्रले लगानी गर्ने लघु जलविद्युत आयोजना र ३ मेगावाटसम्मका साना जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्दा प्रयोग हुने मेशिनरी औजार एवम् निर्माण सामग्रीमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने व्यवस्था मिलाएको।	<ul style="list-style-type: none"> गत आ.व. सम्म सबैखाले योजनाले छुट पाउदै आएकोमा यस आ.व. देखि ३ मेगावाटसम्मका साना जलविद्युत आयोजनाको लागि मात्र मूल्य अभिवृद्धि कर छुटको सिफारिश हुने गरेको छ।
८६	हुम्लाको हेल्लुङ जलविद्युत आयोजनालाई २०६४ कात्तिकभित्र र मुगुको गमगाढ जलविद्युत आयोजनालाई २०६४ चैतभित्र सम्पन्न गर्ने। साथै गल्वागाड साना जलविद्युत आयोजना शुरु गरिनेछ।	<p>हेल्लुङ सा.ज.वि.आ. :</p> <ul style="list-style-type: none"> Electromechanical तर्फ उपकरणहरु फ्याक्ट्रीबाट आयोजना स्थलतर्फ चालान भएको। टेलिस्कोपिक पोल, कण्डक्टर, इन्सुलेटर, हाडवेयर तथा ट्रान्स्फर्मर आपूर्तिको लागि अर्डर दिइएको छ। प्रशारण/वितरण लाइनको नक्सा स्वीकृत भएको छ। <p>गमगाढ सा.ज.वि.आ. :</p> <ul style="list-style-type: none"> २०६४ चैत्र मसान्तभित्र आयोजना सम्पन्न गर्ने नेपाल सरकारको प्रतिबद्धता अनुरूप कार्य गर्नुपर्नेमा मुख्य निर्माणकर्ता श्री ग्लोबल कन्स्ट्रक्सनको म्याद मिति २०६३/०१/२३ मा समाप्त भएको परिप्रेक्ष्यमा ने.वि.प्रा.बाट ठेकेदारको सहमति बमोजिम निजको ठेक्का यथावत राखी बाँकी निर्माण कार्यहरु सब-कन्ट्र्याक्टमाफत् गराउने गरी म्याद थपको कारवाही चलिरहेको छ। <p>मध्यमसर्वाङ्गी जलविद्युत परियोजना (विवरण संलग्न) :</p> <ul style="list-style-type: none"> River Diversion अन्तर्गत Concrete Cofferdam को कार्य सम्पन्न भई Spillway तथा Pier हरूको निर्माण कार्य जारी रहेको छ। Piers तथा Spillway Chute हरूमा ४४९२ क्यू.मि. बराबरको Structural Concreting कार्य भएको छ। तेस्रो Intake Tunnel ३०.८५ मिटरको Concrete Lining काय भएको छ। Intake को Foundation मा ४६२ क्यू.मि.को Concreting कार्य भएको छ। Power Tunnel को २१६ मि. को Concreter Lining कार्य भएको छ। Intake Tunnel and Control Building कार्य अन्तर्गत Intake No. 1 Lining को कार्य ८० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ। Control Building मा Roof Truss राख्ने कार्य ९८ प्रतिशत सम्पन्न भएको। Spillways and Dams अन्तर्गत Slope Stabilization का लागि Permacent तथा Temporary Rock Anchor and Dowels जडान कार्य हालसम्म ७६५ वटा सम्पन्न भएको। Spillway को Concreting कार्य ५७ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ। Pen Stock Concrete कार्य अन्तर्गत Pen Stock Tunnel भित्र Portal वाट हालसम्म २१ वटा Pen Stock Can हरूको Concreting कार्य सम्पन्न भएको छ। Concreting Pen Stock inside tunnel (Can No. 44-14) ६३.३ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ। पावर हाउसको Concrete Work Service Building ८५

		<p>प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ पावर हाउस Backfilling Works from E1 532 to road level (E1 551m) ७४ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । ■ पावर हाउसको अधिकांश Concreting कार्य पूरा भई Architectural Finishing करीब ८५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।
		<ul style="list-style-type: none"> ● Surge Tank खन्ने कार्य सम्पन्न भई लाइनिङ्ग कार्यसमेत सम्पन्न भएको छ । Surge Tank Funnel Concreting कार्य हालसम्म ७ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।
		<ul style="list-style-type: none"> ■ हाइड्रोलिक स्टील स्ट्रक्चर (Lot HSS) अन्तर्गत Penstock को Fabrication Manifold Painting कार्य सम्पन्न भएको छ । Penstock Bend PS 1 को जडान तथा Straight Pipe PS 1 to Road Diversion सम्मको जडान कार्य सम्पन्न भएको छ । Manifold to road diversion सम्मको Penstock Painting कार्य सम्पन्न भएको छ । Pen Stock को Painting from Powerhouse to Road करीब ९० प्रतिशत सम्म भएको छ । Manifold को Painting कार्य सम्पन्न भएको छ । ■ Transmission Line (Lot TRL) अन्तर्गत १३२ के.भी. ट्रान्समिशन लाइनको सर्भे तथा प्रतिवेदन तयार भई डिजाइन कार्य भइरहेको छ । लमजुङ्ग तथा तनहुँ जिल्लामा पर्ने टावरहरूका लागि जग्गा अधिग्रहण गरी मुआब्जा वितरण कार्य जारी रहेको छ । ३३ के.भी. प्रसारण लाइनको Preparation for Poles, Conductors and Insulators (Manufacturing) ६० प्रतिशत सम्पन्न भएको । Foundation को लागि ३५ ठाउँमा खन्ने कार्य शुरु गरिएको छ । ■ स्वीचयार्ड तथा सबस्टेशन (Lot SS1) अन्तर्गत भण्डारण गरिएको उपकरणहरूको FOB को ६० प्रतिशत भुक्तानी गरिसकिएको छ । सल्लाहकारले ठेकेदारसंग छलफल गरी भण्डारण गरिएको उक्त उपकरणहरू ढुवानीका लागि आवश्यक प्रक्रिया शुरु गरिएको छ । ■ Electrical Equipment (Lot E) जेनेरेटरहरूको उत्पादन कार्य करीब ९० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । ठेकेदारबाट उत्पादन गरिएको Embedded Parts को जडान कार्य चालु रहेको छ । Hydro Generators, Diesel Generator, 33 KV Switchgear, 11 KV Equipment तथा अन्य Equipment को Inspection सम्पन्न भई Shipment शुरु भइसकेको छ ।
		<ul style="list-style-type: none"> ■ घरजग्गाको मुआब्जा वितरण कार्य चालु रहेको छ । ■ ट्रायाक रोड निर्माण कार्यको प्रथम खण्ड, Package No II, III, IV को निर्माण कार्य चालु रहेको छ । ■ प्रवेशमार्ग निर्माण कार्य (सिंगटी लामावगर) को प्रथम खण्ड ६ कि.मि. ट्रायाक निर्माण कार्य चालु रहेको छ । ■ जनसहभागिताद्वारा निर्माण हुने ४ कि.मि. सडकको सर्वदलीय बैठकको निर्णयानुसार साना-साना खण्डमा विभाजित गरी बोलपत्र आव्हान गर्न लागत इष्टिमेन्ट स्वीकृतिको लागि पेश भएको छ । ■ सिंगटी खोलामाथिको ३५ कि.मि. पुल निर्माणको डिजाइन परिवर्तन गरी स्वीकृतका लागि पेश भएको छ । बोलपत्रसम्बन्धी कागजातहरू तयार भएको छ ।

		<ul style="list-style-type: none"> सल्लाहकारसंग विस्तृत इन्जिनियरिङ डिजाइन कार्यको लागि सम्झौता सम्पन्न भई Mobilization गरी फिल्ड भिजिट गरिरहेको छ । ट्रयाक रोड निर्माणका लागि विस्फोटक पदार्थको स्वीकृतिको जलस्रोत मन्त्रालयमार्फत् गृह मन्त्रालयसंग अनुरोध गरिएकोमा रक्षा मन्त्रालयबाट स्वीकृत भई आइसकेको छ । <p>कुलेखानी तेस्रो ज.वि.आ. :</p> <ul style="list-style-type: none"> आयोजनाको टेण्डर डकुमेण्टको तयारी कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ । Camp Facility को टेण्डर डकुमेण्ट तयार गर्ने सम्पन्न भएको छ । <p>चमेलिया ज.वि.आ. :</p> <ul style="list-style-type: none"> आयोजनाको Consultancy Service का लागि ने.वि.प्रा. इन्जिनियरिङ सेवासंग सम्झौता भई इन्जिनियरिङ सेवाले कोरियन सल्लाहकारसंग समन्वय गरी सल्लाहकार सेवा चालु राखेको छ । Check Survey कार्य चालु रहेको छ ।
१०२	विद्युत विकास कोषबाट साना तथा मझौला क्षमताका कावेली (४ मेगावाट), हाँडीखोला (२ मेगावाट) र रिद्धिखोला (२.४ मेगावाट) आयोजना संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । साथै, निर्माण-स्वामित्व-संचालन-हस्तान्तरण (BOOT) अर्न्तगत अध्ययन भैसकेका ठूला तथा मझौला जलविद्युत आयोजनामा निजी क्षेत्रको लगानी प्रोत्साहित गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> रिडि खोला जल विद्युत आयोजनाको Detailed due diligence सम्बन्धी कारवाही अगाडी बढिरहेको छ । कावेली ए जलविद्युत आयोजनाको विकास/निर्माण निजी उद्यमीहरूबाट गर्नको लागि प्राप्त प्राविधिक प्रस्तावहरूको मूल्यांकन समितिबाट अध्ययन भई प्रतिवेदन तयार गरियो ।
१०४	बाँके र बर्दियामा सिंचाई सुविधा विस्तार ।	<ul style="list-style-type: none"> सिक्टा तथा ववई आयोजनामा निर्माण कार्य भई रहेको छ ।

३.६ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगत
१२९	उद्योग एवं व्यापार क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्न तथा लगानीमा आइपने जोखिम कम गर्न निजीक्षेत्र समेतको सहभागितामा मौजुदा औद्योगिक नीति, विदेशी लगानी नीति र वाणिज्य नीति परिमार्जनको कार्य आगामी आर्थिक वर्षभित्र सम्पन्न गरिनेछ । औद्योगिक क्षेत्रमा देखिएको एकाधिकार र अस्वस्थ प्रतिस्पर्धालाई अन्त्य गर्न २०६३ मंसिरभित्र प्रतिस्पर्धा कानून जारी गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिई राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ, कृषि लगायतका ८ वटा मन्त्रालयहरूमा रायका लागि २०६३/६४ मा अनुरोध गरी पठाईएको । पुष महिनामा पर्यटन र स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट राय प्राप्त भएकोमा माघ महिनामा अर्थ, कृषि तथा सहकारी, वन तथा भू-संरक्षण, श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय, एवं राष्ट्रिय योजना आयोगबाट राय प्राप्त हुन आएको र केहि मन्त्रालयहरूबाट राय प्राप्त हुन बाँकि रहेको छ । प्रतिस्पर्धा कानून मिति २०६३/१३० मा नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित भै कार्यान्वयनमा आएको छ ।
१३२	निर्यातमूलक उद्योग प्रवर्द्धनकालागि उद्योगहरूलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ, मेशीनरी तथा स्पेयर पार्ट्सको आयातमा लाग्ने भंसार महसुल तथा मूल्य अभिवृद्धि कर पूर्णरूपमा छुट दिइनेछ । यसैगरी आयकरतर्फ पहिलो ५ वर्ष पूर्ण छुट र त्यस पछिका वर्षहरूमा ५० प्रतिशत छुट दिने गरी विशेष आर्थिक क्षेत्र सम्बन्धी कानून जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । वीरगञ्जमा विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापना सम्बन्धमा अध्ययन गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> कानूनको मस्यौदा संसदमा पेश गर्ने स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषद्मा पेश भै मन्त्रिपरिषद्को समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ । IGC बैठक २००६ को अवसरमा भारतले वीरगञ्जमा SEZ स्थापना गर्ने सन्दर्भमा अध्ययन गर्न Price Water House लाई अनुरोध गर्ने जानकारी दिए अनुरूप परामर्शदाता नियुक्तिको कार्य हाल स्थगित गरी भारतबाट प्राप्त जानकारी अनुसार कार्यान्वयनका लागि Follow up भैरहेको छ ।

१३६	साना तथा घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन र विकास गर्न साना उद्यमी व्यवसायीहरूको क्षमता अभिवृद्धि, सरल कर्जा र बजार प्रवर्द्धनकालागि सञ्चालित “साना तथा घरेलु उद्योग विकास कोष” को कार्यक्रम प्रभावकारी बनाउन आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छु। यस कोषबाट नियमितरूपमा संचालन हुँदै आएका कार्यक्रमहरूका अतिरिक्त साना घरेलु उद्योग ग्राम स्थापना र विकासकालागि समेत लगानी गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> दालचिनी र तेजपात संभाव्यता अध्ययन घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ मार्फत गराउन कार्य अघि बढाईएको छ। सेरामिक्स टर्केपट स्थापनार्थ सेरामिक्स सहकारी संस्था, मध्यपुर, ठिमीलाई नेपाल हस्तकला उद्योग महासंघको जमानी तथा सिफारिसमा रु. १५ लाख ऋण उपलब्ध गराइएको छ। घरेलु तथा साना उद्योग ग्राम स्थापनार्थ धोबीखोलास्थित समितिको स्वामित्वमा रहेको ९ रोपनी १२ आना जग्गामा कम्पाउण्ड वाल लगाउनका लागि भवन निर्माण तथा संभार डिभिजन कार्यालय, काठमाडौंबाट करिब ५५ लाखको इष्टिमेट प्राप्त भई कोषको स्वीकृतिको क्रममा रहेको छ। न्यूरोडस्थित शील्यकला भवन चालु आ.व. देखि नै उपयोगमा ल्याउने गरी मर्मत संभार गर्न ठेक्कापट्टा आव्हान गरिएकोमा ठेक्का स्विकृत भैसकेको छ। स्याङ्जा, वालिङ्ग, लमजुङ्ग, तनहुँ, नुवाकोट र वीरगन्जमा औद्योगिक महोत्सव सम्पन्न भएको छ। बौद्धिक सम्पत्तिको उपयोग र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमका लागि निर्देशन समिति गठन भएको छ।
१३७	गैर-आवासीय नेपाली दिदीबहिनी तथा दाजुभाइहरूलाई ज्ञान, प्रविधि, सीप र पूँजी लगानी गर्ने वातावरण तयार पार्न गैर-आवासीय नेपाली लगानी सम्बन्धी कानूनमा सुधार गरिनेछ। यस्ता नेपालीहरूकोलागि दोहोरो नागरिकताको व्यवस्था गर्ने तर्फ कदम चालिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> विधेयक प्रस्तुत भै संसदको परराष्ट्र तथा मानव अधिकार समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ।
१४१	उद्योगहरूलाई दिइने सुविधा एउटै थलोबाट उपलब्ध हुने गरी उद्योग विभागअन्तर्गतको एकद्वार समितिको सचिवालयलाई स्थायी रूपमा छुट्टै औद्योगिक सुविधा कार्यालयमा परिणत गरिनेछ। यसै संयन्त्रबाट कर फिर्ता लगायतका विषयहरूलाई तदारुकताका साथ फछ्यौट गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> राजश्व समूहका उ.स. १ र शा.अ. १ स्वीकृत दरवन्दी अनुसार पदपूर्ति भई औद्योगिक सुविधा प्रदान गर्न कार्य भइरहेको छ।
१४७	पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यवृद्धिको भार न्यून आय भएका जनसमुदायमा कम पर्नेगरी सम्बद्ध पक्षबीच परामर्शका आधारमा मूल्य समायोजन गरिनेछ। साथै, पेट्रोलियम पदार्थको कारोवारमा निजी क्षेत्रलाई संलग्न गराउन नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> नेपाल आयल निगमले खरिद गर्ने पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा कमी आएकोले हाललाई मूल्यमा घाटा नदेखिएको अवस्था रहेको। २०६३/६४ मा कार्यदलको प्रतिवेदन पेश भएको, पेट्रोलियम पदार्थको कारोवारमा निजी क्षेत्रलाई संलग्न गराउने सन्दर्भमा प्रस्तुत विधेयक संसदको परराष्ट्र तथा मानव अधिकार समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ।

३.७ कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
३७	आधा हेक्टर भन्दा कम जमिन भएका दलित एवम पिछडिएका सीमान्त कृषक तथा कृषि श्रमिकहरूलाई लक्षित समूहमा वर्गिकरण गरी विशेष सुविधा दिइने छ। यस्तो कार्यक्रम पूर्वाञ्चलका ३ जिल्ला, मध्यमाञ्चलका २ जिल्ला र पश्चिमाञ्चलका १ जिल्लामा गरी जम्मा ६ जिल्लामा परीक्षणको रूपमा शुरु गरिएको।	<ul style="list-style-type: none"> सप्तरी, सोलुखुम्बु, भोजपुर, सर्लाही, महोत्तरी र पर्वतमा लक्षित वर्गको पहिचान गरी संगठित गरिएको। त्यस्ता समूहमा हालसम्म ६३१ जनालाई सेवा केन्द्रस्तरीय तालिम उपलब्ध गराइएको, २५०६ जनालाई उन्नत वीउको मिनीकीट उपलब्ध गराइएको। २ वटा समूहलाई हितकोषमा अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।
४९	कृषि तथा पशुपक्षीजन्य वस्तुको बजार विकास गर्न आगामी वर्ष कैलालीको अत्तरीया, बाँकेको चौलीकावावा, स्याङ्गाको बाङ्गसिड, सर्लाहीको गडहिया, धनुषाको हंसपुर कठपुला र रौतहटको महमुदपुरमा पूर्वाधार निर्माण र बजार सूचना व्यवस्था सहितको कृषि थोक बजार विकास गरिने छ।	<ul style="list-style-type: none"> सर्लाहीको गडहिया, धनुषाको हंसपुर कठपुला, रौतहटको महमुदपुर र बाँकेको चौलीकावावामा पूर्वाधार निर्माणको कार्य भइरहेको। साथै कैलालीको अत्तरीयामा पहिलो चरणको बजार स्थल निर्माण कार्य सम्पन्न भै दोश्रो चरणको निर्माण कार्य भइरहेको छ।

५३	<p>बाह्य मुलुकमा पर्याप्त निर्यातको सम्भावना भएका बस्तुहरूको उत्पादन बृद्धिकालागि सार्वजनिक-निजी साभेदारी अन्तर्गत “एक गाउँ-एक उत्पादन” कार्यक्रम शुरु गरिनेछ। यस सम्बन्धी कार्यविधि कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले २०६३ माघभित्र जारी गर्ने।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ नेपाल सरकार (मात्रीय मन्त्रीस्तर) को मिति २०६३.०१.१९ को निर्णयबाट एक गाउँ एक उत्पादन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०६३ स्वीकृत भएको छ। ■ रसुवा, नुवाकोट रेन्वो ट्राउट कार्यक्रम अन्तर्गत कृषि प्राविधिक र कृषकहरूलाई परिचयात्मक तालिम उपलब्ध गराइएका। साथै नुवाकोट उद्योग वाणिज्य संघ, मत्स्य विकास निर्देशनालय, जि.कृ.वि.का. र मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र त्रिशुलीको संयुक्त तत्वावधानमा रेन्वो ट्राउट माछा पालक कृषकहरूसँग अन्तरक्रिया गोष्ठी सम्पन्न गरिएको। ११ जना कृषकहरूद्वारा तालिम हासिल भएको छ। ■ भक्तपुर, लवसी कार्यक्रम अन्तर्गत पहिलो वर्षको कार्यक्रम बजेट पारित। ११ गा.वि.स.का कृषकहरूलाई ९६०० वटा लवसीका विरुवा वितरण र रोपण। प्रा.स. ना.प्रा.स.लाई जिल्लामै तालिम उपलब्ध गराइएको छ। ■ रामेछाप जुनार कार्यक्रम : अन्तर्गत अभिमूखीकरण तालिम सम्पन्न। फलफूल विकास निर्देशनालय मार्फत २ जना प्राविधि र ५ जना अगुवा कृषकले सुन्तला जात फलफूल सम्बन्धी तालिम हासिल गरेको छ। ■ सिन्धुली जुनार कार्यक्रम : उद्योग वाणिज्य संघ सिन्धुलीमा कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी गोष्ठी सम्पन्न। ४ जना अगुवा कृषक र ३ जना प्राविधिकद्वारा तालिम हासिल। ३ वटा गा.वि.स.का बगैचाहरूको प्राविधिक व्यवस्थापन कार्य सम्पन्न भएको छ।
५४	<p>स्वदेशमा ऊनको उत्पादन गरी सिमित मात्रामा भएपनि गलैचा उद्योगलाई आवश्यक कच्चा ऊनको माग पूरा गर्न सरकार निजी साभेदारी अन्तर्गत हिमाली क्षेत्रमा व्यवसायिक रुपमा भेडापाल शुरु गरिनेछ। यसका लागि कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयमार्फत उन्नत जातका भेडा उत्पादन गर्न नश्ल सुधारका लागि प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ लमजुङ्ग, रसुवा, मुस्ताङ्ग जिल्लामा चालु आ.व.देखिनै कार्यक्रम संचालनको लागि पुश सेवा विभागबाट प्राप्त ९१७८ हजारको कार्यक्रम कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयबाट स्वीकृत गरी कार्यवाहीको लागि अर्थ मन्त्रालय पठाइएकोमा अर्थ मन्त्रालयबाट कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको चालु आ.व.को बचत हुने रकमबाट रु.३० लाख सम्मको कार्यक्रम स्वीकृत गर्न सहमति प्राप्त भएको बचत हुने रकम खोजी भइरहेको छ। ■ आगामी आ.व. देखि संचालन गरिने कार्यक्रमको Modality निश्चित गरिएको छ।
५५	<p>जुट खेती गर्ने किसानहरूलाई उन्नत बीजविजन, मलखाद र प्राविधिमा सहयोग पुर्याइने छ। यसैगरी जुटका उत्पादनहरू वातावरणीय स्वास्थ्य अनुकूल भएको हुँदा स्थानीय उद्योगहरूबाट विक्री गरिने कच्चा तथा ठोस खाद्यवस्तुमा जुट प्याकेजिङ्ग अनिवार्य गरिएको छ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ जुट वाली अनुसन्धान कार्यक्रम इटहरी र नेपाल जुट उद्योग संघसँगको समन्वयमा प्राविधिकको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तीन दिने On farm module कार्यशाला सम्पन्न भएको छ। ■ जुट वालीको उत्पादकत्व तथा गुणस्तर अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि राष्ट्रिय औद्योगिक वाली विकास कार्यक्रमले तयार पारेको कार्यविधि तथा नर्मस मिति २०६१।१०।२८ मा विभागस्तरीय छलफल भई परिमार्जन गरिएको छ। ■ राहत कार्यक्रमका लागि राष्ट्रिय वीउ विजन कम्पनी मार्फत राखिने वीउ वफरस्टकमा जुट वीउलाई समेत समावेश गर्न निर्देशन गरिएको छ। ■ कृषकहरूको मागलाई ध्यानमा राखी राष्ट्रिय वीउ विजन कम्पनी मार्फत खरिद गरिने कृषकस्तरमा उत्पादित जुट वीउको मूल्य पुनरावलोकन गरिएको छ। ■ सिरहा जिल्लामा कृषकस्तरबाट उत्पादित ३० क्विन्टल जुट वीउ जुटवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, नेपाल जुट उद्योग संघ तथा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरूको पहलमा विक्री वितरण भैरहेको। सो मध्ये जिल्ला कृषि विकास कार्यालय मोरङ्गले २२५५ के.जी. जुट वीउ राहत कार्यक्रम अन्तर्गत

		वितरण गरेको छ ।
५६	कुकुरामा सार्ने बर्ड-फ्लु रोगको महामारीबाट बच्न उपचारात्मक र निरोधात्मक उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ । यस रोगबाट कुकुरापालन व्यवसायमा हुन सक्ने नोक्सानीको क्षतिपूर्तिका निमित्त केही रकमको व्यवस्था गरेको । कुकुरापालन व्यवसायलाई दीर्घकालीन सुरक्षा दिन यस व्यवसायको बीमा गर्ने संभावनाको खोजी गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> World Bank को सहयोगमा Avian Influenza Control Project शुरु गरिएको छ । Survey Surveillance का नियमित कार्य भैरहेको छ । बर्ड फ्लू सम्बन्धी सचेतना एवं निरोधात्मक उपायहरूका लागि मिडियाबाट सूचना प्रवाह भइरहेको छ । पशु पंक्षी क्वारेन्टाईन तर्फ विशेष सर्तकता अपनाईएको छ ।
५७	दलित र मुक्त कर्मैयाको प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने गरी संचालन गरिएको सामुदायिक पशु पालन कार्यक्रम अन्तर्गत बाखा साटासाट कार्यक्रमलाई सशक्त रूपमा संचालन गर्ने ।	<ul style="list-style-type: none"> दलित र मुक्त कर्मैयाको जनघनत्व बढी रहेका २२ जिल्लामा यस्ता समुदायलाई लक्षित गरी संचालनमा गरिने सामुदायिक पशुपालन कार्यक्रम अन्तर्गत बाखापालन कार्यक्रम तर्फ १९४ वटा, भैसीपालन कार्यक्रम तर्फ ६१ वटा, गाईपालन कार्यक्रम तर्फ ९ वटा, वंगुरपालन कार्यक्रम तर्फ १० वटा र घाँस विकास कार्यक्रम अन्तर्गत ३१ वटा गरी जम्मा ३०५ वटा समितिहरू गठन भएको । बाखापालन कार्यक्रम तर्फ हाल सम्म ४०८ वटा बोका, ६४८७ बाखा वितरण गरिएको र ५७ वटा विमा कोष स्थापना गरिएको छ ।

३.८ गृह मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
३८	नागरिकताको अवसरबाट वन्चित रहेका मधेशी समुदायलाई संविधानसभाको निर्वाचनपूर्व नै नागरिकता दिने विशेष प्रवन्ध मिलाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> देशभरमा ५६० नागरिकता टोली गठन भई हालसम्म २६१८६०३ नागरिकता वितरण भएको छ ।
३९	द्वन्द्वबाट क्षतिग्रस्त भएका सदरमुकाम पुनर्निर्माण गर्ने क्रममा जुम्ला, डोल्पा, मुगु लगायतका जिल्लामा ध्वस्त संरचनाहरूको निर्माण गरिनेछ । साथै, कर्णाली अंचलमा ध्वस्त भएका भोलुङ्गे पुलहरूको पुनर्निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> हाल यस सम्बन्धी जिम्मेवारी यस मन्त्रालयबाट शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा सरी गएको ।
१५१	सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुधार गरी सेवाग्राहीको लागत र समय कम गर्न विद्युतीय सुशासन गुरुयोजना लइनेछ । हालको नागरिकता प्रमाणपत्रलाई राष्ट्रिय परिचय पत्रको रूपमा विकास गर्न पूर्वाधार विकासको कार्य शुरु गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> नागरिकता सम्बन्धी सफ्टवेयर निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
१५६	शहीदका परिवारलाई जीवन-निर्वाह भत्ता स्वरूप मासिक रु. ५ हजार र छोराछोरीलाई स्नातकसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइएकोछ । यसैगरी, घाइते भै पूर्ण अंगभंग भएकाहरूलाई जीवन निर्वाहकालागि मासिक अशक्त भत्ता र आंशिक अंगभंग भएकाहरूलाई अशक्तताको अवस्था हेरी यथोचित आर्थिक सहायता प्रदान गरिनेछ । साथै, परिचय पत्रको व्यवस्था गरी शहीदका परिवारलाई सरकारी अस्पतालमा निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको सुविधा उपलब्ध गराइने र शहीदहरूको सम्भनामा पार्क निर्माण गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> २०६३ श्रावण १ गते देखी २०६४ असार मसान्तसम्मको लागि जीवन निर्वाह भत्ता उपलब्ध गराउन रु. १५ लाख सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूमा पठाई सकिएको र वितरण भैरहेको छ । २५ जना शहीदका परिवारलाई दोसल्ला ओढाई सम्मानपत्र र जीवन निर्वाहको लागि अधिकार पत्र प्रदान गरिएको छ ।
१५७	जनआन्दोलनका घाइतेहरूको औषधोपचारार्थ पनि रकम विनियोजन गरिएको छ । यसबाट घाइतेहरूको उपचार एवं आवश्यकतानुसार ड्रिगल चेर, वैशाखी, कृतिम अंग जस्ता साधनहरू उपलब्ध गराइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> जनआन्दोलनका घाइतेको उपचार निर्देशन तथा व्यवस्थापन समितिबाट प्राप्त घाइतेको वर्गीकरणका आधारमा हालसम्म यस मन्त्रालयबाट जनआन्दोलनका घाइते तथा पूर्ण अंगभंग भएका व्यक्तिहरू मध्ये ५८८ जनालाई सम्मान पत्र र ६८७ जनालाई परिचय पत्र वितरण गरिएको छ । घाइतेहरूको उपचार उक्त समितिबाट भैरहेको छ ।

१५८	द्वन्द्वबाट विस्थापितहरूलाई सामान्य जीवनयापनमा फर्कनका लागि तत्काल राहत र आय आर्जनका काम शुरु गर्न प्रति परिवार रु. ५ हजार एकमुष्ट अनुदान सहयोग उपलब्ध गराइनेछ। यसका अतिरिक्त प्रति परिवार रु. १० हजारसम्मको कृषि कर्जा उपलब्ध गराई आगामी वर्षकालागि व्याजमा ४ प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था गरेको।	<ul style="list-style-type: none"> विस्थापित परिवारहरूलाई घर फर्कन आर्थिक सहायता प्रदान गर्न अर्थ मन्त्रालयबाट रु. २ करोड निकासी प्राप्त भएकोमा ७३ जिल्लाहरूमा रु. १ करोड ९० लाख निकासी पठाईएको छ। मन्त्रपरिषद्को निर्णयानुसार विस्थापित व्यक्तिहरूलाई थप आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन हाललाई १२ करोडको सम्झौता गर्ने प्रक्रिया शान्ति तथा पुननिर्माण मन्त्रालयबाट भइरहेको र सो सम्बन्धी कार्यहरू हाल शान्ति तथा पुननिर्माण मन्त्रालयबाट भै रहेकोछ।
१६०	ध्वस्त भएका जिल्ला सदरमुकामहरूको पुननिर्माणलाई तीब्र रूपमा अगाडी बढाइनेछ। यस क्रममा अछाम, म्याग्दी, अर्घाखाँची, पाल्पा, भोजपुर, सर्लाही, लगायतका जिल्ला सदरमुकामहरूको निर्माण कार्य शुरु गरिनेछ। यसैगरी, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, गा.वि.स.भवन, पुल, दूर सञ्चार, विद्युत जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरूको पुननिर्माण गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय र स्थानीय विकास मन्त्रालयले कार्यान्वयन गर्ने गरी यस मन्त्रालयद्वारा तयार गरिएको कार्यनीति र कार्ययोजनामा राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयबाट सहमति प्राप्त भएको छ। पुननिर्माण सम्बन्धी कार्यक्रम भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालयबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयन भएको छ। यस सम्बन्धी कार्यहरू अब शान्ति तथा पुननिर्माण मन्त्रालयमा सरी गएको छ।

३.९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
१३९	चाट्टर उडानद्वारा विदेशी पर्यटकहरू ल्याउने कार्यलाई प्रोत्साहित गर्न यस्ता उडानमा लगाईदै आएको अतिरिक्त रोयल्टीलाई हटाइनेछ र चाट्टर उडानको व्यवस्थालाई सरलीकरण गरिनेछ। साथै, अन्तर्राष्ट्रिय उडानमा लाग्ने अवतरण शुल्कमा १० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्था गरिएको छ। भारतका प्रमुख शहरहरूबाट नेपाल भित्रिने पर्यटकहरूको संख्या वृद्धि गर्न भारत सरकारसँग नयाँ हवाई सम्झौता गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> चाट्टर सम्बन्धमा मिति २०६३।७।३ को निर्णयानुसार CAAN को नियमावली अनुसार हुन लेखि गएको र साविक चाट्टर कार्यविधि खारेज गर्ने सम्बन्धमा निर्णय भई खारेजको लागि गजेटमा सूचना प्रकाशित गर्ने प्रक्रियामा रहेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय उडानमा लाग्ने अवतरण शुल्कमा १० प्रतिशत छुट दिने सम्बन्धमा आवश्यक संशोधन हुन CANN मा निर्देशनको लागि लेखी गएको छ।
१४०	खुल्ला पदयात्रा क्षेत्रहरूमा देखिएको अनधिकृत व्यवसायिक गतिविधिहरूलाई नियन्त्रण गरी राजस्व चुहावट नियन्त्रण गर्न त्यस्ता क्षेत्रहरूमा जाने पदयात्री पर्यटकहरूले ट्रेकिङ एजेन्ट एशोसिएसन अफ नेपालबाट प्रमाणपत्र लिनुपर्ने व्यवस्था मिलाएको छ। यसैगरी, हवाई मार्गबाट गत वर्षको भन्दा २५ प्रतिशत बढी विदेशी पर्यटकहरू ल्याउने स्वदेशी टुर अपरेटरहरूमध्ये उत्कृष्ट ५ वटालाई पुरस्कृत गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> खुला पदयात्रा गर्दा प्रमाणपत्र लागू गर्ने सम्बन्धमा कार्यविधि तयार भै स्वीकृतिका लागि मिति २०६३।७।१६ मा मन्त्रपरिषदमा प्रस्ताव पेश भएको छ। हवाई मार्गबाट गत वर्ष भन्दा २५ प्रतिशत विदेशी पर्यटकहरू ल्याउने टुर अपरेटरहरूको छनौटका लागि सन् २००५ र २००६ को अभिलेख संकलनको कार्य नेपाल एशोसिएसन अफ टुर एण्ड ट्राभल एजेन्ट्स र नेपाल एशोसिएसन अफ टुर अपरेटर्स मार्फत भइरहेको छ। उक्त पुरस्कार वितरण कार्य पर्यटन प्रवर्द्धन एवं सुपरिवेक्षण शाखाको आ.व. २०६३।६४ को कार्यक्रम अनुसार पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित विभिन्न होटल, ट्राभल, ट्रेकिङ हवाई सेवासँग सम्बन्धित २७ संस्थाहरू एवं व्यक्तिहरूलाई २७ औं पर्यटन विकासका अवसरमा पुरस्कृत गरिएको छ।
१५२	भाषा, साहित्य, कला तथा नाट्यसंगीत क्षेत्रको प्रवर्द्धन र विकास गर्न नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संगठन संरचनालाई पुनरावलोकन गरी विशिष्टकृत संगठनको रूपमा विकास गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> भाषा साहित्य, कला तथा नाट्य संगीत क्षेत्रको प्रवर्द्धन र विकास गर्न नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानको संगठन संरचनालाई पुनरावलोकन गरी विशिष्टकृत संगठनको रूपमा विकास गर्ने क्रममा तीनवटा प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्थापना सम्बन्धि विधेयक मस्यौदा पेश भएकोमा अर्थ र कानून न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालयबाट औल्याईएका विषयहरू समेत समावेश गरी पुनः संशोधन विधेयक मस्यौदा कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालयमा आवश्यक कार्यार्थ पठाईसकिएको छ।

१५४	पुरातात्विक महत्वका वस्तुहरूको संरक्षण गर्न र पर्यटन विकासमा योगदान पुऱ्याउने स्थल तथा सम्पदालाई नेपालको नक्सामा अंकित गर्ने कार्य गरिनेछ। राष्ट्रिय संस्कृति नीतिलाई परिमार्जन गर्नुका साथै संग्रहालय ऐन तर्जुमा गरिने छ।	<ul style="list-style-type: none"> पुरातात्विक महत्वका वस्तुहरूको संरक्षण गर्न र विकासमा योगदान पुऱ्याउने स्थल तथा सम्पदालाई नेपालको नक्सामा अंकित गर्ने सम्बन्धमा पुरातत्व विभागबाट कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी प्रकृया उपर कारवाही भईरहेको छ। राष्ट्रिय संस्कृति नीतिलाई परिमार्जन गर्ने कार्य भईरहेको र संग्रहालय ऐन तर्जुमा कार्य मस्यौदा तयार कार्यदल गठन भई उक्त कार्यदलबाट काम भईरहेको छ।
		<ul style="list-style-type: none"> साथै नेपाल पर्यटन बोर्डले पर्यटकहरूका लागि तयार पारेको नक्सामा सम्पूर्ण राष्ट्रिय निकुन्जहरू, बन्यजन्तु आरक्षण तथा महत्वपूर्ण पुरातात्विक तथा अन्य पर्यटकिय सम्पदाहरूलाई अंकित गरी उक्त नक्सा वितरण भईरहेको तथा नेपालका प्रख्यात धार्मिक स्थलहरूको (Major Pilgrimage sites of Nepal) नामक नक्सा समेत तयार पारि वितरण भईरहेको छ।

३.१० वातावरण विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
६७	लघु जलविद्युतको सेवा उपलब्ध गराउने संभावना नरहेका स्थानमा आगामी वर्ष मुलुकभर २० हजार थान सोलार प्यानेल वितरण गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> ९८५९ वटा घरेलु सौर्य विद्युत प्रणाली जडान गरिएको छ।
६८	आगामी वर्ष ४६ जिल्लाका ग्रामीण क्षेत्रहरूमा साना जलविद्युत आयोजनाको निर्माण गरी ३ हजार ५ सय किलोवाट विद्युत उत्पादन गरिनेछ। साथै, साना जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्ने कार्यमा प्रदान गरिदै आएको अनुदान बृद्धि गर्न पुनरावलोकन गरिनेछ। यसैगरी निजी क्षेत्रले लगानी गर्ने लघु जलविद्युत आयोजना र ३ मेगावाटसम्मका साना जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्दा प्रयोग हुने मेशिनरी औजार एवम् निर्माण सामग्रीमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने व्यवस्था मिलाएको छ।	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न लघु जलविद्युत आयोजनाहरूबाट ४१२.१५ कि.वा. विद्युत उत्पादन भएको र १३० कि.वा. विद्युत उत्पादन कार्य निर्माणाधिन रहेको छ।
६९	आगामी आर्थिक वर्षमा २१ हजार ५ सय वटा गोबरग्याँस प्लान्ट निर्माण, ३ सय वटा सोलार ड्रायर तथा कुकर, १ हजार २ सय ८० वटा सुधारिएको पानी घट्ट र ५० हजार सुधारिएको चुलो वितरण गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> २२६२ वटा गोबरग्याँस प्लान्ट जडान गरिएको छ। २७९ वटा सोलार ड्रायर/कुकर वितरण गरिएको छ। ३२६ वटा सुधारिएको पानी घट्ट जडान भएको छ। १३६७० वटा सुधारिएको चुलो जडान भएको छ।
८७	विद्युत सेवा नपुगेका गाउँहरूमा उज्यालो पुऱ्याउन “कर्णाली उज्यालो कार्यक्रम” संचालन गरी पाँचै जिल्लाहरूमा ३१ हजार सौर्य टुकी अभियानका रूपमा वितरण गरिनेछ। यसकालागि सरकारको तर्फबाट ९५ प्रतिशत र उपभोक्ताले ५ प्रतिशत रकम व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाएको। यसैगरी कर्णाली अञ्चलसँग सिमाना जोडिएका जाजरकोट, बझाङ, अछाम र बाजुरा जिल्लामा पनि थप २९ हजार सौर्य टुकी वितरण गरिनेछ। यसबाट ९ जिल्लाका ६० हजार परिवारले न्यूनतम २ वटा बत्ती बाल्ने र रेडियो बजाउने सुविधा प्राप्त गर्नेछन्।	<ul style="list-style-type: none"> सौर्य टुकीको प्राविधिक मापदण्ड र परिचालन कार्यविधिलाई अन्तिम रूप दिईएको र कम्पनी छनौट गर्न मूल्यांकन सम्पन्न भएको छ। सौर्य टुकी वितरणको लागि ९ जिल्लामा एक/एक जना सर्वईन्जनीयर छनौट गरी तालिम समेत दिई जिल्लामा कार्यरत रहेका छन्। सम्बन्धित जि.वि.स. र बैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रका प्राविधिकले संयुक्त रूपमा हुम्ला र जुम्ला बाहेकका ७ जिल्लाका लक्षित गा.वि.स. छनौट भई घरपरिवार छनौट गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ।
१५०	नेपामा निर्माण भएको सूचनाप्रविधि पार्कभित्र संचालन हुने व्यवसायमा विशेष सहूलियत दिई निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गरिनेछ। उक्त पार्कको संचालन र संभारको जिम्मेवारी निजी क्षेत्रलाई नै दिइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> IT Park निजीक्षेत्रलाई संचालन गर्न दिने प्रयोजनका लागि ३ पटक सूचना प्रकाशन गरी प्रस्ताव माग गरिएको र यसरी सूचना प्रकाशन गर्दा ५ वटा कम्पनीहरूबाट प्राप्त प्रस्तावहरूको मूल्यांकन गर्ने कार्य भैरहेको छ। IT Park मा नेदरल्याण्डको जाभा कम्पनीले उद्योग स्थापना गरी संचालन गरिरहेको छ।

३.११ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रगति
१६१	सरकारी निकायका प्रमुखहरुलाई विभागीय प्रमुखको जिम्मेवारी दिँदा कार्य सम्पादन सम्भौता गर्ने निर्देशिका तयारी र अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। कार्य सम्पादनका आधारमा प्रोत्साहन दिन कार्य-सम्पादन प्रोत्साहन कोष संचालन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> सरकारी निकायका प्रमुखहरुलाई विभागीय प्रमुखहरुलाई विभागीय प्रमुखको जिम्मेवारी दिँदा कार्य सम्पादन सम्भौता निर्देशिका तयार गर्ने र अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने एवम् कार्य सम्पादनका आधारमा प्रोत्साहन गर्न कार्य सम्पादन प्रोत्साहन कोष संचालन सम्बन्धि निर्देशिका समेत तयार गर्ने कार्यका लागि यस मन्त्रालयको आ.व. २०६३/६४ को वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरिएको छ। यस कार्यक्रमको कार्य सम्पन्न गर्ने अवधि २०६४ आषाढ मसान्त हुने गरी संशोधन गर्न अर्थ मन्त्रालयलाई अनुरोध गरिएको छ।
१६२	मन्त्रालयस्तरमा हुने चिठीपत्र आदान प्रदान गर्ने कार्य विद्युतीय माध्यमबाट परीक्षणको रूपमा संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा हुने चिठी पत्र आदान प्रदान गर्ने कार्य विद्युतीय माध्यमबाट परीक्षणको रूपमा संचालन गरिसकिएको छ। नेपाल सरकारको सबै मन्त्रालय/आयोग र सचिवालयबाट यस सम्बन्धी व्यवस्था ती निकायहरुमा संचालन गर्नका लागि माग भई आएमा यस मन्त्रालयले उक्त कार्यक्रम संचालनमा सहयोग प्रदान गर्न सक्ने छ।
१६३	निजामती सेवामा वृत्ति विकासको अवसर बृद्धि गरी अझ बढी दक्ष र व्यवसायिक बनाउन आगामी वैशाख १ गतेदेखि एकीकृत निजामती सेवा लागू गर्ने गरी कानूनी र संस्थागत सुधार गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> एकीकृत निजामती सेवा अन्तर्गत तहगत प्रणाली लागू गर्ने सम्बन्धी कार्य अध्ययनका लागि आयोजना प्रस्ताव तयार गरी राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालयको आर्थिक सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत आयोजना स्विकृत भएको छ। प्रस्तावित कार्य योजना बमोजिम २०६४ आषाढ १५ गते भित्र तहगत प्रणालीको कार्यन्वयन सम्बन्धि अध्ययन गर्ने कार्य सम्पन्न भई २०६४ श्रावण १ देखि कार्यन्वयनमा आउने भएकोले सो बमोजिम कार्यन्वयन गर्ने समयवधि संशोधन गर्न अर्थमन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको छ।

३.१२ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रगति
७०	गरिवीको रेखामुनि रहेका परिवारलाई कबुलियती बन कार्यक्रम विस्तार गर्दै पर्या-पर्यटन तथा जीविकोपार्जन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरी २ हजार ७ सय ९५ परिवारलाई आय आर्जनको अवसर उपलब्ध गराइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> संभाव्य कबुलियती बनको cluster क्षेत्र पहिचान ६४ गोटा रहेको छ। समूह गठन ३१२ गोटा रहेको छ। बन कार्य योजना तयारी तथा बन हस्तान्तरण ३६ गोटा रहेको छ। तालिम गोष्ठी संचालन ८८२ गोटा रहेको छ।
७१	जैविक तथा वंशानुगत विविधता एवम् जडीवुटीको संरक्षण र सदुपयोगबाट प्राप्त हुने लाभको बाँडफाँड संस्थागत गर्न तथा प्राकृतिक वातावरण, जैविक विविधता र मानव स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने नकारात्मक असर निराकरण गर्न जैविक सुरक्षा सम्बन्धी नीति २०६३ सालभित्र ल्याइनेछ। यस क्षेत्रमा आधुनिक जैविक प्रविधिको विकास गरी दक्ष जनशक्तिको निर्माण र उपयोग गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> आनुवंशिक श्रोत माथीको पहुँच र लाभको बाँडफाँड सम्बन्धी कानूनको तर्जुमा गर्ने क्रममा तयार भएको मस्यौदा विधेयक ऐन तर्जुमा गर्न सैद्धान्तिक सहमतिको लागि मिति २०६३/१९८ मा कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालयमा पठाईएको। तहांबाट मिति २०६३/१२७ मा विधेया प्रस्ताव गरिएको आनुवंशिक श्रोत संरक्षण परिषद् र कर्मचारिको सम्बन्धमा अर्थ मन्त्रालयको सहमति लिई सैद्धान्तिक सहमतिको लागि मन्त्रपरिषद्मा पेश गर्ने प्रयोजनार्थ सहमति प्राप्त भएको छ। कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालयको राय अनुसार

		<p>सो विधेयक मन्त्रिपरिषद्मा सैद्धान्तिक सहमतिको लागि मिति २०६३।६।३ मा प्रस्ताव पठाईएकोमा मन्त्रिपरिषद्बाट आनुवशिक श्रोत -पहुँच, उपयोग र लाभको वाडफाँड) विधेयक, २०६३ तर्जुमा गर्न सैद्धान्तिक सहमति दिने भन्ने मिति २०६३।६।१० को मन्त्रिपरिषद्को निर्णय भएको छ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालयकै राय अनुसार आनुवशिक श्रोत (पहुँच, उपयोग र लाभको वाडफाँड) विधेयक, २०६३ मा प्रस्ताव गरिएको आनुवशिक श्रोत संरक्षण परिषद्को संगठनात्मक स्वरूप, बजेट र कर्मचारीको सम्बन्धमा अर्थ मन्त्रालयको बजेट महाशाखामा वातावरण महाशाखा प्रमुखले छलफल गरेपछि सहमतिको लागि मिति २०६३।७।७ मा तहां पठाईएको छ । ■ जैविक सुरक्षाको नीति, कानूनी, प्राविधिक तथा प्रशासनिक पक्ष समेटी तयार भएको जैविक सुरक्षा संरचनाको मस्यौदामा सम्बन्धित निकायहरूबाट प्राप्त राय सुभावावसमेत विचार गरी सो संरचनालाई परिमार्जन गरिएको छ । ■ जैविक सुरक्षाको मस्यौदा संरचनामा राष्ट्रिय योजना आयोग, कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय तथा परराष्ट्र मन्त्रालय, वनस्पति विभाग, भू तथा जलाधार संरक्षण विभागको सकारात्मक राय रहेको जानकारी प्राप्त भएको छ । ■ वातावरण विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट प्रस्तावित जैविक सुरक्षा संरचनामा जैविक तत्वहरूको ओसारपसारलाई समेटनु पर्ने एवं जैविक सुरक्षा समन्वय समितिमा नागरिक समाजका प्रतिनिधित्व गराउनु उपर्युक्त हुने राय प्राप्त भएको । ■ कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागबाट जैविक सुरक्षा संरचना कार्यान्वयनमा विभिन्न मन्त्रालयहरूको भूमिका स्पष्ट हुनु वान्छनिय हुने, संरचनाले समेटेने क्षेत्रहरू स्पष्ट हुनु पर्ने, बीउ विजन नीति, Sanitary and Phytosanitary सम्झौता आदिको पुनरावलोकन गर्नु पर्ने जस्ता सुझाव प्राप्त भएको छ । ■ स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट जैविक सुरक्षा संरचना अन्तर्गत जनसहभागिता सुनिश्चित गर्न नागरिक समाज, स्थानीय निकाय, निजी क्षेत्रको भूमिका प्रष्ट पार्नु पर्ने राय भएको छ ■ परिमार्जित संरचनालाई मन्त्रिपरिषद्मा सैद्धान्तिक सहमतिको लागि पठाउन यस मन्त्रालयको स्वीकृतिका लागि मिति २०६३।९।२३ मा पेश गरिएको छ । ■ २०६३।१०।१९ मा स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषद्मा पठाईएको छ ।
--	--	--

३.१३ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
७२	वैदेशिक रोजगार व्यवसायलाई मर्यादित, व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउन वैदेशिक रोजगार कानून तथा सम्बद्ध निकायको संगठनात्मक सुधार गरिनेछ। घरेलु कामदारको रूपमा वैदेशिक रोजगारीमा जान चाहने महिलाकालागि लगाइएको बन्देज हटाइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ O & M survey को कार्य दोस्रो पक्षले सम्झौता अनुसार गरिरहेको र कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । ■ श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन विभागका महानिर्देशकको संयोजकत्वमा गठित समितिले सुझाव प्रस्तुत गरेको र प्रस्तुत प्रतिवेदन उपर आवश्यक कारवाही अगाडी बढाईएको छ ।
७३	आगामी बर्ष सरकारी निकायहरूबाट प्राविधिक शिक्षाका विभिन्न विषयमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न ९ हजार ६६ जनालाई	<ul style="list-style-type: none"> ■ १२०२ जनालाई विभिन्न सीपमुलक तथा व्यवसायिक तालिम

	व्यवसायिक तालिम र ४४ हजार ७ सय ४३ जनलाई विभिन्न सीपमूलक तालिम दिइनेछ। यस्ता तालिममा जनआन्दोलनका घाइते, महिला तथा दलितहरूलाई प्राथमिकता दिने व्यवस्था मिलाएको।	प्रदान गरिएको छ।
१३३	उद्योग क्षेत्रमा थप रोजगारी आजको माग हो। यसकालागि उद्योगी, व्यवसायी र ट्रेड युनियन महासंघहरूसँग छलफल गरी सहमतिका आधारमा रोजगारीमुखी नयाँ श्रम नीति ल्याइनेछ। खासगरी नयाँ उद्योग, विशेष आर्थिक क्षेत्र एवम् निकासी प्रशोधन क्षेत्रमा लागु हुने यस्तो व्यवस्थाबाट ३ वर्षभित्र करिब ५० हजार थप रोजगारी सिर्जना हुने अनुमान गरिएको छ।	नयाँ श्रम नीति, २०६३ माघमा आईसकेको छ।

३.१४ सूचना तथा संचार मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
१४८	ग्रामीण तथा शहर आसपासका क्षेत्रमा दूरसंचार सेवा पुऱ्याउन १ हजार ६८ वटा पि.सि.ओ. हरू स्थापना तथा अति विकट ग्रामीण क्षेत्रहरूमा नेपाल टेलिकमबाट २ सय वटा टर्मिनलमार्फत भी-स्याट प्रविधिको टेलिफोन विस्तार गरिनेछ। दूर संचार सेवा नपुगेका प्रत्येक गाउँ विकास समितिमा कम्तिमा २ लाइन टेलिफोन उपलब्ध गराइनेछ। साथै नेपाल टेलिकममार्फत २५ जिल्लामा टेलिफोन वितरण गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ ८८ वटा टर्मिनलबाट विभिन्न गा.वि.स. र निजी संस्थामा गरी १२६ लाइन भिस्याट टेलिफोन जडान गरिएको छ। ■ CDMA प्रविधिबाट विभिन्न जिल्लाका विभिन्न नगरपालिका र गाउँ विकास समितिमा गरी जम्मा १,११,०८० लाइन टेलिफोन वितरण भएको छ। ■ २१ जिल्लाका विभिन्न स्थानहरूमा ६७,११३ लाइन टेलिफोन जडान भएको छ। ■ यसरी कुल क्षमता ६,३६,९१४ लाइन र वितरण ५,०८,७८४ लाइन पुग्ने देखिन्छ।
१४९	लमही-कोहलपुर, लमही-तुलसीपुर र काठमाडौँदेखि तातोपानीसम्म अप्टिकल फाइबर केबुल जडान गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ अप्टिकल फाइबर विस्तार गर्न SDH उपकरणको बोलपत्र स्वीकृत भै Contract Negotiation गर्ने कार्य चालु रहेको छ। ■ सिभिल निर्माण कार्य अन्तर्गत डकिटङ्ग, ट्रेन्चिङ्ग र ब्याक फिलिङ्ग कार्य ६६ कि.मी. सम्पन्न भएको छ। ■ कोहलपुर-अत्तरिया-महेन्द्र नगर खण्डमा सर्वेक्षण कार्य पूरा भै लगत एस्टिमेट तयार भएको छ। ■ अन्य क्षेत्रको सडक खन्ने स्वीकृति प्राप्त भएको छ। ■ मित्र राष्ट्र चीन सरकारबाट फाईनल भएको डिजाइन अनुसार उपकरण उपलब्ध गरी निर्माण कार्य गराउन Contract award को कार्य चलिरहेको छ। ■ लामीडाँडा र बाह्रबिसेमा जग्गा प्राप्ति कार्य पूरा भएकोछ। ■ नेपाल टेलिकमबाट उपलब्ध गराउनु पर्ने जग्गा तथा साईटहरूको व्यवस्था पूरा भएको छ।

३.१५ महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
४२	आगामी आर्थिक वर्षमा महिलावर्गको उत्थानकोलागि लैंगिक समानता तथा आर्थिक सशक्तिकरणका थप कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। यसका निमित्त रु. १० करोड विनियोजन गरेको छु। प्रसैगरी, विगतमा शुरु गरिएको सकारात्मक विभेद सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गर्न बजेटको व्यवस्था मिलाएको ।	<ul style="list-style-type: none"> बजेट वक्तव्यको प्रकरण ४२ मा उल्लेख भएको यस बुँदाको कार्यान्वयन एशियाली विकास बैंकको ऋण सहयोगमा संचालन हुने र उक्त आयोजनाको ऋण सम्झौता सन् २००६ को नोभेम्बर २८ देखि प्रभावकारी भएकोले काम सुरु भएको छ।
४५	बालबालिकाको शारिरीक, बौद्धिक, सामाजिक र मनोवैज्ञानिक विकास एवं उनीहरू विरुद्ध हुने सबै प्रकारको सोषण र भेदभावबाट सुरक्षित राख्न बालअधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइने छ।	<ul style="list-style-type: none"> बालबालिकाको विषयलाई अधिकारमुखी दृष्टिकोणबाट स्थापित गर्न बालबालिका सम्बन्धी ऐनलाई बालअधिकार ऐन बनाई लागु गर्ने प्रक्रियामा रहेको र सोही अवधारणाबाट दस जिल्लामा नमुनाको रूपमा बाल न्याय प्रणाली प्रारम्भ भैसकेको छ। द्वन्द्व प्रभावित बालबालिकाहरूका समस्यालाई समाधान गर्न अ.गै.स.स. संगको सहयोगमा ३० जिल्लामा बाल संरक्षण कार्यक्रम संचालन भैरहेको छ। साथै, तत्कालिन राहत कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल बाल संगठन कपिलवस्तु, कैलाली र बाँके तथा काठमाडौंको सहारा समूहमा रहेका द्वन्द्व पिडित १२२ जना बालबालिकाहरूलाई मासिक रु. १२००/- का दरले रकम निकासी दिइएको छ।
		<ul style="list-style-type: none"> यस कार्यक्रम अन्तर्गत पर्ने आएका निवेदनहरूको आधारमा संस्थागत स्याहार गर्ने कार्य नियमित रूपमा भैरहेको छ। हालसम्म मन्त्रालयबाट २६ जना बालबालिकाहरूलाई संस्थागत स्याहारको लागि सिफारिश गरी केन्द्रीय बालकल्याण समितिमा पठाईएको र सो समितिले विभिन्न बालकल्याण गृह र गैरसरकारी संस्थामा ती बालबालिकाहरूको संस्थागत स्थहारको लागि पठाउने गरेको छ। यस सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको अनुगमन कार्य मन्त्रालय र विभागबाट भइरहेको छ।
४६	अपाङ्गहरूको सामाजिक पुनर्स्थापना एवं स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउन निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था मिलाइनेछ। साथै, स्थानीय निकायहरूले समेत आफ्नो आयको निश्चित अंश अपाङ्गहरूको हित हुने कार्यमा लगानी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। दृष्टिविहीन र अपाङ्गहरूको आयमा कर नलाग्ने सीमालाई ५० प्रतिशतले बढाएको छु। अपाङ्गहरूले प्रयोग गर्ने स्कुटर र दृष्टिविहीनहरूले प्रयोग गर्ने उपकरणहरूमा भन्सार महसुल पूर्ण रूपमा छुट गरेको छु।	<ul style="list-style-type: none"> पाँचै विकास क्षेत्रमा CTEVT संग संयोजन गरी शिपमुलक तालिम संचालन गरिएको छ। अपाङ्गहरूको सामाजिक पुनर्स्थापनाको लागि विविध कार्यक्रमहरू सहित राष्ट्रिय कार्ययोजना तैयार गरी कार्यान्वयन गर्दै लगिएको छ। तोकिएको १२ जिल्लामा १/१ लाख रु. का दरले अपाङ्गहरूको लागि समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम संचालनका लागि महिला विकास विभाग मार्फत बजेट निकासी दिने कार्य सम्पन्न भैसकेको छ। साथै नेपाल अपाङ्ग संघ जोरपाटी मार्फत थप जिल्लाहरूमा CBR कार्यक्रम संचालन गर्न अनुदान दिई आइएको छ। राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ, नेपालसंग समन्वय गरी उपकरण पैठारीमा भन्सार छुट दिन अर्थ मन्त्रालयमा सिफारिस गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ। हालसम्म कुनै निवेदन नआएकोले सिफारिस भएको छैन। दृष्टिविहीन अपाङ्गहरूको आयमा कर नलाग्ने सीमा ५० प्रतिशतले बढाउन अर्थ मन्त्रालय मार्फत कार्य सम्पन्न भएको छ। नेपाल सरकारले स्थानीय निकायहरूलाई उपलब्ध गराउने अनुदान रकम मध्येबाट हरेक गा.वि.स. ले कमिमा रु. २५०००/- रकम अपाङ्गहरूको हितमा खर्च गर्ने गरी स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट व्यवस्था भैसकेको छ। यस आ.व.मा जेष्ठ नागरिक उपचार कार्यक्रम लागू भएका ४७ जिल्लाहरूमा सो कार्यक्रम संचालन गर्न महिला विकास विभाग

		मार्फत बजेट निकासी गरी जिल्लास्थित महिला विकास कार्यालयहरुबाट कार्यक्रम संचालन भैरहेको छ । रकम बाँडफाँड गर्दा सम्बन्धित जिल्लाको जेष्ठ नागरिकहरुको जनसंख्यालाई आधार मानी कार्यक्रममा परेका १५ जिल्लामा रु. १,२५,०००/-, १७ जिल्लामा रु. १,००,०००/- र १५ जिल्लामा रु. ७५,०००/- का दरले रकम पठाईएको छ ।
--	--	--

३.१६ भूमि सुधार तथा व्यवस्थापन मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रगति
३९	सम्पत्तीमामहिलाको स्वामित्व अभिवृद्धि गर्न महिलाहरुको नाममा हुने जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा दिई आएको २०% छुटको सीमालाई कायम राखी यस्तो सुविधा दलित समुदायले खरीद गर्ने जग्गामा पनि दिने व्यवस्था गरेको छु ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ महिलालाई रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा २०% छुट दिने नीति कार्यान्वयन भैरहेको छ । ■ एकल महिलालाई जग्गा रजिष्ट्रेशनमा लाग्ने दस्तुरको ५०% छुट दिइने नीतिको प्रस्ताव गरी प्रस्तावित त्रिवर्षिय योजनामा समावेश गरिएको छ । ■ महिला जग्गाधनीको पृथक अभिलेख देखिने गरी तथ्यांक तयार गर्ने प्रस्ताव आगामी त्रिवर्षिय योजनाको लागि प्रस्ताव गरिएको छ । ■ दलित समुदायले खरीद गर्ने जग्गामा राजश्वको २०% छुट दिने कारवाहीलाई अगाडी बढाउनु मन्त्रपरिषद्मा प्रस्ताव लैजाने तयारी भएको छ ।
५७	दलित र मुक्त कर्मैयाको जनघनत्व बढी रहेका २२ जिल्लामा यस्ता समुदायलाई लक्षित गरी संचालन गरिने सामुदायिक पशुपालन कार्यक्रमबाट १८ हजार ७ सय कृषक परिवारलाई आय आर्जनमा सहयोग पुऱ्याइने छ । (मुक्त कर्मैया पुनर्स्थापन कार्यक्रम संग सम्बन्धित)	<ul style="list-style-type: none"> ■ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रज्यूको संयोजकत्वमा सम्पूर्ण राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु सदस्य रहेको निर्देशन समिति गठन भै समिति समेतको बैठक बसी आवश्यक निर्देशन दिईएको छ । ■ रा.पं. विशिष्ट श्रेणीको अधिकृतको संयोजकत्वमा केन्द्रीत समिति गठन भएको छ । ■ दाङ्ग, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कन्चनपुर जिल्लामा जिल्ला विकास समितिको सभापतिको संयोजनाकत्वमा (हाल स्था.वि.अ.) मुक्त कर्मैया पुनर्स्थापन जिल्ला समिति गठन भै कार्य शुरु भैसकेको छ । ■ मुक्त कर्मैयाहरुको उचित व्यवस्था मिलाई आय आर्जन र क्षमता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक तालीमको व्यवस्था मिलाउने नीति तर्जुमा गरिएको छ । ■ सबै जिल्लाहरुमा मुक्त कर्मैया बसोवास क्षेत्रको नापी कार्यको लागि कर्मचारी खटिई काम भैरहेको छ । ■ कैलाली, कन्चनपुर, बर्दिया, बाँकेका कार्यालयहरुमा अन्दाजी १००० जति लालपूर्जा वितरण गर्ने तयारी भैसकेको छ ।
६५	जमिनमाथिको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्ने सिलसिलामा मोही र जग्गाधनीहरुको हकहिस्सा छुट्याउने कार्यलाई विशेष कार्यक्रमका रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । भूमिमा भूमिहीनहरुको पहुँच बढाउन कानूनी व्यवस्था गरिनेछ र जग्गा खरिद गर्न सहूलियतपूर्ण ऋण उपलब्ध गराइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ जमीन माथिको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्ने सिलसिलामा मोही र जग्गाधनीहरुको हक हिस्सा छुट्याउने सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमको विस्तृत कार्य योजना तयार गरी मन्त्रालय स्तरीय मन्त्रीज्यूको निर्णयद्वारा स्वीकृत गराई लागू गरिएको छ । ■ भूमिसुधार कार्यालय, भ्नापा, सुनसरी, सप्तरी वारामा परेको द्वैध स्वामित्व अन्त्य गर्ने सम्बन्धी मुद्दाहरु यसै आ.व. २०६४/६५ भित्रवै सम्पन्न गर्न सम्बन्धित जिल्लाका भूमिसुधार अधिकारीहरुलाई निर्देशन गएको छ । ■ दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्ने लक्ष्य राखिएका जिल्लाहरुमा रहेका रिक्त भूमिसुधार अधिकारीहरुको पद पूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाई सकिएको र कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई प्राथमिकता दिईएको छ ।

		<ul style="list-style-type: none"> ■ (मेल मिलाप) UNDP र न्यायका लागि सहज पहुँच कार्यक्रमको आयोजनामा बारा र सप्तरी जिल्लामा मेल मिलाप भेला संचालन गरिएको जसबाट मेल मिलापको माध्यमद्वारा बारा जिल्लामा ७३ थान र सप्तरी जिल्लामा ९२ थान द्वध स्वामित्व सम्बन्धी मुद्दाको किनारा गरिएको । ■ भूमि सम्बन्धी एकिकृत ऐनको तर्जुमा गर्ने नीति सम्बन्धी अध्ययन सुरु गरिएको छ । ■ भू-स्वामित्वको ढाँचामा अनुकूल सुधार ल्याउन जमीनको नयाँ हदबन्दी व्यवस्थाबाट उपलब्ध हुन आउने जमीनलाई भूमिहिन तथा आर्थिक दृष्टिले ज्यादै पछाडी परेका जनतालाई करार/भूवहाल (Contract/lease) मा उपलब्ध गराउने नीति प्रस्तावित गरी त्रिवर्षिय योजनाको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरिएको छ । ■ भूमिहिन र अव्यवस्थित वसोवासीको सम्बन्धमा उच्च स्तरीय भूमिसुधार आयोग गठन गरी समस्या पहिचान गरी समाधान गर्ने उद्देश्यले भूमी सम्बन्धी आयोगको गठन गर्ने प्रस्ताव नेपाल सरकार मं.प. बैठकमा स्वीकृतीको लागि पठाई सकिएको छ ।
--	--	---

३.१७ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रगति
५९	गरिवी निवारण कोषमार्फत आगामी आर्थिक वर्षमा आर्थिक एवम् मानवीय विकासका दृष्टिले पछाडि परेका सुदूरपश्चिमाञ्चलका ७ जिल्ला, मध्यपश्चिमाञ्चलका १० जिल्ला लगायत देशभरका २५ जिल्लाका १२ सय गाउँ विकास समितिहरुमा आयमूलक कार्यक्रमका ६ सय ६७ परियोजना, सामुदायिक पूर्वाधार विकासका ३ सय ७९ परियोजना र नवीन सोचमा आधारित सृजनशील कार्यक्रमका १ हजार ७ सय १४ परियोजना संचालन गर्ने । यसबाट न्यून आय भएका करिब ५० हजार घर परिवार लाभान्वित हुनेछन् ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ आयमूलक कार्यक्रमतर्फ ७०.९१% प्रगति भएको छ । ■ पूर्वाधार विकासतर्फ २०.८४% प्रगति भएको छ । ■ नविनतम आयोजनातर्फ १४२.४२% प्रगति भएको छ । ■ लाभान्वित गा.वि.स.तर्फ ४९.३३% प्रगति भएको छ । ■ आयोजनाबाट लाभान्वित घरधुरी संख्या १०२४५७ रहेका छ ।
८५	गरिवी निवारण कोष अन्तर्गत कर्णाली अञ्चलका ५ वटै जिल्लामा आयमूलक पूर्वाधार सिर्जना एवम् नवीनतम सोचमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरी रोजगारी र आयआर्जनका अवसरहरु सिर्जना गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ आयमूलक आयोजना -२१ रहेको छ । ■ पूर्वाधार आयोजना -७ रहेको छ । ■ आयोजनाबाट लाभान्वित घरधुरी २३३ प्रगति भएको छ । ■ आयोजनाबाट लाभान्वित गा.वि.स. ११० रहेका छ । ■ आयोजनाबाट लाभान्वित घरधुरी संख्या १३८८९ रहेको छ ।

३.१८ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रगति
४१	महिलाहरुलाई लाभान्वित जनसंख्याको रुपमा मात्र नहेरी उनीहरुलाई मुलुकको विकासको योगदानकर्ताको रुपमा सशक्त पारिनेछ । महिला अधिकार महासन्धि कार्ययोजना, वेइजिङ्ग कार्ययोजना एवं सहस्राब्दी विकास लक्ष्यमा महिलाका पक्षमा भएका प्रतिवद्धता हासिल गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगबाट अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ यस बुँदामा उल्लेख भए अनुसार महिला सम्बन्धि महासन्धि, कार्य योजना नीति तथा प्रतिवद्धता कार्यान्वयनको अनुगमन राष्ट्रिय योजना आयोगबाट गर्ने भन्ने विषयको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगको सामाजिक विकास महाशाखा हेर्ने मा.सदस्यज्यूको संयोजनकत्वमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको समेत सहभागीता रहने गरी "महिलाका पक्षमा भएका उच्चस्तरीय प्रतिवद्धता कार्यान्वयन अनुगमन समिति" गठन गरिएको ।

		<ul style="list-style-type: none"> उक्त बजेट बुँदामा उल्लेखित कार्ययोजना एवं सहस्राब्दी विकास लक्ष्यको कार्यान्वयनको सन्दर्भमा सम्पूर्ण मन्त्रालय तथा सम्बन्धित कार्यालयहरूमा सो सम्बन्धी विवरण माग गरिएकोछ ।
--	--	--

३.१९ अर्थ मन्त्रालय

बुँदा नं.	आ.व. ०६३/६४ को बजेट वक्तव्यले अवलम्बन गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरू	कार्यान्वयन प्रगति
२७	सार्वजनिक सुनुवाई र नागरिक वडापत्रलाई अभै व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने ।	<ul style="list-style-type: none"> नागरिक वडापत्रलाई अद्यावधिक गरी व्यवस्थित रूपले जारी भइसकेको । अर्थ मन्त्रालय मातहतका विभागहरूले प्रत्येक महिना तथा मन्त्रालयले प्रत्येक दुई दुई महिनामा Meet the Press कार्यक्रम आयोजना गर्ने गरिएको ।
३१	स्थानीय तहमा बढी भन्दा बढी साधन विनियोजन गरी ग्रामीण क्षेत्रको रूपान्तरणमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले हाल गाउँ विकास समितिहरूलाई दिईदै आएको रु. ५ लाखको अनुदानलाई कायमै गरी स्थानीय जनसहभागिताको आधारमा समुदायले ग्रामीण विद्युतीकरण, सडक, सिंचाई, पुल, खानेपानी र विद्यालय निर्माण जस्ता आर्थिक पूर्वाधारका कार्यक्रमहरू सम्पन्न गर्न रु. ५ लाख थप अनुदान दिइनेछ । यस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा आर्थिक वर्षको जेठ महिनाभित्र सम्पन्न गरी सार्वजनिक लेखापरीक्षण समेत सम्पन्न भै सक्नुपर्नेछ । यसबारे विस्तृत कार्यविधि आगामी माघ मसान्तभित्र तयार गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट कार्यविधि तर्जुमा भै लागू भैसकेको छ ।
५०	तराईमा १० कठ्ठा भन्दा कम तथा पहाडमा ७ रोपनी भन्दा कम जग्गा भएका सिमान्त किसानहरूलाई लागत सहभागिताको आधारमा सिंचाई, वीउविजन र कृषि कर्जामा सहयोग पुऱ्याइनेछ । यसअर्न्तगत तोकिएका कृषि कर्जा दिने निकायहरूबाट कृषि तथा पशुपालनसम्बन्धी कामकालागि रु. १० हजारसम्मको कृषि ऋणमा २ प्रतिशत विन्दुले ब्याज अनुदान व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।	<ul style="list-style-type: none"> ४८१६ किसानलाई रु. ४ करोड ७६ लाख ७६ हजार लगानी भइसकेको छ ।
५१	चिया खेती, पुष्प व्यवसाय र दुध चिस्यान केन्द्रहरूलाई दिईदै आएको ब्याज अनुदानलाई निरन्तरता दिएको छु । आगामी वर्षदेखि अलैची तथा कफी खेतीकालागि पनि ब्याज अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छु । यस सम्बन्धी कार्यविधि अर्थ मन्त्रालयले २०६३ असोजभित्र जारी गर्नेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> यस सम्बन्धमा चिया खेती, पुष्प व्यवसाय, दुग्ध चिस्यान केन्द्र र कफी तथा अलैची खेतीका लागि प्रदान गरिएको ऋणको ब्याज वापत रु. ३० लाख वितरण गरिएको ।
७७	ग्रामीण सडक निर्माण कार्यलाई नियोजित तवरले अगाडि बढाउन नेपाल सरकारको स्रोतबाट “जिल्ला यातायात गुरुयोजना सडक निर्माण कोष” स्थापना गरिनेछ । यस कोषबाट स्थानीय निकायले जिल्ला यातायात गुरुयोजनामा परेका उच्च प्राथमिकता प्राप्त भनी तोकेको एउटा सडक आयोजना संचालनकालागि रकम उपलब्ध गराइनेछ । यस्तो रकम उपलब्ध हुनुअगावै तोकिएका आधारहरूसहितको प्राविधिक प्रस्तावका आधारमा सम्झौता गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु । यस सम्बन्धी कार्यविधि अर्थ मन्त्रालयले २०६३ माघभित्र तयार गर्नेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> कार्यविधि मस्यौदा तयार भइसकेको ।
९०	कर्णाली अञ्चलमा “एक परिवार एक रोजगार” सम्बन्धी कार्यक्रमको विस्तृत कार्यविधि २०६३ कार्तिक मसान्तभित्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय विकास मन्त्रालयबाट अन्तिम मस्यौदा तयार भै मन्त्रपरिषद्बाट स्वीकृत भैसकेको छ ।
१३०	आन्तरिक ढन्डका कारण रुग्ण भएका उद्योगहरूलाई पुनरुत्थान गर्न सरकार, केन्द्रिय बैंक, वित्तीय संस्था एवम् पुनरुत्थान हुन चाहने उद्यमी व्यवसायीको सहभागितामा “औद्योगिक पुनर्निर्माण	<ul style="list-style-type: none"> कोष स्थापना गर्ने सम्बन्धमा हाल रु. १ अर्बसम्म जुटाउनका लागि नेपाल सरकारबाट रु. ५० करोड, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रु. १० करोड र वाणिज्य बैंक (बैकर्स एशोसियसन मार्फत समन्वय गरी रु.

	कोष" स्थापना गरिनेछ। यसकालागि नेपाल सरकारको तर्फबाट रु. ५० करोड उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाएको छ।	४० करोड गरी रु. १ अर्बको कोष स्थापना गर्न गृह कार्य भइरहेको छ। यो सन्दर्भमा बैंकहरूको NPA Credit Profitability का आधारमा योगदान गर्नुपर्ने रकम तय गर्ने प्रारम्भिक कार्य सकिएको र सो को कार्यविधि निस्क्यौल गर्ने प्रयोजनका लागि एक कार्यदलको गठन भई प्रतिवेदन प्राप्त भएको। सो प्रतिवेदन उपर निजी क्षेत्रको प्रतिक्रिया समेत राखी अन्तिम रूप दिने कार्य भइरहेको।
१३१	द्वन्द्वबाट प्रभावित साना ऋणीहरूको पुनरुत्थान गर्न वाणिज्य एवम् विकास बैंकहरूबाट ५० हजारसम्म कर्जा लिएका ऋणीहरूलाई साँवा र साँवाको ५० प्रतिशतसम्म व्याज भुक्तानी गरेमा बाँकी व्याज मिनाहा दिइनेछ। यसैगरी, रु. ५० हजारदेखि ५ लाखसम्म ऋण लिएका ऋणीहरूलाई बक्यौता कर्जा बराबरको व्याज जम्मा गरेमा बाँकी व्याज मिनाहा गर्ने व्यवस्था गरिनेछ। यसबाट वाणिज्य एवम् विकास बैंकका करीव ४ लाख ३२ हजार ऋणीहरू लाभान्वित हुनेछन्।	■ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट ९७७ जना ऋणीहरूलाई रु. ८ करोड ५० लाख बराबरको व्याज मिनाहा दिइएको कृषि विकास बैंकबाट रु. ७ करोड १८ लाख बराबरको व्याज मिनाहा दिइएको।
१३४	देशका दुर्गम २२ जिल्लामा नकारात्मक सूचीमा परे बाहेकका नयाँ उद्योग स्थापना गरिएमा त्यस्ता उद्योगलाई १० वर्षसम्म आयकर पूर्णरूपमा छुट दिइनेछ।	■ आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३ मा संशोधन गरी यो व्यवस्था लागू भै सकेको छ।
१३५	गलैँचा निकासीमा कायम रहेको न्यूनतम मूल्यको व्यवस्था हटाई कारोबार मूल्यलाई नै आधार मान्ने व्यवस्था मिलाइएको छ।	■ निर्णय भई कार्यान्वयनको लागि परिपत्र भइसकेको छ।
१३८	स्वदेशी उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्न सरकारी निकायले सामान खरीद गर्दा विदेशमा बनेको भन्दा १० प्रतिशतसम्म महँगो भएसम्म स्वदेशी सामान नै प्रयोग गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ।	■ महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट सबै निकायमा परिपत्र भइसकेको छ।
१४२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा लिई ऋण नतिर्ने र समस्याग्रस्त ऋणीहरूलाई ऋणको पुनर्तालिक्कीकरण गर्न २०६३ माघ मसान्तसम्मको थप अवधि प्रदान गरिनेछ। पुनर्तालिक्कीकरण गरिएको अवधिभित्र पनि ऋण भुक्तान नगर्ने ऋणीहरूको पासपोर्ट जफत गर्ने तथा राज्यबाट प्रदान गरिने सेवाहरूबाट वञ्चित गर्ने लगायतका कारवाही अधि बढाइ ऋण असुली कार्य थालिनेछ।	■ ऋणीहरूलाई सूचित गर्न नेपाल बैंकर्स एसोसियशन र नेपाल राष्ट्र बैंकको बैंकिङ प्रवर्द्धन समिति मार्फत विभिन्न मितिमा रेडियो, टि.भि. तथा पत्रपत्रिका मार्फत सार्वजनिक सूचना गरिएकोमा ऋणीहरूलाई आ-आफ्नो ऋण पुनर्संरचना गर्न २०६३ भाद्र मसान्तसम्म मात्र अवधि प्रदान भएको भन्ने सम्बन्धमा स्पष्ट पाँदै परिस्थिति वश ऋण तिर्न नसकेका ऋणीहरूको हकमा ऋणीहरूले उपयुक्त प्रस्ताव लिई गएमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकको विद्यमान निर्देशन बमोजिम कर्जाको जुनसुकै बेला पनि पुनर्संरचना र पुनर्तालिक्कीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था कायमै रहेको व्यहोरा समेत सम्बन्धित सबैलाई राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका मार्फत पनि जानकारी गराई सकेको छ। २०६३ भाद्र मसान्तसम्म पनि ऋण पुनर्संरचना नगर्ने ऋणीहरूको नाम सहित संलग्न गरी गरिनु पर्ने कारवाही समेत उल्लेख गरिएको मिति २०६३ असोज २५ गतेको प्रतिवेदन यस महाशाखामा प्राप्त भएकोले आवश्यक कारवाही भइरहेको र मन्त्रीपरिषद्को मिति २०६३/८/२९ को निर्णयानुसार नेपाल राष्ट्र बैंक मार्फत कारवाही अधि बढाउन यस मन्त्रालयबाट निर्देशन भए अनुसार मिति २०६३/९/१० मा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत पत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई आवश्यक कारवाहीका लागि निर्देशन भएको। साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थामा सम्पर्क राखी कर्जा फछ्यौट नगर्ने ऋणीहरूको हकमा पासपोर्ट जफत लगायतका कारवाही अगाडी बढाउन मिति २०६३/८/१७ मा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट परिपत्र समेत जारी भैसकेको छ। मिति २०६३/१०/१८ मा यस मन्त्रालय समक्ष वाणिज्य बैंकहरूबाट सिफारिश भै आए बमोजिमका ऋणी र ऋणीसँग सम्बन्धित व्यक्ति तथा संस्थाहरूको सूची समेत तयार गरी निजहरूको राहदानी रोक्का तथा जफत गर्ने लगायतका कारवाही गर्नका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको राय सहित अचएको र सोही बमोजिम ८० जनालाई राहदानी जफत गर्न र ऋणीहरू ऋणीका सम्बन्धित व्यक्तिहरूको चल अचल सम्पत्ति रोक्का राख्न कारवाही अगाडी बढाइएको छ।

१४४	स-साना कर्जाको माग पुरा गर्न ग्रामीण क्षेत्रमा लघुवित्त केन्द्रहरु विस्तार गर्न र त्यस्ता संस्थालाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउन ग्रामीण स्वावलम्बन कोषमा आगामी वर्ष रु. १० करोड थप पूंजी उपलब्ध गराइनेछ। लघु वित्त सम्बन्धी कानून तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> थप भएको पूंजीलाई समेत दृष्टिगत गरी संस्थागत र व्यक्तिगत सीमा वृद्धि गर्नका लागि नीतिगत व्यवस्था भइसकेको र बढी भन्दा बढी सहकारी संस्थाहरु तथा नेपाल राष्ट्र बैकबाट स्वीकृति प्राप्त नगरेका गैर सरकारी संस्थाहरु समेतलाई समेट्ने गरी कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ। साथै लघु वित्त सम्बन्धी छाता ऐन तर्जुमा गर्न कार्यदल गठन भई सो कार्यदलले प्रतिवेदन पेश गरिसकेको छ।
१४६	संचालन हुन नसक्ने भनी बन्द गरिएका सबै संस्थानहरुको लिक्विडेशन कार्य अघि बढाइनेछ। नोक्सानमा रहेका संस्थानहरुलाई पुनर्संरचना गर्न उच्चस्तरीय समिति गठन गरी अध्ययन गरिनेछ। अध्ययनबाट प्राप्त प्रतिवेदन अनुरूप संस्थान संचालन गर्ने वा बन्द गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> लिक्विडेशन प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने क्रममा हेटौडा कपडा उद्योग, भक्तपुर ईटा कराखाना, कृषि चुन उद्योग र नेशनल ड्रिलिङ कम्पनीलाई खोजीमा लैजान लिक्विडेटर नियुक्ति गरी काम भइरहेको छ। नेपाल कोल लि.को लिक्विडेशनको काम सम्पन्न भई दर्ता खारेजीका लागि कम्पनी रजिष्टारको कार्यालयमा लेखि पठाएको छ। लुम्बिनी चिनी कारखानाका चल सम्पत्ति बिक्रि तथा अचल सम्पत्ति लीजमा दिने गरी निजीकरण भई निजी क्षेत्रबाट संचालन भइरहेको छ, चल सम्पत्ति मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन उपर निर्णय गरी सम्पत्ति हस्तान्तरणको बाँकी काम सक्न बाँकी छ। रोजिन एण्ड टर्पेण्टाइनको पनि सोही Modality मा निजीकरण भई सम्पत्ति हस्तान्तरणको काम भइरहेको छ। ०६३/८/२८ को म.प. निर्णयबाट समिति गठन भई कार्य प्रारम्भ भएको। आ.व.०६४/६५ मा नेपाल दुर संचार कम्पनी लिमिटेडको रु. १०० का दरले ७५० लाख कित्ता शेयर कम्पनीका कर्मचारीहरुलाई रु. १ करोड ५० लाख कित्ता शेयर सर्वसाधारणले खरिद गर्न पाउने गरी निष्काशन गर्ने मन्त्रिपरिषदबाट स्वीकृति प्राप्त भएको। नेपाल वायु सेवा निगमको निजीकरण सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्य भइरहेको निजीकरण समितिको बैठक छिटो बोलाई निजीकरण र खारेजीका बाँकी नीतिगत तथा प्रक्रियागत कार्यहरु अगाडि बढाइएको छ।
१६८	सरकारी आय-व्ययलाई आर्थिक वृद्धि अनुकूल बनाई वित्त सन्तुलन कायम गर्न सरकार आफैँ अनुशासनमा बस्न जरुरी छ। यसकालागि वित्तीय पारदर्शिता कानून बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। यसैगरी, सार्वजनिक खरीदलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र प्रतिफलयुक्त बनाउन सार्वजनिक खरीद सम्बन्धी कानून २०६३ असोजभित्र ल्याइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> वित्तीय पारदर्शी कानूनको मस्यौदा कानून महाशाखाबाट तयार भैसकेको छ। सार्वजनिक खरीद सम्बन्धी कानून संसदबाट स्वीकृत भई लागू भैसकेको छ।
१७०	नेपाल सरकार र दातृसमुदायबीच वैदेशिक सहयोग सम्बन्धी नीति तय गर्न नियमितरूपमा हुने गरेको नेपाल विकास मन्चको बैठक आगामी असोज महिनामा आयोजना गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> विविध कारणले हाल उक्त बैठक आयोजना हुन नसकेको।
१७८	राजस्व परामर्श समितिको वर्तमान संरचनालाई पुनर्गठन गरी यसको प्रभावकारितामा वृद्धि गरिनेछ। राजस्व कार्यालयहरुको संस्थागत क्षमता र व्यवसायिक दक्षतामा अभिवृद्धि गर्न आधारभूत सेवा तथा मानव संसाधन विकासमा जोड दिइनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> राजस्व परामर्श समितिबाट उद्योग वाणिज्य संघ, परिसंघ समेतको बैठक गरी भन्सार ऐन, संशोधन कार्यका लागि छलफल समेत सम्पन्न भएको। समितिको कार्यलाई प्रभावकारी तुल्याउन राजस्व बोर्डको गठनको कार्य अगाडि बढाइएको छ।
१९०	आ.व. २०६१/६२ अगाडिसम्मका विभिन्न कर कार्यालयहरु तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरुबाट निर्धारण भई असूल उपर हुन नसकेका कर राजस्व र सोही अवधिका अन्य सरकारी बाँकी बक्यौता रकम समेत असूल उपर गर्ने प्रयोजनकालागि एक अधिकारसम्पन्न उच्चस्तरीय बक्यौता फछ्यौट समिति गठन गरिनेछ। आ.व. २०६१/६२ सम्म विवरण पेश भई विवादित रहेका विवरण तथा कर फछ्यौट हुन नसकेका विवरणहरुको कर फछ्यौट गर्नकालागि कर फछ्यौट आयोग गठन गरिनेछ।	<ul style="list-style-type: none"> नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०६३ भदौ २१ गतेको निर्णयले "कर फछ्यौट आयोग" गठन भै कार्य सम्पन्न भएको। बक्यौता फछ्यौट समिति गठन भई कार्य सम्पन्न भइसकेको।
१९१	विभिन्न कारणले आयकर नतिरेका निजी विद्यालयहरुले २०६३ पुस मसान्तभित्रमा स्वीकृत लेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण गरी २०६१/६२ सम्मको विवरण पेश गरेमा सोमा लाग्ने जरिवाना र शुल्क मिनाहा दिने व्यवस्था मिलाएको।	<ul style="list-style-type: none"> बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए अनुसारको कार्य २०६३ साउन १ गतेदेखि नै प्रारम्भ भइसकेको छ।

१९२	अन्तः शुल्क प्रशासनलाई अझ बढी सुदृढ एवम् प्रभावकारी बनाउन वर्तमान संगठनात्मक संरचनालाई पुनरावलोकन गरी सुधार गरिनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ अन्तः शुल्क प्रशासनलाई व्यवस्थित गर्ने सिलसिलामा आन्तरिक राजश्व विभाग अन्तर्गतका रिक्त खरिदार र ना.सु. पदलाई फुड टेक्नोलोजिस्टको पदमा पद परिवर्तन गर्न मन्त्रालयबाट स्वीकृति प्राप्त भई सकेको र थप कार्य अगाडि बढाइएको । ■ अन्तःशुल्क प्रशासनलाई व्यवस्थापन गर्ने सिलसिलामा मौजूदा व्यवस्थामा गरिनु पर्ने नीतिगत, संरचनागत तथा कार्यविधिगत पक्षमा तत्काल गरिनुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा गठित समितिले दिएको सुझाव कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेको ।
१९४	कर विवरण जुनसुकै आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा बुझाउन पाउने व्यवस्था मिलाएको छु । करदाता सेवालाई अझबढी प्रभावकारी बनाउन कर व्यवस्था र सो सम्बन्धी सूचनाका बारेमा टेली-आवाज सम्प्रेषण सेवा (Voice Message Service) को माध्यमबाट सूचना दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । यसैगरी, विभिन्न आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूमा लागू गरिएको कार्यगत प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए अनुसारको कार्य सम्पादन गर्न कार्य योजना तयार गरी व्यवस्थित ढंगले सम्पादन गर्ने सम्बन्धमा आन्तरिक राजश्व विभागबाट कार्य प्रारम्भ भएको छ ।
१९५	गैरकर राजस्वका दरहरू पुनरावलोकन गर्दै नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ यस सम्बन्धमा एउटा कार्यटोली गठन गरी अध्ययन गराइने तर्फ आवश्यक कारवाही शुरु भैसकेको साथै विभिन्न मन्त्रालयहरूबाट गैर करका दरहरू पुनरावलोकन गरी सिफरिण्ड गर्न कार्यदल गठन भएको ।
१९७	राजस्व चुहावटका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्रभावकारी नियन्त्रण व्यवस्था कायम गर्न जोखिम व्यवस्थापन पद्धतिको विकासमा जोड दिइनेछ । साथै, राजस्व अनुसन्धान विभागको अनुसन्धान क्षमतामा विकास गरिनेछ । मन्त्रालयमा स्थापित अनुगमन इकाईलाई अधिकार सम्पन्न गरी राजस्व चुहावट नियन्त्रण कार्यमा सशक्त बनाइनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ राजश्व चुहावट नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउन राजश्व अनुसन्धान विभाग, भन्सार विभाग र आ.रा.विभागका केही अधिकृतहरू सहित पुलमा कर्मचारीहरू राखी आवश्यकतानुसार Flying Squad खटाउने प्रवन्ध मिलाइएको छ ।
१९८	राजस्व प्रशासनमा कार्यरत जनशक्तिको कार्य उत्प्रेरणामा अभिवृद्धि गर्न छानिएका केही कार्यालयहरूमा परीक्षणको रूपमा कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन पद्धती लागू गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ कार्तिक १, २०६३ देखि ठूला करदाता कार्यालय, काठमाण्डौ र सुर्खवा बन्दरगाहा भन्सार कार्यालय, बिरगंज सिर्सियामा परीक्षणको रूपमा कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन पद्धति मन्त्रपरिषद्को निर्णयानुसार लागू भैसकेको छ ।
२०४	नेपाल राष्ट्र बैंकले सरकारको वित्त नीतिसंग समन्वय राखी मौद्रिक नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ ।	<ul style="list-style-type: none"> ■ वित्त नीतिसंग समन्वय राखि मौद्रिक नीति नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा तयार गरी मिति २०६३/०४/०७ मा सार्वजनिक समेत भइसकेको र सो मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका कतिपय कुराहरू कार्यान्वयनमा आइसकेका छन् भने कतिपय कार्यान्वयन हुने क्रममा रहेका छन् । वित्त नीति र मौद्रिक नीति विच उपयुक्त समन्वयन कायम गर्दै खुल्ला बजार सञ्चालन समितिको निर्णयानुसार मौद्रिक उपायहरू अवलम्बन गर्ने गरिएको ।

खण्ड - ४

कार्यक्रमगत प्रगति

आ.व. ०६३/६४ मा विभिन्न मन्त्रालयहरु अन्तर्गत रहेका विभिन्न कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुमध्ये छनौट भएका मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरुको मन्त्रालयस्तरबाट पठाइएको प्रगति विवरणको आधारमा कार्यान्वयनको अवस्था निम्नानुसार छ । केही मन्त्रालयगतबाट यस्तो विवरण प्राप्त नभएकाले समावेश गर्न सकिएन ।

अर्थ मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : पेन्सन सुधार योजना,

२. बजेट उपशीर्षक नं. : ३५ - ३ - २०३

३. आयोजनाको उद्देश्य :

नेपालमा विद्यमान पेन्सन सम्बन्धी नीतिगत, कानूनी र प्रक्रियागत व्यवस्थाको साथै सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धमा समसामयिक सुधार गरी यसलाई दिगो र व्यवस्थित बनाउन आवश्यक अध्ययन गरी योगदानमूलक निवृत्तिभरण प्रणाली अन्तर्गत योगदान रकमको संकलन, उचित संभार, अभिलेख, दिगो सञ्चालन, सुरक्षित तथा अधिकतम फाइदाजन्य लगानी, अधिकतम नाफा, वितरण, संस्थागत विकास आदि विषयलाई समेटी छुट्टै कानून तर्जुमा हुने र यसबाट सरकार तथा कर्मचारी दुबै पक्षलाई फाइदा पुग्न जाने साथै आम जनता समक्ष सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति दिने उद्देश्य रहेको छ ।

४. बजेट विवरण :

रु. हजारमा

स्रोत	खुद वार्षिक बजेट	खर्च	कैफियत
नेपाल सरकार	३४,६७	१५,५२	
आई. डि. ए. (सिधै भुक्तानी)	२,००,८०	८९,९२	
जम्मा	२,३५,४७	१,०५,४४	

५. आ.व २०६३/६४ को मुख्य कार्यक्रमहरु :

क. निवृत्तिभरण सुधारका लागि परामर्शदातृ सेवा प्राप्त

- विद्यमान निवृत्तिभरण प्रणाली अन्तर्गत कानूनी व्यवस्था, कार्यान्वयन प्रणाली, अभिलेखन व्यवस्था आदिको पुनरावलोकन तथा विश्लेषण ।
- योगदानमूलक निवृत्तिभरण सम्बन्धी कानून तर्जुमा ।
- योगदानमूलक निवृत्तिभरण सम्बन्धी संस्थागत ढांचा तथा संस्थागत सुदृढीकरण ।

- निवृत्तिभरण कोष व्यवस्थापन, लगानी नीति, लाभ वितरण जस्ता नीतिका लागि आवश्यक अध्ययन प्रतिवेदन ।
  - विद्यमान सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गत संचालित कार्यक्रमहरूको अध्ययन प्रतिवेदन ।
- ख. योगदानमूलक निवृत्तिभरण कोष र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी तालिम, गोष्ठी ।
६. **उपलब्धीहरू :**
१. विश्व बैंक Procurement Guideline अनुसार परामर्शदाता नियुक्ती गरिएको ।
  २. पेन्सन सुधारको परिप्रेक्ष्यमा जानकारी राख्न एव विश्लेषणको लागि देहाय बमोजिमका आधारभूत प्रतिवेदनहरूको तयार गरी सम्बन्धित पक्षहरूसंग गोष्ठी गरिएको :
    - पेन्सन सुधारको परिप्रेक्ष्यमा परामर्शदातालाई दिइएको कार्य योजना अनुरूप Inception Report प्राप्त गरिएको ।
    - नेपालको विद्यमान पेन्सन प्रणाली सम्बन्धी प्रतिवेदन ।
    - पेन्सनको परिप्रेक्ष्यमा विद्यमान सरकारी सूचना प्रविधि एवं कमी कमजोरी सम्बन्धी प्रतिवेदन ।
    - विभिन्न मुलुकहरूमा विद्यमान पेन्सन प्रणाली सम्बन्धी जानकारीका लागि Pension Primer सम्बन्धी प्रतिवेदन ।
    - योगदानमूलक पेन्सन सम्बन्धमा कर्मचारीहरूको धारणा एवं जानकारी बिषय सभै तथा अध्ययन प्रतिवेदन ।
    - पेन्सन सम्बन्धी विभिन्न अवधारणाको आधारमा पर्ने वित्तिय प्रभाव मूल्यांकन सम्बन्धी प्रतिवेदन ।
    - सामाजिक सुरक्षा अन्तर्ग सरकार द्वारा संचालित विभिन्न वृद्ध, विधुवा तथा अपांग सम्बन्धी योजना सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन ।

७. **सम्पन्न हुन नसकेका काम तथा कारण:**

पेन्सन सम्बन्धी Architecture तयारीको लागि आधारभूत प्रतिवेदनहरू तयार नगरी गर्न नमिल्ने र आधारभूत प्रतिवेदन तयारको लागि गर्नु पर्ने सभै कार्यमा तराईमा भएको बन्द हडतालले गर्दा समयमा सम्पन्न गर्न सकिएन । तर विश्व बैंकसंग भएको अनुदान सम्बन्धी सम्झौता अनुसार आयोजनाको सम्पूर्ण कार्यको लागि २०६४ कार्तिक ०२ गते सम्मको अवधि रहेकोमा सो अवधिलाई बढाई २०६५ वैशाख १६ (२००८ अप्रिल ३०) सम्म पुऱ्याएको हुँदा सो अवधि भित्र सम्पन्न गर्न पर्ने पेन्सन सम्बन्धी Architecture, सोही अनुरूप कानूनी मस्यौदाहरू, संकलित कोषको लगानी नीति जस्ता प्रतिवेदनहरू सम्पन्न हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

१. **आयोजना र कार्यक्रमको नाम :** विशेष आर्थिक क्षेत्र आयोजना
२. **बजेट उप-शीर्षक नं. :** ३८-४-६५३

३. २०६४/६५ को बजेट विवरण :

(रु. हजार)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजगत	चालु	पूँजगत
नेपाल सरकार	४२००	४७४५०	२९४९	११११०

४. आयोजना / कार्यक्रमको उद्देश्य :

यस आयोजनाको प्रमुख उद्देश्य मुलुकभित्र विशेष आर्थिक क्षेत्रहरु स्थापना गरी सो को लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने र संचालन गर्न आवश्यक ऐन, नियम, कार्यविधि तर्जुमा गर्ने रहेको छ। यसरी विशेष आर्थिक क्षेत्रहरुको संचालनबाट उद्योग क्षेत्रमा स्वेदशी तथा विदेशी लगानी बढ्न गई उद्योग क्षेत्र विस्तार हुने, निर्यात प्रवर्द्धन हुने, वैदेशिक मुद्रा भित्रिने, रोजगारीमा अभिवृद्धि भई समग्रमा जनताको आर्थिकस्तरमा वृद्धि हुने अपेक्षा गरिएको छ।

५. आयोजना र कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- विशेष आर्थिक क्षेत्र निर्माण संचालन गर्न आवश्यक नयाँ ऐन, नियम, कार्यविधि निर्माण गर्ने र विद्यमान ऐन नियममा परिमार्जन गर्नु पर्नेमा सो गरी समय सापेक्ष तुल्याउने।
- भैरहवा SEZ को निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याउने।
- वीरगंज, पाँचखाल, नुवाकोटका घोषित SEZ हरुको विभिन्न चरणमा आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान, डिजाइन गर्ने।
- वीरगञ्जमा SEZ का लागि सरकारबाट प्राप्त जग्गामा SEZ को पूर्वाधार निर्माण गरी सो क्षेत्रमा गार्मेण्ट प्रशोधन क्षेत्र (GPZ) तथा अन्य क्षेत्र संचालनमा ल्याउने।
- पाँचखाल र नुवाकोटमा जग्गा अधिग्रहण गरी SEZ निर्माण गर्ने।
- नेपालमा SEZ स्थापना गर्न अन्य सम्भाव्य स्थानहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने।

६. आ.व. ०६३१६४ को स्थिति :

क) भैरहवा EPZ तर्फको लक्ष्य :

- पार्किङ्ग क्षेत्र ७८०० व.मी.
- गेट कम्प्लेक्स १ वटा
- जग्गा विकास ९ विगाहा
- आन्तरिक सडक १६६०० व.मी.
- ढल निकास २१८० मी.
- पानी टंकी १ वटा
- फ्लावर बेड १ वटा निर्माण भएको।

ख) उपलब्धीहरु :

- पार्किङ्ग क्षेत्र ५४६० व.मी.
- गेट कम्प्लेक्स - थान
- जग्गा विकास ९ विगाहा
- आन्तरिक सडक ६९९२ व.मी

- ढल निकास ८०१ मी. ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु :

- पाकिङ्ग क्षेत्र २३४० व.मी.
- गेट कम्प्लेक्स १ थान
- आन्तरिक सडक ९६०८ व.मी
- ढल निकास १३७९ मी.
- पानी टंकी १ वटा
- फ्लावर वेड आदि १ वटा सम्पन्न भएको ।

घ) आयोजना ढिलाई हुनुका कारण :

- कानून पारित हुन ढिलाई भइरहेको र निजी क्षेत्रबाट समेत चाँडो भन्दा चाँडो कानून पारित हुन पर्ने माग समेत भइरहेको सन्दर्भमा SEZ सम्बन्धी कानून पारित भई नसक्दा SEZ को अवधारणा वमोजिमको प्रतिफल प्राप्त गर्न समेत ढिलाई भइरहेको ।
- भैरहवा EPZ भित्रको पूर्वाधार निर्माण कार्यको ठेक्का पट्टा सम्बन्धी बोलपत्र आह्वान गरी दर्ता गर्ने अन्तिम समयमा ठेकेकदारको वर्गिकरण सम्बन्धी नियम संशोधन भएकोले बोलपत्रको सूचनाको मिति संशोधन भै ठेक्का पट्टाको कार्य ढिलाई भएको ।
- यस आयोजनामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विभिन्न सरकारी निकायबाट काजमा आई वा करारमा कार्यरत रहेकोमा दरवन्दी श्रृजना गर्न र काज म्याद थप गर्न सम्बन्धित मन्त्रालय तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट समय लाग्ने गरेकोले अन्यौल उत्पन्न भई कार्य सुचारु गर्न कठिनाई भएको ।
- भैरहवा EPZ भित्र निर्माण कार्यको लागि ठेकेदारसँग सम्झौता भै निर्माण कार्य अगाडि बढिरहेको समयमा दोश्रो पक्षले उक्त कार्य रोक्का गरी पाउन सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा दायरा गरेकोले पनि काममा ढिलाई भएको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम (समिति ४८ जिल्ला)

२. बजेट उपशिर्षक नं. : ३८-३-८०१

३. २०६४/६५ को बजेट विवरण :

(रु. हजार)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	७४५३०	३५८६	७२३८०	३५३४

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : घरेलु तथा साना उद्योगहरुको विकास विस्तारको लागि संस्थागत रूपमा प्रवर्द्धनात्मक सेवाहरु उपलब्ध गराउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

क) प्रवर्द्धन तथा परामर्श ।

- ख) अनुगमन ।
- ग) सीप विकास तालिम ।
- घ) उद्यमशीलता तालिम ।
- ङ) सहभागितामूलक तालिम ।
- च) व्यवस्थापन तालिम
- छ) आद्यौगिक प्रदर्शनी ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु:

- प्रवर्द्धन तथा परामर्श सेवा - ६०७४ पटक
- अनुगमन - ६० पटक
- सीप विकास तालिम - २१५८ जना
- उद्यमशीलता विकास तालिम - ७२२ जना
- सहभागितामूलक तालिम - १६७९ जना
- व्यवस्थापन तालिम - ८७ जना
- आद्यौगिक प्रदर्शनी - २७ पटक सम्पन्न भएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : पेट्रोलियम अन्वेषण परियोजना

२. बजेट उपशिर्षक नं.: ३८-३-३०२ र ३८-४-३०२

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	३६७१	३४५	३१९४	२७८

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :-

- क) नेपालभित्र पेट्रोलियम पदार्थको संभाव्यता अध्ययन गरी सो सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचनाहरु संकलन गर्ने ।
- ख) तेल तथा प्राकृतिक ग्यासको प्रवर्द्धन कार्य गर्न अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्ताहरुलाई आकर्षित गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- क) जियोलजिकल सेक्सन मेजरमेन्ट फिल्ड कार्य ।
- ख) स्ट्राटीग्राफी तथा स्ट्रक्चरल अध्ययन फिल्ड कार्य ।
- ग) अन्वेषण खण्डहरुको रंगिन भौगर्भिक नक्सा प्रकाशन ।
- घ) अनुगमन तथा प्रवर्द्धन कार्यहरु ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु :

- १०० कि.मि क्षेत्रको जियोलजिकल सेक्सन मेजरमेन्ट कार्य ।
- ३००० व.कि.मि. क्षेत्रको स्ट्राटीग्राफी तथा स्ट्रक्चरल अध्ययन कार्य ।
- ५००० व.कि.मी क्षेत्रको रंगिन भौगर्भिक नक्सा प्रकाशन ।
- ४ पटक अनुगमन तथा प्रवर्द्धन बैठकहरु ।

ख) उपलवधिहरु :

- अन्वेषण खण्ड १ (धनगढी) क्षेत्रको डोटी, कैलाली र डडेलधुरा जिल्लामा १०० कि.मी. क्षेत्रको जियोलजिकल सेक्सन मेजरमेन्ट कार्य सम्पन्न भै भौगर्भिक डाटाहरु अपग्रेड गरिएको ।
- अन्वेषण खण्ड १ (धनगढी) क्षेत्रको कैलाली, डडेलधुरा र कञ्चनपुर जिल्लामा ३००० व.कि.मी. क्षेत्रको स्ट्राटीग्राफी तथा स्ट्रक्चरल अध्ययन कार्य सम्पन्न भै उक्त क्षेत्रको भौगर्भिक तथा भूभौतिक डाटाहरुको अपग्रेड गरिएको ।
- अन्वेषण खण्ड १ (धनगढी) क्षेत्रको ५००० व.कि.मी. क्षेत्रको ५०० थान रंगिन भौगर्भिक नक्सा प्रकाशन गरिएको ।
- तेल कम्पनीहरुसँग भएको सम्झौता अनुसार ४ वटा संयुक्त पुनरावलोकन समितिको बैठक सम्पन्न भै अनुगमन कार्य गरिएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : भू-वैज्ञानिक सर्भेक्षण तथा अनुसन्धान आयोजना

२. बजेट उपशिर्षक नं. : ३८-३-३०४ र ३८-४-३०४

३. कूल बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	२३८९	८२०	१८३०	४४८

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- योजनावद्ध तरिकाले नेपालको स्तरीय भौगर्भिक, भू-इन्जिनियरिङ्ग तथा भू-वातावरण एवं जियो हजार्ड नक्साहरु चरणवद्ध रुपमा प्रकाशन गरी देशको भौगर्भिक अवस्थाबारे ज्ञान उपार्जन गर्न र आधारभूत भू-वैज्ञानिक तथ्यहरु उपलब्ध गराई राष्ट्रको भौतिक पूर्वाधार विकास तथा निर्माण कार्य र शहरी क्षेत्रको विकास कार्य दिगो एवं प्रभावकारी बनाउन उक्त कार्यमा संलग्न निकायहरुलाई भौगर्भिक तथ्याङ्क तथा नक्साहरु उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- नेपालभरीको भौगर्भिक अध्ययन अनुसन्धान र भौगर्भिक नक्सा प्रकाशन गर्ने ।
- व्यवस्थित शहरी विकासको लागि इन्जिनियरिङ्ग तथा इन्भारोमेन्टल जियोलजिकल अध्ययन गरी प्रतिवेदन तथा नक्सा तयार गर्ने ।
- देशमा रहेका राजमार्गहरुको भौगर्भिक सेक्सन अध्ययन गरी नक्सा तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

- देशका भिन्नभिन्न भागको जियो हेजार्ड स्टडी तथा नक्सा प्रकाशन गर्ने ।

६. आ.व.०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु :

- पोखरा-म्याग्दी(वेनी) सडक खण्डको ९० कि.मि.भागको भौगर्भिक सेक्सन अध्ययन ।
- विराटनगर क्षेत्रको भू-इन्जिनियरिङ तथा भू-वातावरणीय अन्वेषण तथा अध्ययन ।
- स्याङ्जा, पर्वत, गुल्मी र वाग्लुङ्गको १३०० व.कि.मी. क्षेत्रको ल्याण्डस्लाईड स्टडी र जियोहेजार्ड म्यापिङ्ग ।
- धादिङ्ग, मकवानपुर, चितवन र काठमाण्डौँ जिल्लाको १३०० व.कि.मि.को जियोहेजार्ड नक्सा प्रकाशन
- वुटवल-पोखरा सडक खण्डको भौगर्भिक सेक्सन अध्ययन तथा प्रतिवेदन प्रकाशन ।

ख) उपलब्धीहरु :

- पोखरा-म्याग्दी (वेनी) सडक खण्डको ९० कि.मि.भागको भौगर्भिक सेक्सन अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको ।
- विराटनगर क्षेत्रको भू-इन्जिनियरिङ तथा भू-वातावरणीय अन्वेषण तथा अध्ययन कार्य सम्पन्न भई प्रतिवेदन तयार भएको ।
- स्याङ्जा, पर्वत, गुल्मी र वाग्लुङ्गको १३०० व.कि.मी. क्षेत्रको ल्याण्डस्लाईड स्टडी र जियोहेजार्ड म्यापिङ्ग कार्य सम्पन्न भएको ।
- धादिङ्ग, मकवानपुर, चितवन र काठमाण्डौँ जिल्लाको १३०० व.कि.मि.क्षेत्रको २ सिट भौगर्भिक नक्सा प्रकाशन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।
- कास्की, स्याङ्जा, पर्वत र म्याग्दी जिल्लाको १३०० व.कि.मी क्षेत्रको २ सिट रंगिन जियोहेजार्ड नक्सा प्रकाशन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।
- वुटवल-पोखरा सडक खण्डको भौगर्भिक सेक्सन अध्ययन तथा प्रतिवेदन प्रकाशन भएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : खनिज अन्वेषण तथा विकास आयोजना

२. बजेट उप-शीर्षक नं. : ३८-४-३०१ र ३८-३-३०१

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	१०५५	१७६१	९२८०	१४६९

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- योजनावद्ध तरिकाले नेपालमा रहेका खनिजहरुको अध्ययन, अन्वेषण गर्दै जाने र आर्थिक दृष्टिले लाभप्रद हुन सक्ने खनिज भण्डारमा आधारित खनिज उद्योगहरुको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- खनिज सम्पदाको विकासबाट एकिकृत राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय विकासमा टेवा पुऱ्याउनुका साथै रोजगारीको अवस्था श्रृजना गरी गरीवी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने ।

५. आयोजना /कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- धातु तथा अधातु खनिज अन्वेषण फिल्ड कार्यक्रम ।
- कोइला अन्वेषण फिल्ड कार्यक्रम ।
- पोलिष्ट तथा डाइमेन्सन स्टोन अन्वेषण फिल्ड कार्यक्रम ।
- निर्माणमुखी खनिज अन्वेषण फिल्ड कार्यक्रम ।
- खानीजन्य उद्योग प्रवर्द्धन ।
- खानीहरुको वातावरणीय अनुगमन तथा निरीक्षण फिल्ड कार्यक्रम ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु :

- रामेछापको ठोसे फलाम खनिज भण्डारको डाटा प्याकेज तयारी र उद्योग प्रवर्द्धन गर्न निजी लगानीकर्ताबाट प्रस्ताव आह्वान ।
- चुलाहुङ्गा खोल चुनहुङ्गा खनिजको डाटा प्याकेज तयार गरी चुनहुङ्गामा आधारित उद्योग प्रवर्द्धनको लागि निजी लगानीकर्ताबाट प्रस्ताव आह्वान ।
- काभ्रे जिल्लाको १०० व.कि.मी क्षेत्रमा पोलिष्ट/डाइमेन्सन स्टोन अन्वेषण ।
- स्याङ्गा र उदयपुर जिल्लाको १५० व.कि.मि. क्षेत्रमा चुनहुङ्गा अन्वेषण ।
- पाल्पा जिल्लाको १५० व.कि.मी क्षेत्रमा कोइला अन्वेषण ।
- काठमाण्डौं उपत्यका आसपासको १०० व.कि.मी क्षेत्रमा निर्माणमुखी खनिजको अन्वेषण ।
- देशभर संचलनमा रहेका ४२ खानीहरुको वातावरणीय अनुगमन तथा निरीक्षण ।

ख) उपलब्धिरु :

- रामेछाप ठोसे फलाम खानीमा आधारित उद्योग प्रवर्द्धनको लागि निजी लगानीकर्ता कम्पनीसँग सम्झौता सम्पन्न भएको ।
- चुलाहुङ्गा खोले चुनहुङ्गा खनिजमा आधारित उद्योग प्रवर्द्धनको लागि निजी लगानीकर्ताबाट प्राप्त प्रस्तावहरुको मूल्यांकन भई रहेको ।
- काभ्रे जिल्लाको १०० व.कि.मी क्षेत्रमा पोलिष्ट/डाइमेन्सन स्टोन अन्वेषण कार्य सम्पन्न भएको ।
- स्याङ्गा र उदयपुर जिल्लाको १५० व.कि.मि. क्षेत्रमा चुनहुङ्गा अन्वेषण कार्य सम्पन्न भएको ।
- पाल्पा जिल्लाको १५० व.कि.मी क्षेत्रमा कोइला अन्वेषण कार्य सम्पन्न भएको ।
- काठमाण्डौं उपत्यका आसपासको १०० व.कि.मी क्षेत्रमा निर्माणमुखी खनिजको अन्वेषण कार्य सम्पन्न भएको ।
- देशभरी संचलनमा रहेका ४२ खानीहरुको वातावरणीय अनुगमन तथा निरीक्षण कार्य सम्पन्न भएको ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेको कार्यहरु र कारण :

- गान्धारी चुनहुङ्गा भण्डार, दाङ्गको डाटा प्याकेज तयार गरी उद्योग प्रवर्द्धन कार्यको लागि निजी लगानीकर्ताबाट प्रस्ताव आह्वान गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा विगतमा उक्त क्षेत्रमा भएको अन्वेषण कार्यको तथ्याङ्कहरु संकलनमा कठिनाई भई उक्त कार्यक्रम सम्पन्न हुन नसकेको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र

२. बजेट उप-शीर्षक नं. : ३८-४-४०७

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	१७०३५		१५८८२	

४. आयोजना /कार्यक्रमको उद्देश्य :

- स्वरोजगार एवं ज्याला रोजगारीका अवसर सृजना गरी बेराजगारी समस्या समाधानमा सघाउ पुऱ्याउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- विभिन्न सीप विकास तालिम प्रदान ।
- प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम ।
- तालीम पाठ्यक्रम विकास ।
- प्राविधिक परामर्श सेवा ।

६. आ.व. ०६३६४ मा सम्पन्न भएको कार्यहरु :

क) मुख्य कार्यहरु :

- क) उद्यमशीलता विकास तालीम अन्तर्गत छालावस्तु उत्पादन तालीम ।
- ख) तयारी पोशाक तालीम ।
- ग) सेरामिक प्रवर्द्धन तालीम ।
- घ) हाते कागज तालीम आदि विभिन्न सिप विकास तालिम संचालन गरिएको ।

ख) उपलब्धीहरु :

- आ.व. ०६३/६४ मा १४८२ व्यक्तिहरुलाई विविध विषयका सिपमुलक तालिम प्रदान गरिएबाट रोजगारीका अवसर बढाउनमा मद्दत पुगेको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम (२७ जिल्ला)

२. बजेट उप-शीर्षक नं. : ३८-३-८०२, ३८-४-८०२

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	७४४८३	२३२५	६८६९०	२३१८

४. आयोजनाको / कार्यक्रमको उेश्य :

क) घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना ।

ख) विकास एवं प्रवर्द्धनका लागि उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्य र रोजगारी ।

ग) स्वरोजगारीको अवसर सृजना गरी गरिवी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले बजार मागका आधारमा आयमूलक, सिपमूलक, उच्चमशिलता कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नु ।

५. आयोजना / कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- यस आयोजना अन्तर्गत सिप विकास तालिम (१-६ महिने) ।
- उच्चमशिलता विकास तालिम ।
- घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी ।
- औद्योगिक मेला प्रदर्शनी ।
- आय आर्जन अभिवृद्धिमा कर्जा प्रवाह, सवलीकरण (सर्वेक्षण, प्रवाह, अनुगमन, असुली) ।
- Online Service काठमाण्डौ र ललितपुर ।
- दिगो औद्योगिक विकासमा वातावरणीय सचेतना एवं उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम ।
- तुलनात्मक लाभ तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताका उद्योग क्षेत्रको पहिचान कार्यक्रम ।
- हस्तकला अनुदान ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु :

- सिप विकास तालिम ५४०४ जनालाई तथा उच्चमशीलता विकास तालिम १७३० जना गरी जम्मा ७१३४ जनालाई तालिम प्रदान गरिएको । यी कार्यक्रमहरु द्वन्द पिडित, दलित, जनजाति अपाङ्ग र पिछडिएकावर्ग तथा महिलालाई विशेष प्राथमिकता दिएर संचलन भएका छन् ।
- औद्योगिक मेला प्रदर्शनी १५ जिल्लामा सम्पन्न भएको ।
- आय आर्जन अभिवृद्धिमा कर्जा प्रवाह, सवलीकरण (सर्वेक्षण, प्रवाह, अनुगमन, असुली) सम्बन्धी कार्य २३ जिल्लामा भएको ।
- आ.व. ०६२६३ देखि घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, काठमाण्डौंबाट शुरु गरिएको Online Service लाई निरन्तरता दिई क्रमशः अन्य जिल्लाहरुमा समेत विस्तार गर्दै लैजाने सन्दर्भमा घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय ललितपुरमा समेत उक्त Online Service को प्रारम्भिक कार्यको शुरुवात भएको ।
- दिगो औद्योगिक विकासमा वातावरणीय सचेतना एवं उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम २३ जिल्लामा सम्पन्न भएको ।
- तुलनात्मक लाभ तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताका उद्योग क्षेत्रको पहिचान कार्यक्रम ५ जिल्लामा सम्पन्न भएको तथा हस्तकला अनुदान ललितपुरमा सम्पन्न भएका मुख्य कार्यक्रमहरु हुन् ।

ख) उपलब्धीहरु :

- सिपविकास तथा उच्चमशिलता कार्यक्रमहरु मार्फत आर्थिक रुपमा कमजोर रहेका वर्गहरुलाई आयमूलक उत्पादनशील व्यवसायमा संलग्न हुन टेवा पुगेको ।
- स्थानीयस्तरमा उपलब्ध स्वेदशी कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय सिप, ज्ञान, दक्षताको सदुपयोग एवं जगेर्ना गर्न मद्दत पुगेको ।

- औद्योगिक प्रवर्द्धन सम्बन्धी विविध कार्यक्रमहरु, गोष्ठी, मेला, परामर्श, अन्तरक्रिया एवं अध्ययनबाट घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादकत्व अभिवृद्धि, प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताको विकास तथा व्यवस्थापकिय क्षमता अभिवृद्धि गर्न मद्दत पुगेको ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारणहरु :

- पूर्वी तराईमा अस्थिताका कारण सीप विकास तालिम कार्यक्रम ग्रामीणस्तरमा सञ्चालन गर्न केही कठिनाई भएको ।
- कार्यालय प्रमुखहरुको दरवन्दी पूर्ति हुन नसकिरहेको ।
- सिप विकास तालिम प्राप्त प्रशिक्षार्थीहरुलाई प्रवाहित गरेको कर्जा असुलीमा कठिनाई ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : वातावरण क्षेत्र सहयोग कार्यक्रम-ऊर्जा कार्यक्रम समेत

२. बजेट उप-शीर्षक नं.: ३८-३-२५२

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	६४७१		४५४९२	
वैदेशिक सहायता	३२३०		२९९१८	

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

उद्योगहरुबाट हुने प्रदुषणमा कमी ल्याई वातावरणमा सुधार ल्याउनुका साथै औद्योगिक उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु :

- हेटौडा औद्योगिक क्षेत्रमा निर्मित WWTP को संचालन तथा मर्मत संभार ।
- उद्योगहरुमा स्वच्छतर उत्पादन (Cleaner Production) .
- वातावरणीय व्यवस्थापन प्रणाली (Environmental Management System) .
- उर्जा संरक्षण (Energy Efficiency) .

६. आ.व. ०६३१६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु :

- हेटौडा आद्योगिक क्षेत्रमा निर्मित WWTP को नियमित संचालन तथा मर्मत संभार ।
- वारा, पर्साका ९ वटा रुपन्देहीका ९ वटा उद्योगहरुमा स्वच्छतर उत्पादन (CP) सेवा ।
- काठमाण्डौंका ३ उद्योगहरुमा वातावरणीय व्यवस्थापन प्रणाली (EMS) सेवा ।
- उद्योगहरुमा उर्जा संरक्षण (Energy Efficicny) सेवा (उर्जा अडिट ५, अनुगमन १०, गोष्ठी १, ब्रोसर १) ।

ख) उपलब्धि :

- हेटौडा आद्योगिक क्षेत्रमा निर्मित WWTP को नियमित संचलन तथा मर्मत संभार भइरहेको ।
- वारा, पर्साका ९ वटा र उद्योगहरूमा स्वच्छतर उत्पादन सेवा लागू गरेपछि । स्वच्छ उत्पादनका जम्मा १२३ वटा विकल्पहरू सिफारिस गरिएको, जसबाट समग्रमा रु.१७,९६,०००/- रुपैयाँको वार्षिक फाइदा हुने अनुमान गरिएको । यसैगरी रुपन्देहीका ९ वटा उद्योगहरूमा जम्मा ९४ स्वच्छतर उत्पादनका विकल्पहरू सिफारिस गरिएको जसबाट समग्रमा रु.९६,९६,१६७/- को वार्षिक फाइदा हुने अनुमान गरिएको । त्यसरी स्वच्छ उत्पादन लागू गरेमा उद्योगहरूबाट हुने प्रदुषणमा कमी भई वातावरणमा सुधार हुने अपेक्षा गरिएको ।
- काठमाण्डौंका ३ उद्योगहरूमा वातावरणीय व्यवस्थापन प्रणाली लागू गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि, वातावरणमा सुधार गर्दै ISOP 141001 प्रमाणपत्र लिने तर्फ अग्रसर भइरहेको ।
- औद्योगिक उर्जा संरक्षण गर्नमा मद्दत पुगिरहेको ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरू र कारण :

छाला उद्योग सम्बन्धी अध्ययन गरी एक रिपोर्ट तयार गरी दिने प्रस्ताव उपर उपयुक्त परामर्शदाताबाट आवेदन नआएकोले उक्त कार्य सम्पन्न हुन नसकेको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : खाद्यान्न ढुवानी र खाद्यान्न बफर स्टक गर्ने

२. बजेट उप-शीर्षक नं.: ३८-३-६१०/३८-४-६१०

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	३६५०		३५००	

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- क) ३० दुर्गम जिल्ला/क्षेत्रमा सर्वसुलभ ढंगले खाद्यान्न विक्री वितरणका लागि खाद्यान्न ढुवानी गर्ने ।
- ख) आकस्मिक खाद्यान्न संकटको समयमा तत्काल व्यवस्था गर्न खाद्यान्न बफर स्टक राख्ने ।
- ग) विगतका वर्षहरूमा सरकारका नीति निर्देशन अनुसार स्वीकृत कोटा भन्दा बढी खाद्यान्न ढुवानी गराए वापत दिनुपर्ने ढुवानी भाडा भुक्तानी गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरू :

- क) संशोधित ढुवानी कार्यक्रम अनुसार रु. २५.५० करोडबाट ७८३८० क्वीन्टल खाद्यान्न ढुवानी गराउन स्वीकृत भएकोमा ७६८४० क्वीन्टल ढुवानी भै रु. २५.३५ करोड खर्च भएको ।
- ख) नेपाल सरकारको नीति निर्देशन वमोजिम सम्भावित आकस्मिक खाद्यान्न संकटको समस्या तत्कालै व्यवस्थापन गर्न १ लाख क्वीन्टल खाद्यान्न बफर स्टकमा राखिएको । उक्त खाद्यान्न

खरिदको लागि बैकबाट लिएको ऋणको व्याज खर्च वापत रु. २ करोड प्राप्त गरी व्याज भुक्तानी गरिएको ।

ग) नेपाल सरकारको नीति निर्देशन वमोजिम विगत केही वर्ष अगाडि स्वीकृत कोटाको अतिरिक्त थप खाद्यान्न दुर्गम जिल्लाहरुमा ढुवानी गराए वापत सरकार सँग लिनु पर्ने रकम मध्ये रु. ८ करोड प्राप्त गरी जापानी काउण्टर पार्ट फण्डमा दाखिला गरिएको ।

६. आ.व. ०६३१६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु :

- खाद्यान्न ढुवानी ।
- खाद्यान्न वफर स्टक ।
- दिनुपर्ने ढुवानी भाडा भुक्तानी ।

ख) उपलब्धीहरु :

सि.नं.	कार्यक्रम	०६३१६४ को कार्यक्रम/लक्ष्य		२०६३१६४ को प्रगति/उपलब्धीहरु	
		भौतिक (क्विन्टलमा)	वित्तिय (रु. करोडमा)	भौतिक (क्विन्टलमा)	वित्तिय (रु. करोडमा)
१	३० दुर्गम जिल्लामा खाद्यान्न ढुवानी	७८३८०	२५.५०	७६८४०	२५.५०
२	खाद्यान्न वफर स्टक (व्याज खर्च)	१०००००	२.००	१०००००	२.००
३	दिनु पर्ने ढुवानी भाडा भुक्तानी		८.००		८.००
४	कर्मचारी स्वेच्छिक अवकाश	५० जना	१.००		३५.३५
	जम्मा		३६.५०		

*****

जलस्रोत मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : मझौला सिंचाई आयोजना

२. बजेट उपशिर्षक नं. : ४७-३/४-४२९

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	२५००	५४६४९५	२५००	४८३३९४

४. आयोजना कार्यक्रमको उद्देश्य : यस कार्यक्रम अन्तर्गत संचलनमा रहेका क्रमागत योजनाहरुलाई निरन्तरता दिने र विभिन्न जिल्लामा पहिचान भैसकेका मझौला सिंचाई योजनाहरुको निर्माण गरी कृषि उत्पादनमा वृद्धि ल्याउने ।

५. आयोजना कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : विभिन्न ५८ जिल्लाको १४२ वटा निर्माणाधिन तथा नयाँ सिंचाई योजनाहरुको निर्माण कार्य चालु राख्ने ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु :

- निर्माणाधिन सिंचाई योजनाहरुको निर्माण कार्य गर्ने ।
- नयाँ योजनाहरुको योजना पहिचान गरी निर्माण कार्य शुरु गर्ने ।

ख) उपलब्धीहरु :

- संचालनमा रहेका विभिन्न सिंचाई योजनाहरु मध्ये ३७ वटा सिंचाई योजनाबाट ३१६८ हे.मा थप सिंचाई सुविधा पुऱ्याइएको छ ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेको कार्यहरु र कारण :

नयाँ योजनाहरुको पहिचान सम्बन्धी सम्पूर्ण प्रक्रिया पुरा गरी योजना स्वीकृत गराउन समय लाग्न गएको र पटक पटकको बन्द, हडताल, चक्काजाम आदि कारणले गर्दा तराईका जिल्लाहरुमा योजनाको निर्माण कार्यमा असर पर्न गएको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : भूमिगत स्यालो ट्युबवेल सिंचाई आयोजना

२. बजेट उपशिर्षक नं. : ४७-३/४-३६२

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	८००	१३६०५०	८००	१३००२१

४. आयोजना कार्यक्रमको उद्देश्य : तराईका जिल्लाहरुमा स्यालो ट्युबवेल निर्माण गरी सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने र कृषि उत्पादनमा वृद्धि ल्याउने ।

५. आयोजना/ कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- तराईका विभिन्न जिल्लामा स्यालो ट्युबवेल निर्माण गर्ने ।
- सिंचाई उपभोक्ताको संस्थागत सुदृढिकरण सम्बन्धी तालिम आदि ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : तराईका विभिन्न जिल्लामा ३१२२ वटा स्यालो ट्युबवेल निर्माण गरिएको ।

ख) उपलब्धीहरु :

- कृषकहरुको सीप अभिवृद्धि तालिम तथा अध्ययन भ्रमण ।
- तराईका विभिन्न जिल्लामा ३१२२ वटा स्यालो ट्युबवेल निर्माण गरी ७२०० हे.मा सिंचाई सुविधा पुऱ्याइएको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : सिक्टा सिंचाइ आयोजना

२. बजेट उपशिर्षक नं. : ४७-३/४-४१८

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	६८४३	४००५२४	६८४३	५९५५५३

नोट: रु. २० करोड थप बजेट पछि विनियोजन भएको ।

४. आयोजना / कार्यक्रमको उद्देश्य : बाँके जिल्लाको ३६००० हे. मा सिंचाई सुविधा उपलब्ध भई गरीबी निवारणमा सहयोग पुग्ने ।

५. आयोजना / कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : यस योजनाको हेडवर्क्स निर्माणको काम शुरु गर्ने ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : - हेडवर्क्सको कार्य शुरु गर्ने ।

ख) उपलब्धिहरु : - हेडवर्क्सको कार्य ३० प्रतिशत पुरा भएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : सामुदायिक तथा अन्य ग्रामिण विद्युतीकरण

२. बजेट उपशिर्षक नं.: ८७-३/४-७२०

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार		८९००००		७४९२९५

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : ग्रामीण विद्युतीकरण एवं वितरण प्रणाली सामुदायिक विद्युत वितरक संस्थामा हस्तान्तरण ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

क) ग्रामीण विद्युतीकरण एवं मौजुदा विद्युत प्रणाली सामुदायिक विद्युत वितरक संस्थालाई हस्तान्तरण गरी सामुदायिक संस्थाबाट संचालन गर्न लगाउने,

ख) अनुगमन गर्ने तथा ने.वि.प्रा.स्थानीय कार्यालय मार्फत संचलित वितरण प्रणालीको प्रणाली सुदृढिकरण गर्ने ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : ५३ वटा सामुदायिक संस्थाहरुको बोलपत्र आह्वान गरी कार्यान्वयन प्रक्रिया शुरु गरिएको ।

ख) उपलब्धीहरु : आवास भवन निर्माण, १४ वटा सामुदायिक संस्थाहरुको विद्युतीकरण कार्य सम्पन्न ।

*****

भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : कर्णाली राजमार्ग निर्माण
२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-३/४-२०४
३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	२८१९	५२६६३	२३२	५१०७३
वैदेशिक सहायता IDA		१००००		९८५८
जम्मा	२८१९	६२६६३	२३२	६०९३२

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : कर्णाली राजमार्ग निर्माण ।
५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप : ढुङ्गा माटो काटी सडक निर्माण, पुल निर्माण र टेवा पर्खाल ।
६. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :
क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : ढुङ्गा माटो काटी सडक निर्माण, पुल निर्माण र टेवा पर्खाल ।
ख) उपलब्धीहरु : २०६३ चैत्र मसान्तमा जुम्ला खलङ्गासम्म सडक यातायात पुगेको ।
७. आ.व. ०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : ठेकेदारको लापरवाहीले रामागढ पुल सम्पन्न हुन नसकेको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : हिले-भोजपुर सडक योजना (नारदमुनी थुलुङ्गमार्ग)
२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ४८-३/४-२५५
३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	३३४७	२२०३३	२३३७	८३५८

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : सडक सुविधा नपुगेका जिल्लाहरुमा सडक सुविधा पुऱ्याई गरिवी न्यूनीकरण गर्ने ।
५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप : सडक निर्माण ।
६. आ.व.०६३१०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :
- क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : ग्याविन पर्खालहरुको (Structure) निर्माण भएको ।
- ख) उपलब्धिहरु : ५.५ मी. ट्रयाक खुल्ला, जनचेतनामा अभिवृद्धि ।
७. आ.व. ०६३१०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : छिञ्चु जाजरकोट सडक
२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ४८-४-२७२
३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार		१०,०००		८७१३
वैदेशिक सहायता (भारत अनुदान)		२०,०००		१७४२९

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : १०७ कि.मी. सडक निर्माण गरी जाजरकोट जिल्ला सदरमुकामसंग जोड्ने मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।
५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप :
- (क) ढुङ्गा माटो कटिङ्ग
- (ख) ओटासिल कार्य
६. आ.व.०६३१०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :
- क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु :- ढुङ्गा माटो कटिङ्ग, ओटासिल कार्य ।
- ख) उपलब्धिहरु:
- (१) नेपाली सेनाबाट
- १) नेपाली सेनाबाट कि.मी. ६२ देखि १०७ सम्म ढुङ्गामाटो कटिङ्ग गरी जाजरकोट सदरमुकामसम्म सडक तयार भई यातायात चालू रहेको ।
- (२) डिभिजनबाट
- १) १५.३४० कि.मी. (०+००० देखि १५+३४०सम्म) ओटासिल निर्माण भएको ।
७. आ.व. ०६३१०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : छैन ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : ओखलढुंगा हिलेपानी दिक्तेल सडक

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-४-३९३

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार		३९००		२७३६
वैदेशिक सहयोग				

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : खोटाङ्ग सदरमुकाम दिक्तेलसम्म मोटरबाटो पुर्‍याउने । ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप :

(क) विस्तृत सर्भेक्षण तथा डिजाइन कार्य ।

(ख) पहिरो सफा गरी सडक स्तरोन्नति गर्ने कार्य ।

६. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : विस्तृत सर्भेक्षण तथा डिजाइन कार्य ।

ख) उपलब्धिहरु : विस्तृत सर्भेक्षण तथा डिजाइनको ६० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भएको ।

७. आ.व. ०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : विस्तृत सर्भेक्षण तथा डिजाइन कार्यको लागि Field Survey गर्ने कार्यमा विभिन्न बन्दका कारण बाधा परेको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : रोड कनेक्टिभिटी सेक्टर १ प्रोजेक्ट (RCSP)

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-३/४-५५९

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	१८९०	३५२०८५	१३०४	१६६५४८
वैदेशिक सहायता		१५३६६५		३७७३९

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : ग्रामीण क्षेत्रमा रणनीतिक सडक सन्जालसंग सहायक मार्ग जोडी देशको सडक सन्जाल क्षमता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गरी गरिबी निवारण तथा आर्थिक विकास गर्ने साथै प्रमुख उत्तर दक्षिण मार्ग निर्माण गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप : २२७ कि.मि. Sample Roads स्तरोन्नति तथा निर्माण गर्ने तथा ३२८ कि.मि. Non Sample Roads र सुनकोशी पुल मध्ये Feasibility Study पश्चात २७३ कि.मि. सडक स्तरोन्नति तथा निर्माण गर्ने ।

६. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : विभिन्न सडकहरुको सर्भे तथा डिटेल् डिजाइन कार्य ।

ख) उपलब्धिहरु :

७. आ.व. ०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : सव-रिजनल ट्रान्सपोर्ट फ्यासिलिटेशन प्रोजेक्ट

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-३/४-५५८

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	१८९०	३५२०८५	१३०४	१६६५४७
वैदेशिक सहायता		१५३६६५		३७७३९

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : शासन व्यवस्थामा क्षमता वृद्धि, यातायात सुविधामा सुदृढीकरण र दक्ष एवं प्रभावकारी व्यापार व्यवस्थापनद्वारा क्षेत्रीय सहकार्यको प्रवर्द्धन गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप : मुआब्जा वितरण, कालोपत्रे सडक निर्माण, पुल निर्माण, कल्भर्ट निर्माण, गारो लगाउने, कंक्रीटको काम तथा भ्याल/ढोकाको काम आदि ।

६. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : मुआब्जा वितरण कार्य ।

ख) उपलब्धिहरु : करिब ४६% कित्ता जग्गा प्राप्त भएको ।

७. आ.व. ०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : मुआब्जा वितरणको लागि पर्याप्त रकम नभएको तथा तराई अशान्त भएको कारणले गर्दा १००% मुआब्जा वितरण गर्न नसकिएको । उक्त कारणले गर्दा ADB बाट Concurrence प्राप्त हुन नसकी ठेक्कापट्टा व्यवस्थापन तथा मोविलाइजेशन कार्य सम्पन्न हुन नसकेको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : सडक संजाल विकास आयोजना (RNDP)

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-३/४-५८४

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	१६०९०	१६३७०	१४०६९	१४५९८
वैदेशिक सहायता		१९५१४२५		१४८२६४३

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : सडक स्तरोन्नति तथा राष्ट्रिय सडक संजालको विकास गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : मुढे-खाँदवारी खण्डमा माटे तथा Otta Seal Standard को सडक निर्माण गर्ने, सडकहरु कालोपत्रमो स्तरोन्नती गर्ने, नाली निर्माण, टेवा पर्खाल निर्माण, Performance Based Maintenance आदि
६. आ.व.०६३१६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :
- क) मुख्य मुख्य कार्यहरु : सडक, स्तरोन्नती, नाली, टेवा पर्खाल निर्माण, बायो इन्जिनियरिङ्ग, मोटोरेवल ट्रयाक खुल्ला गर्ने आदि
- ख) उपलब्धिहरु : मुढे-खाँदवारी सडक योजनाको ४२ कि.मी, ट्रयाक खुल्ला गरिएको, लगभग १५० कि.मि सडक कालोपत्रे गरिएको, ३९,६७४ मिटर नाली निर्माण, २४,३४० घ.मि. टेवा निर्माण आदि ।
७. आ.व. ०६३१६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : समय समयमा भएकोवनदहरुका कारण निर्माण कार्य ढिला भएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : साना शहरी खाने पानी आयोजना
२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-३/४-७१६
३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	१६५३६	२६८३३१	१२१०७	१९१३१६
वैदेशिक सहायता	४४१८४	४५६७२२	३१३०२	३२६०९८

४. आयोजना/कार्यक्रमका उद्देश्य : सानाशहरहरुमा २९ वटा खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना निर्माण गरी करिव ६ लाख जनतालाई गुणस्तरीय तथा स्वच्छ खाने पानी र सरसफाई सेवा उपलब्ध गराउने ।
५. आयोजना/ कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : खानेपानी तथा सरसफाई सुविधा निर्माण गर्ने, तालिम संचालन गरी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
६. आ.व. ०६३१६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :
- क. मुख्य/मुख्य कार्यहरु : इन्टेक, ब्रेक पैसर च्याम्बर, भल्भ च्याम्बर, ट्रान्समिसन पाईप लाईन, पानीपोखरी निर्माण, वितरण, पाईप लाइन आदि निर्माण कार्य, जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- ख. उपलब्धिहरु : - ९ वटा आयोजनाहरु सम्पन्न भएको ।
७. आ.व. ०६३१६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : तराई वन्द आदिको प्रभावले १४ वटा आयोजनाहरु सम्पन्न नगरे लक्ष्य भएकोमा केही काम अधुरो रहन गई ५ वटा आयोजनाहरु सम्पन्न हुन नसकेको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : खानेपानी कार्यालयहरु

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ४८-३-८०४/४८-४-८०४

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	२४५०५०	४३१४७९	२१५९१५	३९८५४५
वैदेशिक सहायता		४९००००		४६४८७९

४. आयोजना/कार्यक्रमका उद्देश्य : सेवामुलक खानेपानी तथा सरसफाई अयोजना निर्माण गरी ६ लाख जनतालाई आधारभूत स्तरको खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : ३७० वटा क्रमागत खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरु कार्यान्वयन गरी १७१ वटा आयोजना सम्पन्न गर्ने र सम्पन्न हुने यी आयोजनाहरुको मर्मत सुधार तथा संचालनको जिम्मेवार सम्वन्धीत उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्ने ।

६. आ.व. ०६३६४ मा सम्पन्न भएको कार्यहरु :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : ईन्टेक, ब्रेक प्रेसर च्याम्बर, भल्भ च्याम्बर, ट्रान्समिसन पाईप लाईन, पानीपोखरी वतवरण, पाईप लाइन आदि निर्माण कार्य

ख) उपलब्धिहरु : १५६ वटा आयोजनाहरु सम्पन्न भै ५ लाख जनता आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाईबाट लाभान्वित भएको ।

७. आ.व. ०६३६४ मा सम्पन्न हुन नसकेको कार्यहरु र कारण : तराई वन्द आदिको प्रभावले सम्पन्न गर्ने लक्ष्य भएका १५ वटा आयोजनाहरुमा केही काम अधुरो रहन गई सम्पन्न हुन नसकेको । यस्ता आयोजनाहरुको समयमै पहिचान गरी आवश्यक बजेट व्यवस्था गरिएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : मुढे चैनपुर खाँदवारी सडक

२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ४८-४-५८४

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	६५१९८	१३३२२		१३३२२
वैदेशिक अनुदान DFID	३०१७४२	५०४२६		६३७४८

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : मुढे चैनपुर खाँदवारी सडक

५. आयोजनाको कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : Otta Seal Standard को सडक निर्माण गर्ने,

६. आ.व. ०६४६५ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

क) मुख्य मुख्य कार्यहरु: ट्रयक खोल्के सबवेश, कालोपत्रे, नाली तथा टेवा पर्खाल

ख) उपलब्धिहरु (आ.व.०६३१६४ सम्मको) :

ट्रयाक खोल्ने कार्य: ६२ कि.मी. (ठेक्का पट्टा भई संचालनमा रहेको)

नाली निर्माण : ११ कि.मी.

कल्भर्ट निर्माण : ११५ गोटा

टेवा पर्खाल : १०००० घ.मी.

७. **आ.व. ०६४१६५ मा सम्पन्न हुन नसकेको कार्यहरु र कारण :** समय समयमा भएको वन्दहरुका कारण निर्माण कार्य ढिला भएको ।

***

विज्ञान प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालय

१. **आयोजना/कार्यक्रमको नाम :** नवीकरणीय उर्जा विकास कार्यक्रम

२. **बजेट उप-शिर्षक नं. :** ६१-३/४-२६०

३. **बजेट विवरण :**

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	४२७५		३३५४	
वैदेशिक सहायता	१०२००	८८७२२	५७४६	८८७२२
जम्मा	१४४७५	८८७२२	९१००	८८७२२

४. **आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :**

गरिबी निवारणको लागि ग्रामीण क्षेत्रमा आयआर्जन, दिगो आर्थिक वृद्धि तथा सामाजिक सेवा उपलब्ध गराउन सहजिकरण गर्न नवीकरणीय ऊर्जाको पूर्वाधारको विकास गर्ने ।

५. **आयोजना/कार्यक्रमको मुख्य क्रियाकलापहरु :**

- ग्रामीण स्वास्थ्य चौकी, ग्रामीण स्वास्थ्य केन्द्र आदिमा संस्थागत सौर्य ऊर्जा जडान गरी बत्तीको सुविधा, भ्याक्सिन रेफ्रिजेरेटर संचालन, पानीको शुद्धिकरण, पानी तताउने आदि सेवा उपलब्ध गराउने ।
- प्राथमिक तथा माध्यमिक विद्यालयमा सौर्य ऊर्जा प्रणालीबाट बत्ती, विभिन्न सूचनामूलक कार्यहरुको लागि विद्युत, कम्प्युटर तथा इन्टरनेट संचालन, खाना पकाउन आदि सेवा उपलब्ध गराउने ।
- सौर्य ऊर्जा प्रणाली मार्फत खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउने ।
- सामुदायिक ऊर्जा सेवा अन्तर्गत बत्ती, श्रव्यदृश्य सम्बन्धी सूचनामूलक कार्यक्रमको लागि विद्युत, सामुदायिक कम्प्युटर तथा इन्टरनेट सेवा तथा तालिम केन्द्रको लागि विद्युत उपलब्ध गराउने ।

- सौर्य ऊर्जा प्रणाली मार्फत दुध चिसाउने, चिया सुकाउने, नेपाली हस्त कागज सुकाउने, विभिन्न जडीबुटी तथा खाद्य पदार्थ सुकाउने ।
- सामुदायिक ऊर्जा सेवा उपलब्ध गराउन सामुदायिक संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

६. आ.व. ०६३/६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरू :

- संस्थागत सौर्य ऊर्जा सम्बन्धी विभिन्न संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न ३७ वटा तालिम संचालन गर्ने ।
- सामुदायिक ऊर्जा प्रणाली सम्बन्धी आयोजना संचालन गरिने २१ जिल्लाहरूमा सरोकारवाला संस्थाहरूसँग ६ वटा अन्तक्रिया कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- आयोजना संचालन हुने जिल्लाहरूमा सामुदायिक ऊर्जा सम्बन्धी सामाग्री तयार गर्ने । साथै जनचेतना अभिवृद्धिको प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- ४ वटा संस्थागत सोलार ड्रायर/कुकर तथा ४ वटा सोलार थर्मल प्रणाली जडान गर्ने

ख) उपलब्धीहरू :

- सामुदायिक ऊर्जा प्रणाली सम्बन्धी आयोजना संचालन गर्न २१ जिल्लाहरूमा सरोकारवाला संस्थाहरूसँग ९ वटा अन्तक्रिया कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- आयोजना संचालन हुने जिल्लाहरूमा सामुदायिक ऊर्जा सम्बन्धी प्रवर्द्धन सामाग्री तयार गर्नुको साथै जनचेतना अभिवृद्धिको प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गरिएको ।
- ८०० वटा सौर्य प्रणालीहरू, आयोजनाको लागि सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार खरिद गर्न टेण्डर डकुमेन्ट तयार गरिएको ।
- आयोजनाको लागि सवे सम्बन्धी उपकरण खरिद गर्न टेण्डर गरी यसको मूल्याङ्कन कार्य गरिएको ।
- २१ जिल्लाहरूमा जडान गरिने सौर्य प्रणालीहरूको समग्र सम्भाव्यता अध्ययन गरी छनौट भएका प्रणालीहरूको टेण्डर डकुमेन्ट तयार गरी युरोपियन युनियनमा स्वीकृतिको लागि पठाइएको ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरू र कारण :

- संस्थागत सौर्य सम्बन्धी विभिन्न संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिम संचालन गर्ने ।
- ४ वटा संस्थागत सोलार ड्रायर/कुकर तथा ४ वटा सोलार थर्मल प्रणाली जडान गर्ने ।
- सौर्य ऊर्जाको माग, परिप्रयोग तथा महसुल निर्धारण सम्बन्धी अध्ययन, विकेन्द्रित उर्जा सम्बन्धी नीति तथा रणनीति तयार, नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन सम्बन्धी रणनीति तयार गर्ने ।
- आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार खरिद गर्ने ।
- विभिन्न अध्ययन तथा तालिमको टर्मस अफ रेफरेन्स तथा टेण्डर डकुमेन्ट तयार गरी युरोपियन युनियनमा स्वीकृतिको लागि पठाइएकोमा स्वीकृत नभएकोले माथि उल्लेखित कार्य सम्पन्न गर्न नसकिएको ।

✘✘✘✘✘✘✘

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : नवीकरणीय उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र

२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ६१-३/४-२२०

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	२९९२५	१८००	२५८७७	१७९८
वैदेशिक सहायता		५००००		५८५६८
जम्मा	२९९२५	५१८००	२५८७७	५८७४८

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- वैकल्पिक (नवीकरणीय) ऊर्जा प्रविधिको प्रवर्द्धन तथा विकासको माध्यमबाट ग्रामीण जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।
- वातावरणको संरक्षण गर्ने ।
- रोजारीको अवसरमा वृद्धि गर्ने ।
- वैकल्पिक ऊर्जा प्रविधिलाई व्यवसायीकरण गरी यस सम्बन्धी उद्योग धन्दाको विकास गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमको मुख्य क्रियाकलापहरु :

- सोलार ड्रायर/कुकर वितरण गर्ने ।
- सुधारिएको चुलो जडान गर्ने ।
- वायोग्याँस, लघु जलविद्युत आयोजना, सौर्य ऊर्जा, सुधारिएको चुलो तथा सुधारिएको पानी घट्ट सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
- लघु जलविद्युत आयोजनाको संचालन तथा मर्मत संभार सम्बन्धी तालिम, सौर्य विद्युत प्रणालीको जडान तथा मर्मत संभार सम्बन्धी तालिम, सुधारिएको चुलोको प्रवर्द्धन तथा जडान सम्बन्धी तालिम, सुधारिएको पानी घट्टको प्रवर्द्धन संचालन तथा मर्मत संभार सम्बन्धी तालिम आदि संचालन गर्ने ।
- वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी प्रचार प्रसार तथा जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

६. आ.व. ०६३/६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु :

- ३५६ वटा सोलार ड्रायर/कुकर वितरण गर्ने ।
- ५०००० वटा सुधारिएको चुलो जडान गर्ने ।
- वायोग्यासबाट उपभोक्ताको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा परेको प्रभाव तथा वायोग्यासको नयाँ प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान २ वटा गर्ने ।
- लघु जलविद्युत क्षेत्रको विश्लेषण तथा आयोजनाको विस्तृत लागत सम्बन्धी २ वटा अध्ययन गर्ने, सौर्य ऊर्जा क्षेत्रको क्षमता सम्बन्धी अध्ययन १ वटा, सुधारिएको पानी घट्टको प्रभाव सम्बन्धमा २ वटा अध्ययन गर्ने ।
- २ सम्भाव्य ठाउँमा वायु टर्बाइन जडान गरी विद्युत उत्पादन गर्ने ।

- लघु जलविद्युत आयोजनाको संचालन तथा मर्मत संभार सम्बन्धी ७ वटा तालीम, सौर्य विद्युत प्रणालीको जडान तथा मर्मत संभार सम्बन्धी ६ वटा तालिम, सुधारिएको चुलोको प्रवर्द्धन, सामाजिक परिचालन तथा जडान सम्बन्धी तालीम ३ वटा, सुधारिएको पानी घट्टको प्रवर्द्धन संचालन तथा मर्मत संभार सम्बन्धी ६ वटा तालीम, वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी विभिन्न संघ संस्थाहरुका व्यक्तिहरुलाई २ वटा तालीम संचालन गर्ने ।
- ११ जिल्लामा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी प्रचार प्रसार तथा जनचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको

ख) उपलब्धीहरु :

- २९ जिल्लामा ३५६ वटा सोलार ड्रायर/कुकर वितरण गरी ३५६ घरपरिवारहरुले खाना पकाउने तथा खाद्य पदार्थ सुकाउने ऊर्जा उपलब्ध भएको ।
- ३२ मध्य पहाडी जिल्लाहरुमा २५,२६० वटा सुधारिएको चुलो जडान गरी खाना पकाउने प्रविधि उपलब्ध भएको ।
- लघु जलविद्युत, सौर्य ऊर्जा, सुधारिएको चुलो, सुधारिएको पानी घट्टको तालिमबाट करिब ४६० जना व्यक्तिहरुले प्राविधिक तालिम प्राप्त गरी रोजगारीमा वृद्धि भएको ।
- वैकल्पिक ऊर्जाको प्रभाव सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धानबाट यस प्रविधिलाई गरिबी निवारण तथा वातावरणीय दिगो कायम गर्न टेवा पुगेको ।
- पेट्रोलियम पदार्थमा १०/२० प्रतिशत इथानल मिसाउने सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन अनुसन्धान गरी यसलाई अनिवार्य रुपमा कार्यान्वयन गर्न नीतिगत रुपमा कृ के गर्नुपर्ने तथा यसको सम्भाव्यता, अवसर तथा चुनौतिको बारेमा नीति निर्माता, लगानीकर्ता तथा उपभोक्तामा जानकारी भएको ।
- वैकल्पिक ऊर्जाको प्रचार प्रसारबाट यस सम्बन्धी जनचेतनामा अभिवृद्धि भई यसको प्रयोगमा वृद्धि हुने ।

ग) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु :

- संस्थागत सौर्य सम्बन्धी विभिन्न संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिम संचालन गर्ने ।
- ४ वटा संस्थागत सोलार ड्रायर/कुकर तथा ४ वटा सोलार थर्मल प्रणाली जडान गर्ने ।
- सौर्य ऊर्जाको माग, परिप्रयोग तथा महसुल निर्धारण सम्बन्धी अध्ययन, विकेन्द्रित उर्जा सम्बन्धी नीति तथा रणनीति तयार, नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन सम्बन्धी रणनीति तयार गर्ने ।
- आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार खरिद गर्ने ।
- विभिन्न अध्ययन तथा तालिमको टर्मस अफ रेफरेन्स तथा टेण्डर डकुमेन्ट तयार गरी युरोपियन युनियनमा स्वीकृतको लागि पठाइएकोमा स्वीकृत नभएको ।

***

शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : सवैका लागि शिक्षा कार्यक्रम,
 २. बजेट उपशीर्षक नं. ६५-३-४१७ केन्द्रीयस्तर
 ६५-३/४-८०४ जिल्लास्तर
 ३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
०६५-४-४१७	७००४८	-	५६४२६	-
०६५-३/४-८०४	६६०८३९८	८८०८८९	२५०३९४४	८७९८११

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- प्राथमिक शिक्षामा पहुँच र समता सुनिश्चित गर्ने ।
- प्राथमिक शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्ने ।
- संस्थागत क्षमता तथा कार्यदक्षतामा सुधार ल्याउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमको मुख्य क्रियाकलापहरु :

सवैका लागि शिक्षा कार्यक्रमअन्तरगतका मुख्यमुख्य क्रियाकलापहरुमा प्रारम्भिक बालविकास कार्यक्रम, पहुँचको सुनिश्चितता, वैकल्पिक विद्यालय, सवैका सिकाई आवश्यकताहरुको परिपूर्ति, निरक्षरता घटाउने, लैङ्गिक, असमानताको निर्मूल, गुणस्तरीय शिक्षाका सबै पक्षमा सुधार गर्ने आदि रहेका ।

६. आ.व. ०६३/६४ को स्थिति :

क) उपलब्धीहरु :

(अ) सवैका लागि शिक्षा, केन्द्रीयस्तर

- प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम, निरक्षरता घटाउने, लैङ्गिक असमानताको निर्मूल, शिक्षामा पहुँचको सुनिश्चितता, वैकल्पिक विद्यालय र अन्य कार्यक्रममा राखिएका क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।
- सवैका सिकाई आवश्यकताहरुको परिपूर्ति कार्यक्रमका क्रियाकलापहरुमध्ये बाल ज्ञान कोष विकास तथा प्रकाशन र चार वटा मातृभाषामा पाठपुस्तक विकास तथा प्रकाशनमा ८५ प्रतिशत र अन्य क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।
- गुणस्तरीय शिक्षाको सबै पक्षमा सुधार कार्यक्रमको क्रियाकलापहरुमध्ये बाल गीत संकलन, रिकर्डिङ र वितरणमा ८० प्रतिशत, मदरसा, गुम्बा र गुरुकुल शिक्षा सम्बन्धी समितिका सदस्यहरुका लागि २ दिने कार्यशालामा ७१ प्रतिशत र अन्य क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।

(आ) सबैका लागि शिक्षा, केन्द्रीयस्तर

- प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रममा ९८.११ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।
- सबैका लागि पहुँचको सुनिश्चितता कार्यक्रममा ९६.७४ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।
- सबै सिकाई आवश्यकताहरूको परिपूर्ति कार्यक्रममा ५६.२२ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।
- निरक्षरता न्यूनिकरण कार्यक्रममा ९७.०८ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।
- लैङ्गिक विभेद उन्मूलन कार्यक्रममा ९७.१५ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।
- गुणस्तरीय शिक्षाका सबै पक्षहरूको सुधार कार्यक्रममा ९६.४३ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।
- शैक्षिक व्यवस्थापन कार्यक्रममा ७७.७७ प्रतिशत भौतिक परिणाममा प्रगति प्राप्त भएको ।

(ख) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरू र कारण :

- प्रारम्भिक बालविकास कार्यक्रम: सहजकर्ताका लागि सक्षमतामा आधारित तालिमको प्याकेज समयमै निर्माण नभएकाले तालिम सन्चालन हुन नसकेको ।
- द्विभाषिक शिक्षा कार्यक्रमका लागि ३ भाषाका ९ वटा सन्दर्भसामग्री विकास प्रकाशन र वितरण गर्ने कार्य छनौट भएकोमा मुद्रकले सम्झौता गर्न ढिलाई गरेको र पछि काम गर्न अस्वीकार गरेकाले छपाई र वितरण कार्य हुन नसकेको ।
- गुणस्तरीय शिक्षाका सबै पक्षमा सुधार (६ नं. क्रियाकलाप अन्तरगत) को कक्षा २ को लागि त्रिज कोर्सको विकास तथा वितरण गर्ने निर्धारित कार्य अपेक्षित समयमा सम्पन्न गर्न नसकिएको । त्यसैगरी विद्यालयस्तरको शैक्षिक तथ्याङ्क (Flash VII) को रुजु तथा तुलना एवं Child Tracking कार्य जिल्लाहरूबाट Child Information प्राप्त हुने क्रममा रहेकाले ३० प्रतिशत मात्र कार्य सम्पन्न हुन सकेको ।
- पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक : द्विभाषिक शिक्षा कार्यक्रमका लागि ३ भाषाका ९ वटा सन्दर्भसामग्री विकास प्रकाशन र वितरण कार्य छनौट भएको मुद्रकले सम्झौता गर्न ढिलाई गरेको र पछि काम गर्न अस्वीकार गरेकोले छपाई र वितरण कार्य हुन नसकेको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : माध्यमिक शिक्षा सहयोग कार्यक्रम
२. बजेट उपशीर्षक नं. : ६५-३/४-४३० केन्द्रीयस्तर
६५-३/४-८३० जिल्लास्तर
३. बजेट विवरण :

बजेट विवरण	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
०६५-३/४-४३०	१५१९१६	१८६२५९	७९८८४	८०२६
०६५-३/४-८३०	८६६६६०	४९३०६३	६८१०५९	४०२३९९

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- माध्यमिक शिक्षाको पहुँच र समतामा सुधार गर्ने ।
- माध्यमिक शिक्षाको गुणस्तर र सान्दर्भिकतामा सुधार गर्ने ।
- विद्यालय केन्द्रीयत माध्यमिक शिक्षा प्रणालीलाई टेवा दिन संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमको मुख्य क्रियाकलापहरु :

माध्यमिक शिक्षा सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गतका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरुमा सिकाई वातावरण, पाठ्यक्रम र मूल्यांकन, शिक्षक शिक्षा, विकास र व्यवस्थापन, संस्थागत व्यवस्थापना र क्षमता अभिवृद्धि जस्ता कार्यक्रमहरु रहेका ।

● आ.व. ०६३/६४ को स्थिति :

क) उपलब्धीहरु :

अ) माध्यमिक शिक्षा सहयोग कार्यक्रम, केन्द्रीयस्तर

- सिकाई वातावरण कार्यक्रम अन्तर्गत समाहित शिक्षा सम्बन्धी शीपमा आधारित तालिम क्रियाकलापमा ९५ प्रतिशत र अन्य क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।
- पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन, शिक्षा विकास र व्यवस्थापन कार्यक्रमका सबै क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।
- संस्थागत व्यवस्थापन र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमको योजना र व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रशिक्षक प्रशिक्षण क्रियाकलापमा ८५ प्रतिशत, सघन विद्यालयहरुको शैक्षिक र भौतिक रुपान्तरण योजना तयारी तथा मूल्याङ्कन क्रियाकलापमा ८६ प्रतिशत र अन्य सबै क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।

आ) माध्यमिक शिक्षा सहयोग कार्यक्रम, जिल्लास्तर

- सिकाई वातावरण कार्यक्रममा चालु खर्चतर्फ ९९.५२ प्रतिशत र पूँजिगत खर्चतर्फ ८२.५६ प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको छ ।
- पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रममा चालु खर्चतर्फ ८६.०३ प्रतिशत र पूँजिगत खर्चतर्फ ९८.६९ प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको छ ।
- शिक्षक, शिक्षा विकास र व्यवस्थापनमा चालु खर्चतर्फ ९२.५५ प्रतिशत र पूँजिगत खर्चतर्फ ७८.९० प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको छ ।
- संस्थागत व्यवस्थापन र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम खर्चतर्फ ९६.९० प्रतिशत र पूँजिगत खर्चतर्फ ८५.५० प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको छ ।

ख) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

- Financial Software निर्माण गर्ने विषयमा जिल्लालाई समेत समेट्ने गरी सफ्टवेयर निर्माण कार्यको थालनी गरिएकोले प्रस्तावित कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन नसकेको ।

- शिक्षक प्रोत्साहनसम्बन्धी कार्यक्रम शिक्षा दिवसको उपलक्ष्यमा प्रोत्साहित गर्ने कार्यक्रम भएकोमा शिक्षा दिवस कार्यक्रम नै स्थगित भएकोले कार्यक्रम सम्पन्न हुन नसकेको ।
- त्रिभुवन विश्वविद्यालय विशेषज्ञ क्याम्पसमा ICT ल्याव उपकरणसम्बन्धी तालिम निर्देशिका र पाठ्यक्रम विकास हुन बाँकी भएकोले कार्यान्वयन भएको ।
- सेक्युरिटी प्रिन्टिङ्ग प्रेसको स्थापना समयमै हुन सकेको यसका लागि छुट्याइएको रु. १६१००० हजार मध्ये रु. १५२४५० हजार रकमान्तर भई अन्यत्र खर्च भएको जानकारी प्राप्त भएको ।

XXXXXXXXXX

१. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : विद्यालय हस्तान्तरण तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम

२. बजेट उपशीर्षक नं. : ६५-३-४१२

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

बजेट विवरण	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजगत	चालु	पूँजगत
०६५-३/४-४१२	१०१०००	-	७२९८६	-

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी एवम् अभिभावकको संलग्नता बढाउने ।
- सामुदायिक विद्यालयमा पहुँच, गुणस्तर एवम् सक्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- सामुदायिक विद्यालयका काम कारवाहीमा पारदर्शिता वृद्धि गरी सम्वन्धित सवैमा जिम्मेवारी बोध गराउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमको मुख्य क्रियाकलापहरु :

विद्यालय हस्तान्तरण तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तर्गतका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरुमा विद्यालय अनुदान, क्षमता अभिवृद्धि, अनुगमन तथा मूल्यांकन आदि रहेका ।

आ.व. ०६३/६४ को स्थिति :

क) उपलब्धीहरु :

- विद्यालय अनुदान, क्षमता अभिवृद्धि र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अन्तर्गतका विभिन्न क्रियाकलापहरुमा शतप्रतिशत भौतिक परिमाणमा कार्य सम्पन्न भएको ।

ख) सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

- दलित, उत्पिडित र गरिवीको रेखामुनी रहेका परिवारको पहिलो छोरा वा छोरी (प्रा.वि. तह प्रति विद्यार्थी प्रति वर्ष रु. ५००) छात्रवृत्ति कार्यक्रम स्वीकृतिमा ढिलाई भएकोले कार्यान्वयन हुन नसकेको ।
- PAD अनुसार आयोजना मूल्यांकन गर्ने क्रियाकलाप कार्यक्रम स्वीकृतिमा ढिलाई हुन गएकोले कार्यान्वयनमा कठिनाई भएको ।

XXXXXXXXXX

स्थानीय विकास मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : विकेन्द्रित स्थानीय स्वायत्त शासन सहयोग कार्यक्रम

२. बजेट उप-शिर्षक : ६९-३/४-८०७

३. बजेट विवरण :

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
वैदेशिक सहायता	५३४९८	२२२४८९	५३४९८	२९६९६३

(रु.हजारमा)

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

स्थानीय निकायहरूलाई विकेन्द्रीकरणको भावना अनुरूप उत्तरदायी ढङ्गले जनतालाई सहजरूपमा सेवा प्रदान गर्न सक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, जनमुदायलाई सामाजिक र आर्थिक रूपमा सवल तुल्याउन तथा आफ्नो अधिकार प्रयोग गर्ने सक्षम बनाउनु कार्यक्रमको उद्देश्य हो ।

५. आयोजना/कार्यक्रमको मुख्य क्रियाकलापहरू :

क) जिल्ला विकास समितिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, योजना तर्जुमा एवं अनुगमन, संगठन ढाँचा, मानव संसाधन विकास, लेखा प्रणाली सूचना केन्द्र, कार्यशैली र रणनीतिक व्यवस्थापन क्षेत्रहरूमा सहयोग गर्ने ।

ख) सामाजिक परिचालनमा आधारित गाउँ विकास कार्यक्रम मार्फत स्थानीय जनतालाई सामाजिक र आर्थिक रूपमा सशक्तिकरण गर्न सहयोग गर्ने ।

ग) स्थानीय विकास मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगलाई विकेन्द्रीकरण एवं गरिवी निवारण सम्बन्धित नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।

६. आ.व. ०६३१६४ को स्थिति :

- १५ जि.वि.स.हरूले क्षमता विकास रणनीति वारे अध्ययन सम्पन्न गरेको ।
- कम्प्यूटराइज्ड लेखा प्रणाली ६६ जि.वि.स.हरूले कार्यान्वयन गरेको ।
- जि.वि.स.हरूका २९८ जना कर्मचारीहरूले विभिन्न विषयमा तालिम प्राप्त गरेको
- GIS को प्रयोग ६६ जि.वि.स.हरूमा भएको ।
- आ.व. ०६३१६४ मा थप २३४२ वटा नयाँ सामुदायिक संस्थाहरू गठन भई कूल सामुदायिक संस्थाहरू २३६०० वटा भएको ।
- सामुदायिक संस्थाका सदस्यहरूको संख्या ५८३६२४ पुगेको ।
- सामुदायिक संस्थाहरूको आन्तरिक वचत रु. ७६,८९,५८ हजार पुगेको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : ग्रमिण सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम

२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ६९-३/४-८१०

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजगत	चालु	पूँजगत
नेपाल सरकार	३०३५८	१०३५४९	२२७३२	११३५३२
वैदेशिक सहायता	०	३२६८९५	०	२८०६७५

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- क) ग्रामीण परिवारहरुलाई दीर्घकालिन खाद्य सुरक्षा प्रदान गर्ने किसिमका उत्पादशील पूवाधार खडा गर्न सहयोग पुर्याउने ।
- ख) गरीब ग्रामीण परिवारहरुको तत्कालिक खाद्यान्न आवश्यकतामा सुधार ल्याई सुनिश्चित जीवनयापनमा सहयोग गर्न ग्रामीण समुदायको र खासगरी महिला तथा विपन्नवर्गको स्वावलम्बन क्षमताको अभिवृद्धि गर्ने ।
- ग) जोखिमयुक्त क्षेत्रमा प्राकृतिक प्रकोपाबाट हुने क्षति न्यूनिकरण गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- क) ग्रामीण सडक ।
- ख) नदी नियन्त्रण ।
- ग) लघु आयोजनाहरु ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

- क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : क) ग्रामीण सडक- ४११ कि.मी ।
: ख) नदी नियन्त्रण - ४.२ कि.मी. ।
: ग) लघु आयोजनाहरु - ३७७ वटा संलन गर्ने ।
- ख) उपलब्धीहरु : क) ग्रामीण सडक- ३५२.६७७ कि.मी ।
: ख) नदी नियन्त्रण - ३.०० कि.मी. ।
: ग) लघु आयोजनाहरु - ३७७ वटा सम्पन्न भएको ।
: घ) भौतिक प्रगति प्रतिशत : ८६ ।

ग) आ.व. ०६३६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

विश्व खाद्य कार्यक्रमबाट कूल खाद्यान्न १३१०० मे.टन मध्ये ९००१ मे.टन मात्र प्राप्त भएको हुँदा शतप्रतिशत लक्ष्य प्राप्त हुन नसकेको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : ग्रामिण पुहँच कार्यक्रम

२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ६९-३/४-८१७

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	३९७२	२२८	३९०८	२२५
वैदेशिक सहायता	०	३९५८००	०	४३९६४९*
जम्मा				

* Direct Funting, DFID द्वारा परामर्शदाताबाट खर्च भएको कारण खर्च बढी देखिएको छ ।

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

जिल्ला सडकको निर्माणद्वारा पहुँचमा अभिवृद्ध गरी स्थानीयस्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको बजार सम्मको पहुँचमा सुधार गर्ने र निम्न आय भएका गरीवहरुलाई रोजगारीको अवसर प्रदान गरी गरिवी न्यूनीकरणमा टेवा पुऱ्याउने ।

५. आयोजना /कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

ग्रामीण सडक निर्माण तथा सामाजिक अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यहरु संचालन गर्ने ।

६. आ.व.०६४।६४ को स्थिति :

क. मुख्य/मुख्य कार्यहरु : तेहथुम, सँखुवासभा, भोजपुर खोटाङ्ग जिल्लाहरुमा विभिन्न ७ सडकहरुमा सडकको ट्राक खोल्ने कार्य, चौडाई विस्तार तथा स्टक्चरका कार्यहरु भएको । सो मध्ये ४.५ मि. सडक चौडाई को मोटर गुड्न सक्ने सडक ४५ कि.मि. निर्माण भई ११००० जना लाई रोजगारी प्राप्त भएको । दैलेख, अछाम र डोटी जिल्लामा कूल १३३ कि.मी मोटर गुड्न सक्ने ग्रामीण सडक निर्माण सम्पन्न तथा स्थानीय जनताहरुको आयआर्जन सम्बन्धी कार्यहरु संचालन भएको ।

ख. उपलब्धीहरु : १७८ कि.मि. धुले ग्रामीण निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : जनसहभागितामा आधारित विकास कार्यक्रम

२. बजेट उप-शिर्षक नं. ६९-३/४-८३१

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	-	२०००००	-	२२७८९९

नोट: नगरपालिकाको लागि रु. ९६४८ हजार र जनसहभागिताको रु. ३७७५१ हजार खर्च भएकोले विनियोजन भन्दा खर्च बढी भएको छ ।

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : स्थानीयस्तरमा जनसहभागिताको माध्यमद्वारा बढी भन्दा बढी योजना संचालन गर्ने ।

५. आयोजना र कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु : सडक निर्माण सुधार, खानेपानी, नदी नियन्त्रण, विद्यालय भवन निर्माण, ढल निर्माण, पुलपुलेसा निर्माण आदि ।
६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :
- क) मुख्य मुख्य कार्यहरु : सडक, पिच, ग्राभेल, विद्युत विस्तार, ढल निर्माण आदि ।
- ख) उपलब्धिहरु : स्थानीयस्तरका महिलाहरुको सहभागितामा वृद्धि भएको देखिएको ।

*** **

१. आयोजनाको/कार्यक्रमको नाम : ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रिकरण परियोजना (RAIDP)
२. बजेट उप-शिर्षक नं. ६९-३/४-८३७
२. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	६९८५	५३०१५	१३६०५७	५१९
वैदेशिक सहायता	१९७३५	५७३६८०	५३६०५७	३२२१९२

४. आयोजना/कार्यक्रमका उद्देश्य :

परियोजना लागू भएका जिल्लाका वासिन्दाहरुलाई सुधारिएको ग्रामीण यातायात पूर्वाधार र सेवाहरुको उपयोग गरी सामाजिक सेवाहरु र आर्थिक अवसरहरुमा सुधारिएको पहुँचबाट लाभान्वित गराउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

१. ग्रामीण यातायात पूर्वाधार सुधार तर्फ :

- क) ८०० कि.मी वाढ्नेमहिना संचलन हुने सडक निर्माण कार्य ।
- ख) २०० कि.मी मौसमी सडक निर्माण कार्य ।
- ग) ३५०० कि.मी. ग्रामीण सडक मर्मत संभार ।
- घ) ३५० वटा भोलुङ्गे पुल निर्माण ।
- ङ) जनताका मागमा आधारित सामुदायिक पूर्वाधार तथा यातायात सेवा ।

२. क्षमता विकास तथा परामर्श सेवा तर्फ

- क) तालिम
- अ. संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि ।
- आ. योजना तर्जुमा ।
- ख) ग्रामीण यातायात सेवा अध्ययन एवं नीति निर्माण ।
- ग) परियोजनाबाट सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाववारे अध्ययन ।
- घ) परियोजना कार्यान्वयनमा सहयोग ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

- क) २०९ कि.मी वाह्रै महिना संचालन हुने सडक (All Season Rural Roads) .
 ख) ३ कि.मी मौसमी सडक (Dry Season Rural Roads) .
 ग) ३३ वटा भोलुङ्गे पुल निर्माण (Traial Bridge Construction) .

*****

कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : एक गाउँ एक उत्पादन

२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ४०-३/४-२२०

३. बजेट वितरण :

(रु.हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूर्जगत	चालु	पूर्जगत
नेपाल सरकार	६०००		२९६७	
वैदेशिक सहायता	५००		२२१	
जम्मा	६५००		३१८८	

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

स्थानीय एवं निर्यात बजारको संभावना अनुरूप वस्तु विकास (Product Development) तथा सोको मूल्य अभिवृद्धि (Value addition) गरी निर्यात प्रवर्द्धनद्वारा स्थानीय उत्पादक एवं व्यवसायीलाई लाभान्वित गरी स्थानीय समुदायको गरिबी निवारण तथा आर्थिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरु :

- क) भक्तपुरमा लप्सीको व्यवसायीक खेती ।
 ख) रामेछाप र सिन्धुली जिल्लामा जुनारको व्यवसायीक खेती ।
 ग) नुवाकोट र रसुवा जिल्लामा रेन्वो ट्राउट माछाको व्यवसायीक उत्पादन ।
 घ) वीर्दया र सिराहा जिल्लामा बेलको बजार प्रवर्द्धन ।

६. आ.व. ०६३६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु

१. लप्सी/भक्तपुर

- लप्सी खेतीको लागि १२ गा.वि.स. छनौट भएको ।
- ९६ सय लप्सीको बोट वितरण भएको ।
- २३० कृषकहरु संलग्न भएको ।
- बगैचा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक कृषि उपकरण वितरण एवं समस्या निधान अभियान कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न रोग किरा नियन्त्रण कार्यक्रम संचालन भएको ।

२. जुनार/रामेछाप र सिन्धुली

“ए” ग्रेडको जुनार बजार प्रवर्द्धन गर्नका लागि रामेछापमा ओखेनी र सुकारजोर २ गा.वि.स. तथा सिन्धुलीमा रतनचुरा र बासेश्वर २ गा.वि.स. कार्यक्रम अन्तर्गत छनौट गरी बगैचा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक कृषि उपकरण वितरण एवं समस्या निदान अभियान कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न रोग किरा नियन्त्रण कार्यक्रम संचालन भएको । कार्यक्रमले रामेछापमा २५५ र सिन्धुलीमा ६९ गरी कुल ३२४ कृषक परिवार लाभान्वित भएको ।

३. रेन्वो ट्राउन माछा/नुवाकोट र रसुवा

ट्राउन माछा व्यवसायमा संलग्न कृषकहरूलाई ट्राउन हयाचरी सुदृढिकरण तथा विस्तारका लागि आवश्यक सहयोगार्थ नुवाकोटका २ जना कृषकहरू छनौट गरी उक्त कृषकहरूलाई २५०/२५० किलोका दरले माउ माछा वितरण गरेको ।

कृषकहरूले पाएको कुल ५०० किलो माउबाट २ लाख भूरा उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको र प्रति कृषकले १/१ लाख भूरा उत्पादन गरे वापत त्यस्को ५० प्रतिशत अर्थात प्रति कृषकले ५०/५० हजार भूरा गरी जम्मा १ लाख भूरा OVOP जिल्ला कार्यान्वयन समिति नुवाकोट मार्फत नयाँ ट्राउन पाल्ने कृषकहरूलाई वितरण गरिने लक्ष्य लिएको ।

४. बेल/सिराहा र बर्दिया

- बेल प्रोसेसिङ्ग प्रविधिमा सुधार तथा Lab test गरी Chemical Composition पत्ता लगाउने सम्बन्धी ३० जनालाई तालिम दिइएको ।
- बजार प्रवर्द्धनको लागि अल्टरनेटिभ हर्वलसँग कार्यक्रम संयोजन गरी TV, FM मा प्रसारण तथा पत्र पत्रिकाहरूमा विज्ञापन गरियो ।
- बाँके, बर्दिया र कैलालीको वन क्षेत्रमा गुलरिया उद्योग वाणिज्य संघको संयोजन तथा जिल्ला वन कार्यालयको सहयोगमा RRA गर्ने कार्य सम्पन्न भएको । पश्चिमी क्षेत्रमा IEA सम्पन्न भएको ।
- High yielding variety विकास गर्न फलफुल विकास निर्देशनालयले १८ वटा लाइनहरूबाट Germplasm संकलन गरी सर्लाहीको वागवानी फर्ममा विकास गरेको ।
- रेन्वो ट्राउन माछाको भूरा उत्पादन हुने क्रममा र रामेछाप र सिन्धुलीमा उत्पादित जुनारको OVOP Tag लगाई बजारमा बिक्री गर्ने क्रममा रहेको ।

***

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

१. कार्यक्रमको नाम : कवुलियती वन तथा पशु विकास कार्यक्रम
२. बजेट उप-शिर्षक नं. : व.शि.नं. ५९-३/४-३१४
३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

स्रोत	विनियोजन		निकास		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	११६७	४८९५	१०४८	५९३	१०४८	५९३
वैदेशिक सहायता	३४५१८	२५९९२	३०३९४	१२१७४	३०३९४	१२१७४

४. कार्यक्रमको उद्देश्य :

कार्यक्रमको मूल लक्ष्य २२ जिल्लाका ४४,३०० गरीव घरधुरीलाई कवुलियती वन क्षेत्र उपलब्ध गराई त्यस मार्फत वन पैदागवार र पशु धनको उत्पादनमा वृद्धि ल्याई गरीबी न्यूनिकरण गर्ने रहेको छ । यसका उद्देश्य निम्न छन् :

- घरायसी जिविका र आयको आवश्यकता पूर्ति एवं वातावरण संरक्षणको लागि कवुलियती वनको व्यवस्थापन गर्ने ।
- घरायसी खाद्यान्न र आवश्यकता पूर्ति गर्न पशुपालन मार्फत योगदान बढाउने ।
- कवुलियती वन समूहमा आवद्ध किसानहरूलाई दिगोरूपमा वित्तिय सेवा दिन सक्ने संस्थाहरूको रूपमा कवुलियती वन समूह र ग्रामिण वित्तिय संघहरूको स्थापना गर्ने । र
- कवुलियती वन विकास कार्यक्रमलाई गरीबी न्यूनिकरण गर्ने कार्यक्रमको रूपमा लैगिक संवेदनशील ढंगले कार्यान्वयन गर्न सरकारी क्षमताको विकास गर्ने ।

५. कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलापहरू :

- कवुलियती वन समूह गठन ।
- वन कार्य योजना तयारी तथा हस्तान्तरण ।
- तालिम गोष्ठी सञ्चालन ।
- ग्रामिण पूर्वाधार भू-संरक्षण कार्यक्रम ।

६. आ.व. २०६३/६४ को स्थिति :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरू :

कवुलियती वन समूह गठन	वटा ५५९
वन कार्य योजना तयारी तथा हस्तान्तरण	वटा ५५९
तालिम गोष्ठी सञ्चालन	पटक २७८२
ग्रामिण पूर्वाधार भू-संरक्षण कार्यक्रम	संख्या २३

ख) उपलब्धीहरू :

कवुलियती वन समूह गठन	वटा ५४६
वन कार्य योजना तयारी तथा हस्तान्तरण	वटा ५४६
तालिम गोष्ठी सन्चालन	पटक २६८२
ग्रामिण पूर्वाधार भू-संरक्षण कार्यक्रम	सँख्या २२

ग) आ.व.२०६३६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

- ग्रामिण वित्तिय सेवा प्रदायक छनौट
- सामाजिक परिचालन सेवा प्रदायक छनौट
- उक्त सेवा प्रदायक छनौट कार्यका लागि दातृ संस्थाबाट पूर्व स्वीकृत प्राप्त गर्नुपर्ने र स्वीकृति प्राप्त नभएको ।

***

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : राष्ट्रिय एड्स तथा यौनरोग नियन्त्रण केन्द्र, टेकू ।

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ७०-३/४-४०२

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	१५६२०		१५३०१	
वैदेशिक सहायता (ग्लोबल फण्ड)	२९२२६५	३८०४१	१०३०१४	१०७६८
वैदेशिक सहायता (डिफिड)	४९५००	८२१०	०	०

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : एच.आई.भी. एड्स नियन्त्रण, रोकथाम तथा उपचार सेवा प्रदान गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप :

- औषधि तथा Test Kit खरीद तथा वितरण
- संक्रमितहरुलाई रोजगारमूलक तालिम
- अफिस भवन निर्माण, सवारी साधन खरीद, फर्निचर तथा मेशिनरी औजार खरीद
- प्रचार प्रसार सामाग्री विकास
- DACC को सचिवालय स्थापना र सुदृढिकरण तथा DACC लाई दिगो पार्न र सघाउन राष्ट्रिय रणनीति अनुरूपको कार्य योजना बनाई लागू गर्ने

- जिल्लामा मासिका स्वयंसेविकालाई यौन रोगको निर्देशिका अनुरूपको आधारभूत एच.आई.भी. सम्बन्धी जानकारीमूलक तालिम
- विशेष दिवसीय समारोह (WAD, Condom Day, Candle Day)
- ART, PMTCT, STI, VCT का प्रमुख सेवा निकायमा सर्वेक्षण एवं अनुसन्धान
- स्वास्थ्यकर्मीहरू तथा औषधि विक्रेता एवं उत्पादकहरूलाई STI CM तालिम
- ART, CHBC, UP सम्बन्धी निर्देशिकाहरूको विकास गर्ने अध्यावधिक गर्ने र नेपालीमा रूपमान्तरण गरी मुद्रण
- HIV संक्रमितहरूको उपचारका लागि राष्ट्रिय निर्देशिका विकास गरी मुद्रण
- स्वास्थ्यकर्मीलाई Clinical Management सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने
- स्वास्थ्य सेवाका कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीलाई Clinical Management सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने ।
- केन्द्रीयस्तरमा तथा जिल्लाका विभिन्न प्रयोगशालामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई HIV & OIs सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने
- Laboratory Quality Assurance Mechanism को लागि सहयोग गर्ने
- CHBC, UP, WD, Post exposure management तालिम प्रदान गर्ने
- राष्ट्रिय निर्देशिका अनुसारको CHBC Kit खरीद गरी वितरण गर्ने
- ART, STI / OI औषधिहरूको आपूर्ति
- PMTCT, ARV एवं Test Kits आपूर्ति
- Viral Load को PCR Machine खरीद गर्ने
- CVT, ARV, PMTCT र OI Site संचालनलाई निरन्तरता दिने
- HIV हेयभाव न्यूनीकरणका लागि समुदाय अभिमुखिकरण तालिम दिने
- राष्ट्रिय एड्स नीतिको पुनरावलोकन गर्ने

६. आ.व.०६३१०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरू :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरू :

- ४२ जनालाई GFATM को सहयोगमा VCT तालिम प्रदान गरिएको ।
- ४३ जनालाई GFATM को सहयोगमा Clinical Management सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको ।
- ३८ जनालाई HIV-AIDA Logistic-Commodities सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको
- २७ वटा संस्थाहरूलाई STI and OI को औषधि वितरण गरिएको ।
- ३७९ वटा ग्लोबल फण्डको सहयोगमा CHBC सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको ।
- २५ जनालाई FGI को सहयोगमा TOT on CHBC तालिम प्रदान गरिएको ।
- ११ जनालाई Quantimed Forecast सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको ।
- WHO को सहयोगमा ९,०८७ जनालाई Hotline मार्फत परामर्श सेवा प्रदान गरिएको ।
- ग्लोबल फण्डको सहयोगमा रेडिगयो तथा टि.भी. मा एच. आई. भी. सम्बन्धी जनचेतना जगाउने विज्ञापन प्रसारण गरिएको ।
- ARV Sites हरूमा औषधि आपूर्ति तथा सुपरिवेक्षण गरिएको ।
- विश्व एड्स दिवस विभिन्न जिल्लाहरू तथा काठमाण्डौमा सम्पन्न गरिएको ।
- विभिन्न संघ संस्थाहरूलाई टिप्स ब्रोसर तथा पोष्टरहरू वितरण गरिएको ।

ख) उपलब्धिहरु :

- १४ वटा केन्द्रहरुबाट ९७१ जना HIV संक्रमित व्यक्तिहरुलाई औषधि वितरण गरिएको ।
- एच.आई.भि. एड्स सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति (२००७-२०११) तयार गरिएको ।
- एच.आई.भि./एड्स कार्यक्रमको २ वर्षे action plan तयार गरिएको ।
- 2nd Generation Surveillance गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको ।
- GFATM र WHO को सहयोगमा STI Revies कार्यक्रम संचालन गरिएको ।
- WHO को सहयोगमा TB-HIV Guideline विकास गरिएको ।
- CD4 T-Cell Count परीक्षण सेवा पोखरा तथा धरानबाट समेत शुरु गरिएको ।

७. आ.व. ०६३१०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

१. ग्लोबल फण्डको दोस्रो चरणको कार्यक्रम कभउत २००७ आश्विन २०६३ सम्ममा संभौता सम्पन्न भई कार्यक्रम शुरु हुनु पर्नेमा March 2007 को अन्तिम साता अचार्थत् चैत्र १४ गते मात्र संभौता सम्पन्न भएकोले कार्यक्रम ढिला शुरु हुन गएको कारणले आ.व. २०६३१०६४ मा परेका दोस्रो फेजको विभिन्न कार्यक्रमहरु (जस्तै विभिन्न तालिम, मिडिया सम्बन्धी कार्यक्रमहरु, क्षमता विकास आदि) राम्रो संग संचालन गर्न सकिएन ।
२. आ.व. २०६३१०६४ को वार्षिक कार्यक्रममा DFID को अनुदान सहयोगमा परेको कार्यक्रमहरुमा DFID बाट रकम प्राप्त हुन नसकेकोले कुनै पनि कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सकिएन ।

*** **

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : स्वास्थ्य करकोष संचालक समिति

२. बजेट उप-शिर्षक नं. : ७०-३-७०१

३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	२२००००			२१४९५७
वैदेशिक सहायता				

४. **आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :** सडक सुविधा नपुगेका जिल्लाहरुमा सडक सुविधा पुऱ्याई गरिबी न्यूनीकरण गर्ने ।

५. **आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप :** सडक निर्माण ।

६. **आ.व.०६३१०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :**

क) **मुख्य/मुख्य कार्यहरु :** वी.पी.कोईराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल तथा भक्तपुर क्यान्सर अस्पताल संचालन, मुटुरोग अस्पताल संचालन तथा क्यान्सर सम्बन्धि जनचेतना जगाउने कार्यक्रम विभिन्न गैर सरकारी निकायबाट संचालन ।

ख) **उपलब्धिहरु :** क्यान्सर तथा मुटुरोग सम्बन्धि अस्पताल संचालन र जनचेतनामूलक विभिन्न कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएको ।

७. आ.व. ०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्रबाट संचालन भएका मिडिया सम्बन्धि कार्यक्रमहरु बजेट ढिला निकासी भएको कारण (रु.६,२६,३३३।९९ रकम बराबर) को सम्म हुन नसकेको बाहेक अन्य सम्पूर्ण कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएको ।

*****

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : **भाडा पखाला-स्वास प्रश्वास रोग नियन्त्रण/पोषण कार्यक्रम**
 २. बजेट उप-शिर्षक नं. : ७०-३-४७२, ७०-४-४७२
 ३. बजेट विवरण :

(रु. हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	२०५०७	८००	२२७२	७५७
वैदेशिक सहायता (भारत अनुदान)	८२४४८	१३८२४	४४२३३	१४७०६

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : पोषण कार्यक्रमलाई यथोचित क्षेत्रहरुसंग मिलेर राम्रोसंग लागू गरी सबै नेपाली जनताको राम्रो पोषण स्थिति प्राप्त गर्ने ताकि तिनीहरुले स्वास्थ्य जीवन कायम गर्न सकून् र तिनीहरुले देशको सामाजिक-आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउन सकून् ।

समूह	उद्देश्य र निर्दिष्ट लक्ष्य
प्रोटीन शक्ति कुपोषण (PEM)	उद्देश्य १ बच्चा जन्माउन सक्ने उमेर पुगिसकेकी महिलाहरु र पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुमा प्रोटीन शक्ति कुपोषण घटाउने । लक्ष्य १ बालबालिकाहरुमा रहेको प्रोटीन शक्ति कुपोषणको स्थितिलाई सन २०१७ सम्ममा सन २००० को स्थितिको आधासम्म घटाउने । लक्ष्य २ महिलाहरुमा रहेको कम वि.एम.आई.को स्थितिलाई सन २०१७ सम्ममा सन २००० को स्थितिको आधासम्म घटाउने ।
आईरनको कमीले हुने रक्त अल्पता (IDA)	उद्देश्य २ महिलाहरु र बालबालिकाहरुमा रक्तअल्पताको स्थिति घटाउने । लक्ष्य १ आईरनको कमीको कारणले हुने रक्त अल्पताको स्थितिलाई सन २०१७ सम्ममा लगभग निर्मूल गर्ने ।
आयोडिनको कमीले हुने विकृतिहरु (IDD)	उद्देश्य ३ आयोडिनको कमीले हुने विकृतिहरुलाई लगभग निर्मूल गर्ने र निर्मूलीकरणलाई सुदृढ गर्ने । लक्ष्य १ आयोडिनको कमीले हुने विकृतिहरुलाई सन २०१७ सम्ममा लगभग निर्मूल गर्ने ।
भिटाभिन “ए”को कमी (VAD)	उद्देश्य ४ भिटाभिन “ए” को कमीलाई लगभग निर्मूल गर्ने र निर्मूलीकरणलाई सुदृढ गर्ने । लक्ष्य १ भिटाभिन “ए” को कमीलाई सन २०१७ सम्ममा लगभग निर्मूल गर्ने ।
परजीवी संक्रमण	उद्देश्य ५ गर्भवती महिलाहरु र बालबालिकाहरुमा परजीवी संक्रमणलाई घटाउने ।

(Intestinal Worm Infestation)	लक्ष्य १ परजीवी संक्रमणलाई सन २०१७ सम्ममा १०% भन्दा तल घटाउने ।
-------------------------------	---

८७ मधेशमा रहेका तालहरुको संरक्षणका लागि एक कार्यक्रम शुरु गरिनेछ । नेपालको एक मात्र जनकपुर रेल सेवा संचालनका लागि चालु वर्षमै केही रकम प्रदान गरिएको छ । आगामी वर्ष यसको विकास र अन्य सुधारको लागि व्यवस्था गरिनेछ ।

महिला सशक्तिकरण

८८ राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा महिलाहरुको उल्लेखनीय योगदान रहँदै आउको छ । महिला वर्गको सशक्तिकरणका लागि आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक प्रक्रियामा उनीहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्दै आगामी वर्ष लैङ्गिक समानता हासिल गर्न सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याएको छु । यस अनुसार आगामी वर्ष कुल बजेटमध्ये महिलालाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने कार्यक्रमहरुमा रु १९ अर्ब ९ करोड विनियोजन गरेको छु ।

८९ गरिबी निवारण, लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी १ हजार ६ सय २४ गाउँ विकास समितिहरुमा संचालन भइरहेको महिला विकास कार्यक्रमलाई थप ५४ गाउँ विकास समितिमा विस्तार गरिनेछ ।

९०. महिलाहरुको नाममा जग्गाको स्वामित्व हस्तान्तरण गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा २० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

९१. स्वयंसेवक, विकास संयोजक/सहयोजनाकार, सामाजिक परिचालक जस्ता पदमा महिला सहभागिता बढाइनेछ ।

९२. बैतडी, बाजुरा, बझाङ्ग, अछाम, डोटी, कालिकोट, जुम्ला, मुगु, रामेछाप, सिन्धुली, धनुष, सर्लाही, महोत्तरी र बारा गरी १५ जिल्लाहरुमा संचालन भइरहेको महिला आर्थिक सामाजिक तथा कानूनी सशक्तिकरण र संस्थागत विकास सम्बन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएकोछु ।

९३. सुत्केरी महिलालाई प्रदान गर्ने प्रोत्साहन भत्तालाई निरन्तरता दिएको छु । मसिहला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोष एवं मातृत्व तथा नवजात शिशु स्याहार कोष स्थापना गरिनेछ भने मातृत्व तथा नवशिशु स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम स्थानीय भाषामा समेत प्रसारण गरिनेछ ।

९४. द्वन्द्वबाट अति प्रभावित १० जिल्लाका महिलाहरुको आर्थिक तथा सामाजिक उत्थानका लागि तत्कालीन राहत कार्यक्रम अन्तर्गत घर विकास योजना संचालन गरिनेछ ।

९५. उत्पीडित, अति विपन्न, भूमिहीन, आदिवासी, जनजाति तथा मधेशी महिलाको आर्थिक आत्मनिर्भरताका लागि ४० जिल्लामा विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । वादी महिलाको उत्थान सम्बन्धी विशेष कार्यत्रलम संचालन गरिनेछ ।

५. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु :

- पोषण प्याकेज तालिम ४ विकास क्षेत्रमा
- शिशु तथा वाल्यकालिन पोषण सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण परामर्श तालिम (मध्यमाञ्चल र पश्चिमाञ्चल)
- गंभिर कुपोषण व्यवस्थापन तालिम पूर्वाञ्चल क्षेत्र (विराटनगर)
- उच्च पदस्थ निती निर्माण कर्ताहरूसँगको एडभोकेसी (Advocacy Meeting)

- ६ महिनादेखि ५ वर्षसम्मका करिब ३७ लाख बालबालिका लाई भिटामिन ए क्यापसुल एवं १ वर्ष देखि ५ वर्षसम्मका करिब ३१ लाख बालबालिकालाई जुकाको औषधि वितरण ।

६. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु :

सम्पूर्ण कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएका ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : स्वास्थ्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ७०-३/४-७७०

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूँजिगत	चालु	पूँजिगत
नेपाल सरकार	४३२५६	१०००	३११४०	१०००
वैदेशिक सहयोग	९६५४४		७१९८०	

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य : स्वास्थ्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप :

सामुदायिक स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम संचालन गर्ने, स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने, विशेषज्ञ सहितको घुम्ती स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने ।

६. आ.व.०६३।०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : २५ शैयासम्मका जिल्ला अस्पताल र प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा गरिब तथा असाहयलाई अन्तरङ्ग र आकस्मिक सेवामा अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवालार्ई नि:शुल्क सेवा प्रदान गर्ने कार्यक्रम लागु गरिएको छ ।

ख) उपलब्धिहरु :

७. आ.व. ०६३।०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण : हस्पतालहरुमा Social SAervice Unit खोल्नका लागि अध्ययन तथा उजोलोत गर्ने कार्य हुन नसकेको, प्रस्ताव कोटेशनमा मूल्याङ्कनमा नपरेका कारण ।

***

१. आयोजना/कार्यक्रमको नाम : विस्तारित खोप एवं राष्ट्रिय खोप कार्यक्रम

२. बजेट उप-शिर्षक नं.: ७०-३/४-४७०

३. बजेट विवरण :

(रु.हजारमा)

श्रोत	विनियोजन		खर्च	
	चालु	पूजिगत	चालु	पूजिगत
नेपाल सरकार	१०१९२६	२५००	१००१९७	२५००
वैदेशिक सहायता	९१८७६९	१५०	६३६३००	१००

४. आयोजना/कार्यक्रमको उद्देश्य :

- क) सन् २०१० सम्मा अधिराज्यका प्रत्येक जिल्ला र गाविसहरुमा सबै खोपहरुको कभरेज ९०% पुऱ्याई उक्त अवस्थालाई कायम राख्ने ।
- ख) पोलियो रोगको अवस्था शून्यमा कायमै राखी सन् २००८ सम्ममा नेपालबाट पोलियो उन्मूलनको लागि प्रमाणिकरण गर्ने ।
- ग) नवशिशु धनुषंकार रोगको निवारण अवस्थालाई कायमै राख्ने ।
- घ) सन् २०१० सम्ममा सन् २००० को तुलनामा दादुराबाट हुने मृत्यु दरलाई ९०% ले कम गर्ने ।
- ङ) विद्यमान एकीकृत सर्भिलेन्स प्रणाली (एएफपि, दादुरा, नवशिशु धनुषंकार, जापानीज इन्सेफ्लाईटिस) मा अन्य रोगहरुको अनुसन्धार गरी सर्भिलेन्स प्रणालीमा समावेश गर्दै सुदृढीकरण गर्ने ।
- च) राष्ट्रिय खोप कार्यक्रम अन्तर्गत सुरक्षित सुईको नीतिलाई सशक्त रुपमा कार्यान्वयन गर्दै खोपबाट हुन सक्ने अवाञ्छित घटनाको सर्भिलेन्स वा निगरानीलाई सुदृढीकरण गर्दै लैजाने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमका मुख्य क्रियाकलाप :

- क) १ वर्ष मुनिका सम्पूर्ण बालबालिकाहरुलाई विभिन्न ७ रोग विरुद्ध खोप सेवा प्रदान गर्दै आएको र जे.ई. बाट प्रभावित जिल्लाहरुमा अभियान पश्चात् नियमितमा जे.ई. रोग विरुद्ध खोप सेवा प्रदान गरेको ।
- ख) ९ औं राष्ट्रिय पोलियो खोप संचालन गरेको ।
- ग) १२ जिल्लामा विद्यालय टि.टि. खोप संचालन गरेको ।
- घ) ४ जिल्लामा जापानीज इन्सेफ्लाईटिस रोग विरुद्ध अभियान संचालन गरेको ।
- ङ) खोप सेवा सुदृढ गर्न माइक्रो प्लानिङ कार्यक्रम १० जिल्लामा सम्पन्न गरेको ।

६. आ.व.०६३१०६४ मा सम्पन्न भएका कार्यहरु :

- क) मुख्य/मुख्य कार्यहरु : पोलियो खोप अभियान, जे.ई अभियान, विद्यालय खोप कवार्थक्रम ।
- ख) उपलब्धिहरु : जे.ई अभियान पश्चात् उक्त रोगबाट विरामीमा कमि भएको ।

७. आ.व. ०६३१०६४ मा सम्पन्न हुन नसकेका कार्यहरु र कारण :

हुन नसकेको कार्य	कारण
लक्ष्य अनुरूप सबै जिल्ला (२४ जिल्ला) मा विद्यालय खोप संचालन हुन नसकेको ।	समयमा सिरिञ्ज खरिद नभएको
१८ जिल्लामा जे.ई अभियान संचालन हुन नसकेको	UNICEF द्वारा GMP नभएको हुंदा जे.ई भ्याक्सिन खरिद नभएको ।

*** **

खण्ड - ५

प्रतिवेदनका मुख्य बुंदाहरु (Major Findings)

५. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धी

५.१. समष्टिगत आर्थिक स्थिति :

- राजश्व परिचालनमा हासिल भएको उल्लेख्य सफलताका कारण आ.व. २०६३/६४ को अन्त्यमा रु.३ अर्बभन्दा बढीको नगद बचत कायम हुन सकेको छ ।
- कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ०.७ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धि दर ३.६ प्रतिशत रही कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर २.५ प्रतिशत रहेको अनुमान छ ।
- सरकारी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित बैंक कर्जाको वृद्धिदर गत आ.व.कै हाराहारीमा रहनु, निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जाको वृद्धि दर बढ्नु, विदेशी विनिमय संचिति गत आ.व.कै हाराहारीमा रही १०.३ महिना बराबरको वस्तु आयात धान्न सक्ने स्तरमा रहनु तथा मूल्य वृद्धिदर गत आ.व.को तुलनामा घट्न जानु आदि पृष्ठभूमिमा समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न सकिएको छ ।
- आ.व. २०६३/६४ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा उपभोग ९०.६ प्रतिशत रहेको छ ।
- कुल गार्हस्थ्य बचत अनुपात २०६२/६३ को ७.९ प्रतिशतबाट आ.व. २०६३/६४ मा ९.४ प्रतिशत पुगेको छ ।
- बजेटले रु.८५.४ अर्ब राजश्व परिचालन गर्ने लक्ष्य राखेकोमा लक्ष्य भन्दा बढी राजश्व परिचालन भई रु.८७.७ अर्ब पुगेको छ ।
- कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा राजश्व अनुपात १२.२ प्रतिशत पुगेको छ ।
- चालु खर्च १९.९ प्रतिशतले बढेकोमा पूँजीगत खर्चमा २२.९ प्रतिशतको उच्च वृद्धि हासिल भएको छ ।
- आ.व. २०६३/६४ मा न्यून वित्त (Fiscal Deficit) को विस्तार आ.व. २०६२/६३ को तुलनामा घट्न गएको छ ।
- आ.व. २०६२/६३ को तुलनामा आ.व. २०६३/६४ मा नेपाल सरकारको समग्र ऋण दायित्व घट्न गएको छ ।
- संकुचित तथा विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर नियन्त्रित अवस्थामा रहेको छ ।
- व्यापार घाटाको वृद्धिदर गत आ.व.को तुलनामा घट्न गई १५.३ प्रतिशत रहेको छ ।
- पर्यटनबाट प्राप्त रकम गत आ.व.को तुलनामा ६ प्रतिशतले बढेर रु.१०.१ अर्ब पुगेको छ ।
- विप्रेषणबाट प्राप्त रकम रु.१०० अर्ब नाघ्न गएको छ ।
- २०६४ आषाढ मसान्तमा विदेशी विनिमय संचिति रु. १६५ अर्ब रहेको छ ।
- कठीन परिस्थितिमा पनि समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व तथा संरचनात्मक सुधारका कार्यहरुलाई प्रतिबद्धताका साथ अगाडि बढाउन नेपाल सरकारले गरेको पहललाई अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले सहाहना गरेको छ ।

५.२ बजेट वक्तव्य ०६३६४ मा उल्लेखित वृदाहरु तर्फको प्रमुख उपलब्धी

आर्थिक वर्ष २०६३६४ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको मन्त्रालय/आयोग/सचिवस्तर/कार्यालयगत उपलब्धीहरु तपसिलमा उल्लेख गरे अनुसार भएको छ :

- कमजोर एवं दलित वर्गका प्राथमिक तहका दलित छात्राछात्रहरुले रु.३५०१- छात्रवृत्ति प्राप्त गरेका छन् ।
- दलित, द्वन्द्वपिडित एवं शहीदका छोरा छोरीहरुलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन निर्देशिका तयार भै कार्यन्वयन तहमा पुगेको छ ।
- सुनसरी, वारा र सिराहामा ईलम प्रशिक्षण केन्द्रहरु संरचनाको तयारीमा रहेका छन् ।
- कर्णाली अंचलका कक्षा १० सम्मका छात्राहरुलाई छात्रवृत्ति र निम्न माध्यमिक तहका छात्रालाई दिवा खाजा(चीनी मिश्रित पिठो र बनस्पति घ्यू) उपलब्ध गराइएको छ ।
- ४१ वटा जिल्लाहरुको सार्वजनिक विद्यालयहरुको शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको विवरण तयार भएको छ ।
- विद्यालय पाठ्य पुस्तक छपाई तथा वितरण निर्देशिका, २०६३ स्वीकृत भई कार्यन्वयनमा आएको छ ।
- शिक्षकहरुको क्षमता वृद्धि गर्न प्रा.वि.का १४५००,नि.मा.वि.र मा.वि.का १६००० शिक्षकले तालिम प्राप्त गरेका छन् ।
- दलित तथा पिछडीएका समूहबाट २१० जना एस.एल.सी.उत्तिर्ण व्यक्तिहरुले पूर्व सेवाकालिन प्राथमिक शिक्षक तालिमको लागि छात्रवृत्ति प्राप्त गरी तालिम लिएका छन् ।
- विद्यालयको भौतिक सुधार अन्तर्गत १९० वटा स्कूलको ४२०० कोठा निर्माण भएको छ ।
- १५ औं एशियाली खेलकुदमा सहभागीता रहेको छ ।
- जुम्ला र कालीकोट सदरमुकामसम्म मोटर वाटो पुगेको छ ।
- द्वन्द्वबाट क्षतिग्रस्त कर्णालीका ९ वटा आयोजनाको निर्माण कार्य भएको छ ।
- हुलाकी राजमार्ग लगायत तराईका सहायक राजमार्गहरुको स्तरोन्नतिको लागि नेपाल र भारत सरकार बीच DPR तयार भएको छ ।
- २२५.१६ किलो मिटर सडकको स्तरोन्नति भएको छ ।
- प्रमुख राजमार्ग र सहायक मार्गहरुमा निर्माणाधिन २७ पुल मध्ये ५ वटा सम्पन्न भै बांकी चालु रहेको छ ।
- १५९ वटा खानेपानी आयोजना सम्पन्न भएका छन् ।
- ३७ जिल्लामा १३७ वटा सरकारी भवनको निर्माण भएका छन् ।
- महिलाको आडखस्ने रोगको उपचारको लागि १२७ शिविर संचालन गरी १०,२७० जनालाई सेवा उपलब्ध गराइएको छ ।
- प्रसूती प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तर्गत २३१५१६ जनालाई रु.८ करोड १९ लाख ७० हजार वितरण गरिएको छ ।
- १५ वर्ष मुनिका ३६७ बाल हृदयरोगीको निशुल्क शल्यक्रिया सम्पन्न भएको छ ।
- ७५ वटै जिल्लामा BCG २०३२१९, DPT १८२१४१, पोलियो १८८१४१, हेपाटाइटिस वि १८०४९३, Measles १६९५८४ जनालाई खोप सेवा प्रदान गरिएको छ ।
- औषधि खरीद निर्देशिका तयार भै ७५ वटै जिल्लामा लागू गरिएको छ ।

- लोपोन्मुख दलितको पहिचानको लागि विभिन्न १० जातीको परिचय पुस्तिका तयार भएको छ ।
- कर्णाली अंचलको समग्र विकास कार्यक्रममा समन्वय गर्ने जिम्मेवारी सहित उच्च तहको अधिकृतलाई Focal person तोकिएको छ ।
- कर्णाली अंचलका रोजगारी भत्ता उपलब्ध गराउन ५ वटै जिल्लामा लगत संकलन गरिएको छ ।
- कर्णाली अंचल र त्यससँग जोडिएका जिल्लामा ६० हजार शौर्य टुकी वितरण गर्ने कार्य संचालनमा ल्याइएको छ ।
- सामुदायिक भूमिगत सिंचाई अन्तर्गत १६०० वटा स्यालो ट्यूबवेल जडान भै ५६०० हेक्टरमा सिंचाई सुविधा पुगेको छ ।
- सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरण अन्तर्गत १३७ वटा संस्था लाई वितरण प्रणाली हस्तान्तरण भएको छ ।
- उद्योगहरूलाई दिईने सुविधा एउटै थलोबाट उपलब्ध गराउने कार्यलाई प्रभावकारी तुल्याइएको छ ।
- दलित एवं सिमान्तकृत कृषि मजदुरहरूको विशेष सुविधा कार्यक्रम अन्तर्गत ६३१ जनालाई तालिम र २५०६ जनालाई उन्नत विउ वितरण गरिएको छ ।
- दलित र मुक्त कर्मैयालाई प्रत्यक्ष फाईदा पुग्ने गरी ३०५ वटा समूह निर्माण भै ४०८ वटा वोका, ६४८७ वाखा वितरण गरिनुका साथै ५७ वटा विमा कोष स्थापना भएको छ ।
- देशभरका ५६० नागरिकता टोली गठन भै २६१८६०३ नागरिकता वितरण भएको छ ।
- ९८५९ वटा घरेलु सौर्य विद्युत प्रणाली जडान गरिएको छ ।
- विभिन्न लघुजलविद्युत आयोजनाहरूबाट ४१२.१५ कि.वा.विद्युत उत्पादन भएको छ ।
- २२६२ वटा गोबरग्यास प्लान्ट जडान गरिएको छ ।
- २७९ वटा सोलार डायर/कुकर वितरण गरिएको छ ।
- ३२६ वटा सुधारिएको पानी घट्ट जडान भएको छ ।
- १३६७० वटा सुधारिएको चुल्हो जडान भएको छ ।
- सौर्य टुकी वितरणको लागि ९ जिल्लामा १११ जना ईन्जिनियर छनौट गरी तालिम समेत दिई जिल्लामा कार्यरत रहेका छन् ।
- IT पार्कमा नेदरल्याण्डको जाम्ना कम्पनीले उद्योग स्थापना गरी संचालन गरेको छ ।
- एकीकृत निजामती सेवा अन्तर्गत तहगत प्रणाली लागु गर्न आयोजनाले कार्य गरिरहेको छ ।
- कवुलियति वनको ६४ वटा Cluster क्षेत्र पहिचान गरिएको छ ।
- ३१२ वटा समूह गठन भएको छ ।
- वन कार्य योजना तयार गरी ३६ वटा वन हस्तान्तरण भएको छ ।
- ८८२ वटा तालिम गोष्ठि भएको छ ।
- जैविक सुरक्षा नीति स्वीकृतिको लागि मन्त्रपरिषद्मा पठाइएको छ ।
- घरेलु कामदारको रूपमा वैदेशिक रोजगारीमा जान चाहने महिलाको लागि लगाइएको बन्देज हटाइएको छ ।
- १२०२ जनालाई विभिन्न सीपमूलक तथा व्यवसायिक तालिम प्रदान गरिएको छ ।
- नयाँ श्रम नीति २०६३ आई सकेको छ ।
- ८८ वटा टर्मिनलबाट विभिन्न गा.वि.स. र निजि संस्थामा १९६ लाईन भिस्याट टेलीफोन जडान गरिएको छ ।

- CDMA प्रविधिबाट विभिन्न गा.वि.स. र न.पा.मा १११०८० लाईन टेलीफोन वितरण भएको छ ।
- २१ जिल्लाका विभिन्न स्थानका ६७१३ ल्याण्ड लाईन टेलिफोन जडान भएको छ ।
- लैङ्गिक समानता र आर्थिक शशक्तिकरणका थप कार्यक्रम संचालन गर्न ए.डि.वि.संग भएको ऋण सम्झौता नोभेम्बर २८,२००६ देखि प्रभावकारी भएकाले काम सुरु भएको छ ।
- १० वटा जिल्लामा बाल न्याय प्रणाली प्रारम्भ भएको छ ।
- द्वन्दबाट प्रभावित बालबालिकाहरुका समस्या समाधान गर्न ३० जिल्लामा बाल संरक्षण कार्यक्रम संचालन भएको छ ।
- द्वन्द पिडित १२२ बालबालिकालाई मासिक रु.१२००१-का दरले रकम निकास दिइएको छ ।
- पाँचै विकास क्षेत्रमा CTEVT संग संयोजन गरी सीपमूलक तालिम संचालन गरिएको छ ।
- दृष्टिविहिन अपाङ्गहरुको आयमा आय कर नलाग्ने सीमा ५०% बढाइएको छ ।
- स्थानीय निकायलाई जाने अनुदानबाट हरेक गा.वि.स.ले कम्तिमा २५०००१-अपाङ्गहरुको हितमा खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ ।
- ४७ जिल्लामा जेष्ठ नागरिक उपचार कार्यक्रम लागु गरिएको छ ।
- सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व अभिवृद्धि गर्न रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा २०% छुट दिने नीति लाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- दाङ, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कंचनपुर जिल्लामा जिल्ला विकास समितिको सभापतिको अध्यक्षतामा (हाल स्था. वि.अ.) मुक्त कर्मैया पुनस्थापन जिल्ला समिति गठन भै कार्य शुरु भएको छ ।
- जमिन माथिको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्ने सिलसिलामा मोही र जग्गा धनीको हिस्सा छुटाउने विस्तृत कार्ययोजना तयार गरी मन्त्रीस्तरीय निर्णयद्वारा स्वीकृत गराई लागु गरिएको छ ।
- न्यायको लागि सहज पहुँच कार्यक्रम अन्तर्गत वारामा ७३ र सप्तरीमा ९२ थान द्वैध स्वामित्व सम्बन्धी मुद्दाको किनारा गरिएको छ ।
- गरिवी निवारण कोषबाट संचालित कार्यक्रमतर्फ निम्नानुसार प्रगति भएको छ :
  - आयमुलक कार्यक्रम तर्फ लक्ष्यको तुलनामा ७०.९१% प्रगति भएको छ ।
  - पूर्वाधार विकास तर्फ २०.८४% प्रगति भएको छ ।
  - नविनतम आयोजना तर्फ १४२.४२% प्रगति भएको छ ।
  - लाभान्वित गा.वि.स.तर्फ ४९.३३% प्रगति भएको छ ।
  - आयोजनाबाट लाभान्वित घरधुरी तर्फ १०२४५७ रहेको छ ।
  - आयमुलक आयोजना २१ रहेको छ ।
  - पूर्वाधार आयोजना ७ रहेको छ ।
  - आयोजनाबाट लाभान्वित गा.वि.स.११० संचालनमा रहेको छ ।
- भूमि सम्बन्धी एकीकृत ऐन तर्जुमा गर्नको लागि नीति अध्ययन शुरु गरिएको छ ।
- महिलाका पक्षमा भएका उच्चस्तरीय प्रतिवद्धता कार्यान्वयन अनुगमन समिति गठन भएको छ ।
- ४८१६ सिमान्त किसानलाई सिचाई, विउ विजन र कृषि कर्जामा रु ४ करोड ७६ लाख लगानी भएको छ ।
- चिया खेती, पुष्प व्यवसाय, दुग्ध चिस्यान केन्द्र र कफी तथा अलैची खेतीका लागि प्रदान गरिएको ऋणको व्याज वापत रु.३० लाख अनुदान वितरण गरिएको छ ।
- राष्ट्रिय बाणिज्य बैंकबाट ९७७ जना ऋणीहरुलाई रु.८ करोड ५० लाख बराबरको व्याज मिनाहा तथा कृषि विकास बैंकबाट रु.७ करोड १८ लाख बराबरको व्याज मिनाहा दिइएको छ ।

- गलैँचा निकासीमा कायम रहेको न्युनतम मूल्य व्यवस्था हटाइएको छ ।
- बैंक तथा वित्तिय संस्थाबाट कर्जा लिई नतिर्ने समस्याग्रस्त ८० जनाको राहदानी जफत गर्न र चल अचल सम्पत्ति रोक्का राख्न कारवाही भएको छ ।
- लघुवित्त सम्बन्धी छाता ऐन तर्जुमा गर्न कार्यदल गठन भई कार्यदलले प्रतिवेदन पेश गरेको छ ।
- लिक्विडेशन प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने क्रममा हेटौँडा कपडा उद्योग, भक्तपुर ईटा कारखाना, कृषि चुन उद्योग र नेशनल ड्रिलिङ कम्पनीलाई खारेजीमा लैजान लिक्विडेटर नियुक्त भई कार्य भै रहेको छ ।
- लुम्बिनी चिनी कारखानाको चल सम्पत्ति बिक्री, अचल सम्पत्ति लिजमा दिने गरी निजीकरण भई निजी क्षेत्रबाट संचालन भएको छ ।
- वित्तिय पारदर्शिता कानूनको मस्यौदा तयार भएको छ ।
- सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी कानून लागु भएको छ ।
- राजश्व परामर्श समितिको संरचनालाई पुर्नगठन गरी प्रभावकारी बनाउन राजश्व बोर्डको गठन कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
- राजश्व चुहावट नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउन Flying Squad खटाउने कार्य भएको छ ।
- राजश्व प्रशासनमा कार्यरत जनशक्तिको कार्य उत्प्रेरणा अभिवृद्धि गर्न ठूला करदाता कार्यालय र सुख्खा वन्दरगाहा भन्सार कार्यालयमा कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन पद्धति लागु गरिएको छ ।

खण्ड - ६

अनुभूत गरिएका समस्याहरु र अपनाउनु पर्ने सजगता

६.१ मध्यकालिन खर्च संरचनाको न्यून प्रभावकारिता :

दशौ योजनाको परिलक्षित उद्देश्यहरु हासिल गर्ने सन्दर्भमा प्राथमिकताका साथ कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिँदै स्रोतहरुको बाँडफाँडमा मध्यकालिन खर्च संरचनाले मार्ग प्रशस्त गरिएबाट बजेट व्यवस्थापन गर्नमा एक किसिमको सहजता भएकोमा दुई मत छैन । तर मध्यकालिन खर्च संरचना, जुन उद्देश्यका साथ अगाडि बढाईएको थियो त्यसका लागि राजनैतिक वृत्तमा छलफल तथा अन्तरक्रिया हुन आवश्यक भएको महशुस गरिनुको साथै सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक ज्ञान एवं पूर्ण जानकारीका लागि बजेट निर्माणमा संलग्न रहने प्रत्येक तहका कर्मचारीहरुसम्म पुग्नु पर्ने आवश्यकता पनि बजेट निर्माणको क्रममा छलफल गर्दा तडकारो महशुस गरिएको थियो । यस अलावा जनतामा उर्लदो आकांक्षा, राजनैतिक अस्थिरता, तराईको अशान्ति, आन्तरिक कलह, जस्ता व्यवधानबाट सृजित समस्याहरुलाई बजेट भित्र समायोजन गरी व्यवस्थापन गर्नु पर्ने अपरिहार्यताले गर्दा कतै कुनै कार्यक्रम तथा क्षेत्रमा भने स्रोतहरुको बाँडफाँडलाई मध्यकालिन खर्च संरचना बाहिर मोडिनु परेका थियो । यसरी मध्यकालिन खर्च संरचनाले स्रोतहरुको बाँडफाँडको लागि एउटा अनुशासनको दायरा सिर्जना गरी बजेट व्यवस्थापनमा मद्दत पुऱ्याउने गरेता पनि यसको लागि आवश्यक पूर्वाधारहरु तयार गर्न नसकिएबाट व्यवहारिक रुपमा यसलाई लक्ष्य अनुरूप सफलता हासिल गर्न नसकेको कटु यथार्थलाई भने बिसर्न मिल्दैन ।

६.२ आर्थिक वर्षको अन्तमा बढी खर्च गर्ने प्रवृत्ति :

आर्थिक वर्षको शुरुवात देखि नै बजेट कार्यान्वयनमा गतिशालता ल्याउन हामीले कहिल्यै सकेनौ । प्रत्येक वर्ष आर्थिक वर्षको अन्तमा आई हरतरहले खर्च गर्ने हाम्रो असाध्य रोगको निदान गरी मलम लगाउन आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा पनि नसकेको कुरा खर्च प्रवृत्तिले पुष्टि गरेको छ । यो समस्यालाई यसै गरी राख्ने हो भने बजेटमा छुट्याएको सिमित स्रोतको पूर्ण परिचालन मात्र नहुने होइन बल्की यस किसिमको प्रवृत्तिले समष्टिगत आर्थिक स्थितिमा अद्यावधिक रुपमा सन्तुलन कायम हुन नदिई आर्थिक विसंगति श्रृजना गर्नमा मद्दत पुऱ्याउने समेत हुन्छ ।

६.३ सार्वजनिक खर्चको मागमा अत्यधिक वृद्धि :

लामो समयको द्वन्द पछिको लोकतान्त्रिक शासन प्रणालीमा राज्य अगाडि बढी सकेको अवस्थामा जनताका चाहना, आवश्यकता र आवाजहरु उठ्न थालेका छन् र जनताहरु आफ्ना आवश्यकता सरकारसंग माग गर्न थालेका कारण सार्वजनिक खर्चको माग बढ्न गएको छ । विशेषतः विकास निर्माण, राहत, पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणको क्षेत्रमा बजेट मागको चाप अत्यन्तै रट्यो । आ.व. ०६३/६४ मा गैर बजेटरी माग बढ्ने क्रम रोकिएन । यसबाट योजना, कार्यक्रम र बजेट निर्माण गर्दा पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणको क्षेत्रमा विशेष ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने अनुभूत गरिएको छ ।

६.४ बजेटले अपेक्षा गरेका क्षेत्रभन्दा अन्य क्षेत्रमा बजेट चाप :

आवधिक योजनाले गरिवी निवारणलाई प्रमुख प्राथमिकता दिई सो संग सम्बन्धित क्षेत्रमा लगानी गर्न विशेष जोड दिई सो अनुसार आयोजना र कार्यक्रमको निर्माण भएको थियो । तर सरकारी खर्च द्वन्द पछिको संक्रमणकालको अवस्था, उर्लदो जनचाहना, राहत, पुनःनिर्माण, पुनःस्थापना र

क्षतिपूर्तिर्तर्फ उन्मुख भएको देखियो । योजना र कार्यक्रमको सोच एकातर्फ र जनताको माग अर्कोतर्फ रहेकोले विनियोजित बजेटबाटै तालमेल मिलाई जन-चाहनाको क्षेत्रमा राज्यको लगानीले प्राथमिकता पाउन सकेन । देशको Socio-Political अवस्था र जनताको मनोसामाजिक भावना अनुसारको कार्यक्रम र विनियोजन गर्नु पर्ने तर्फ सजगता अपनाउनु पर्ने देखियो ।

६.५ घोषित कार्यक्रम र कार्यान्वयनको Modality बीच सामन्जस्यताको अभाव :

बजेट वक्तव्य र घोषित कार्यक्रमहरूले स्पष्ट ढंगले लक्ष्य प्रगति र त्यस कार्यक्रमबाट जनतामा पुग्न जाने प्रत्यक्ष सकारात्मक असरको परिकल्पना गरेको थियो । तर कार्यान्वयन स्तरमा अख्तियारी दिइएको, निर्देशिका तयार भएको, कार्यविधि बनेको, कार्य भैरहेको भन्ने जस्ता प्रगतिहरू प्राप्त भएका छन् । यसबाट बजेटको भावना र सोच अनुसार सम्बन्धित निकायहरूबाट कार्यान्वयनको समयमा सजगता अवलम्बन गरेको देखिँदैन । उदाहरणको लागि कर्णाली अञ्चलमा रोजगारी भत्ता उपलब्ध गराउने गरी कार्यक्रम बनाएकोमा झण्डै आर्थिक वर्षभरीमा पारिवारिक लगत संकलन गर्ने कार्य भैरहेको भन्ने प्रगति देखाइएको छ । यसबाट घोषित कार्यक्रम र कार्यान्वयनस्तरको गतिमा धेरै भिन्नता देखिन्छ ।

६.६ भौतिक प्रगति र त्यसबाट जनतामा परेको प्रभावको आंकलन हुने नगरेको :

आयोजनाहरू स्वीकृति हुँदा आर्थिक वर्षमा सम्पन्न हुने भौतिक र वित्तीय प्रगतिको अनुमान गरेर बजेट विनियोजन गरिएको थियो । तर धेरैजसो आयोजनामा सो अनुरूप भौतिक प्रगति हुन सकेको देखिएन । अधिकांश आयोजनाहरूमा लगत इष्टिमेट भएको, अख्तियारी गएको र टेण्डर भै कार्य भैरहेको भनी प्रगति सम्प्रेषण भएको छ । भौतिक प्रगति भै कति जनता लाभान्वित भए ? उक्त आयोजना/कार्यक्रमबाट जनताको जीवन-चक्रमा कस्तो प्रभाव पऱ्यो ? भन्ने पक्षमा खासै ध्यान पुग्न सकेको देखिएन ।

६.७ बजेटको उद्देश्य र प्राथमिकताले प्रश्रय पाउन नसकेको :

बजेट कार्यक्रमले जुन क्षेत्र र वर्गको लागि नीति र कार्यक्रमको निर्माण गरेको थियो लक्षित वर्गले सो अनुसार लाभ लिन सकेको देखिएन । जस्तो: बुँदा नं. ४४ मा “सरकारी निकायबाट प्राविधिक शिक्षाका विभिन्न विषयमा जनशक्ति उत्पादन गरी ९०६६ जनतालाई व्यावसायिक तालिम र ४४,७४३ जनतालाई विभिन्न सीपमूलक तालिम दिइने छ । यस्ता तालिममा जन-आन्दोलनका घाइते, महिला तथा दलितहरूलाई प्राथमिकता दिइने व्यवस्था मिलाइनेछ” भनी उल्लेख भएको थियो । यसको प्रगति स्वरूप जम्मा २३२ जनाले मात्र व्यावसायिक सीप सम्बन्धी अल्पकालिन तालिम लिएको प्रगति देखाइएको छ । कति आन्दोलनका घाइते, कति महिला तथा दलितले व्यावसायिक तालिम भन्ने स्पष्ट भएको पाइँदैन । सबै व्यावसायिक तालिम लिएका मध्ये कतिले स्वरोजगार पाए, उनीहरूको स्वरोजगार गर्न सक्ने क्षमता वृद्धि भयो भएन ? र आगामी वर्षको कार्यक्रममा यसलाई निरन्तरता दिनको लागि कस्तो नीति तथा कार्यक्रम बनाउनु पर्ने भन्ने विषयमा प्रगति आउनु पर्ने थियो । तर बजेटले घोषणा गरेको भन्दा एकदम न्यून प्रगति देखिएकोले बजेटको उद्देश्य र प्राथमिकता अनुरूप कार्यक्रमहरू चलाउनु पर्ने विषयमा सोचन पर्ने देखियो ।

६.८ कार्यक्रम/आयोजना छनौट प्रक्रिया वैज्ञानिक तरिकाले हुन नसकेको :

जन-सहभागितामा आधारित कार्यक्रम/आयोजना छनौट हुन सकेमा सफलता प्राप्त हुन सजिलो पर्दछ । तर कार्यक्रम/आयोजना छनौट गर्दा त्यस क्षेत्रको जनताको चाहना र आवश्यकता अनुरूप

जन-सहभागिता र समर्थन जुटाउन नसकिएको र आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण खर्चको पूर्वानुमान गर्न सकेको देखिएन । विशेष गरेर आयोजनाहरू सम्पन्न नहुने र वर्षको अन्त्यमा गएर रकमान्तर गर्ने, बजेटको समयमा प्रस्ताव नै नगरेको शीर्षकमा बजेट माग गर्ने, जनतालाई क्षतिपूर्ति दिने विषय बजेटमा समावेश नगर्ने जस्ता समस्याहरू देखा परे । जसको कारणले जनताले माग गरेको क्षेत्रमा बजेट लगानी हुन सकेको देखिएन ।

६.९ सम्बन्धित निकायबीच अन्तर-समन्वय र सहकार्यको अभाव :

कार्यक्रम संचालनको क्रममा अन्तर-निकाय बीचको भावनात्मक समन्वय भएको देखिएन । जसको कारणले निर्धारित समयमै आयोजना सम्पन्न हुन नसकी समय र लागत दुवै बढ्न गई बजेटमा थप चाप पर्न गएको देखियो । जस्तो बुंदा नं. १६० मा ध्वस्त भएका जिल्ला सदरमुकामहरूको पुनर्निर्माणलाई तीव्र रूपमा अघि बनाइने कार्यक्रम रहेकोमा सम्बन्धित जिल्लाका विभिन्न कार्यालय प्रमुखहरू र जिल्ला प्राविधिक कार्यालयबीच समन्वय र समझदारी नहुंदा टेण्डर नै ढिलो हुन गएको र यसबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन तहमा केवल टेण्डरिङ र लगत इष्टिमेटको काम मात्र हुन सकेको देखिन्छ । यदि सम्बन्धित निकायबीच समन्वय र सहकार्य हुन सकेको भए सरकारी कार्यालयहरू समयमै सरकारी भवनमा नै बस्ने थिए र सरकारलाई घर भाडाको रकमको भार पर्ने थिएन ।

६.१० स्रोत र साधनको उपयोग लक्षित वर्ग उन्मुख हुन नसकेको :

आयोजना र कार्यक्रमहरूको प्रगति यत्तनै भयो भनेर Quantify गर्न सकिएको छैन । योजना, कार्यक्रमबाट महिला, दलित, जनजाति र पिडिएका र बन्चितीकरणमा पारिएका जनताले कस्तो लाभ हासिल गर्न सके ? उनीहरूको आय स्रोतमा र जीवनस्तरमा कस्तो प्रभाव पयो ? भन्ने तहको प्रगति हुन सकेको देखिएन । जस्तो बुंदा नं. ३६ मा सामाजिक, आर्थिक दृष्टिले उपेक्षित क्षेत्र एवं पिछडिएका वर्ग, दलित, आदीवासी तथा जनजातिको उत्थान एवं सशक्तिकरण गर्ने भनी उल्लेख गरिएको थियो । जसको प्रगति स्वरूप राष्ट्रिय दलित आयोगको सचिवालयबाट सचेतना कार्यक्रम संचालन भैरहेको, आलापोट गा.वि.स. काठमाण्डौमा ५० जना महिला, पुरुषलाई जनचेतनामूलक न्यायिक सेवा, बारा जिल्लामा मुसहर जातिका महिला, पुरुषहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी प्रशिक्षण सम्पन्न भएको, लोपोन्मुख जातिको पहिचानका लागि विभिन्न १० जातिको परिचय पुस्तिका निर्माण भएको जस्ता प्रगति भएको देखिंदा स्रोत साधनको उपयोग लक्षित वर्ग उन्मुख त भयो, तर सांच्चिकै प्रभाव पार्ने खालको भएको भने देखिएन ।

६.११ अनुगमन र मूल्यांकन फितलो भै प्रगतिको प्रभाव मूल्यांकन हुन नसकेको :

कार्यक्रमहरू बजेटको उद्देश्य र सोच अनुसार संचालन भैरहेको छ, छैन, कार्यान्वयनस्तरमा कस्ता समस्या आई परे ? बजेटको समयमा बनाइएको सोच र परिकल्पना गरिएको नतिजा सांच्चिकै प्राप्त भयो भएन ? साधन स्रोतको उचित प्रयोग भै सीमान्तकृत जनता, आम-उपभोक्तामा कस्तो प्रभाव पयो भनेर अनुगमन मूल्यांकन हुने नगरेको कारण, लक्षित कार्यक्रमहरूलाई नियमितता दिने नदिने सन्दर्भमा ठोस निर्णय लिन सकिने अवस्था देखिंदैन । समय समयमा कार्यक्रमहरूको अनुगमन र मूल्यांकन गर्नु पर्ने र त्यसबाट प्राप्त भएका अनुभवहरूलाई बजेट निर्माण प्रक्रियामा अवलम्बन गर्नु पर्ने महसूस गरिएको छ । बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि प्रक्रिया, कार्यान्वयन तथा प्रभाव मूल्यांकनमा समेत ध्यान दिनु पर्ने अवस्था देखिएको छ ।

६.१२ पेशागत आन्दोलनको प्रभाव :

विभिन्न किसिमका पेशागत तथा जातीय संगठनहरुबाट विभिन्न किसिमका माग राखि गरिने हडताल, चक्का जाम बन्द जस्ता अबरोधले गर्दा विभिन्न किसिमका गैर बजेटरी मागमा बृद्धि भै यसको बजेट व्यवस्थापन गर्न त्यति कै कठिनाई हुन जानुको साथै आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेट कार्यान्वयनमा समेत सोचे अनुसारको प्रगति हासिल गर्न नसकिएको विभिन्न आर्थिक सूचकहरुले देखाएको छ ।

६.१३ आन्तरिक द्वन्द तथा संक्रमण राजनैतिक अवस्था :

भर्खरै द्वन्द स्थगन भएको अवस्थाले गर्दा राहत, पुनर्स्थापन, पुनर्निर्माण जस्ता विषयहरुले प्राथमिकता दिनु परेकोले एकातर्फ नयाँ विषयमा बजेट व्यवस्थापन नगरी नहुने अवस्थाले गर्दा स्रोतको समायोजन गर्नु पर्‍यो भने अर्कोतर्फ आबधिक योजना तथा विगतका कार्यक्रमलाई पनि निरन्तरता दिनु पर्ने बाध्यताले गर्दा बजेटले अपेक्षा गरे अनुरूप उपलब्धि हासिल गर्न सकिएन ।

६.१४ पारदर्शीता र उत्तरदायित्वको परिपालन :

बजेट कार्यान्वयनमा देखिने जोखिमहरुलाई कम गरी तोकिएको लक्ष्य हासिल गर्ने उपायको रूपमा निरन्तर अनुगमन, ठोस जिम्मेवारी वा उत्तरदायित्व प्रदान, सुदृढ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तथा पारदर्शी प्रक्रियालाई लिन सकिन्छ । यस सिलसिलामा मासिक रूपले सम्बन्धित मन्त्रालयका मन्त्री समक्ष तथा प्रत्येक दुई महिनामा सबै सचिवहरुले अर्थ मन्त्रीसमक्ष प्रगति समिक्षा गर्न पर्ने व्यवस्था सकारात्मक नै रहेको देखियो । तर अझै पनि बजेट कार्यान्वयनका जोखिमहरु हटाउन उपरोक्त उपायहरुको अवलम्बन गर्न भने जरुरी नै रहेको देखियो ।

६.१५ स्थानीय निकायमा राजनैतिक नेतृत्वको रिक्तता :

विकेन्द्रिकरणको सिद्धान्त अनुरूप विभिन्न किसिमका स्थानीय स्तरका कार्यक्रमहरु संचालन गरी स्थानीय निकायहरुका क्षमता अभिवृद्धिको साथै स्थानीय उत्पादकत्व बढाउने नीति अनुरूप बजेट वाँडफाँड गरिएको भएता पनि स्थानीय निकायहरुमा राजनैतिक नेतृत्व हुन नसक्दा विकेन्द्रित स्थानीय स्तरको साथै समुहमा आधारित कार्यक्रमहरु परिचालन गर्नमा कठिनाई हुन गएको थियो ।

६.१६ शान्ति कोषको उपयोग :

जन आन्दोलन तथा आन्तरिक द्वन्दका कारणले तहस नहस भएका पूर्वाधारको पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापन, राहत जस्ता कार्यक्रमहरु तुरुन्तै प्रदान गर्ने हेतुले बैकल्पिक उपायको रूपमा आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा शान्ति कोषको स्थापना गरिएको थियो । यस कोषको लागि करिब ९१ करोड रुपैया प्रदान गर्न विभिन्न दातृ निकायबाट प्रतिबद्धता देखाएकोमा ४९ करोड मात्र प्राप्त हुन सकेको र नेपाल सरकार स्रोत समेत उक्त कोषमा कूल जम्मा ९३ करोड दाखिला भएको थियो । तर जुन दृष्टिकोणबाट यसको स्थापना भएको थियो सो अनुरूप सम्बन्धन पक्षबाट प्रस्ताव पेश हुन नसक्नु, पेश भएका प्रस्तावहरु पनि निश्चित ढाँचा तथा समयमा पेश नहुनु, प्राप्त भएका प्रस्तावहरुको प्राथमिकरण गरी मूल्यांकन गरी छनौट नहुनुको साथै कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने सूचना र तत्परताको अभावले सोचे अनुसारको काम भयो भन्ने अवस्था देखिएन ।

खण्ड - ७

उपसंहार

बजेटको कार्यान्वयनबाट बजेटले लिएको उद्देश्य अनुरूप उपलब्धी हासिल भयो भएन भन्ने कुरा त्यसको समीक्षा नगरेसम्म भन्न सकिदैन । समग्र बजेट प्रणालीमा बजेट व्यवस्थापनको चाँजोपाँजो मिलाई वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने मूल जिम्मेवारी अर्थ मन्त्रालय बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखाको रहन्छ । यसरी हेर्दा यो बजेट तथा कार्यक्रमको आफ्नै समीक्षा हो । वार्षिक बजेटको यस मूल्याङ्कनले केही महत्वपूर्ण सुधारका संभावनाहरूलाई देखाएको छ । मूलतः गैह्र बजेटरी मागलाई समयमै निरुत्साहित गर्नुपर्ने, दिर्घकालीन दायित्व बढ्ने विषयमा निर्णय गर्दा सम्बद्ध पक्षले विशेष ध्यान दिनुपर्ने, अनुत्पादक खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्ने, आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरणमा क्षेत्रगत मन्त्रालयहरूले अझ बढी जोड दिनुपर्ने, आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रगतिलाई लक्षित बर्गमा पुऱ्याउन उचित ध्यान दिनुपर्ने, आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रगतिलाई संख्यात्मक रूपमा भन्दा गुणात्मक हिसाबले नतिजामूलक बनाउनुपर्ने, अन्तरनिकाय समन्वय राम्रो हुनुपर्ने, अनुगमन मूल्याङ्कनलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउने, राहत, पूनःनिर्माण तथा पूनःएकीकरणमा जोड दिई शान्तिलाई दीगो बनाउनुपर्ने जस्ता सुधारका क्षेत्रहरू देखिएका छन् ।

मूल्याङ्कन कुनैपनि काम सम्पन्न भएपछि त्यसको लेखाजोखा गर्ने प्रक्रिया हो । यसबाट आगामी दिनमा के कस्तो सुधारका उपायहरू अवलम्बन गर्ने भन्ने विषयमा पृष्ठपोषण प्राप्त हुने तथा थप सुधारको लागि सहयोग मिल्ने हुन्छ । प्रस्तुत मूल्याङ्कन प्रतिवेदनबाट देखिएका सुधारका सम्भावनालाई आगामी वर्षको बजेट तर्जुमाको क्रममा आत्मसात गर्न सके मात्र यसको सार्थकता रहन्छ ।

यसर्थ आगामी दिनमा स्वयं अर्थ मन्त्रालय, बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखाभित्र ६ वटा सेक्टरहरूले बजेट तर्जुमाका बखत बजेट दिग्दर्शन र निर्देशिकाले मार्गदर्शन गरेका कुराहरूलाई हुबहु पालना गरी यथार्थपरक र एकवर्षका लागि सुनिश्चित (Predictable) बजेट निर्माण गर्न विशेष मेहतन र समुचित सूचना हासिल गरी आफ्नो सेक्टरको विवेचना गर्न सक्ने अवस्थामा उपस्थित हुनु पर्दछ । बजेट निर्माण भएपछि कार्यान्वयनको क्रममा पनि सम्बन्धित सेक्टरले बाह्रै महिनाको कार्ययोजना आफ्नो साथमा राखी सो अनुसार कार्यक्रम भनिएको समयभित्र सम्पादन हुन सकिरहेका छैन कि ? तोकिएको पदाधिकारीले जिम्मेवारीपूर्ण ढंगले काम गरिरहेका छैनन् कि ? समुचित अनुगमन हुन सकिरहेको छैन कि ? बजेट निकासा हुन सकेन कि ? जस्ता सवालमा चनाखो रही काम गर्नुपर्ने देखिन्छ । अन्त्यमा, आर्थिक वर्ष सम्पन्न भएपछि प्रत्येक सेक्टरले आ-आफ्नो सेक्टरमा सफलता हासिल भएका पक्षहरूलाई आगामी वर्षको बजेट निर्माणमा निरन्तरता दिने र समस्या आईपरेका पक्षमा आगामी दिनमा परिवर्तित बजेट निर्माण गर्न पहल गर्नुपर्छ । विशेषगरी, त्यस अवस्थामा सिलिङ्ग वितरणमै कमी-कमजोरी हुन गयो कि ? छलफलमा सबै तथ्य र सूचनाहरू केलाईएन कि ? वा तत् मन्त्रालयबाट समयमै उचित कारण सहित रकमान्तर गरिदिन, स्रोतान्तर गरिदिन, बजेट थप गरिदिन आएका विषयमा सम्बोधन गरिदिन सकिन्न की भन्ने विषयमा आत्मविश्लेषण गर्नुपर्दछ । यसबाट नै यथार्थपरक बजेट निर्माण हुने, कार्यान्वयनको तहमा भनाई र गराई बीच फरक नहुने तथा प्रभाव मूल्याङ्कन गर्दा सन्तोष लिन सकिने नतिजा प्राप्त हुने गर्दछ ।

यस समीक्षा खण्डमा सम्बन्धित मन्त्रालयहरुको जिम्मेवारीलाई उल्लेख गर्नु नपर्ने होईन । तर, मूल ध्येय यो अर्थ मन्त्रालय, बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखाकै वार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन भएकाले त्यसैमा बढी केन्द्रीत हुनुपरेको हो । यसर्थ माथिल्लो अनुच्छेदहरुमा जसरी अर्थ मन्त्रालयले आफूलाई केस्रा-केस्रामा केलाएर हेर्नुपर्ने अभिव्यक्ति आएको छ, सबै मन्त्रालयले तिनै कुराहरुलाई आत्मसात गर्न सके राम्रो बजेटको निर्माण र सफल कार्यान्वयनमा हामी सबै खरो उत्रिन सक्षम हुनेछौं ।

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को राजश्व लक्ष्य र प्रगति

रु. हजारमा

राजश्व शीर्षक	राजश्व विवरण	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत
१.१.०१.००	बैदेशिक ब्यापारमा आधारित वस्तुगत कर	१८,३२८,०००,०००.००	१६,७०७,६४४,७५१.५४	९१.१५९
१.१.०१.१०	पैठारी महसुल	१४,३४७,०००,०००.००	१३,६२६,०९६,८५४.७१	९४.९७५
१.१.०१.२०	समकारक महसुल	-	५,४७७,०१३.००	
१.१.०१.३०	भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	२,६४०,०००,०००.००	१,८९६,५६५,७४५.६०	७१.८४
१.१.०१.४०	निकासी महसुल	७००,०००,०००.००	६९७,११६,४१७.७२	९९.५८८
१.१.०१.५०	निकासी सेवा शुल्क	-	११,५७२,१९९.००	
१.१.०१.६०	भन्सारको अन्य आय	९०,०००,०००.००	६४,६९४,८५८.५१	७१.८८३
१.१.०१.७०	कृषी सुधार दस्तुर	५५०,०००,०००.००	४०६,०५५,६७७.००	७३.८२८
१.१.०१.९०	अन्य आय	१,०००,०००.००	६५,९९४.००	६.५९९४
१.१.०२.००	वस्तु तथा सेवामा आधारित आन्तरिक वस्तुगत कर	३५,०१०,५००,०००.००	३५,४८८,७३८,५७२.७१	१०१.३७
१.१.०२.१०	मूल्यअभिवृद्धि कर	-	२३८,५१८.००	
१.१.०२.११	उत्पादन	३,१३४,२३१,०००.००	३,२६७,००२,१५३.०७	१०४.२४
१.१.०२.१२	पैठारी	१६,४०१,०००,०००.००	१६,५१४,२१३,४६६.३४	१००.६९
१.१.०२.१३	विक्री वितरण	१,७०३,८२१,०००.००	१,६४५,८०९,१८०.५०	९६.५९५
१.१.०२.१४	सेवा	१,४६५,०७०,०००.००	१,२४३,५५३,७७१.७१	८४.८८
१.१.०२.१५	पर्यटन व्यवसाय	५७२,७७९,०००.००	६०३,६०९,१८८.१३	१०५.३८
१.१.०२.१९	अन्य सेवा	३,१४६,०९९,०००.००	२,८७१,११७,८३३.५९	९१.२६
१.१.०२.२१	चुरोट	३,०४५,३८३,०००.००	२,८५१,७३०,१८६.४५	९३.६४१
१.१.०२.२२	विडी	३,५१६,०००.००	४,८३३,६९६.६०	१३७.४८
१.१.०२.२३	उच्च कोटीको मदिरा	१,८३२,१५०,०००.००	१,९६०,७४४,४१०.१८	१०७.०२
१.१.०२.२५	वियर	१,४८८,८७३,०००.००	१,४७३,४१०,६०५.३५	९८.९६१
१.१.०२.२६	अन्य औद्योगिक उत्पादन	३५९,४६८,०००.००	९७३,६०४,८०८.८९	२७०.८५
१.१.०२.२७	पैठारी अन्तःशुल्क	१,७२८,११०,०००.००	१,९७०,३४३,३३६.०७	११४.०२
१.१.०२.२८	वैदेशिक रोजगार आपूर्ति सेवा	५०,०००,०००.००	४३,७५९,५४३.५३	८७.५१९
१.१.०२.२९	स्वास्थ्य सेवा	८०,०००,०००.००	६४,७६१,१२४.३०	८०.९५१
१.१.०२.५०	सवारी साधन कर	-	६,७५०.००	
	प्रत्यक्ष कर	५३,३३८,५००,०००.००	५२,१९६,३८३,३२४.२५	९७.८५९
१.१.०३.००	आयकर	१२,६८२,०००,०००.००	१५,७३१,८०२,६००.११	१२४.०५
१.१.०३.१०	व्यावसायमा आय कर	-	६१,२६६.८९	
१.१.०३.११	सरकारी प्रतिष्ठानहरू	१,५८२,५००,०००.००	१,०१९,६१६,२०८.७२	६४.४३१
१.१.०३.१२	पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरू	२,७३९,६००,०००.००	५,७१०,०५५,७९८.७५	२०८.६८

राजश्व शीर्षक	राजश्व विवरण	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत
१.१.०३.१३	प्राइभेट लिमिटेड कम्पनीहरु	२,०२६,०००,०००.००	२,३०६,९७५,५२४.३५	११३.८७
१.१.०३.१४	व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म	२,४७१,६००,०००.००	२,३०६,६४५,३३४.८७	९३.३२६
१.१.०३.१९	अन्य निकाय	१४५,२००,०००.००	२५५,२४५,३०६.३७	१७५.७९
१.१.०३.२०	पारिश्रमिक आय कर	-	२,००७,९३०,३७२.७३	
१.१.०३.२१	पारिश्रमिक	१,९३४,०००,०००.००	-	०
१.१.०३.५१	बहाल	५६०,४००,०००.००	६२१,०५८,७४५.४२	११०.८२
१.१.०३.५२	व्याज	९६७,७७०,०००.००	१,०२८,०६३,०७२.०९	१०६.२३
१.१.०३.५३	पूजीगत लाभ	८,८१५,०००.००	१,१२७,४२९.०७	१२.७९
१.१.०३.५४	लाभांश	२२४,७५७,०००.००	४२९,५०१,८३४.८२	१९१.१
१.१.०३.५९	लगानीको अन्य आय	१,०५८,०००.००	२७१,६४७.०७	२५.६७६
१.१.०३.६०	आकस्मिक आय	९,६४०,०००.००	११,६९६,६४७.००	१२१.३३
१.१.०३.९०	अन्य	१०,६६०,०००.००	२६,५५३,४११.९६	२४९.०९
१.१.०४.००	घर जग्गा तथा अन्य सम्पतिमा लाग्ने कर	३,९११,०००,०००.००	३,२५०,२७०,९६८.८०	८३.१०६
१.१.०४.३०	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन	२,९०५,०००,०००.००	२,२३५,७६९,४७४.६७	७६.९६३
१.१.०४.४०	घर जग्गा कर	-	३,५१०,६९८.९०	
१.१.०४.५०	सवारी साधन कर	१,००६,०००,०००.००	१,०१५,९९०,७९५.२३	१००.५
	प्रत्यक्ष कर जम्मा	१६,५९३,०००,०००.००	१८,९८२,०७३,५६८.९१	११४.४
	कर राजश्व जम्मा	६९,९३१,५००,०००.००	७१,१७८,४५६,८९३.१६	१०१.७८
१.१.०५.००	दस्तुर तथा शुल्क	४,१२४,३००,०००.००	५,११५,९५५,७८३.६६	१२४.०४
१.१.०५.१०	फर्म रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१५०,०००,०००.००	१९२,७७७,९९८.०६	१२८.५२
१.१.०५.२०	एजेन्सी रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४,०००,०००.००	११,४५७,७२१.४०	२८६.४४
१.१.०५.३०	हात हतियार रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३,३००,०००.००	४,४९६,६३२.५०	१३६.२६
१.१.०५.४०	सवारी इजाजत दस्तुर	-	५२६,०३२.००	
१.१.०५.४१	सवारी इजाजत दस्तर	३१०,०००,०००.००	३४५,०६२,६९९.६४	१११.३१
१.१.०५.४२	सडक सुधार दस्तर	२५५,०००,०००.००	२५५,१४९,३३३.००	१००.०६
१.१.०५.४३	शहरी सडक निर्माण तथा संभार दस्तुर	१५५,०००,०००.००	२४९,५०२,७६२.५६	१६०.९७
१.१.०५.५०	निकासी पैठारी इजाजत दस्तुर	२६,०००,०००.००	३५,८२१,७४३.५७	१३७.७८
१.१.०५.६०	परीक्षा दस्तुर	९०,०००,०००.००	२०,८७६,६६५.५०	२३.१९६
१.१.०५.७०	पासपोर्ट दस्तुर	१,९६०,०००,०००.००	२,७१३,४३०,९२४.९५	१३८.४४
१.१.०५.८१	भिसा शुल्क	६००,०००,०००.००	५४७,३७२,३५५.२६	९१.२२९
१.१.०५.८२	पर्वतारोहण तथा ट्रेकिङ शुल्क	१८०,०००,०००.००	२१६,५०२,६११.०२	१२०.२८
१.१.०५.८३	अन्य शुल्क	१,०००,०००.००	१,८६७,४५०.००	१८६.७५
१.१.०५.९०	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	-	७४,२४७.७५	
१.१.०५.९५	टेलिफोन स्वामित्व तथा सेवा शुल्क	२००,०००,०००.००	३६२,४६७,६१८.४७	१८१.२३

राजश्व शीर्षक	राजश्व विवरण	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत
१.१.०५.९९	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	१९०,०००,०००.००	१५८,५६८,९८७.९८	८३.४५७
१.१.०६.००	दण्ड, जरिवाना र जफत	५९५,०००,०००.००	२४८,३३८,८३०.९८	४१.७३८
१.१.०६.१०	न्यायीक दस्तुर, दण्ड, जरिवाना र जफत	५५०,०००,०००.००	१९२,९३०,२९९.८३	३५.०७८
१.१.०६.२०	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	४५,०००,०००.००	५५,४०८,५३१.१५	१२३.१३
१.१.०७.००	प्राप्त आय	१,३८०,०००,०००.००	१,३०६,०८५,२२१.३६	९४.६४४
१.१.०७.१०	जलस्रोत क्षेत्रको आय	-	११,०३३.००	
१.१.०७.११	पिउने पानी	६,०००,०००.००	३,७७६,७६८.६७	६२.९४६
१.१.०७.१२	सिंचाइ	८००,०००.००	१,३०४,५६९.९२	१६३.०७
१.१.०७.१३	विद्युत	२००,०००.००	२,९८५.००	१.४९२५
१.१.०७.२०	हुलाक क्षेत्रको आय	३५५,०००,०००.००	२२६,७८१,००१.२१	६३.८८२
१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय	७८,०००,०००.००	४८,१९६,७४०.५१	६१.७९१
१.१.०७.४०	शिक्षा क्षेत्रको आय	१९५,०००,०००.००	२१९,७८४,९७४.१०	११२.७१
१.१.०७.५०	वन क्षेत्रको आय	४७०,०००,०००.००	५१०,२६८,२३६.५१	१०८.५७
१.१.०७.६०	यातायात क्षेत्रको आय	१५५,०००,०००.००	१००,७९३,४९७.२०	६५.०२८
१.१.०७.७०	सरकारी क्षेत्रको अन्य आय	१२०,०००,०००.००	१९५,१६५,४१५.२४	१६२.६४
१.१.०८.००	लाभांश	३,९६०,०००,०००.००	४,९३७,७०९,२४०.४६	१२४.६९
१.१.०८.१०	वित्तीय प्रतिष्ठान	२,१९९,०००,०००.००	३,४३०,५२२,६०७.२२	१५६
१.१.०८.२०	व्यापारिक प्रतिष्ठान	३,०००,०००.००	५७९,०००.००	१९.३
१.१.०८.३०	औद्योगिक प्रतिष्ठान	२७,०००,०००.००	३०,०३४,२४२.२४	१११.२४
१.१.०८.४०	सेवामूलक प्रतिष्ठान	१,७३०,०००,०००.००	१,४७६,५७३,३९१.००	८५.३५१
१.१.०८.५०	अन्य	१,०००,०००.००	-	०
१.१.०९.००	व्याज	९२५,०००,०००.००	१,०४९,८०३,७८२.०३	११३.४९
१.१.०९.१०	वित्तीय प्रतिष्ठान	४५,०००,०००.००	८२,५२४,४१३.७०	१८३.३९
१.१.०९.२०	व्यापारिक प्रतिष्ठान	२००,०००.००	९९९,८२१.००	४९९.९१
१.१.०९.३०	औद्योगिक प्रतिष्ठान	१००,०००,०००.००	५२९,१९२,३८६.४५	५२९.१९
१.१.०९.४०	सेवा मूलक प्रतिष्ठान	७७१,०००,०००.००	४३४,७२८,२५९.५८	५६.३८५
१.१.०९.५०	अन्य	८,८००,०००.००	२,३५८,९०१.३०	२६.८०६
१.१.१०.००	रोयल्टी, र सरकारी सम्पति बिक्री	३,३५०,०००,०००.००	१,१०१,६०२,०३७.९७	३२.८८४
१.१.१०.११	खानी रोयल्टी	५०,०००,०००.००	१६,६४५,९८१.०९	३३.२९२
१.१.१०.१२	जलस्रोत सम्बन्धी रोयल्टी	८१०,०००,०००.००	४७३,८३४,७७४.५०	५८.४९८
१.१.१०.१३	अन्य रोयल्टी	१००,०००,०००.००	११३,१४५,६७४.८३	११३.१५
१.१.१०.१९	अन्य रोयल्टी	३५०,०००,०००.००	४२५,८८८,३०७.६६	१२१.६८
१.१.१०.२०	बिक्री	-	४०.००	
१.१.१०.२१	सरकारी घर जग्गा बिक्री	१,९७८,०००,०००.००	९,१०६,११५.१५	०.४६०४

राजश्व शीर्षक	राजश्व विवरण	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत
१.१.१०.२२	सरकारी सामान बिक्री	१२,०००,०००.००	१३,६३७,०५५.३५	११३.६४
१.१.१०.२३	अन्य बिक्री	५०,०००,०००.००	४९,३४४,०८९.३९	९८.६८८
१.१.१२.००	दातव्य तथा उपहार र विविध आय	२००,०००,०००.००	१,४२२,१८१,००२.२५	७११.०९
१.१.१२.१०	दातव्य तथा उपहार	१,०००,०००.००	९०२,९४७.२५	९०.२९५
१.१.१२.२०	विविध आय	१९९,०००,०००.००	१,४२१,२३८,०५५.००	७१४.२१
	गैर कर राजश्व जम्मा	१४,५३४,३००,०००.००	१५,१८१,६७५,८९८.७१	१०४.४५
१.१.११.००	सावा फिर्ता	९१०,०००,०००.००	१,०२६,०७९,३४६.९६	११२.७६
१.१.११.१०	वित्तीय प्रतिष्ठान	३०,०००,०००.००	३१,०६३,०१३.३१	१०३.५४
१.१.११.२०	व्यापारिक प्रतिष्ठान	३,०००,०००.००	१,३७५,१४२.८१	४५.८३८
१.१.११.३०	औद्योगिक प्रतिष्ठान	१००,०००,०००.००	१७५,९५०,१०६.३४	१७५.९५
१.१.११.४०	सेवा मूलक प्रतिष्ठान	७७६,०००,०००.००	८०१,३०८,१२९.९९	१०३.२६
१.१.११.५०	अन्य	१,०००,०००.००	१६,३८२,९५४.५१	१६३८.३
	सावा फिर्ता प्राप्ति	९१०,०००,०००.००	१,०२६,०७९,३४६.९६	११२.७६
	राजश्व जम्मा	८५,३७५,८००,०००.००	८७,३८६,२१२,१३८.८३	१०२.३५

नोट म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २१ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा तयार गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०६२/६३ र २०६३/६४ को राजस्व असूलीको तुलनात्मक विवरण

रु.हजारमा

राजस्व शीर्षक	राजस्व विवरण	२०६२/६३	२०६३/६४	तुलनात्मक
१.१.०१.१०	पैठारी महसुल	११७४४५७८	१३६२६०९७	१.१६
१.१.०१.२०	समकारक महसुल	०	५४७७	
१.१.०१.३०	भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	२३१४४३२	१८९६५६६	०.८२
१.१.०१.४०	निकासी महसुल	६२५५०४	६९७१९६	१.११
१.१.०१.५०	निकासी सेवा शुल्क	११०	११५७२	१०५.६५
१.१.०१.६०	भन्सारको अन्य आय	१२०४७८	६४६९५	०.५४
१.१.०१.७०	कृषी सुधार दस्तुर	५३८६९४	४०६०५६	०.७५
१.१.०१.९०	अन्य आय	२१७	६६	०.३०
१.१.०२.१०	मूल्यअभिवृद्धि कर	०	२३९	
१.१.०२.११	उत्पादन	२८९७५३९	३२६७००२	१.१३
१.१.०२.१२	पैठारी	१३४६२६९६	१६५१४२१३	१.२३
१.१.०२.१३	विक्री वितरण	१३५८७६९	१६४५८०९	१.२१
१.१.०२.१४	सेवा	११६६२५४	१२४३५५४	१.०७
१.१.०२.१५	पर्यटन व्यवसाय	४५०८५१	६०३६०९	१.३४
१.१.०२.१९	अन्य सेवा	२२७४६४४	२८७११८	१.२६
१.१.०२.२१	चुरोट	२४०५५९०	२८५१७३०	१.१९
१.१.०२.२२	विडी	३६५२	४८३४	१.३२
१.१.०२.२३	उच्च कोटीको मदिरा	१६२५५४१	१९६०७४४	१.२१
१.१.०२.२५	वियर	१०४९८१९	१४७३४११	१.४०
१.१.०२.२६	अन्य औद्योगिक उत्पादन	३३०८१८	९७३६०५	२.९४
१.१.०२.२७	पैठारी अन्तःशुल्क	१०८९८३१	१९७०३४३	१.८१
१.१.०२.२८	वैदेशिक रोजगार आपूर्ति सेवा	४८९	४३७६०	८९.४०
१.१.०२.२९	स्वास्थ्य सेवा	१८६०	६४७६१	३४.८२
१.१.०२.५०	सवारी साधन कर	०	७	
१.१.०३.१०	व्यावसायमा आय कर	०	६१	
१.१.०३.११	सरकारी प्रतिष्ठानहरू	१९५७२९	१०१९६१६	५.२१
१.१.०३.१२	पब्लिक लिमिटेड कम्पनीहरू	३४०४२६६	५७१७०५६	१.६८
१.१.०३.१३	प्राइभेट लिमिटेड कम्पनीहरू	१७०३९३०	२३०६९७६	१.३५
१.१.०३.१४	व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म	१९६५८६७	२३०६६४५	१.१७
१.१.०३.१९	अन्य निकाय	३१३६०४	२५५२४५	०.८१
१.१.०३.२०	पारिश्रमिक आय कर	१७६४१३४	२००७९३०	१.१४
१.१.०३.२१	पारिश्रमिक	०	०	

राजश्व शीर्षक	राजश्व विवरण	२०६२/६३	२०६३/६४	तुलनात्मक
१.१.०३.५१	बहाल	५२९०६४	६२१०५९	१.१७
१.१.०३.५२	व्याज	७७४९३२	१०२८०६३	१.३३
१.१.०३.५३	पूजीगत लाभ	६५७	११२७	१.७२
१.१.०३.५४	लाभांश	२४२६१२	४२९५०२	१.७७
१.१.०३.५९	लगानीको अन्य आय	२९	२७२	९.५१
१.१.०३.६०	आकस्मिक आय	८८१५	११६९७	१.३३
१.१.०३.९०	अन्य	३५८८९	२६५५३	०.७४
१.१.०४.३०	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन	२१८१०८७	२२३५७६९	१.०३
१.१.०४.४०	घर जग्गा कर	४	३५११	९६३.१५
१.१.०४.५०	सवारी साधन कर	८४७६४८	१०१०९९१	१.१९
१.१.०५.१०	फर्म रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१३९५८९	१९२७७८	१.३८
१.१.०५.२०	एजेन्सी रजिष्ट्रेशन दस्तुर	७४१४	११४५८	१.५५
१.१.०५.३०	हात हतियार रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३५५८	४४९७	१.२६
१.१.०५.४०	सवारी इजाजत दस्तुर	०	५२६	
१.१.०५.४१	सवारी इजाजत दस्तर	२८५९५६	३४५०६३	१.२१
१.१.०५.४२	सडक सुधार दस्तर	२२८२०२	२५५१४९	१.१२
१.१.०५.४३	शहरी सरूक निर्माण तथा संभार दस्तर	१६३२७९	२४९५०३	१.५३
१.१.०५.५०	निकासी पैठारी इजाजत दस्तुर	२५६२५	३५८२२	१.४०
१.१.०५.६०	परीक्षा दस्तुर	२३८०२	२०८७७	०.८८
१.१.०५.७०	पासपोर्ट दस्तुर	२२३९१७३	२७१३४३१	१.२१
१.१.०५.८१	भिसा शुल्क	५१०७४७	५४७३७२	१.०७
१.१.०५.८२	पर्वतारोहण तथा ट्रेकिङ शुल्क	३११८०	२१६५०३	६.९४
१.१.०५.८३	अन्य शुल्क	८९३	१८६७	२.०९
१.१.०५.९०	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	०	७४	
१.१.०५.९५	टेलिफोन स्वामित्व तथा सेवा शुल्क	२९४४८८	३६२४६८	१.२३
१.१.०५.९९	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	२०३५१२	१५८५६९	०.७८
१.१.०६.१०	न्यायीक दस्तुर, दण्ड, जरिवाना र जफत	५०६७९५	१९२९३०	०.३८
१.१.०६.२०	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	४५४५९	५५४०९	१.२२
१.१.०७.१०	जलस्रोत क्षेत्रको आय	०	११	
१.१.०७.११	पिउने पानी	३७३८	३७७७	१.०१
१.१.०७.१२	सिंचाइ	१२५६	१३०५	१.०४
१.१.०७.१३	विद्युत	७	३	०.४३
१.१.०७.२०	हुलाक क्षेत्रको आय	२४६३०६	२२६७८१	०.९२
१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय	५७१७१	४८१९७	०.८४
१.१.०७.४०	शिक्षा क्षेत्रको आय	१४३०७२	२१९७८५	१.५४

राजश्व शीर्षक	राजश्व विवरण	२०६२/६३	२०६३/६४	तुलनात्मक
१.१.०७.५०	वन क्षेत्रको आय	४१०२२१	५१०२६८	१.२४
१.१.०७.६०	यातायात क्षेत्रको आय	११६८४५	१००७९३	०.८६
१.१.०७.७०	सरकारी क्षेत्रको अन्य आय	१७१७३२	१९५१६५	१.१४
१.१.०८.१०	वित्तीय प्रतिष्ठान	१३१३८७२	३४३०५२३	२.६१
१.१.०८.२०	व्यापारिक प्रतिष्ठान	४६५१	५७९	०.१२
१.१.०८.३०	औद्योगिक प्रतिष्ठान	३२३२	३००३४	९.२९
१.१.०८.४०	सेवा मूलक प्रतिष्ठान	२०७३०००	१४७६५७३	०.७१
१.१.०८.५०	अन्य	०	०	
१.१.०९.१०	वित्तीय प्रतिष्ठान	३९७८३२	८२५२४	०.२१
१.१.०९.२०	व्यापारिक प्रतिष्ठान	०	१०००	
१.१.०९.३०	औद्योगिक प्रतिष्ठान	३५७५१	५२९१९२	१४.८०
१.१.०९.४०	सेवा मूलक प्रतिष्ठान	१२९९३३९	४३४७२८	०.३३
१.१.०९.५०	अन्य	१६३२	२३५९	१.४५
१.१.१०.११	खानी रोयल्टी	१३५८९	१६६४६	१.२२
१.१.१०.१२	जलस्रोत सम्बन्धी रोयल्टी	४५६६३५	४७३८३५	१.०४
१.१.१०.१३	अन्य रोयल्टी	६९४५८	११३१४६	१.६३
१.१.१०.१९	अन्य रोयल्टी	४०७५३७	४२५८८८	१.०५
१.१.१०.२०	विक्री	०	०	
१.१.१०.२१	सरकारी घर जग्गा विक्री	१९४४२८	९१०६	०.०५
१.१.१०.२२	सरकारी सामान विक्री	१३४२०	१३६३७	१.०२
१.१.१०.२३	अन्य विक्री	४१७५७	४९३४४	१.१८
१.१.११.१०	वित्तीय प्रतिष्ठान	३६८८९	३१०६३	०.८४
१.१.११.२०	व्यापारिक प्रतिष्ठान	४७०७	१३७५	०.२९
१.१.११.३०	औद्योगिक प्रतिष्ठान	३५९५०	१७५९५०	४.८९
१.१.११.४०	सेवा मूलक प्रतिष्ठान	१४३२९१५	८०१३०८	०.५६
१.१.११.५०	अन्य	६२६२	१६३८३	२.६२
१.१.१२.१०	दातव्य तथा उपहार	०	९०३	
१.१.१२.२०	विविध आय	११४८६६४	१४२१२७८	१.२४
	कुल जम्मा	७२२८२०८६	८७३८६२१२	१.२१

नोट म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २१ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा तयार गरिएको ।

आ.व. २०६३/६४ को कूल सरकारी विनियोजन र खर्चको विवरण

रु. हजारमा

सि.नं.	विवरण	कूल विनियोजन	कूल खर्च	विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रगति प्रतिशत
१	चालु खर्च	८३७६७८६१	७७०१४७६५	९१.९४
२	पूँजीगत खर्च	४४९७६४१२	३९५८६६२७	८८.०२
३	सांवा भुक्तानी	१५१६८०२७	१६७५२३४१	११०.४५
कूल जम्मा		१४३९१२३००	१३३,३५३,७३३	९२.६६

अनुसूची - ४

आ.व. २०६२/६३ र २०६३/६४ को खर्च स्थितिको तुलनात्मक विवरण

रु. हजारमा

सि.नं.	विवरण	आ.व. २०६२/६३ खर्च	आ.व. २०६३/६४ खर्च	बृद्धि प्रतिशत
१	नगद खर्च	१०१,२०२,०६०.१३	१२५,२७८,३०९.६७	२३.७९
२	गैर नगद खर्च	९,६४४,७१६.९३	८,०७५,४२३.६६	-१६.२७
कूल जम्मा		११०,८४६,७७७.०६	१३३,३५३,७३३.३३	२०.३०

अनुसूची - ५

आ.व. २०६२/६३ र २०६३/६४ को खर्च स्थितिको तुलनात्मक विवरण

रु. हजारमा

सि.नं.	विवरण	आ.व. २०६२/६३ खर्च	आ.व. २०६३/६४ खर्च	बृद्धि प्रतिशत
१	चालु	६६,९७६,२७६	७७,०१४,७६५	१४.९९
२	पूँजीगत	२९,६०५,७२३	३९,५८६,६२७	३३.७१
२	सांवा भुक्तानी	१४,२६४,७७८	१६,७५२,३४१	१७.४४
कूल जम्मा		११०,८४६,७७७	१३३,३५३,७३३	२०.३०

नोट : अनुसूची ३, ४ र ५ म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २१ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा तयार गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०६२/६३ / २०६३/६४ को खर्च शीर्षकगत रुपमा खर्चको तुलनात्मक विवरण

रु. हजारमा

खर्च शीर्षक नं	खर्च शीर्षक	आ.ब. २०६२/६३ खर्च	आ.ब. २०६३/६४ खर्च	फरक प्रतिशत
	राजदरवारसम्बन्धी खर्च (विविध)	३५५,०७३.८८	१९९,५३८.२२	-४३.८०
१.०१	तलव	१९,००१,६७१.३८	१९,५८४,७१४.७५	३.०७
१.०२	भत्ता	१,४४०,२२५.३८	२,७६७,१८५.११	९२.१४
१.०३	सरुवा भ्रमण खर्च तथा दैनिक भत्ता	१२७,४७०.४१	१७६,२२०.६१	३८.२४
१.०४	पोशाक	८५१,८०८.७७	१,००६,२९२.४७	१८.१४
१.०५	खाद्यान्न तथा आहार	४,१९३,४८२.८१	५,६२६,३२५.४९	३४.१७
१.०६	औषधि उपचार	१,०९०,३९०.६७	१,०७८,५६०.३५	-१.०८
१.०७	सेवा निवृत्त सुविधा	३,४३९,८६९.१८	४,३०७,९६८.२६	२५.२४
१.०८	तालिम कार्यक्रम खर्च	१४४,८०६.४५	१४२,२११.७८	-१.७९
१०.०१	आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी	७,२७७,३२५.७३	९,२१३,५४५.३३	२६.६१
१०.०२	बाह्य ऋणको साँवा भुक्तानी	६,९८७,४५२.६३	७,५३८,७९६.०९	७.८९
११.०१	आन्तरिक ऋणको व्याज भुक्तानी	३,९९४,७९७.८८	४,१०८,३०३.४५	२.८४
११.०२	बाह्य ऋणको व्याज भुक्तानी	२,१६३,८९९.९९	२,०५५,७०९.२१	-५.००
१२.०१	फिर्ता खर्च	५०,२७२.८७	८९,५९७.९५	७८.२२
२.०१	पानी तथा विजुली	३२४,२३४.५०	७६६,२५५.४९	१३६.३३
२.०२	संचार महसूल	२१५,५६६.८४	२६१,२०१.०६	२१.१७
२.०३	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	१,११८,९८२.४२	१,७२४,९१४.०९	५४.१५
२.०४	भाडा	५७७,८२१.९०	५५५,९९४.९३	-३.७८
२.०५	मर्मत तथा सम्भार	६१७,४८२.२६	६३८,५८७.७५	३.४२
२.०६	इन्धन तथा अन्य इन्धन	७१२,१४६.९०	६८७,४६२.१९	-३.४७
२.०७	परामर्श तथा अन्य सेवा शुल्क	६५७,९२५.४५	६०४,३४१.५९	-८.१४
२.०८	विविध खर्च	३७०,२९४.३०	३४६,२७१.६६	-६.४९
३.०१	सार्वजनिक संस्थानलाई अनुदान	६६३,३८४.७०	६९७,९८६.५३	५.२२
३.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	१,२०४,३९१.२०	१,५०१,९१२.७६	२४.७०
३.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	१४,१००,३२४.१०	१५,४४७,४८१.२४	९.५५
३.०४	सामाजिक सुरक्षा अनुदान	८२२,१७९.५८	१,०३९,९८५.६५	२६.४९
३.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	३,३४२,६६८.०६	४,१२३,५०६.०६	२३.३६
३.०६	स्थानीय निकाय - सशर्त अनुदान	२३९,७७९.५२	३०४,३०६.३३	२६.९१
३.०७	छात्रवृत्ति	७४४,६६०.१५	८२३,४३७.९६	१०.५८
४.०१	उत्पादन सामग्री सेवा	१७२,५९९.०१	२२१,३७८.९८	२८.२६
४.०२	औषधि	९६७,१२२.९८	२,०४१,५४०.२२	१११.०९
४.०३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	४,९३४.५९	१६,९२७.८४	२४३.०४

खर्च शीर्षक नं	खर्च शीर्षक	आ.ब. २०६२/६३ खर्च	आ.ब. २०६३/६४ खर्च	फरक प्रतिशत
४.०४	कार्यक्रम खर्च	२,२४३,९६९.८६	३,००२,२४३.८९	३३.८४
४.०५	कार्यक्रम भ्रमण खर्च	८८७,९०७.३४	९५९,५०८.७८	७.९६
४.०६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको सम्भार खर्च	९३४,९३८.३८	९९४,८९२.७६	-९.८६
५.०९	जग्गा खरीद	९९,९३९.०९	६९४,२६३.३७	५९४.७४
५.०२	भवन खरीद	०.००	९,९०९.२३	
६.०९	फर्निचर तथा फिक्चर्स	९०७,०८२.९९	२३७,७४२.३५	९२२.०२
६.०२	सवारी साधन	६४०,९८३.८५	५५५,८८९.७७	-९३.९७
६.०३	मेशिनरी औजार	९,९४२,२३४.४६	९,२८६,०३४.४९	-३३.७९
६.०४	भवन निर्माण	९,४९८,९०५.८९	२,९६३,७५९.९८	५२.४९
६.०५	सार्वजनिक निर्माण	७,९३९,७३३.६३	९२,९८४,७६७.९४	५३.४७
६.०६	पूँजीगत सुधार	९६९,२८८.६२	९६८,३५०.९४	-०.५५
६.०७	अध्ययन तथा पूँजीगत प्राविधिक परामर्श सेवा सम्बन्धी खर्च	४९०,९७०.८७	४६८,५४२.९७	-४.५७
७.०९	शेयर लगानी	९,९८४,३२२.००	३,८८०,९९९.००	२२७.६३
७.०२	ऋण लगानी	६,६५५,५४९.९९	३,९७९,९८४.८३	-४०.२०
८.०९	सार्वजनिक संस्थानलाई अनुदान	४९९,२४०.३९	५८५,९०३.८२	३९.५६
८.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	९,९४८,०८९.४९	३,४३२,५५५.९६	७६.२०
८.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	२,२६४,९३५.२६	२,८९६,९३५.३८	२४.४२
८.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	२,०२५,५०४.४३	३,८३४,८९५.९८	८९.३३
८.०६	स्थानीय निकाय सशर्त अनुदान	२,९४९,३९७.९२	३,२९३,२९९.४३	५३.७९
९.०२	भैपरी आउने - पूँजीगत खर्च	९५९,९५३.२३	२,५००.००	-९८.४३
	कूल जम्मा	९९०,६८७,६२३.८३	९३३,३५९,२३३.३२	२०.४८

नोट म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २९ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा तयार गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को सेवा तथा क्षेत्रगत विवरण

रु. हजारमा

विवरण	जम्मा		चालु		पूजिगत तथा सांवा भुक्तानी	
	खर्च	प्रतिशत	खर्च	प्रतिशत	खर्च	प्रतिशत
१०१ राजदरबार	१९९,५३८.२२	०.१५	१९९,५३८.२२	०.२६	-	-
११ राजदरबार	१९९,५३८.२२	०.१५	१९९,५३८.२२	०.१५	०	-
संवैधानिक अंगहरू	१,७०३,८७१.७६	१.२८	१,४१७,३३२.७६	१.८४	२८६,५३९.०१	०.५१
१०२ संवैधानिक अंगहरू	१,७०३,८७१.७६	१.२८	१,४१७,३३२.७६	१.०६	२८६,५३९.०१	०.२१
१३ संसद	२६०,१४२.७२	०.२०	२५०,३४७.३१	०.३३	१०७९५.४०७३२	०.०२
१४ अदालत	७९०,४११.६५	०.५९	५५१,०४९.२९	०.७२	२३९३६२.३६२९	०.४२
१५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	५४,७४१.३८	०.०४	५१,७३०.९६	०.०७	३०१०.४१७६१	०.०१
१६ महालेखा परीक्षकको कार्यालय	९०,२३२.१०	०.०७	७९,३६०.३०	०.१	१०८७१.७९४४	०.०२
१७ लोक सेवा आयोग	५८,९२९.२९	०.०४	५४,१६४.४४	०.०७	४७६४.८५८९	०.०१
१८ निर्वाचन आयोग	३२३,१३३.७३	०.२४	३१४,५०८.६२	०.४१	८६२५.१११०५	०.०२
१९ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१२०,४०३.५५	०.०९	१११,४९४.१७	०.१४	८९०९.३८४४८	०.०२
२० न्याय परिषद्	४,८७७.३४	०.००	४,६७७.३७	०.०१	१९९.६७१	०
साधारण प्रशासन	२९,१९४,७४८.२४	२१.८९	२३,४४७,३१७.०१	३०.४५	५,७४७,४३१.२२	१०.२०
१०३ सामान्य प्रशासन	७,०२१,००९.६०	५.२६	३,४८८,९२८.०८	४.५३	३,५३२,०८१.५२	६.२७
१४ अदालत	३१,०१६.४१	०.०२	३०,२९६.२६	०.०४	७२०.१४९६	०
२६ उप-प्रधानमन्त्रीको कार्यालय	१,२७६.५७	०.००	१,०१५.५१	०	२६१.०६२	०
२७ राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	२१,९६९.२९	०.०२	२१,३०७.०७	०.०३	६६२.२१८४६	०
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२१५,४०५.०४	०.१६	२१०,०९८.८६	०.२७	५४०६.१८८१७	०.०१
३५ अर्थ मन्त्रालय	१,४८५,२५३.४४	१.११	८५,८०५.४०	०.११	१३९९४४८.०३४	२.४८
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१,५३३,२४४.८३	१.१५	३३,०६८.५०	०.०४	१५००१८६.३२४	२.६६
३९ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	३८,०९९.०१	०.०३	२८,८३४.०२	०.०४	९२६४.९९५	०.०२
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२१,४२९.४७	०.०२	२१,११०.७५	०.०३	३१८.७२९६५	०
४५ गृह मन्त्रालय	१,६७९,८३०.४४	१.२६	१,४८२,५५२.१७	१.९३	१९७७८.२७२६	०.३५
४७ जलश्रोत मन्त्रालय	२६,४८०.९५	०.०२	११,२२८.५९	०.०१	१५२५२.३६२९	०.०३
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२२७,२३३.९७	०.१७	२१,९५२.९८	०.०३	२०५२८०.९९४१	०.३६
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	५६,०३६.६९	०.०४	४६,२६१.६९	०.०६	९७७५	०.०२
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	१,०८९,६५५.४६	०.८२	९६९,००८.१३	१.२६	१२०६४७.३३०५	०.२१
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	१६,३५७.७२	०.०१	१५,००४.७९	०.०२	१३५२.९३३५९	०
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	२९,३२२.३६	०.०२	२६,०३८.६४	०.०३	३२८८.७२७	०.०१
५८ रक्षा मन्त्रालय	६,३९७.३६	०.००	६,२९८.३६	०.०१	९९	०
५९ वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	४४,१६२.७८	०.०३	१८,६२६.२७	०.०२	२५५३६.५१२	०.०५
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	४०,३४४.०६	०.०३	३५,९२१.६६	०.०५	४४२२.३९९८२	०.०१
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१५५,६६७.७९	०.१२	१४३,७००.७८	०.१९	११९६७.००३५१	०.०२
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	९२,३७३.४१	०.०७	८७,६९५.९९	०.११	४६७७.४२१८५	०.०१
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	३३,२५२.७१	०.०२	१७,३४०.२३	०.०२	१५९१२.४७९१२	०.०३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	३३,१३१.०३	०.०२	३२,८०७.६४	०.०४	३२३.३६२४४	०
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	९४,००८.६९	०.०७	९४,००८.६९	०.१२	०	०
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१९,३७२.९३	०.०१	१९,३७२.९३	०.०३	०	०
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	२९,५७२.१८	०.०२	२९,५७२.१८	०.०४	०	०
१०४ प्रहरी	९,५३३,९६४.९९	७.१५	८,४२२,७६८.२३	१०.९४	१३,६७१,२११.२९	१.९७
४५ गृह मन्त्रालय	९,५३३,९६४.९९	७.१५	८,४२२,७६८.२३	१०.९४	१३,६७१,२११.२९	१.९७
१०५ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	१,३९५,९४२.९१	१.०५	१,३००,२९७.५०	१.६९	९५,६४५.४१	०.१७
३५ अर्थ मन्त्रालय	१,३९५,९४२.९१	१.०५	१,३००,२९७.५०	१.६९	९५,६४५.४०९४३	०.१७
१०६ योजना तथा तथ्यांक	११४,१०६.१४	०.०९	१०६,४१५.५६	०.१४	७,६९०.५८	०.०१
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	११४,१०६.१४	०.०९	१०६,४१५.५६	०.१४	७,६९०.५८३७७	०.०१
रक्षा						
१०७ रक्षा	११,१२९,७२४.५९	८.३५	१०,१२८,९०७.६४	१३.१५	१,०००,८१६.९५	१.७८
५८ रक्षा मन्त्रालय	११,१२९,७२४.५९	८.३५	१०,१२८,९०७.६४	१३.१५	१,०००,८१६.९५	१.७८

विवरण	जम्मा		चालु		पूजिगत तथा सांवा भुक्ताली	
	खर्च	प्रतिशत	खर्च	प्रतिशत	खर्च	प्रतिशत
सामाजिक सेवा	४५,६५१,३७१.२४	३४.२३	३०,४९८,००५.९८	३९.६०	१५,१५३,३६५.२६	२६.९०
१०८ शिक्षा	२१,३७३,९६७.८९	१६.०३	१९,७६९,२३१.५९	२५.६७	१,६०४,७३६.३०	२.८५
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२१,३४६,७७९.८९	१६.०१	१९,७४८,९३५.५९	२५.६४	१,५९७,८४४.३०	२.८४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	२७,१८८.००	०.०२	२०,२९६.००	०.०३	६८९.२	०.०१
१०९ स्वास्थ्य	७,३९९,१७२.३१	५.५५	६,२१३,६९८.६१	८.०७	१,१८५,४७३.६९	२.१०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	४६,५८१.२१	०.०३	४६,५८१.२१	०.०६	०	०
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	९,५६०.००	०.०१	९,५६०.००	०.०१	०	०
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	७,३४३,०३१.१०	५.५१	६,१५७,५५७.४०	८	१,१८५,४७३.६९	२.१
११० खानेपानी	४,०१५,९३७.६७	३.०१	४७३,५३६.८८	०.६१	३,५४२,४००.७९	६.२८
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	३,२५५,३९७.८३	२.४४	४७१,९०८.८५	०.६१	२,७८३,४८८.९८	४.९४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	३९१,७२२.८५	०.२९	१,६२८.०३	०	३९०,११४.८१	०.६९
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	३६८,७९७.००	०.२८	०.००	०	३६८,७९७	०.६५
१११ स्थानीय विकास	८,७९२,१६७.५७	६.५९	१,८४०,७४५.०८	२.३९	६,९५१,४२२.४९	१२.३४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	८,७५१,००३.२२	६.५६	१,८४०,७४५.०८	२.३९	६,९१०,२५८.१३	१२.२७
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	४१,१६४.३६	०.०३	०.००	०	४१,१६४.३६	०.०७
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	३,०६३.७२	०.००	२,९६३.७२	-	१००.००	-
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	३,०६३.७२	०.००	२,९६३.७२	०	१००	०
११३ महिला, बालबालिका, तथा समाज कल्याण	२८४,६९७.६१	०.२१	२७७,१४१.४७	०.३६	७,५५६.१४	०.०१
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	२८४,६९७.६१	०.२१	२७७,१४१.४७	०.३६	७,५५६.१४	०.०१
११४ जनसंख्या तथा वातावरण	६०८,३८५.४३	०.४६	३७१,०२२.६७	०.४८	२३७,३६२.७६	०.४२
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	३९०,९२४.७४	०.२९	१५३,५६१.९८	०.२	२३७,३६२.७६	०.४२
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२१७,४६०.६९	०.१६	२१७,४६०.६९	०.२८	०	०
११५ आवास	८०६,३४१.४९	०.६०	३८१,४१८.०७	०.५०	४२४,९२३.४३	०.७६
४५ गृह मन्त्रालय	१३५,०६९.२३	०.१०	१३५,०६९.२३	०.१८	०	०
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	६६१,५७२.२६	०.५०	२४०,९४८.८३	०.३१	४२०,६६३.४२	०.७५
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	९,७००.००	०.०१	५,४००.००	०.०१	४३००	०.०१
११६ अन्य सामाजिक	२,३६७,६३७.५४	१.७८	१,१६८,२४७.८८	१.५२	१,१९९,३८९.६६	२.१३
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय	१,२१०,२६६.३८	०.९१	२५,५०६.७३	०.०३	१,१८४,७६९.६५	२.१
४५ गृह मन्त्रालय	६,८२१.२१	०.०१	६,८२१.२१	०.०१	०	०
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	७२,६८९.४३	०.०५	५८,०८९.४३	०.०८	१४,६००	०.०३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१,०३८,२४९.६५	०.७८	१,०३८,२४९.६५	१.३५	०	०
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	३९,५८०.८५	०.०३	३९,५८०.८५	०.०५	०	०
आर्थिक सेवा	२४,७९९,४२८.३२	१८.५४	७,६७८,२२९.४२	९.९७	१७,०४१,१९८.९०	३०.२५
११७ कृषि	४,१६३,९७२.२७	३.१२	२,७४८,०२२.८७	३.५७	१,४१५,९४९.४०	२.५१
३५ अर्थ मन्त्रालय	७३,०००.००	०.०५	०.००	०	७३,०००	०.१३
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	३,०४०,९७२.२७	२.२८	२,७४८,०२२.८७	३.५७	२,०२९,९४९.४०	०.५२
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	१,०५०,०००.००	०.७९	०.००	०	१,०५०,०००	१.८६
११८ सिंचाई	३,०५५,८८८.२२	२.६३	४५१,३१४.६३	०.५९	३,०५४,५७३.६०	५.४२
३५ अर्थ मन्त्रालय	५,४११.००	०.००	०.००	०	५,४११	०.०१
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१,५५,२७२.५६	०.१२	४६,५६४.१४	०.०६	१,०८,७०८.४२	०.१९
४७ जलश्रोत मन्त्रालय	३,३४५,२०४.६६	२.५१	४०४,७५०.४९	०.५३	२,९४०,४५४.१७	५.२२
११९ भूमिसुधार नापी	७३१,५२७.४७	०.५५	६६२,३५२.१८	०.८६	६९,१७५.२९	०.१२
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	७३१,५२७.४७	०.५५	६६२,३५२.१८	०.८६	६९,१७५.२९	०.१२
१२० वन	१,८६५,०१३.९६	१.४०	१,७९२,५६१.०३	२.२२	१,५२,४५२.९३	०.२७
५९ वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१,८६५,०१३.९६	१.४०	१,७९२,५६१.०३	२.२२	१,५२,४५२.९३	०.२७
१२१ उद्योग	५७०,७४१.३६	०.४३	४७९,९१५.७२	०.६२	९०,८२५.६४	०.१६
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	५७०,७४१.३६	०.४३	४७९,९१५.७२	०.६२	९०,८२५.६४	०.१६
१२२ संचार	१,४०७,०५७.२६	१.०६	१,१७१,९४२.१०	१.५२	२३५,११५.१५	०.४२
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२०,८५२.७६	०.०२	१४,६३०.५३	०.०२	६,२२२.२२	०.०१
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२१,९८३.०९	०.०२	६,८३९.८९	०.०१	१५,१४३.२०	०.०३
६७ सूचना तथा संचार मन्त्रालय	१,३९९,२२१.४१	०.९९	१,१५०,४७९.६८	१.४९	१,६८७,७१९.७३	०.३

विवरण	जम्मा		चालु		पूजिगत तथा साँवा भुक्तानी	
	खर्च	प्रतिशत	खर्च	प्रतिशत	खर्च	प्रतिशत
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	४५,०००.००	०.०३	०.००	०	४५,०००	०.०८
यातायात	७,०५२,१०४.५०	५.२९	३४२,९७७.५३	०.४४	६,७०९,१२६.९६	११.९०
१२३ सहक यातायात	६,९९२,७६८.६१	५.२४	३४१,१४१.६४	०.४४	६,६५१,६२६.९६	११.८०
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	६,७४७,५२२.९०	५.०६	२७९,६७३.५८	०.३६	६,४६७,८४९.३२	११.४८
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१८३,९७५.६३	०.१४	७,३०४.१५	०.०१	१,७६६,०१.४७	०.३१
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	६१,२७०.०८	०.०५	५४,०९३.९२	०.०७	७,७६९.१६	०.०१
१२४ हवाई यातायात	५९,३३५.८९	०.०४	१,८३५.८९	-	५७,५००.००	०.१०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	४,३३५.८९	०.००	१,८३५.८९	०	२५००	०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	५५,०००.००	०.०४	०.००	०	५५,०००	०.१
१२५ विद्युत	५,४२३,१२३.२८	४.०७	१०९,१४३.३६	०.१४	५,३१३,९७९.९२	९.४३
४७ जलश्रोत मन्त्रालय	१२८,२०४.२१	०.१०	३०,३०७.४३	०.०४	९७,८९६.७७	०.१७
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	६९१,७६६.०७	०.५२	७८,८३५.९३	०.१	६१२,९२०.१४	१.०९
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	४,६०३,१६३.००	३.४५	०.००	०	४,६०३,१६३	८.१७
अन्य आर्थिक सेवाहरू	२,०८३,२७९.७२	१.५६	९४८,२५८.१९	१.२३	१,१३५,०२१.५३	२.०१
१२६ पर्यटन	८२,५९९.५१	०.०६	६८,०४०.६७	०.०९	१४,५५८.८४	०.०३
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	८२,५९९.५१	०.०६	६८,०४०.६७	०.०९	१४,५५८.८४	०.०३
१२७ हावापानी	६८,६५५.५६	०.०५	४६,८४७.२६	०.०६	२१,८०८.३०	०.०४
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	६८,६५५.५६	०.०५	४६,८४७.२६	०.०६	२१,८०८.३०	०.०४
१२८ आपूर्ति	४४६,०००.००	०.३३	३६६,०००.००	०.४८	८०,०००.००	०.१४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	४४६,०००.००	०.३३	३६६,०००.००	०.४८	८०,०००.००	०.१४
१२९ वाणिज्य	६३,१३७.०४	०.०५	४८,४६९.८९	०.०६	१४,६६७.१५	०.०३
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	६३,१३७.०४	०.०५	४८,४६९.८९	०.०६	१४,६६७.१५	०.०३
१३० श्रम	९७,१४९.१०	०.०७	९४,९२५.१५	०.१२	२,२२३.९५	-
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	९७,१४९.१०	०.०७	९४,९२५.१५	०.१२	२,२२३.९५	०
१३१ अन्य आर्थिक	१,३२५,७३८.५१	०.९९	३२३,९७५.२२	०.४२	१,००१,७६३.२९	१.७९
३५ अर्थ मन्त्रालय	२०,३३१.८८	०.०२	९,५२२.२७	०.०१	१०,८०९.६१	०.०२
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	४४,८१५.६६	०.०३	३०,३०३.१०	०.०४	१४,५१२.५५	०.०३
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	२७३,५२८.००	०.२१	०.००	०	२७३,५२८	०.४९
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	९८७,०६३.०८	०.७४	२८४,१४९.८६	०.३७	७०२,९१३.२२	१.२५
ऋण भुक्तानी	२२,९१६,३५४.०८	१७.१८	६,१६४,०१२.६६	८.००	१६,७५२,३४१.४३	२९.७३
१३२ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	१३,३२१,८४८.७८	९.९९	४,१०८,३०३.४५	५.३३	९,२१३,५४५.३३	१६.३५
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	१३,३२१,८४८.७८	९.९९	४,१०८,३०३.४५	५.३३	९,२१३,५४५.३३	१६.३५
१३३ बाह्य ऋण भुक्तानी	९,५९४,५०५.३०	७.१९	२,०५५,७०९.२१	२.६७	७,५३८,७९६.०९	१३.३९
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	७,०१९,३८८.५६	५.२६	१,७३७,२७७.६४	२.२६	५,२८२,११०.९२	९.३८
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	२,५७५,११६.७४	१.९३	३१८,४३१.५७	०.४१	२,२५६,६८५.१६	४.०१
विविध	६,८८५,१४१.७४	५.१६	६,६६२,०७१.०९	८.६५	२,२२३,०७०.६४	०.४०
१३४ विविध	६,८८५,१४१.७४	५.१६	६,६६२,०७१.०९	८.६५	२,२२३,०७०.६४	०.३९
३५ अर्थ मन्त्रालय	८९५.००	०.००	०.००	०	८९५	०
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	६,८८४,२४६.७४	५.१६	६,६६२,०७१.०९	८.६५	२,२२१,७५.६४	०.३९
कूल जम्मा	१३३,३५३,७३३.३२	१००.००	७७,०१४,७६५.३३	१००.००	५६,३३८,९६७.९९	१००.००

नोट म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २१ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा तयार गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को मन्त्रालयगत विनियोजन र खर्च विवरण

रु. हजारमा

संकेत	मन्त्रालय	बजेट	खर्च	प्रतिशत
१३	संसद	२३३,३६८.००	२६१,१४२.७२	१११.९०
१४	अदालत	९२१,८९०.००	८२१,४२८.०६	८९.१०
१५	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	८०,६६७.००	५४,७४१.३८	६७.८६
१६	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	८९,२५५.००	९०,२३२.१०	१०१.०९
१७	लोक सेवा आयोग	११८,६४३.००	५८,९२९.२९	४९.६७
१८	निर्वाचन आयोग	१,३६९,२००.००	३२३,१३३.७३	२३.६०
१९	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१२८,३२०.००	१२०,४०३.५५	९३.८३
२०	न्याय परिषद्	५,५२८.००	४,८७७.३४	८८.२३
२६	उप-प्रधानमन्त्रीको कार्यालय	२,३८३.००	१,२७६.५७	५३.५७
२७	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	३०,७९२.००	२१,९६९.२९	७१.३५
३०	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय	१,७१०,०१५.००	१,६२५,३३९.६५	९५.०५
३५	अर्थ मन्त्रालय	१,३६०,९०९.००	२,९८०,८३४.२३	२१९.०३
३८	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१,१४३,१४३.००	२,६५९,७१४.४३	२३२.६७
३९	कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	३२,७०५.००	३८,०९९.०१	११६.४९
४०	कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	३,५१६,२७९.००	३,२१७,६७४.३०	९१.५१
४५	गृह मन्त्रालय	८,७९७,५३५.००	११,३५५,६८५.८८	१२९.०८
४७	जलस्रोत मन्त्रालय	४,१८६,६९१.००	३,४९९,८८९.८२	८३.६०
४८	भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	१३,१९६,६६०.००	१०,८९१,७२६.९६	८२.५३
४९	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	५४८,७४०.००	५४३,५९६.८३	९९.०६
५०	परराष्ट्र मन्त्रालय	१,०५८,६४६.००	१,०८९,६५५.४६	१०२.९३
५५	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	७९५,७०६.००	७४७,८८५.१९	९३.९९
५६	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	४४२,४५०.००	३९४,०२४.९७	७०.९७
५८	रक्षा मन्त्रालय	१०,३६६,२२७.००	११,१३६,१२१.९५	१०७.४३
५९	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१,९८८,५९८.००	१,९०९,१७६.७४	९६.०१
६१	वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१,३४८,८४९.००	९१६,२८०.९८	६७.९३
६५	शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२३,००५,५२५.००	२१,७९९,९०८.३७	९४.४१
६६	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	७६,९२८.००	९२,३७३.४१	१२०.०८
६७	सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	१,६३१,७९६.००	१,३५२,४७४.१२	८२.८८
६९	स्थानीय विकास मन्त्रालय	११,१६४,०४९.००	१०,४३४,८५०.३८	९३.४७
७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	९,२३०,१५२.००	७,४४०,१०३.५२	८०.६१
७१	श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१८५,८९२.००	१७७,७९२.११	९५.६४
७२	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	३६३,६६९.००	२२८,०७४.७४	६२.७१
८१	अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	१२,३९५,०१८.००	१३,३२१,८४८.७८	१०७.४८
८२	अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	८,११५,०००.००	७,०१९,३८८.५६	८६.५०
८३	अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	२,५१७,९१८.००	२,५७५,११६.७४	१०२.२७
८६	अर्थ मन्त्रालय - लगानी वैदेशिक संस्थाहरु	९००.००	-	-
८७	अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	९,०४४,४६१.००	६,३९५,४८८.००	७०.७१
९५	अर्थ मन्त्रालय - विविध	१२,७०७,७९३.००	७,९१२,४७४.१७	६२.२६
	कूल जम्मा	१४३,९१२,३००.००	१३३,३५३,७३३.३२	९२.६६

नोट म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २१ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्च शीर्षकगत विवरण

रु- हजारमा

शीर्षक न-	खर्च शीर्षकको नाम	नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा	वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी	कूल जम्मा
चालु खर्च		६८,९६६,०६०.२२	५,५९७,२०८.९१	७४,५६३,२६९.१३	२,४५३,९९६.२०	७७,०१७,२६५.३३
	राजदरबारसम्बन्धी खर्च	१९९,५३८.२२	०	१९९,५३८.२२	०	१९९,५३८.२२
१ उपभोग खर्च		३४,४३३,२६८.१६	२२३,४१०.८६	३४,६५६,६७९.०२	३२,७९९.८०	३४,६८९,४७८.८२
१.०१	तलब	१९,३८८,३७२.७४	१७५७३४.९७५१	१९,५६४,१०७.७५	२०६०७.०३४७५	१९,५८४,७१४.७५
१.०२	भत्ता	२,७३९,३१६.१५	२६४८३.५१३३८	२,७६५,७९९.६६	१३८५.४४५	२,७६७,१८५.११
१.०३	सरुवा भ्रमण खर्च तथा दैनिक भत्ता	१७४,०९१.७०	८१६.९११३८	१७४,९०८.६१	१३१२	१७६,२२०.६१
१.०४	पोशाक	१,००५,८४५.१४	४४७.३३७०५	१,००६,२९२.४७	०	१,००६,२९२.४७
१.०५	खाद्यान्न तथा आहार	५,६२४,२८४.६७	२०४०.८२४२८	५,६२६,३२५.४९	०	५,६२६,३२५.४९
१.०६	औषधि उपचार	१,०७८,५६०.३५	०	१,०७८,५६०.३५	०	१,०७८,५६०.३५
१.०७	सेवा निवृत्त सुविधा	४,३०७,९६८.२६	०	४,३०७,९६८.२६	०	४,३०७,९६८.२६
१.०८	तालिम कार्यक्रम खर्च	११४,८२९.१५	१७८८७.३०३६५	१३२,७१६.४५	९४९५.३२३	१४२,२११.७८
२. कार्यालय संचालन र सेवा खर्च		४,९४८,१५३.००	५८२,८०८.१०	५,५३०,९६१.१०	५४,०६७.६५	५,५८५,०२८.७५
२.०१	पानी तथा विजुली	७५७,११३.६०	८९१२.५६५७	७६६,०२६.१६	२२९.३२५	७६६,२५५.४९
२.०२	संचार महसूल	२५१,१५३.६८	९३०६.३८२०७	२६०,४६०.०६	७४१	२६१,२०१.०६
२.०३	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	१,५८१,९६७.४९	१३५६०३.५५०७	१,७१७,५७१.०५	७३४३.०४०९९	१,७२४,९१४.०९
२.०४	भाडा	५३४,३३६.५९	२०४१९.३३८२६	५५४,७५५.९३	१२३९	५५५,९९४.९३
२.०५	मर्मत तथा सम्भार	६९३,७९०.०४	२३२६१.७६०३८	६३७,०५१.८०	१५३५.९५	६३८,५८७.७५
२.०६	इन्धन तथा अन्य इन्धन	६५४,७००.८४	३१२४२.४२२८४	६८५,९४३.२६	१५१८.९२९९२	६८७,४६२.१९
२.०७	परामर्श तथा अन्य सेवा शुल्क	२२२,४०७.३१	३४६४६७.९५५८	५६८,८७५.२७	३५४६६.३९६७९	६०४,३४१.५९
२.०८	विविध खर्च	३३२,६८३.४५	७५९४.१२००४	३४०,२७७.५७	५९९४.०८८६६	३४६,२७१.६६
३. अनुदान -चालु ट्रान्सफर		२०,२८२,०४४.५६	२,९४९,८६६.२८	२३,२३१,९१०.८४	७०६,७०५.७०	२३,९३८,६१६.५४
३.०१	सार्वजनिक संस्थानलाई अनुदान	५३५,६१३.६५	१६२३७२.८७९	६९७,९८६.५३	०	६९७,९८६.५३
३.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	१,५००,५४३.७५	१३६९.०१२२९	१,५०१,९१२.७६	०	१,५०१,९१२.७६
३.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	१४,३७७,३३०.५२	१०३४५०६.०६५	१५,४११,८३६.५८	३५६४४.६६	१५,४४७,४८१.२४
३.०४	सामाजिक सुरक्षा अनुदान	१,०३९,९८५.६५	०	१,०३९,९८५.६५	०	१,०३९,९८५.६५
३.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	२,४७४,९६२.९२	१०६१९५२.१०९	३,५३६,९१५.०२	५८६५९१.०३६	४,१२३,५०६.०६
३.०६	स्थानीय निकाय - सशर्त अनुदान	१७९,५२३.६८	४०३१२.६५५	२१९,८३६.३३	८४४७०	३०४,३०६.३३
३.०७	छात्रवृत्ति	१७४,०८४.४०	६४९३५३.५५६३	८२३,४३७.९६	०	८२३,४३७.९६
४. उत्पादन खर्च		२,८४६,९४५.६७	१,८४१,१२३.६७	४,६८८,०६९.३४	१,६६०,४२३.०५	६,३४८,४९२.३९
४.०१	उत्पादन सामग्री सेवा	१८८,७७३.४५	३२६०५.५३०५	२२१,३७८.९८	०	२२१,३७८.९८
४.०२	औषधि	५३८,०४९.७७	४१२३७९.६६३५	९५०,४२९.४४	१०९१११०.७८८	२,०४१,५४०.२२
४.०३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१६,०५२.८२	८७५.०१६२	१६,९२७.८४	०	१६,९२७.८४
४.०४	कार्यक्रम खर्च	१,१५९,१९२.४२	१२९३०२१.०६८	२,४५२,२१३.४८	५५००३०.३३१	३,००२,२४३.८१

शीर्षक न-	खर्च शीर्षकको नाम	नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा	वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी	कूल जम्मा
४.०५	कार्यक्रम भ्रमण खर्च	८३३,१२४.७२	९९१०२.१२४४१	९३२,२२६.८५	१९२८१.९२९८५	९५१,५०८.७८
४.०६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको सम्भार खर्च	१११,७५२.४९	३१४०.२६८५६	११४,८९२.७६	०	११४,८९२.७६
९. भैपरी आउने		२,५००.००	०.००	२,५००.००	०.००	२,५००.००
९.०२	भैपरी आउने - पूजीगत खर्च	२,५००.००	०	२,५००.००	०	२,५००.००
११. व्याज भुक्तानी		६,१६४,०१२.६६	०.००	६,१६४,०१२.६६	०.००	६,१६४,०१२.६६
११.०१	आन्तरिक ऋणको व्याज भुक्तानी	४,१०८,३०३.४५	०	४,१०८,३०३.४५	०	४,१०८,३०३.४५
११.०२	बाह्य ऋणको व्याज भुक्तानी	२,०५५,७०९.२१	०	२,०५५,७०९.२१	०	२,०५५,७०९.२१
१२. फिर्ता खर्च		८९,५९७.९५	०.००	८९,५९७.९५	०.००	८९,५९७.९५
१२.०१	फिर्ता खर्च	८९,५९७.९५	०	८९,५९७.९५	०	८९,५९७.९५
पूजीगत खर्च		३८,७८२,८६३.७८	११,९३२,१७६.७६	५०,७१५,०४०.५४	५,६२१,४२७.४६	५६,३३६,४६७.९९
५- पूजी ट्रान्सफर खर्च		६२९,४६४.६१	०.००	६२९,४६४.६१	६६,७००.००	६९६,१६४.६१
५.०१	जग्गा खरीद	६२७,५६३.३७	०	६२७,५६३.३७	६६७००	६९४,२६३.३७
५.०२	भवन खरीद	१,९०१.२३	०	१,९०१.२३	०	१,९०१.२३
६- पूजी निर्माण		९,९५०,५४०.५३	४,९०३,११७.८१	१४,८५३,६५८.३४	२,२११,४१८.८२	१७,०६५,०७७.१६
६.०१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२१४,०४१.३६	१९८३६.९३२४२	२३३,८७८.३०	३८६४.०५३५	२३७,७४२.३५
६.०२	सवारी साधन	५४३,०३८.१४	१२४१७.६७६४	५५५,४५५.८१	४३३.९६२२५	५५५,८८९.७७
६.०३	मेशिनरी औजार	१,०७९,१३५.२८	१८७८१३.८२१४	१,२६६,९४९.१०	१९०८५.३०५२९	१,२८६,०३४.४१
६.०४	भवन निर्माण	१,१०५,१८९.९६	८७९५६५.९८९५	१,९८४,७५५.९५	१७८९९५.२३०४	२,१६३,७५१.१८
६.०५	सार्वजनिक निर्माण	६,८०८,५४०.०८	३५१७०६१.५६९	१०,३२५,६०१.६४	१८५९१५५.४९३	१२,१८४,७६७.१४
६.०६	पूजीगत सुधार	१०४,०२९.१२	६४३२१.०२४५८	१६८,३५०.१४	०	१६८,३५०.१४
६.०७	अध्ययन तथा पूजीगत प्राविधिक परामर्श सेवा	९६,५५६.५९	२२२१००.८०६८	३१८,६५७.३९	१४९८८४.७७२८	४६८,५४२.१७
७. लगानी		३,८८९,४७७.८३	२,१९७,७२६.००	६,०८७,२०३.८३	१,७७२,९७२.००	७,८६०,१७५.८३
७.०१	शेयर लगानी	२,०१५,१९१.००	१८६५०००	३,८८०,१९१.००	०	३,८८०,१९१.००
७.०२	ऋण लगानी	१,८७४,२८६.८३	३३२७२६	२,२०७,०१२.८३	१७७२९७२	३,९७९,९८४.८३
८- अनुदान सविसडी		७,५६१,०३९.३८	४,८३१,३३२.९५	१२,३९२,३७२.३३	१,५७०,३३६.६४	१३,९६२,७०८.९७
८.०१	सार्वजनिक संस्थानलाई अनुदान	४०६,२६७.११	१६९,४८५.७१४८	५७५,७५२.८२	९३५१	५८५,१०८.८२
८.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	२,१७१,६११.३९	१२६०९४३.७७५	३,४३२,५५५.१६	०	३,४३२,५५५.१६
८.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	२,५०१,७०२.७३	१०१३९८.९०१	२,६०३,१०१.६४	२१३८३३.७४५	२,८१६,९३५.३८
८.०४	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	८३९,२४६.१०	२५८७९०९.९०७	३,४२७,१५६.०१	४०७७३९.१७३	३,८३४,८९५.१८
८.०६	स्थानीय निकाय सशर्त अनुदान	१,६४२,२१२.०६	७११५९४.६४९७	२,३५३,८०६.७१	९३९४१२.७२१	३,२९३,२१९.४३
१०- सांवा भुक्तानी		१६,७५२,३४१.४३	०.००	१६,७५२,३४१.४३	०.००	१६,७५२,३४१.४३
१०.०१	आन्तरिक ऋणको सांवा भुक्तानी	९,२१३,५४५.३३	०	९,२१३,५४५.३३	०	९,२१३,५४५.३३
१०.०२	बाह्य ऋणको सांवा भुक्तानी	७,५३८,७९६.०९	०	७,५३८,७९६.०९	०	७,५३८,७९६.०९
	कूल जम्मा	१०७,७४८,९२४.००	१७,५२९,३८५.६७	१२५,२७८,३०९.६७	८,०७५,४२३.६६	१३३,३५३,७३३.३२

नोट म.ले.नि.का.बाट प्राप्त २०६४ मार्ग २१ गते सम्मको प्रतिवेदनको आधारमा तयार गरिएको ।

Sectorwise Foreign Aid Commitment FY 2006/07 (2063/64)*Rs. In million*

S.N.	Sector	Grant	Loan	Total
1	Agriculture	1450.80		1450.80
2	Communication	604.45		604.45
3	Education	4119.40	2124.00	6243.40
4	Finance	627.44	4038.72	4666.16
5	Forestry			0.00
6	Governance			0.00
7	Health	3418.91		3418.91
8	Human Rights	429.87		429.87
9	Industry			0.00
10	Irrigation			0.00
11	Labour			0.00
12	Law and Justice	51.97		51.97
13	Local Development	1768.45		1768.45
14	Peace Fund	601.13		601.13
15	Planning			0.00
16	Power	1728.62		1728.62
17	Science & Technology	3083.00		3083.00
18	Supply	180.00		180.00
19	Transport	4621.20		4621.20
20	Water Supply			0.00
21	Women, Children & S W	46.11		46.11
22	Others	7668.72		7668.72
	Total	30400.07	6162.72	36562.79

Projectwise Foreign Aid Commitment FY 2006/07 (2063/64)

Amount in million

S.N.	Date of Agreement	Donor	Name of the Project	Type of Assistance	Amount		Sector	Terms of Loan
					In Foreign Currency	In NRs.		
1	July 27, 2006	China	Economic and Technical Cooperation	Grant	RMB 100	900.00	Others	
2	August 15, 2006	Japan	Debt Relief Fund	Grant	JY 1649.87	1067.47	Others	
3	August 28, 2006	USA	Enhance Stability and Security (Conflict Program)	Grant	US\$ 10.60	787.25	Others	
4	August 28, 2006	USA	Strengthen Governance and Protect Human Rights (Democracy and Governance Program)	Grant	US\$5.79	429.87	Human Rights	
5	August 28, 2006	USA	Develop Capacity of Critical Institutin (Rule of Law Program)	Grant	US\$ 0.70	51.97	Law and Justice	
6	August 28, 2006	USA	Build Capacity of Critical Institutions (Health Program)	Grant	US\$ 9.12	677.20	Health	
7	August 28, 2006	USA	Enhance Stability and Security (HIV/AIDS Program)	Grant	US\$ 6.68	495.61	Health	
8	September 1, 2006	Finland	Rural Village Water Resources Management Project	Grant	Euro 11.40	1087.70	Local Dev.	
9	September 11, 2006	ADB	Road Connectivity Sector I Project	Grant	US\$ 55.2	4121.20	Transport	
10	September 11, 2006	India	Budgetary Support	Grant	lrs. 1000	1600.00	Others	
11	September 13, 2006	Japan	Improvement of Short Wave and Medium Wave Radio Broadcasting Stations	Grant	JY 937.00	588.44	Communication	
12	November 1, 2006	ADB	Rural Finance Sector Development Cluster Program	Loan	US\$ 56.00	4038.72	Finance	Standard
				Grant	US\$ 8.7	627.44		
13	November 9, 2006	Switzerland	District Roads Support Program (DRSP) Phase III	Grant	SFr. 8.738	500.00	Transport	
14	December 14, 2006	Denmark	Kailali Kanchanpur Rural Electrification Project	Grant	DKr. 18.2	231.00	Power	
15	December 15, 2006	Japan	Non Project Grant Assistance Scheme	Grant	JY 1100	668.80	Others	
16	December 28, 2006	ADB	Education Sector Program 1 (ESP)	Loan	US\$ 30	2124.00	Education	Standard
17	December 28, 2006	ADB	Capacity Development Project	Grant	US\$ 2.00	141.60	Education	
18	January 8, 2007	Canada	Consolidating Capacities of Gender Resurce Organizations (CCGRO) Project	Grant	C\$ 0.7668	46.11	Women, Children and Social	
19	January 17, 2007	South Korea	Nepal-Korea Friendship Hospital, Thimi	Grant	US\$ 1.16	82.00	Health	
20	February 15, 2007	Switzerland	Trail Bridge Sub Sector Programme (TBSSP) Phase II	Grant	SFr. 11.071	627.20	Local Dev.	
			Raising the Impact of National Skill Testing System in Nepal Programm Phase I	Grant	SFr. 0.95	53.80	Education	
21	February 23, 2007	ADB	Commercial Agriculture Development Project in the Eastern Development Region	Grant	US\$ 18.00	1270.80	Agriculture	
22	March 2, 2007	Switzerland	Local Infrastructure for Livelihood Improvement (LILI) Phase I Project	Grant	SFr. 0.92	53.55	Local Dev.	

S.N.	Date of Agreement	Donor	Name of the Project	Type of Assistance	Amount		Sector	Terms of Loan
					In Foreign Currency	In NRs.		
23	March 2, 2007	Switzerland	Support to the Peace Process in Nepal		SFr. 1.5	86.89	Peace Fund	
24	March 5, 2007	Japan	Increase of Food Production (2KR) Programme	Grant	JY 300.00	180.00	Agriculture	
25	March 7, 2007	Norway	Nepal Peace Trust Fund	Grant	NKr. 13.00	130.00	Peace Fund	
26	March 9, 2007	World Bank	Poverty Alleviation Fund Project	Grant	US\$ 25.00	1776.00	Others	
27	March 9, 2007	World Bank	Avian Influenza Control Project	Grant	US\$ 18.20	1293.00	Health	
28	March 15, 2007	Denmark	Energy Sector Assistance Program II (ESAP II)	Grant	DKr. 150.00	1833.00	Science and Technology	
29	March 15, 2007	Norway	Energy Sector Assistance Program II (ESAP II)	Grant	NKr. 125	1250.00	Science and Technology	
30	March 15, 2007	Japan	Food Aid Program (Food Aid - KR)	Grant	JY 300.00	180.00	Supplies	
31	March 16, 2007	Japan	Improvement of TV Programs of Nepal Television Corporation (Cultural Grant)	Grant	JY 26.6	16.01	Communication	
32	April 4, 2007	Denmark	Nepal Peace Trust Fund	Grant	DKr. 10.00	123.00	Peace Fund	
33	April 27, 2007	India	Nepal - Bharat Maitri Bhaktawari-Hari Eye Hospital in Krishnanagar	Grant	N/A	N/A	Health	
34	April 30, 2007	World Bank	Second Higher Education Project	Grant	US\$ 60.00	3924.00	Education	
34	May 28, 2007	Finland	Nepal Peace Trust Fund	Grant	Euro 3.00	261.24	Peace Fund	
35	June 8, 2007	Japan	Construction of New Kawasoti Sub-station	Grant	JY 847.00	452.30	Power	
36	June 22, 2007	Germany	Sector Programme Health and Family Planning	Grant	Euro 10.00	871.10	Health	
			Middle Marssyangdi Hydroelectric Project	Grant	Euro 12.00	1045.32	Power	
37	July 5, 2007	Japan	Debt Relief Fund	Grant	JY 1630.77	869.20	Others	
					Total	36562.79		

प्रतिवेदन तयार गर्ने कर्मचारीहरुको नामावली

उ.स. श्री हरिशरण पुडासैनी	- संयोजक
लेखा अधिकृत श्री दुर्गेश प्रधान	- सदस्य
शा. अ. श्री थान प्रसाद पंजानी	- सदस्य
शा.अ. श्री देवी प्रसाद शर्मा	- सदस्य
कम्प्यूटर ई. श्री विपिन मल्ल	- सदस्य

सहयोगी कर्मचारीहरु

क.अ. श्री हरिगोपाल महर्जन
क.अ. श्री सुजिता जोशी
क.अ. श्री पार्कर अधिकारी
ना.सु. श्री ठाकुर आचार्य
ना.सु. श्री विष्णु कुमार श्रेष्ठ
ना.सु. श्री प्रबल भूषण मानन्धर
ले.पा. श्री मदन श्रेष्ठ
खरिदार श्री शोभा अधिकारी